IHS

Reg
XLII.E.6
Reg 1

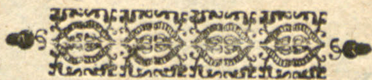

PUBLII OVIDII NASONIS,

TRISTIUM, LIBRI V. FASTORUM, LIBRI VI. DE PONTO, LIBRI IV.

In gratiam Studiosæ Iuuentutis, ab omni obscenitate, diligenter expurgati, ac magno cum studio atq; opera correctiores & auctiores, priori impressione, in lucem editi.

ACCESSIT
Vita eiusdem, ex PETRO CRINITO.

Cum Gratia, & Priuilegio, S. R. M.

CRACOVIÆ,
In Officina SCHEDELIANA, S. R. M. *Typ.*
Anno Domini, 1664.

INSTYTUT
OSSOLIŃSKIEGO.

P. OVIDII NASONIS VITA, *EX PETRO CRINITO.*

PVB Ouidius Naso genitus est Sulmone patria, quod oppidum in Pelignis fuit. Natalem habuit Aprili mense, diebus quinquatrijs, quibus sacra Mineruæ celebrari mos fuit apud Romanos, A Licinio & L. Pansa consulibus, qui Mutinensi pugna contra Antonium ceciderunt. Neque desunt qui referant eodem die natos fuisse Pub. Ouidium, & Albium Tibullum poëtam in scribendis eligijs maxima elegantia. Maiores illi contigerunt nobili genere atque satis honesto, à quibus equestrem dignitatem acceptam perpetuò seruauit. In ipso adolescentiæ suæ principio, magnopere probauit quantum præstaret ingenij facilitate, ac præclaris moribus. Quocirca Romæ institutus est in latinis literis, maxima diligentia parentis. Et cum in tenera ætate (vt constat) summa voluptate & gratia teneretur componendis carminibus, ab eo studio retractus est parentis monitionibus, qui monere illum assiduè & hortari non destitit ad oratoriam facultatem, vt qui ad quæstum & operis comparandas animum magis intendisset. Itaque factum est, vt Pub. Ouidius studium illud atque curam absoluendi carmina intermitteret, animum ad causas & forum conuerteret, præceptoribus, Arellio Fusco, & Portio Latrone, cuius eloquentiam atque eruditionem vehementer admiratus est. Neque in ea re tulit vulgarem laudem aut commendationem ingenii sui, vt refert Anneus Seneca. Nam & in priuatis & in centumuiralibus causis, præsedit, aliasque præterea dignitates obiuit, posteaquam virilem togam sumpsit, & latum clauum adeptus est, de quo habentur complura apud ipsum Ouidium diuersis locis, quæ sunt à nobis prætermittenda studio breuitatis. Cæterùm cùm nihil animo suo potiùs foret, quàm versari in otio literarum, posthabita omni cura rerum publicarum, ad institutum suum redijt, ac totum se

dicauit poëticæ facultati, vnde perpetuum sibi nomen & quietem singularem fore sperabat. Minimè dubium est, eundem habuisse treis vxores. Primam enim sub ipsam adolescentiam vt inutilem parùmque dignam repudiauit, cùmque ea more veterum diuortium fecit. Alteram bonis parentibus ortam, benèque moratam, sed parum stabili connubio sibi coniunctam maturè dimisit. Successit his Perilla, cuius egregiam formam atque probitatem pluribus locis extollit. Neque tantum dilexit eam maxima fide, & beneuolentia singulari, sed in poëtica etiam erudiuit, magnaque cura excoluit. Quo factum est, vt Perilla, exulanti marito, fidem suam diligentissimè seruauerit. Amicos habuit permultos, cùm doctrina & generis nobilitate insignes, tum probitate ac moribus ornatissimos, vt Albium Tibullum, Cor. Seuerum, Sabinum, Sext. Pompeium, Græcinum & Flaccum viros consulareis, quorum familiaritate intime vsus est. Messalam præterea. Albinouanum, AEmilium Macrum, Maximum & alios complures, cum quibus, vt ipse refert, coniunctissimè vixit. Relatum est à Suetonio Tranquillo Iulium Higinium (qui Augusti libertus fuit, summoque ingenio & doctrina præstitit) familiarissimum fuisse Ouidij poëtæ. De ipsius operibus haud magnum operæprecium est pluribus agere, cum multi de hoc scripserint, eaque vulgò satis nota sint ex commentarijs nostrorum grammaticorum. Et sanè hic vnus præter cæteros omneis videtur, plura atque varia pœmatum genera descripsisse. In eo opere (cui titulum fecit Metamorphoseôn) secutus est Parthenium Chium poëtam, qui Græcè scripsit præclarum poëma pari argumento, & materia simili. Id Ouidij opus in tanto precio habitum est Græcorum ingenijs, vt illud conuerterint in suum sermonem. Est enim refertum varia atque multiplici eruditione, quanquam ipse author inemendatum, atque imperfectum reliquit, vt ipse testatur versiculis additis. Nam absente illo atque etiam nesciente, editum est in vulgum ab amicis Fastorum libros sex composuit, eosque ad Germanicum Drusi filium misit, reliquos per importunum obitum, & aduersam exilij fortunam (vt plerique putant) non potuit perficere. Is tamen alicubi

asserit duodecim à se compositos. Opus quidem eruditum, & plenum magna & copiosa rerum scientia:

Sex ego Fastorum scripsi, totidemq; libellos
Cùmque suo finem mense libellus habet.

De amoribus libros treis, in quibus sub ficto nomine Corinnæ, maximè probauit ingenium suum. Complures etiam epistolas, in quibus est vsus mira elegantia & artificio singulari, vt critici asserunt. In Elegia habitus est paulò lasciuior, vt qui nimium quandoque indulserit ingenio suo. Prætereo libros artium amandi & remediorum, in Ibin, de obitu Drusi, epigrammata & poëmata complura, quæ ab eodem composita sunt, vt Grammatici veteres testantur. Quædam tamen falsò atque improbè ad eum referuntur, vt carmen de vocibus auium, de pulice, & alia indigna prorsus atque aliena ab ingenio & doctrina tanti poetæ. Volumen præterea scripsit alieuticôn, in quo complexus est varia & inaudita ad eam diem, nomina piscium, quod amissum est (vt alia multa eiusdem authoris) iniuria hominum & longa vetustate insequentium temporum. Idem Ouidius magnopere commendatus est in Medea Tragœdia, propter ipsam elegantiam, & sententiarum grauitatem, vt Cor. Tacitus & Fabius Quintilianus referunt. In vrbe secundum Capitolium habitauit, hortosq; habuit in colle positos, qua via Appia coniungebatur cum Flaminia: in his magna animi voluptate versari consueuit, suumque ocium mitioribus curis traducere. Relegatus est à Cæsare Augusto in Pontum ad oppidum Tomos, quo tempore Ouidius maiorem quietem atque ocium dari sibi sperabat, recolendis veteribus studijs, vt qui accessisset ad ætatem prouectiorem. Causam verò tam sæui, tamque inciuilis exilij, variè multi (vt in re ancipiti euenit) interpretantur. Alij hoc referunt ad eos libros, qui ab eo scripti sunt de amoribus, quòd essent paulò lasciuiores, vt est author Sextus Aurelius, qui de Rom. principibus scripsit. Plerique existimant prouenisse hoc ex adulterio cum Iulia Augusti filia. Quia in re & si Pub. Ouidius nihil omninò apertè retulit, tamen alicubi videtur id ipsum insinuare velata propria criminis causa. Itaque Sidonius Apollinaris videtur existimasse ob id fuisse

fuisse illum relegatum ab Augusto, vt satis declaratur in his verbis:

Nec te carmina per libidinosa
Notum Naso tener, Tomosque missum
Quondam Cæsareæ nimis puellæ
Ficto carmine subditum Corinnæ.

Hoc idem innuit Ouidius, cùm refert:

Lingua silet, non est vltrà narrabile quicquam.

Et alibi seruata ratione obstinati silentij:

Nec breue, nec tutum est peccati quæ sit origo
Dicere, tractari vulnera nostra timent.

Minimè autem obscurum est Iuliam Aug. principis filiam deflagrasse magna libidine, & infamem fuisse vulgatis per vrbem adulterijs, vt ab antiquis scriptoribus refertur. Quapropter inclinat animus, vt existimem haud satis potuisse Octauium sibi temperare, quominùs desæuiret poëtam Ouidium, conficta causa noui criminis, quod in impudici carminis operam atque studium posuisset In exilio supra septem annos versatus est. Cumque illi viuendum foret inter incultas atque batbaras nationes, tantum sibi promeruit gratiæ, atque studij, bene, præclareque agendo, vt in eius obitu Getæ illi ac Tomitani populi tenere lachrymas non potuerint. Fuit enim Ouidius moribus apprimè honestis, & facilitate mirifica ad conciliandа sibi ingenia hominum, quod in primis dignum est summa admiratione. Cum Geticum sermonem atque Sarmaticum didicisset, poëmata descripsit Getica lingua, laudesque Cæsarum decantauit Obijsse traditur eodem anno quo T. Liuius qui nobilissimus author habitus est in Romana historia describenda Sepultusque fuit iuxta oppidum Tomos, vt Eusebius testatur. Permulti scriptores, cùm veteres, tum iuniores deplorarunt obitum illius, vt indignum atque miserabilem habita detestatione tam sæuæ tamque calamitosæ relegationis. Sed eleganter inprimis & copiosè (vt ego existimo) Ang. Politianus id fecit his versibus:

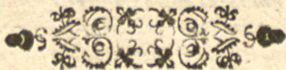
Et iacet Euxinis vates Romanus in oris,
Romanum vatem barbara terra tegit.

Terra tegit vatem, teneros qui lusit amores,
Barbara, quam gelidis alluit Hister aquis.
Nec te Roma pudet, quæ tanto immitis alumno
Pectora habes ipsis barbariora Getis?
Ecquis Io Musæ Scythicis in finibus agro
Tædia qui morbi demeret, ullus erat?
Ecquis frigidulos qui lecto imponeret artus,
Aut qui dulciloquo falleret ore diem?
Aut qui tentaret salientis tempora venæ,
Aut fomenta manu qui properata daret?
Conderet aut oculos media iam morte natantes,
Aut legeret summam qui pius ore animam?
Nullus erat, nullus, veteres tu dura sodales
Heu procul à ponto Martia Roma tenes.
Nullus erat: procul ah coniunx parvique nepotes,
Nec fuerat profugum nata sequuta patrem.
Scilicet immites Beßi flauique Coralli,
Aut vos pelliti saxea corda Getæ.
Scilicet horribili dederit solamina vultu,
Sarmata ab epoto sæpè vehendus equo.
Sarmata, cui rigidam demisso in lumina frontem
Mota pruinosa tempora crine sonant.
Sed tamen & Beßi extinctum, & flevere Coralli
Sarmataque & durus contudit ora Getes.
Extinctum & montes flebant, & sylua feraque
Et flesse in medijs dicitur Hister aquis.
Quin etiam pigrè concretum frigore Pontum,
Nereidum lachrymis intepuisse ferunt.
Accurrère leues Paphia cum matre volucres
Arsuroque faces supposuère rogo.
Quem simul assumpsit rapida violentia flammæ,
Relliquias tecto composuère cado,
Impositumque breui signarunt carmine saxum,
Qui iacet hic, teneri doctor amoris erat.
Ipsa locum latè sancto Cytherea liquore,
Irrorat niuea terque quaterque manu.
Vos quoque Pierides Vati libastis adempto
Carmina, sed nostro non referenda sono.

DE LITTERIS EXTERNIS,

Ex D. AVGVSTINO, lib. 2. de Doctrina Chriſtiana.

MIgrat ex Ægypto, qui relictis ſuperſtitionibus profanis ad Chriſtianam religionem ſeſe conuertit. Ægyptias opes tollit, qui litteras Ethnicorum ad noſtræ fidei decus, & vſum transfert. Vt enim olim Hebræi ea, quæ ſibi vſui fore iudicaſſent, rapuerunt, relictis illis, quæ aut moleſta, aut inutilia, aut profana eſſe exiſtimaſſent: ita nos oportet ſua quidem vitia Ethnicis relinquere, ſuperſtitiones, libidines, cupiditates; hæc, inquam, apud dominos relinquenda. At ſi quod ſapientiæ aurum, ſi quod eloquentiæ argentum, ſi qua bonarum litterarum ſupellex penes illos erit, eam omnem conuaſare, & in noſtros vſus accommodare debemus, nihil furti calumniam veriti: quin potius pulcherrimi etiam facinoris laudem, & præmium ſperare auſi, &c.

PVBLII OVIDII NASONIS TRISTIVM, LIBER PRIMVS.

ELEGIA I.

Alloquitur Librum, vt Romam vadat, & quid ei faciendum sit, admonet.

PARVE (nec inuideo) sine me liber ibis in vrbem,
Hei mihi, quòd domino non licet ire tuo.
Vade: sed incultus, qualem decet exulis esse:
Infelix habitum temporis huius habe.
Nec te purpureo velent vaccinia succo:
Non est conueniens luctibus ille color.
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur:
Candida nec nigra cornua fronte geras.
Nec fragili geminæ poliantur pomice frontes:
Hirsutus sparsis vt videare comis.
Felices ornent hæc instrumenta libellos:
Fortunæ memorem te decet esse meæ,
Néue liturarum pudeat: qui viderit illas,
De lachrymis factas sentiat esse meis.
Vade liber; verbisq; meis loca grata saluta,
Contingam certè quò licet illa pede.
Si quis, vt in populo nostri non immemor illo,
Si quis, qui quid agam fortè requiret, erit:
Viuere me dices: saluum tamen esse negabis:
Id quoque quòd viuam, munus habere Dei.
Atque ita tu tacitus, quærenti plura legendus,
Ne; quod opus non est, fortè loquare, caue.
Protinus admonitus repetet mea crimina lector:
Et peragar populi publicus ore reus
Tu caue defendas, quamuis mordebere dictis:
Causa patrocinio non bona maior erit.

Inuenies aliquem, qui me ſuſpiret ademptum:
 Carmina nec ſiccis perlegat iſta genis.
Et tacitus ſecum; ne quis malus audiat, optet,
 Sit mea, lenito Cæſare pœna leuis.
Nos quoque, quiſquis erit, ne ſit miſer ipſe precamur,
 Placatos miſeris qui volet eſſe deos:
Quæq; volet, rata ſint: ablataq; principis ira,
 Sedibus in patrijs det mihi poſſe mori.
Vt peragas mandata liber, culpabere forſan:
 Ingenijq; minor laude ferêre mei
Iudicis officium eſt, vt res, ita tempora rerum
 Quærere: quæſito tempore tutus eris.
Carmina proueniunt animo deducta ſereno:
 Nubila ſunt ſubitis tempora noſtra malis.
Carmina ſeceſſum ſcribentis, & otia quærunt:
 Me mare, me venti, me fera iactat hyems.
Carminibus metus omnis abeſt: ego perditus enſem
 Hæſurum iugulo iam puto, iamq; meo.
Hæc quoq; facio, iudex mirabitur æquus:
 Scriptaq; cum venia qualiacunque leget.
Da mihi Mæoniden, & tot circumſpice caſus:
 Ingenium tantis excidet omne malis.
Denique ſecurus famæ liber ire memento:
 Nec tibi ſit lecto diſplicuiſſe pudor.
Non ita ſe nobis præbet fortuna ſecundam,
 Vt tibi ſit ratio laudis habenda tuæ.
Donec eram ſoſpes, tituli tangebar amore:
 Quærendiq; mihi nominis ardor erat:
Carmina nunc ſi non ſtudiumq; quod obfuit, odi,
 Sit ſatis: ingenio ſic fuga parta meo.
I tamen: & pro me tu, cui licet, adſpice Romam;
 Di facerent, poſſes non meus eſſe liber.

Nec

Nec te, quâd venias magnam peregrinus in vrbem,
Ignotum populo poße venire puta.
Vt titulo careas, ipso noscere colere:
Dissimulare velis, te liquet eße meum.
Clàm tamen intrato; ne te mea carmina lædant:
Non sunt, vt quondam plena fauoris erant.
Si quis erit, qui te quod sis meus, eße legendum
Non putet, è gremio reijciatq́; suo:
Inspice, dic, titulum: non sum præceptor amoris,
Quas meruit pœnas: iam dedit illud opus.
Forsitan exspectes, an in alta palatia mißum
Scandere te iubeam; Cæsareamq́; domum.
Ignoscant augusta mihi loca; diq́; locorum:
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
Esse quidem memini mitissima sedibus illis
Numina: sed timeo, qui nocuére, deos.
Terretur minimo pennæ stridore columba
Vnguibus, accipiter, saucia facta tuis.
Nec procul à stabulis audet discedere, si qua
Excussa est auidi dentibus agna lupi.
Vitaret cœlum Phaëton, si viueret: & quos.
Optarât stultè, tangere nollet equos.
Me quoque quæ sensi fateor Iouis arma timere,
Me reor infesto, cùm tonat, igne peti.
Quicunque Argolica de classe Capharea fugit.
Semper ab Euboicis vela retorquet aquis.
Et mea cymba semel vasta percußa procella,
Illum, quo læsa est, horret adire locum.
Ergo caue liber, & timida circumspice mente,
Vt satq́; à media sit tibi plebe legi.
Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus. Icarias nomine fecit aquas.

Difficile est tamen hîc remis vtaris an aura,
Dicere: consilium resq́ locusq́ dabunt:
Si poteris tradi vacuo: si cuncta videbis
Mitia, si vires fregerit ira suas:
Si quis erit qui te dubitantem, & adire timentem
Tradat, & ante tamen pauca loquatur: adi.
Luce bona, dominoq́ tuo felicior ipso
Peruenias illuc, & mala nostra leues.
Namq́ ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solus Achilleo tollere more potest.
Tantùm ne noceas, dum vis prodeße, videto:
Nam spes est animi nostra timore minor.
Quæq́ quiescebat, ne mota resæuiat ira:
Et pœnæ tu sis altera caußa, caue.
Cùm tamen in nostrum fueris penetrale receptus:
Contigerisq́ tuam scrinia parua domum:
Adspicies illic positos ex ordine fratres:
Quos studium cunctos euigilauit idem.
Cætera turba palàm titulos ostendit apertos:
Et sua detecta nomina fronte gerit.
Tres procul obscura latitantes parte videbis;
Hi quoque, quod nemo nescit, amare docent.
Hos tu vel fugias: vel si satis oris habebis,
Oedipodas facito, Telegonasq́ voces.
Deq́ tribus moneo, si qua est tibi cura Parentis:
Ne quenquam, quamuis ipse docebit, ames.
Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ,
Nuper ab exequijs carmina rapta meis:
His mando dicas, inter mutata referri,
Fortunæ vultum corpora posse meæ.
Namque ea dissimilis subitò est effecta priori:
Flendaque nunc, aliquo tempore læta fuit.

Plura

Plura quidem mandare tibi si quæris, habebam:
Sed vereor tardæ causa fuisse moræ.
Et si quæ subeunt tecum liber omnia ferres:
Sarcina laturo magna futurus eras.
Longa via est propera: nobis habitabitur orbis
Vltimus à terra, terra remota mea est.

ELEGIA II.

Supplicatio ad Deos, Vt ab imminenti naufragio eum incolumem seruent.

DI maris & cæli (quid enim nisi vota supersunt?)
Soluere quassatæ parcite membra ratis:
Neue precor magnæ subscribite Cæsaris iræ.
Sæpè premente deo fert deus alter opem.
Mulciber in Troiam, pro Troia stabat Apollo:
Æqua Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.
Oderat Æneam propior Saturnia Turno:
Ille tamen Veneris numine tutus erat.
Sæpe ferox cautum petijt Neptunus Vlyssem:
Eripuit patruo sæpe Minerua suo,
Et nobis aliquod, quamuis distamus ab illis,
Quis vetat irato numen adesse deo?
Verba miser frustra non proficientia perdo:
Ipsa graues spargunt ora loquentis aquæ:
Terribilisqúe Notus iactat mea verba precesqúe,
Ad quos mittuntur non sinit ire deos.
Ergo idem venti, ne caussa lædar in vna:
Velaqúe nescio quò votaqúe nostra ferunt.
Me miserum, quanti montes voluuntur aquarum?
Iam, iam tacturos sidera summa putes.
Quantæ deducto subsidunt æquore valles,
Iam, iam tacturas Tartara nigra putes.
Quocunque aspicio, nihil est nisi pontus & æther,
Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.

Inter vtrumq; fremunt immani murmure venti:
Nescit, cui domino pareat, vnda maris
Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu:
Nunc Zephyrus sero vespere missus abest:
Nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab Arcto:
Nunc Notus aduersa prœlia fronte gerit.
Rector in incerto est: nec quid fugiatuè, petatuè,
Inuenit: ambiguis ars stupet ipsa malis.
Scilicet occidimus: nec spes est vlla salutis:
Dumq; loquor, vultus obruit vnda meos.
Opprimet hanc animam fluctus: frustraq; precanti
Ore necaturas accipiemus aquas.
At pia nil aliud, quàm me dolet exule coniux:
Hoc vnum nostri scitq; gemitq; mali:
Nescit in immenso iactari corpora ponto:
Nescit agi ventis, nescit adesse necem.
O bene, quod non sum mecum conscendere passus:
Ne mihi mors misero bis patienda foret.
At nunc vt peream; quoniam caret illa periclo;
Dimidia certè parte superstes ero.
Hei mihi quàm celeri micuerunt nubila flamma?
Quantus ab æthereo personat axe fragor?
Nec leuius laterum tabulæ feriuntur ab vndis,
Quàm graue balistæ mœnia pulsat onus.
Qui venit, hinc fluctus fluctus supereminet omnes.
Posterior nono est. vndecimoq; prior.
Non lethum timeo: genus est miserabile lethi;
Demitte naufragium: mors mihi munus erit.
Est aliquid fatoq; suo, ferroq; cadentem
Insolita moriens ponere corpus humo:
Et mandare suis aliqua, & sperare sepulchrum,
Et non æquoreis piscibus esse cibum.

Fingite me dignum tali nece: non ego solus
Hîc vehor immeritos cur mea pœna trahit:
Proch superi, viridesq́; dei, quibus æquora curæ:
Vtraq́; iam vestras sistite turba minas:
Quamq́; dedit vitam mitissima Cæsaris ira,
Hanc sinite infelix in loca iussa feram.
Si, quoniam merui pœnam, me perdere vultis:
Culpa mea est ipso iudice morte minor.
Mittere me Stygias si iam voluißet ad vndas
Cæsar in hoc vestra non eguißet ope,
Est illi nostri non inuidiosa cruoris.
Copia: quodq́; dedit, cùm volet, ipse feret:
Vos modò, quos certè nullo puto crimine læsi,
Contenti nostris iam precor este malis.
Nec tamen vt cuncti miserum seruare velitis:
Quod perijt, saluum iam caput esse potest.
Vt mare subsidat, ventisq́; ferentibus vtar:
Vt mihi parcatis: non minùs exul ero.
Non ego diuitias auidus sine fine parandi
Latum mutandis mercibus æquor aro:
Nec peto, quas quondam petij studiosus Athenas:
Oppida non Asiæ, non mihi visa priùs:
Non vt Alexandri claram delatus in vrbem,
Delicias videam, Nile iocose, tuas:
Quod facile est, opto ventos (quis credere poßet?)
Sarmatis est tellus, quàm mea vota petunt.
Obligor vt tangam sæui fera littora ponti:
Quodq́; sit à patria iam fuga tarda queror.
Nescio quos videam positos vt in orbe Tomitas:
Exilij facio per mea vota viam.
Si me diligitis, tantos compescite fluctus:
Pronaq́; sint nostræ numina vestra rati.

 Seu

Seu magis odistis, iussæ me aduertite terræ?
Supplicij pars est in regione mori.
Ferte (quid hic facio?) rapidi mea corpora venti:
Ausonios fines cur mea vela vident?
Noluit hoc Cæsar: quid, quem fugat ille tenetis?
Adspiciat vultus Pontica terra meos.
Et iubet, & merui: nec quæ damnauerit ille
Crimina defendi, fasue piúmue puto.
Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallunt,
A culpa facinus scitis abesse mea.
Immò ita si scitis: si me meus abstulit error:
Stultaq; mens nobis, non scelerata fuit:
Quòd licet è minimis domui si fauimus illi:
Sint satis Augusti publica iussa mihi:
Hoc duce si dixi felicia sæcula proq;
Cæsare thura, pius Cæsaribusq; dedi:
Si fuit hic animus nobis: ita parcite diui,
Sin minus: alta cadens obruat vnda caput.
Fallor? an incipiunt grauidæ euanescere nubes?
Victaq; mutati frangitu vnda maris?
Non casu vos, sed sub conditione vocati,
Fallere quos non est, hanc mihi fertis opem.

ELEGIA III.

Vt ex vrbe Roma discesserit, nec non Coniugis & suorum lachrymas memorat.

CVm subit illius tristissima noctis imago,
Quæ mihi supremum tempus in Vrbe fuit;
Cùm repeto noctem, qua tot mihi chara reliqui:
Labitur ex oculis tunc quoque gutta meis.
Iam propè lux aderat, qua me discedere Cæsar
Finibus extremæ, iusserat Ausoniæ.
Nec spatium, nec mens fuerat satis apta parandi.
Torpueram longa pectora nostra mora.

Non mihi seruorum, comites non cura legendi,
Non aptæ profugo vestis opisue fuit.
Non aliter stupui, quàm qui Iouis ignibus ictus.
Viuit: & est vitæ nescius ipse suæ.
Vt tamen hanc animi nubem dolor ipse remouit,
Et tandem sensus conualuêre mei:
Alloquor extremum mæstos abiturus amicos:
Qui modò de multis vnus & alter erant,
Vxor amans flentem flens acriùs ipsa tenebat,
Imbre per indignas vsque cadente genas.
Nata procul Lybicis aberat diuisa sub oris:
Nec poterat fati certior esse mei.
Quocunque adspiceres, luctus gemitusq́; sonabant:
Formaq́; non taciti funeris intus erat.
Fœmina, Virq́; meo pueri quoque funere mœrent:
Inq́; domo lachrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in paruis grandibus vti:
Hæc facies Troiæ, cùm caperetur erat.
Iamq́; quiescebant voces hominumq́; canumq́;
Lunaq́; nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego suspiciens; & adhuc Capitolia cernens,
Quæ nostro frustra iuncta fuêre lari:
Numina vicinis habitantia sedibus, inquam,
Iamq́; oculis nunquam templa videnda meis:
Diq́; relinquendi, quos vrbs habet alta Quirini:
Este salutati tempus in omne mihi:
Et quanquam serò clypeum post vulnera sumo,
Attamen hanc odijs exonerate fugam:
Cœlestiq́; viro, quis me deceperit error,
Dicite: pro culpa ne scelus esse putet.
Vt quæ sentitis, pœnæ quoque sentiat author;
Placato possim non miser esse Deo.

Hac prece adoraui superos ego pluribus vxor,
Singultu medios impediente sonos.
Illa etiam ante lares passis prostrata capillis
Contigit exstructos ore tremente focos:
Multaq́ in aduersos effudit verba Penates
Pro deplorato non valitura viro.
Iamq́ moræ spatium nox præcipitata negabat:
Versaq́ ab axe suo Parrhasis Arctos erat:
Quid facerem? blando patriæ retinebar amore.
Vltima sed iussæ nox erat illa fugæ.
Ah quoties aliquo dixi properante, quid vrges?
Vel quò festinas ire, vel vnde, vide,
Ah quoties certam me sum mentitus habere
Horam: propositæ quæ foret apta viæ
Ter limen tetigit, ter sum reuocatus: & ipse
Indulgens animo pes mihi tardus erat,
Sæpe vale dicto, rursus sum multa locutus:
Et quasi discedens oscula summa dedi.
Sæpe eadem mandata dedi, meq́ ipse fefelli,
Respiciens oculis pignora cara meis,
Deniq́ quid propero? Scythia est, quò mittimur inquam,
Roma relinquenda est, vtraq́ iusta mora est.
Vxor in æternum viuo mihi viua negatur:
Et domus, & fide dulcia membra domus.
Quosq́ ego dilexi fraterno more sodales:
O mihi Thesea pectora iuncta fide!
Dum licet amplectar: numquam fortasse licebit
Amplius in lucro est, quæ datur hora mihi.
Nec mora: sermonis verba imperfecta relinquo,
Amplectens animo proxima quæque meo.
Dum loquor, & flemus: cœlo nitidissimus alto,
Stella grauis nobis lucifer ortus erat.

Diuidor

Diuidor haud aliter: quàm si mea membra relinquam:
 Et pars abrumpi corpore visa meo est.
Si doluit Priamus tunc cùm in contraria versus
 Vltores habuit proditionis equos.
Tunc verò exoritur clamor gemitusq; meorum:
 Et feriunt mœstæ pectora nuda manus.
Tunc verò coniux humeris abeuntis inhærens
 Miscuit hæc lachrymis tristia dicta meis:
Non potes auelli; simul hinc simul ibimus ambo:
 Te sequar, & coniunx exulis, exul ero.
Et mihi facta via est: & me capit vltima tellus:
 Accedam profugæ sarcina parua rati.
Te iubet à patria discedere Cæsaris ira:
 Me pietas: pietas hæc mihi Cæsar erit.
Talia tentabat: sic & tentauerat antè:
 Vixq; dedit victas vtilitate manus.
Egredior, (siue illud erat sine funere ferri;)
 Squalidus immissis hirta per ora comis.
Illa dolore amens tenebris narratur obortis
 Semianimis media procubuisse domo.
Vtq; resurrexit, fœdatis puluere turpi
 Crinibus, & gelida membra leuauit humo:
Se modo, desertos modo deplorâsse Penates:
 Nomen & adempti sæpè vocasse Viri:
Nec gemuisse minùs, quàm si nataué meumué
 Vidisset structos corpus habere rogos.
Et voluisse mori; moriendo ponere sensus:
 Respectuq; tamen non perijsse mei,
Viuat & absentem, (quoniam sic fata tulerunt:)
 Viuat, & auxilio subleuet vsque suo.
Tingitur Oceano custos Erymanthidos Vrsæ:
 Æquoreasq; suo sidere turbat aquas:

Nos

Nos tamen Ionium non nostra findimus æquor
Sponte: sed audaces cogimur esse metu.
Me miserum! quantis nigrescunt æquora ventis,
Erutaq́; ex imis feruet arena fretis?
Monte nec inferior proræ puppiq́; recuruæ
Insilit, & pictos verberat vnda Deos,
Pinea texta sonant: pulsi stridore rudentes,
Aggemit & nostris ipsa carina malis.
Nauita confessus gelidum pallore timorem.
Iam sequitur victus, non regit arte ratem.
Vtq́; parum validus non proficientia rector
Ceruicis rigidæ fræna remittit equo:
Sic non quó voluit, sed quo rapit impetus vndæ,
Aurigam video vela dedisse rati.
Quòd nisi mutatas emiserit Æolus auras:
In loca iam nobis non adeunda ferar.
Nam procul Illyricis læua de parte relictis
Interdicta mihi cernitur Italia.
Desinat in vetitas, quæso, contendere terras:
Et mecum magno pareat vnda Deo,
Dum loquor, & cupio pariter, timeoq́; repelli:
Increpuit quantis viribus vnda latus.
Parcite cærulei vos saltem numina Ponti:
Infestumq́; mihi sit satis esse Iouem,
Vos animam sæuæ fessam subducite morti:
Si modo, qui perijt, non perijsse potest.

ELEGIA IV.

Ad amicum, qui etiam in aduersis fidus permanserat.

O Mihi post vllos nunquam memorande sodales,
Et cui præcipuè sors mea visa sua est.
Attonitum qui me, memini, carissime primus
Ausus es alloquio sustinuisse tuo.

Qui

Qui mihi consilium viuendi mite dedisti:
Cùm foret in misero pectore mortis amor:
Scis benè cui dicam positis pro nomine signis:
Officium nec te fallit amice tuum:
Hæc mihi semper erunt imis infixa medullis:
Perpetuusq; animæ debitor huius ero.
Spiritus hic vacuas priùs extenuandus in auras
Ibit, & in tepido deseret ossa rogo:
Quàm subeant animo meritorum obliuia nostro:
Et longa pietas excidat ista die.
Dij tibi sint faciles: & opis nullius egentem
Fortunam præstent, dissimilemq; meæ.
Si tamen hæc nauis vento ferretur amico.
Ignoraretur forsitan ista fides.
Thesea Pirithous non tam sensisset amicum,
Si non infernas viuus adisset aquas.
Vt foret exemplum veri Phocæus amoris,
Fecerunt furiæ: tristis Oreste, tuæ.
Si non Euryalus Rutulos cecidisset in hostes,
Hyrtacidæ Nisi gloria nulla foret.
Scilicet vt fuluum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides.
Dum iuuat, & vultu ridet fortuna sereno:
Indelibatas cuncta sequuntur opes.
At simul intonuit; fugiunt nec noscitur vlli,
Agminibus comitum qui modò cinctus erat.
Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis.
Vix duo tresue mihi de tot superestis amici,
Cætera fortunæ, non mea turba fuit.
Quò magis ô pauci rebus succurrite læsis:
Et date naufragio littora tuta meo:

Néue

Néue metu falso nimium trepidate, timentes,
Hac offendatur ne pietate Deus.
Sæpè fidem aduersis etiam laudauit in armis:
Inq; suis amat hanc Cæsar; in hoste probat.
Causa mea est melior: qui non contraria foui
Arma: sed hanc merui simplicitate fugam
Inuigiles igitur nostris pro casibus oro:
Deminui si qua numinis ira potest.
Scire meos casus si quis desiderat omnes:
Plus, quàm quod fieri res sinit, ille petit.
Tot mala sum passus, quot in æthere sidera lucent,
Paruaq; quot siccus corpora puluis habet.
Multaq; credibili tulimus maiora: ratamq;
Quamuis acciderint, non habitura fidem.
Pars etiam quædam mecum moriatur, oportet:
Meq; velim possit dissimulante tegi.
Si vox infragilis, pectus mihi firmius esset;
Pluraq; cum linguis pluribus ora forent:
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis,
Materia vires exuperante meas.
Pro duce Neritio docti mala nostra poëtæ
Scribite: Neritio nam mala plura tuli
Ille breui spatio multis errauit in annis
Inter Dulichias Iliacasq; domos.
Nos freta sideribus totis distantia mensos
Sors tulit in Geticos Sarmaticosq; sinus.
Ille habuit fidamq; manum, sociosq; fideles:
Me profugum comites deseruêre mei.
Ille suam lætus patriam victorq; petebat:
A patria fugio victus & exul ego,
Nec mihi Dulichium domus est, Ithacéue, Samosue;
Pœna quibus non est grandis abeße locis:

Sed

Sed quæ de septem totum circumspicit orbem
    Montibus, Imperij, Roma, Deumqué locus.
Illi corpus erat durum, patiensque laborum:
    Inualidæ vires, ingeniumque mihi.
Ille erat assiduè sæuis agitatus in armis:
    Assuetus studijs mollibus ipse fui.
Me Deus oppressit nullo mala nostra leuante:
    Bellatrix illi diua ferebat opem.
Cumque minor Ioue sit, tumidis qui regnat in vndis:
    Illum Neptuni, me Iouis ira premit.
Adde, quòd illius pars maxima ficta laborum,
    Ponitur in nostris fabula nulla malis.
Deniqué quæsitos tetigit tamen ille Penates:
    Quæqué diu petijt, contigit arua tamen.
At mihi perpetuò patria tellure carendum est:
    Ni fuerit læsi mollior ira Dei.

ELEGIA V.

Ad Vxorem.

NEc tantum Clario Lyde est dilecta Poëtæ:
    Nec tantum Coo Battis amata suo est:
Pectoribus quantum tu nostris vxor inhæres
    Digna minùs misero, non meliore viro.
Te mea supposita est veluti trabe fulta ruina:
    Si quid adhuc ego sum, muneris omne tui est.
Tu facis, vt spolium non sim, nec nuder ab illis,
    Naufragij tabulas qui petiêre mei.
Vtq; rapax stimulante fame, cupidusq; cruoris
    Incustoditum captat ouile lupus:
Aut vt edax vultur corpus circumspicit, ecquod
    Sub nulla positum cernere possit humo:
Sic mea nescio quis malè fidus rebus acerbis
    In bona venturus, si paterêre, fuit.

Hunc tua per fortes virtus summouit amicos,
Nulla quibus reddi gratia digna potest.
Ergò quàm misero tam vero teste probaris:
Hic aliquod pondus si modò testis habet.
Nec probitate tua prior est aut Hectoris vxor,
Aut comes extincto Laodameia viro.
Tu si Mœonium vatem sortita fuisses,
Penelopes esset fama secunda tuæ,
Siue tibi hoc debes, nullo pia facta magistro;
Cumque noua mores sunt tibi luce dati:
Fœmina seu Princeps omnes tibi culta per annos,
Te docet exemplum coniugis esse bonæ:
Assimilemque sui longa assuetudine fecit:
Grandia si paruis assimilare licet.
Hei mihi non magnas quòd habent mea carmina vires,
Nostraque sunt meritis ora minora tuis:
Si quid & in nobis viui fuit antè vigoris,
Extinctum longis excidit omne malis.
Prima locum sanctas Heroidas inter haberes:
Prima bonis animi conspicerére tui.
Quantumcunque tamen præconia nostra valebunt:
Carminibus viues tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

Ad amicos qui eius imaginem auro insculptam habebant.

SI quis habes nostris similes in imagine vultus:
Deme meis hederas Bacchica serta comis.
Ista decent lætos, felicia digna poëtas:
Temporibus non est apta corona meis.
Hæc tibi dissimula, sentis tamen optime dici,
In digito qui me fersque refersque tuo.
Effigiemq́ meam fuluo complexus in auro
Chara relegati quæ potes, ora vides.

Quæ quoties spectas, subeat tibi dicere forsan:
Quam procul à nobis Naso sodalis abest.
Grata tua est pietas: sed carmina maior imago
Sunt mea, quæ mando qualiacunque legas.
Carmina mutatas hominum dicentia formas,
Infelix domini quod fuga rupit opus:
Hæc ego discedens sicut bona multa meorum,
Ipse mea posui mœstus in igne manu.
Vtque cremasse suum fertur sub stipite natum
Thestias, & melior matre fuisse soror.
Sic ego non meritos mecum peritura libellos
Imposui rapidis viscera nostra rogis.
Vel quòd eram Musas, vt crimina nostra perosus:
Vel quòd adhuc crescens, & rude carmen erat.
Quæ quoniam non sunt penitus sublata, sed exstant:
(Pluribus exemplis scripta fuisse reor.)
Nunc precor vt viuant: & non ignaua legentem
Ocia delectent: admoneantque mei.
Non tamen illa legi poterunt patienter ab vllo:
Nesciat his summam si quis abesse manum.
Ablatum medijs opus est incudibus illud:
Defuit & scriptis vltima lima meis.
Et veniam pro laude peto; laudatus abundè,
Non fastiditus si tibi lector ero.
Hos quoque sex versus in prima fronte libelli,
Si præponendos esse putabis, habe.
Orba parente suo quicunque volumina tangis:
His saltem vestra detur in vrbe locus,
Quoque magis faueas, non hæc sunt edita ab illo:
Sed quasi de domini funere rapta sui.
Quicquid in his igitur vitij rude carmen habebit.
Emendaturus, si licuisset, erat.

ELEGIA VII.

In amicum, qui illi pollicitam fidem fregerat.

IN caput alta ſuum labentur ab æquore retrò
Flumina: conuerſis ſolqué recurret equis:
Terra feret ſtellas: cælum findetur aratro:
Vnda dabit flammas; & dabit ignis aquas:
Omnia naturæ præpoſtera legibus ibunt:
Parſque ſuum mundi nulla tenebit iter.
Omnia iam fient, fieri quæ poſſe negabam;
Et nihil eſt, de quo non ſit habenda fides.
Hæc ego vaticinor quia ſum deceptus ab illo,
Laturum miſero quem mihi rebar opem.
Tantané te fallax cepere obliuia noſtri?
Afflictumqué fuit tantus adire timor?
Vt neque reſpiceres, nec ſolarêre iacentem
Dure? neque exequias proſequerere meas?
Illud amicitiæ ſanctum & venerabile nomen
Re tibi pro vili, ſub pedibusque iacet:
Quid fuit ingenti proſtratum mole ſodalem
Viſere? & alloquij parte leuare tui?
Inqúe meos ſi non lachrymas dimittere caſus:
Pauca tamen ficto verba dolore loqui?
Idqúe, quod ignoti faciunt, valedicere ſaltem?
Et vocem populi, publicaque ora ſequi?
Deniq; lugubres vultus, nunquamque videndos,
Cernere, ſupremo dum licuitque die?
Dicendumque ſemel toto non ampliùs æuo
Accipere, & parili reddere voce, Vale?
At fecêre alij nullo mihi fœdere iuncti:
Et lachrymas animi ſigna dedêre ſui.
Quid niſi conuictu, cauſiſque valentibus eſſem,
Temporis & longi iunctus amore tibi?

Quid, nisi tot lusus; & tot mea seria nosses?
Tot nossem lusus, seriaque ipse tua?
Quid, si duntaxat Romæ mihi cognitus esses?
Accitus toties in genus omne ioci?
Cunctane in æquoreos abierunt irrita ventos?
Cunctane letheis mersa feruntur aquis?
Non ego te genitum placida reor vrbe Quirini:
Vrbe, meo quæ iam non adeunda pede est:
Sed scopulis ponti, quos hæc habet ora, sinistri:
Inque feris Scythiæ, Sarmaticisque iugis.
Et tua sunt silicis circum præcordia venæ:
Et rigidum ferri semina pectus habet.
Quæque tibi quondam tenero ducenda palato:
Plena dedit nutrix vbera, tigris erat.
Aut mala nostra minùs quàm non aliena putasses:
Duritiæque mihi non agerére reus.
Sed quoniam accedunt fatalibus hoc quoque damnis,
Vt careant numeris tempora prima suis:
Effice peccati ne sim memor huius, & illo
Officium laudem, quo queror, ore tuum.

ELEGIA VIII.

Ad amicum, quòd vulgus fortunam sequitur.

DEtur inoffensæ vitæ tibi tangere metam:
Qui legis hoc nobis non inimicus opus.
Atque vtinam possent pro te mea vota valere;
Quæ pro me duros non tetigere Deos.
Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.
Adspicis vt veniant ad candida tecta columbæ?
Accipiat nullas sordida turris aues?
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam:
Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Vtqúe comes radios per solis euntibus vmbra est:
Cum latet hic pressus nubibus, illa fugit.
Mobile sic sequitur fortunæ lumina vulgus:
Quæ simul inducta nube teguntur, abit.
Hæc precor vt semper possint tibi falsa videri.
Sunt tamen euentu vera fatenda meo.
Dum stetimus, turbæ quantum satis esset, habebat
Nota quidem, sed non ambitiosa domus.
At simul impulsa est, omnes timuere ruinam:
Cautaqúe communi terga dedere fugæ.
Sæua nec admiror metuunt si fulmina quorum
Ignibus afflari proxima quæque solent.
Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
Quamlibet inuiso Cæsar in hoste probat.
Nec solet irasci (nec enim moderatior alter)
Cùm quis in aduersis, si quid amauit, amat.
De comite Argolico postquam cognouit Orestem,
Narratur Pyladem ipse probasse Thoas.
Quæ fuit Actoridæ cum magno semper Achille,
Laudari solita est Hectoris ore fides
Quòd pius ad Manes Theseus comes iret amico;
Tartareum dicunt indoluisse Deum.
Euryali, Nisiqué fide tibi Turne relata
Credibile est lachrymis immaduisse genas,
Est etiam in miseris pietas; & in hoste probatur:
Hei mihi, quàm paucos hæc mea dicta mouent?
Hic status, hæc rerum nunc est fortuna mearum:
Debeat vt lachrymis nullus adesse modus.
At mea sint proprio quamuis mœstissima casu
Pectora; pro sensu facta serena tuo.
Hoc tibi venturum iam tunc charissime vidi:
Ferret adhuc istam cùm minus aura ratem.

Siue

Siue aliquid morum, seu vitæ labe carentis
Est pretium; nemo pluris emendus erat.
Siue per ingenuas aliquis caput extulit artes:
Quælibet eloquio fit bona causa tuo,
His ego commotus dixi tibi protinus ipse.
Scena manet dotes grandis, amice, tuas.
Hoc mihi non ouium fibræ, tonitrusue sinistri,
Linguáue seruatæ pennaué dixit auis:
Augurium ratio est, & coniectura futuri:
Hæc diuinaui, notitiamqúe tuli.
Et quoniam vera est: tota tibi mente, mihique.
Gratulor ingenium non latuisse tuum.
At nostrum tenebris vtinam latuisset in imis:
Expedijt studijs lumen abesse meis.
Vtqúe tibi prosunt artes facunde seueræ:
Dissimiles illis sic nocuére mihi.
Vita tamen tibi nota mea est: scis artibus illis
Authoris mores abstinuisse sui.
Scis vetus hoc iuueni lusum mihi carmen, & istos,
Vt non laudandos, sic tamen esse iocos.
Ergò vt defendi nullo mea posse colore,
Sic excusari crimina posse puto.
Quâ potes, excusa: nec amici desere causam,
Quo pede cœpisti, sic benè semper eas.

ELEGIA IX.

Nauim laudat, quam in Corinthiaco sinu habuit.

Est mihi, sitqúe precor flauæ tutela Mineruæ
Nauis: & à picta casside nomen habet.
Siue opus est velis, minimam benè currit ad auram:
Siue opus est remo, remige carpit iter,
Nec comites volucri contenta est vincere cursu?
Occupat egressas qualibet artè rates.

Et patitur fluctus: fertque assilentia longè
Æquora, nec sæuis victa madescit aquis.
Illa Corinthiacis primùm mihi cognita terris,
Fida manet trepidæ duxque comesque fugæ.
Perque tot euentus, & iniquis concita ventis
Æquora Palladio numine tuta fuit.
Nunc quoque tuta precor vasti secet ostia Ponti:
Quasque petit, Getici littoris intret aquas.
Quæ simul Æoliæ mare me deduxit in Helles:
Et longum tenui limite fecit iter;
Fleximus in læuum cursus; & ab Hectoris vrbe
Venimus ad portus, Imbria terra tuos.
Inde leui vento Zerinthia littora nacta.
Threijciam tetigit fessa carina Samon.
Saltus ab hac terra breuis est Stantyra petenti:
Hac dominum tenus est illa secuta suum.
Nam mihi Bistonios placuit pede carpere campos:
Hellespontiacas illa reliquit aquas
Dardaniamque petit authoris nomen habentem:
Et te ruricola Lampsace tuta Deo.
Quaque per angustas malè vectæ virginis vndas,
Seston Abydena separat vrbe fretum.
Hincque Propontiacis hærentem Cyzycon oris,
Cyzycon Æmoniæ nobile gentis opus.
Quaque tenent ponti Byzantia littora fauces:
Hic locus est gemini ianua vasta maris.
Hæc precor euincat propulsaque fortibus Austris:
Transeat instabiles strenua Cyaneas:
Thynniochosque sinus, & ab his per Appollinis vrbem:
Vecta, sub Anchiali mœnia findat iter:
Inde Mesembriacos portus; & Opeson & arces,
Prætereà dictas nomine Bacche tuo:

Et

Et quos Alchatoes memorant à mœnibus ortos
Sedibus his profugos, constituisse lares.
A quibus adueniat Miletida sospes ad vrbem:
Offensi quò me contulit ira Dei.
Hæc si contigerint, meritæ cadet agna Mineruæ:
Non facit ad nostras hostia maior opes.
Vos quoque Tyndaridæ: quos hæc colit insula fratres,
Mite, precor, duplici numen adeste rati.
Altera namque parat Symplegadas ire per altas:
Scindere Bistonias altera puppis aquas.
Vos facite vt ventos, loca cùm diuersa petamus,
Illa suos habeat: nec minùs ista suos.

ELEGIA X.

Ad lectorem, quòd in itinere hunc primũ librũ cõfecerit.

Littera quæcunque est toto tibi lecta libello,
Est mihi sollicitæ tempore facta viæ.
Aut hanc me, gelido tremerem cùm mense Decembri,
Scribentem medijs Adria vidit aquis:
Aut postquam bimarem cursu superauimus Isthmon;
Alteraque est nostræ sumpta carina fugæ:
Quòd facerem versus inter fera murmura Ponti:
Cycladas Ægeas obstupuisse puto.
Ipse ego nunc miror tantis animique marisque
Fluctibus, ingenium non cecidisse meum.
Seu stupor huic studio, siue est insania nomen:
Omnis ab hac cura mens reuelata mea est:
Sæpe ego nimbosis dubius iactabar ab Hœdis:
Sæpe minax Steropes, sydere Pontus erat:
Fuscabatq́, diem custos Erimanthidos Vrsæ:
Aut Hyadas sæuis hauserat Auster aquis:
Sæpè maris pars intus erat, tamen ipse trementi
Carmina ducebam qualiacunque manu.

Nunc quoque contenti strident Aquilone rudentes?
Inq; modum tumuli concaua surgit aqua:
Ipse gubernator tollens ad sydera palmas,
Exposcit votis, immemor artis, opem.
Quocunq; aspexi, nihil est nisi mortis imago,
Quam dubia timeo mente, timensq; precor.
Contingam portum, portu terrebor ab ipso:
Plus habet infesta terra timoris aqua.
Nam simul insidijs hominum, pelagiq; laboro:
Et faciunt geminos ensis & vnda metus.
Ille meo vereor ne speret sanguine prædam:
Hæc titulum nostræ mortis habere velit.
Barbara pars læua est auidæ substructa rapinæ:
Quam cruor & cædes bellaq; semper habent.
Cumq; sit hybernis agitatum fluctibus æquor:
Pectora sunt ipso turbidiora mari.
Quo magis his debes ignoscere candide lector,
Si spe sint, vt sunt, inferiora tua.
Non hæc in nostris, vt quondam, scribimus hortis:
Nec consuete meum lectule corpus habes.
Iactor in indomito brumali luce profundo:
Ipsaq; cæruleis charta feritur aquis.
Improba pugnat hyems: indignaturque quòd ausim
Scribere, se rigidas incutiente minas.
Vincat hyems hominem: sed eodem tempore quæso
Ipse modum statuam carminis: illa sui.

TRISTIVM LIBER II.

ELEGIA I.

Ad Augustum Cæsarem.

QVID mihi vobiscum est infelix cura libelli,
Ingenio perij qui miser ipse meo?

Cur modo damnatas repeto mea crimina Musas:
An semel est pœnam commeruisse parum?
Carmina fecerunt, vt me cognoscere vellent
Omne non fausto fœmina, virquè meo.
Carmina fecerunt, vt me, moresq; notaret
Iam pridem inuisa Cæsar ab arte meos,
Deme mihi studium: vitæ quoque crimina demei:
Acceptum refero versibus esse nocens.
Hoc precium vitæ, vigilatorumquè laborum
Cæpimus: ingenio est pœna reperta meo.
Si saperem, doctas odissem iure sorores,
Numina cultori pernitiosa suo.
At nunc (tanta meo comes est insania morbo,)
Saxa meum refero rursus ad icta pedem.
Scilicet vt victus repetit gladiator arenam:
Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.
Forsitan vt quondam Teuthrantia regna tenenti:
Sic mihi res eadem vulnus, opemquè feret.
Musaque quæ mouit, motam quoquè leniet iram,
Exorant magnos carmina sæpe Deos.
Ipse quoque Ausonias Cæsar matresquè nurusq;,
Carmina turrigeræ dicere iussit Opi.
Iusserat & Phœbo dici, quo tempore ludos
Fecit: quos ætas aspicit vna semel.
His precor exemplis tua nunc mitissime Cæsar,
Fiat ab ingenio mollior ira meo.
Illa quidem iusta est nec me meruisse negabo;
Non adeò nostro fugit ab ore pudor.
Sed, nisi peccassem, tu quid concedere posses?
Materiam veniæ sors tibi nostra dedit.
Si, quoties peccant homines, sua fulmina mittat
Iuppiter: exiguo tempore inermis erit.

Nunc vbi detonuit, strepituqúe exterruit orbem;
  Purum discussis aëra reddit aquis.
Iure igitur genitorque Deum rectorque vocatur:
  Iure capax mundus nil Ioue maius habet.
Tu quoque cùm patriæ rector dicâre paterq;,
  Vtere more Dei nomen habentis idem.
Idq; facis, nec te quisquam moderatiùs vnquam
  Imperij potuit frena tenere sui.
Tu veniam Partho superato sæpe dedisti?
  Non concessurus quam tibi victor erat.
Diuitijs etiam multos, & honoribus auctos
  Vidi, qui tulerant in caput arma tuum.
Quæque dies bellum, belli tibi sustulit iram:
  Parsqúe simul templis vtraqúe dona tulit.
Vtque tuus gaudet miles, quòd vicerit hostem:
  Sic, cur se victum gaudeat, hostis habet.
Caussa mea est melior: qui nec contraria dicor
  Arma, nec hostiles esse secutus opes.
Per mare, per terras, per tertia numina iuro;
  Per te præsentem conspicuumq; Deum:
Hunc animum fauisse tibi vir maxime, meqúe
  Qua sola potui, mente fuisse tuum.
Optaui peteres cœlestia sidera tardè:
  Parsque fui turbæ parua precantis idem.
Et pia thura dedi pro te: cumqúe omnibus vnus
  Ipse quoque adiuui publica vota meis,
Quid referam libros, illos quoque crimina nostra,
  Mille locis plenos nominis esse tui?
Inspice maius opus, quod adhuc sine fine reliqui,
  In non credendos corpora versa modos:
Inuenies vestri præconia nominis illic:
  Inuenies animi pignora multa mei.

Non

Non tua carminibus maior sit gloria, nec quò
Vt maior fiat, crescere possit, habet.
Fama Ioui superest tamen hunc sua facta referri,
Et se materiam carminis esse, iuuat:
Cumque Gigantæi memorantur prælia belli,
Credibile est lætum laudibus esse suis.
Te celebrant alij quanto decet ore, tuasq;
Ingenio laudes vberiore canunt.
Sed tamen, vt fuso taurorum sanguine centum,
Sic capitur minimo thuris honore Deus.
Ah ferus & nobis nimium crudelior hostis.
Delicias legit qui tibi cunque meas.
Carmina ne nostris sic te venerantia libris,
Iudicio possint candidiore legi
Esse, sed irato quis te mihi posset, amicus?
Vix tunc ipse mihi non inimicus eram.
Cùm cœpit quassata domus subsidere partes,
In proclinatas omne recumbit onus,
Cunctaque fortuna rimam faciente dehiscunt:
Ipsa suo quædam pondere tracta ruunt
Ergo hominum quæsitum odium mihi carmine: quaq;
Debuit, est vultus turba secuta tuos:
At memini: vitamque meam, moresque probabas,
Illo, quem dederas prætereuntis equo.
Quòd si non prodest, & honesti gloria nulla
Redditur: at nullum crimen adeptus eram.
Nec malè commissa est nobis fortuna reorum,
Vsque decem decies inspicienda viris.
Res quoque priuatas statui sine crimine Iudex:
Deque mea fassa est pars quoque victa fide.
Me miserum! potui, si non extrema nocerent:
Iudicio tutus non semel esse tuo.

Vltima me perdunt: imoq; sub æquore mergit,
    Incolumem toties vna procella ratem.
Nec mihi pars nocuit de gurgite parua: sed omnes
    Pressere hoc fluctus Oceanusque caput.
Scilicet in superis etiam fortuna luenda est:
    Nec veniam læso numine casus habet.
Illa nostra die, qua me malus abstulit error,
    Parua quidem petijt, sed sine labe, domus.
Sic quoque parua tamen, patrio dicatur vt æuo
    Clara, nec vllius nobilitate minor.
Et neque diuitijs, nec paupertate notanda est:
    Vnde sit in neutrum conspiciendus eques.
Sit quoque nostra domus vel censu parua, vel ortu:
    Ingenio certè non latet illa meo.
Quo videar quamuis nimium iuueniliter vsus:
    Grande tamen toto nomen ab orbe fero.
Turbaque doctorum Nasonem nouit: & audet
    Non fastiditis annumerare viris.
Corruit hæc igitur Musis accepta sub vno,
    Sed non exiguo crimine lapsa domus.
Atq; ea sic lapsa est, vt surgere, si modò læsi
    Ematuruerit Cæsaris ira, queat.
Cuius in euentu pœnæ clementia tanta est.
    Vt fuerit nostro lenior ira metu
Vita data est, citraq; necem tua constitit ira,
    O princeps parce viribus vse tuis.
Insuper accedunt te non adimente, paternæ,
    Tanquam vita parum muneris esset, opes.
Nec mea decreto damnasti facta Senatus:
    Nec mea selecto iudice iussa fuga est.
Tristibus inuectus verbis (ita principe dignum est)
    Vltus es offensas, vt decet, ipse tuas.

Adde quòd edictum, quamuis immite, minaxq́;
Attamen in pœnæ nomine lene fuit.
Quippe relegatus, non exul dicor in illo;
Parcaq́; fortunæ sunt tibi verba meæ.
Nulla quidem sanè grauior, mentiq́; potenti
Pœna est, quàm tanto displicuisse viro.
Sed solet interdum fieri placabile nomen:
Nube solet pulsa candidus ire dies.
Vidi ego pampineis oneratam viribus vlmum,
Quæ fuerat sæuo fulmine tacta Iouis.
Ipse licet sperare vetes, sperabimus, atque
Hoc vnum fieri te prohibente potest
Spes mihi magna subit, cùm te mitissime Princeps:
Spes mihi, respicio cùm mea facta, cadit.
Ac veluti ventis agitantibus æquora; non est
Æqualis rabies, continuusq́; furor.
Sed modò subsidunt, intermissiq́; silescunt:
Vimq́; putes illos deposuisse suam
Sic abeunt redeuntq́; mei variantq́; timores,
Et spem placandi dantq́; negantq́; tui.
Per superos igitur, qui dant tibi longa, dabuntq́;
Tempora, Romanum si modò nomen amant:
Per patriam, quæ te tuta & secura parente est,
Cuius & in populo pars ego nuper eram:
Sic tibi, quem semper factis animoq́; mereris,
Reddatur gratæ debitus vrbis honor.
Liuia sic tecum sociales impleat annos:
Quæ, nisi te, nullo coniuge digna fuit:
Quæ si non esset, cælebs te vita deceret:
Nullaq́; cui posses esse maritus, erat:
Sospite sic te sit natus quoquè sospes: & olim
Imperium regat hoc cum seniore senex:

Effici-

Efficiantq́ tui sidus iuuenile nepotes,
Per tua, perq́ tui facta parentis eant:
Sic assueta tuis semper victoria castris,
Nunc quoq́ se præstet: notaq́ signa petat:
Ausoniumq́ ducem solitis circumuolet alis:
Ponat & in nitida laurea serta coma:
Per quem bella geris, cuius nunc corpore pugnas:
Auspicium cui das grande, Deosque tuos:
Dimidioq́ tui præsens, & respicis vrbem:
Dimidio procul es, sæuaq́ bella geris.
Hic tibi sic redeat superato victor ab hoste:
Inq́ coronatis fulgeat altus equis
Parce precor: fulmenq́ tuum fera tela reconde:
Heu nimium misero cognita tela mihi!
Parce Pater patriæ, nec nominis immemor huius
Olim placandi spem mihi redde tui.
Non precor vt redeam: quamuis maiora petitis,
Credibile est magnos sæpè dedisse Deos.
Mitius exilium si das propiusque roganti:
Pars erit è pœna magna leuata mea:
Vltima propetior medios eiectus in hostes:
Nec quisquam patria longiùs exul abest.
Solus ad ingressus missus septemplicis Istri,
Parrhasiæ gelido virginis axe premor
Iazyges, & Colchi, Metreaq́ turba, Getæq́
Danubij medijs vix probibentur aquis.
Cumq́ alij tibi sint causa grauiore fugati;
Vlterior nulli, quàm mihi, terra data est.
Longius hac nihil est; nisi tantùm frigus & hostis:
Et maris astricto quæ cogit vnda gelu.
Hactenus Euxini pars est Romana sinistri:
Proxima Basternæ Sauromatæq́ tenent.

Hæc

Hæc est Ausonio sub iure nouissima: vixq́;
Hæsit in Imperij margine terra tui.
Vnde precor supplex, vt nos in tuta releges;
Ne sit cum patria pax quoq́; adempta mihi:
Ne timeam gentes, quas non bené summouet Ister:
Neué tuus possim ciuis ab hoste capi
Fas prohibet Latio quenquam de sanguine natum,
Cæsaribus saluis barbara vincla pati:
Perdiderint cum me duo crimina, carmen, & error:
Alterius facti culpa silenda mihi.
Nam non sum tanti, renouem vt tua vulnera Cæsar:
Quem nimio plus est indoluisse semel.
Altera pars superest: qua turpi crimine lectus
Arguor obscœni doctor adulterij.
Fas ergo est aliqua cœlestia pectora falli:
Et sunt notitia multa minora tua.
Vtq; Deos, cælumque simul sublime tuenti,
Non vacat exiguis rebus adesse Ioui:
A te pendentem sic dum circumspicis orbem,
Effugiunt curas inferiora tuas.
Scilicet imperij princeps statione relicta,
Imparibus legeres carmina facta modis.
Non ea te moles Romani nominis vrget,
Inq; tuis humeris tam leue fertur onus.
Lusibus vt possis aduertere numen ineptis,
Excutiasq; oculis ocia nostra tuis.
Nunc tibi Pannonia est, nunc Illyris ora domanda?
Rhetica nunc præbent, Thraciaq; arma, metum:
Nunc petit Armenius pacem: nunc porrigit arcus
Parthus eques, timida captaq́; signa manu.
Nunc te prole tua iuuenem Germania sentit:
Bellaq́; pro magno Cæsare, Cæsar agit.

Denique, vt in tanto quantum non extitit vnquam
Corpore, pars nulla est, quæ labet, imperij:
Vrbs quoque te, & legum lassat tutela tuarum,
Et morum, similes quos cupis esse tuis.
Non tibi contingunt, quæ gentibus ocia præstas:
Bellaque cum multis irrequieta geris.
Miror in hoc igitur tantarum pondere rerum,
Vnquam te nostros euoluisse iocos.
At si (quod mallem) vacuus fortasse fuisses,
Nullum legisses crimen in arte mea.
Illa quidem fateor frontis, non esse seueræ
Scripta, nec à tanto principe digna legi.
Prosequar inferiùs (modo si licet ordine ferri,)
Posse nocere animis carminis omne genus.
Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit?
Nil prodest, quòd non lædere possit idem.
Igne quid vtilius, si quis tamen vrere tecta
Cæperit, audaces instruit igne manus.
Eripit interdum, modò dat medicina salutem,
Quæque iuuet monstrat, quæque sit herba nocens.
Et latro, & cautus præcingitur ense viator:
Ille sed insidias, hic sibi portat opem.
Discitur innocuas vt agat facundia causas:
Protegit hæc sontes, immeritosque premit.
Sic igitur carmen, recta si mente legatur,
Constabit nulli posse nocere meum.
Et tandem vitium quicunque hinc concipit, errat:
Et nimium scriptis arrogat ille meis.
Vt tamen hoc fatear: ludi quoque semina præbent
Nequitiæ: tolli tota theatra iube.
Peccandi causam quàm multis sæpè dederunt:
Martia cùm durum sternit arena solum?

At quare in nostra nimia est lasciuia Musa?
Curue meus cuiquam suadet amare liber?
Nil nisi peccatum, manifestaq; culpa fatenda est,
Pœnitet ingenij, iudicijque mei.
Cur non Argolicis potiùs quæ concidit armis,
Vexata est iterum carmine Troia meo?
Cur tacui Thebas, & mutua vulnera fratrum?
Et septem portas sub duce quamque suo?
Non mihi materiam bellatrix Roma negabat:
Et pius est patriæ facta referre labor.
Deniq; cùm meritis impleueris omnia Cæsar:
Pars mihi de multis vna canenda fuit.
Vtq; trahunt oculos radiantia lumina solis;
Traxissent animum, sic tua facta, meum.
Arguor immeritò: tenuis mihi campus aratur.
Illud erat magnæ fertilitatis opus.
Non ideo debet pelago se credere; si qua
Audet in exiguo ludere cymba lacu.
Forsan & hoc dubitem, numeris leuioribus aptus
Sim satis; in paruos sufficiamque modos,
At si me iubeas domitos Iouis igne Gigantes
Dicere, conantem debilitabit opus.
Diuitis ingenij est immania Cæsaris acta
Condere; materia ne superetur opus.
Et tamen ausus eram: sed detrectare videbar;
Quodq; nefas, damno viribus esse tuis,
Ad leue rursus opus iuuenilia carmina, veni:
Et falso moui pectus amore meum,
Non equidem vellem, sed me mea fata trahebant:
Inq; meas pœnas ingeniosus eram,
Hei mihi cur didici? cur me docuêre parentes:
Litteraq; est oculos vlla morata meos?

Credè mihi, distant mores à carmine nostro:
  Vita verecunda est, Musa iocosa mea est.
Magnaq́; pars mendax operum est, & ficta, meorum.
  Plus sibi permisit compositore suo.
Nec liber indicium est animi: sed honesta voluntas
  Plurima mulcendis auribus apta refert.
Accius esset atrox: conuiua Terentius esset:
  Essent pugnaces, qui fera bella canunt.
Deniq; composui teneros non solus amores:
  Composito pœnas solus amore dedi.
Non timui fateor; ne quâ tot iére carina,
  Naufraga seruatis omnibus vna foret:
Sunt alijs scriptæ, quibus alea luditur, artes:
  Hoc est ad vestros non leue crimen auos.
Quid valeant tali; quo possis plurima iactu
  Figere; damnosos effugiasq́ue canes.
Thessera quos habeat numeros, distante vocato,
  Mittere quo deceat, quo dare missa modo:
Discolor vt recto grassetur limite miles,
  Cùm medius gemino calculus hoste perit.
Vt mage velle sequi sciat; & reuocare priorem,
  Nec tuto fugiens incomitatus eat.
Parua sedet ternis instructa tabella lapillis:
  In qua vicisse est continuasse suos.
Quiq; alij lusus (neq́; enim nunc persequar omnes?)
  Perdere rem charam tempora nostra solent.
Ecce canit formas alius, iactuq́; pilarum:
  Hic artem nandi præcipit, ille trochi:
Composita est alijs fuscandi cura colorũ:
  Hic epulis leges, hospitioq́; dedit.
Alter humum, de qua fingantur pocula, monstrat:
  Quæq; docet liquido testa sit apta mero.

Talia

Talia luduntur fumoso mense Decembri,
Quæ iam non vlli composuisse nocet.
His ego deceptus, non tristia carmina feci:
Sed tristis nostros pœna secuta iocos.
Deniq; non video tot de scribentibus vnum,
Quem sua perdiderit Musa; repertus ero.
Bella sonant alij telis instructa cruentis:
Parsqúe tui generis, pars tua facta canit.
Inuida me spatio natura coërcuit arcto:
Ingenio vires exiguasqúe dedit;
Et tamen ille tuæ felix Æneidos author,
Contulit in Tyrios arma virumqúe toros:
Nos quoqúe iam pridem scripto peccauimus isto:
Supplicium patitur non noua culpa nouum.
Carminaqúe edideram: cúm te delicta notantem
Præterij toties irrequietus eques:
Ergo quæ iuueni mihi non nocitura putaui,
Scripta parum prudens, nunc nocuêre seni,
Sera redundauit veteris vindicta libelli,
Distat & à meriti tempore pœna sui.
Ne tamen omne meum credas opus esse remissum:
Sæpè dedi nostræ grandia vela rati.
Sex ego Fastorum scripsi, totidemq; libellos:
Cumq; suo finem mense volumen habet.
Idq; tuo nuper scriptum sub nomine Cæsar,
Et sibi sacratum, sors mea rupit opus.
Et dedimus tragicis scriptum regale cothurnis.
Quæq; grauis debet verba cothurnus habet.
Dictaq; sunt nobis, quamuis manus vltima cœpto
Defuit, in facies corpora versa nouas.
Atque vtinam reuoces animum paulisper ab ira,
Et vacuo iubeas hinc tibi pauca legi;

Pauca quibus prima surgens ab origine mundi,
In tua deduxi tempora Cæsar opus.
Aspiceres quantum dederis mihi pectoris ipse;
Quoq́ fauore animi teq́ tuosque canam.
Non ego mordaci distrinxi carmine quenquam:
Nec meus vllius crimina versus habet.
Candidus à salibus suffusis felle refugi:
Nulla venenato litera, mista, ioco est,
Inter tot populi, tot scripti millia nostri,
Quem mea Calliope læserit, vnus ero.
Non igitur nostris vllum gaudere Quiritem
Auguror, at multos indoluisse malis.
Nec mihi credibile est, quenquam insultare iacenti:
Gratia candori si qua relata mea est
His precor, atque alijs possint tua numina flecti.
O pater, ô Patriæ cura salusqúe tuæ.
Non vt in Ausoniam redeam: nisi forsitan olim,
Cùm longo pœnæ tempore victus eris:
Tutiùs exilium, pauloq́ quietius oro:
Vt par delicto sit mea pœna suo.

TRISTIVM LIBER III.
ELEGIA I.

Liber Lectorem alloquitur, & hospitium quærit.

Missus in hanc venio, timidè liber, exulis vrbem,
Da placidam fesso lector amice manum.
Neúe reformida, ne sim tibi fortè pudori:
Nullus in hac charta versus amare docet.
Nec domini fortuna mei est, vt debeat illam
Infelix vllis dissimulare iocis.
Id quoq́, quod viridi quondam malè lusit in æuo:
Heu nimium serò damnat & odit opus. Adspi-

Adſpice quid portem. nihil hic niſi triſte videbis,
Carmine temporibus conueniente ſuis.
Clauda quod alterno ſubſidant carmina verſu;
Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.
Quòd neq; ſum cedro flauus, nec pumice leuis:
Erubui domino cultior eſſe meo.
Littera ſuffuſas, quòd habet maculoſa lituras:
Læſit opus lachrymis ipſe poëta ſuum.
Si qua videbuntur caſu non dicta Latine;
In qua ſcribebat, barbara terra fuit,
Dicite lectores, ſi non graue, quâ ſit eundum;
Quaſque petam ſedes hoſpes in vrbe liber.
Hæc vbi ſum furtim lingua titubante locutus:
Qui mihi monſtraret, vix fuit vnus, iter.
Dij tibi dent, noſtro quòd non tribuêre poëtæ,
Molliter in patria viuere poſſe tua.
Duc age, namq; ſequar: quamuis terraq; mariq;,
Longinquo referam laſſus ab orbe pedem.
Paruit, & ducens hæc ſunt fora Cæſaris, inquit;
Hæc eſt à ſacris quæ via nomen habet.
Hic locus eſt Veſtæ; qui Pallada ſeruat, & ignem:
Hæc fuit antiqui regia parua Numæ.
Inde petens dextram, Porta eſt, (ait,) iſta Palati,
Hic ſator hoc primùm condita Roma loco eſt.
Singula dum miror: video fulgentibus armis
Conſpicuos poſtes, tectaq́; digna Deo.
En domus, hæc dixi Iouis eſt: quod vt eſſe putarem,
Augurium menti querna corona dabat.
Cuius vt accepi dominum, non fallimur, inquam:
Et magni verum eſt, hanc Iouis eſſe domum.
Cur tamen appoſita velatur ianua lauro?
Cingit & auguſtas arbor opaca fores?

An quia perpetuos meruit domus ista triumphos?
An quia Leucadio semper amata Deo est.
Ipsané quod festa est? an quod facit omnia festa,
Quam tribuit terris, pacis an ista nota est?
Vtq; viret semper laurus, nec fronde caduca
Carpitur; æternum sic habet illa decus.
Caussa superpositæ scripto, testata coronæ
Seruatos ciues, indicat huius ope.
Adijce seruatis vnum, pater optimè ciuem:
Qui procul extremo pulsus in orbe latet.
In quo pœnarum, quas se meruisse fatetur,
Non facinus caussam, sed suus error habet.
Me miserum, vereorq; locum, vereorq; potentem,
Et quatitur trepido littera nostra metu.
Aspicis exangui chartam pallere colore?
Aspicis alternos intremuisse pedes?
Quandocunque precor nostro placare parenti,
Iisdem sub dominis aspiciare domus.
Inde tenore pari gradibus sublimia celsis,
Ducor ad intonsi candida templa Dei.
Signa peregrinis vbi sunt alterna columnis
Belides, & stricto stat ferus ense pater:
Quæq; viri docto veteres fecêre, nouiq;
Pectore lecturis inspicienda patent:
Quærebam fratres: exceptis scilicet illis,
Quos suus optaret non genuisse parens,
Quærentem frustra custos è sedibus illis
Præpositus, sancto iussit abire loco.
Altera templo peto vicino iuncta theatro;
Hæc quoqúe erant pedibus non adeunda meis.
Nec me quæ doctis patuerunt prima libellis
Atria, libertas, tangere passa sua est.

In genus authoris miseri fortuna redundat,
Et patimur nati quam tulit ipse fugam.
Forsitan & nobis olim minùs asper, & illi
Euictus longo tempore Cæsar erit.
Dij precor: atq; adeò (neq; enim mihi turba roganda est)
Cæsar ades voto maximè diue meo.
Interea, quoniam statio mihi publica clausa est.
Priuato liceat delituisse loco.
Vos quoque si fas est, confusa pudore repulsæ,
Sumite plebeiæ carmina nostra manus.

ELEGIA II.

Queritur se in exilium missum.

ERgo erat in fatis Scythiam quoque visere nostris:
Quæq; Lycaonio terra sub axe iacet?
Nec vos Pierides, nec stirps Laconia vestro
Docta sacerdoti turba tulistis opem?
Nec mihi quod lusi vero sine crimine, prodest;
Quodque magis Musa est visa iocosa mea.
Plurima sed pelago terraque pericula passum,
Vstus ab assiduo frigore pontus habet.
Quique fugax rerum, securaque in ocia natus
Mollis, & impatiens antè laboris eram;
Vltima nunc patior: nec me mare portubus orbum
Perdere, diuersæ nec potuêre viæ.
Suffecitque malis animus; nam corpus ab illo
Accepit vires, vixque ferenda tulit.
Dum tamen & ventis dubius iactabar & vndis:
Fallebat curas, ægraque corda labor,
Vt via finita est, & opus requieuit eundi;
Et pœnæ tellus est mihi facta meæ;
Nil nisi flere libet: nec nostro parcior imber
Lumine, quàm verna de niue manat aqua,

Roma domusquè subit, desideriumquè locorum,
Quicquid & amissa restat in vrbe mei.
Hei mihi quòd toties nostri pulsata sepulchri
Ianua, sed nullo tempore aperta fuit:
Cur ego tot gladios fugi! totiesque minata
Obruit infelix nulla procella caput?
Dij quos experior nimium constanter iniquos,
Participes iræ, quam Deus vnus habet:
Exstimulate precor cessantia fata; meiquè
Interius clausas esse vetate fores.

ELEGIA III.

Ad Vxorem, quòd æger fuerit.

HÆc, mea si coniunx miraris epistola quare
Alterius digitis scripta sit: æger eram.
Æger in extremis ignoti partibus orbis,
Incertusquè meæ pœnè salutis eram.
Quem mihi nunc animum dura in regione iacenti,
Inter Sauromatas esse, Getasquè putas?
Nec cœlum patior: nec aquis assueuimus istis:
Terraq; nescio quo non placet ista modo.
Non domus apta satis: non hic cibus vtilis ægro:
Nullus Apollinea qui leuet arte malum, est.
Non qui soletur, non qui labentia tardè
Tempora narrando fallat, amicus adest.
Lassus in extremis iaceo populisq; locisq;:
Et subit affecto nunc mihi quidquid abest.
Omnia cùm subeant, vincis tamen omnia coniunx:
Et plus in nostro pectore cara tenes.
Te loquor absentem, te vox mea nominat vnam,
Nulla venit sine te nox mihi, nulla dies.
Quin etiam sic me dicunt aliena locutum:
Vt foret amentis nomen in ore tuum.

Si iam deficiam, suppressaq́; lingua palato
Vix instillato restituenda mero:
Nunciet huic aliquis dominam venisse: resurgam,
Spesq; tui nobis causa vigoris erit.
Dumq; ego sum vitæ dubius: tu forsitan istic
Iucundum nostri nescia tempus agis.
Non agis affirmo; liquet hoc charissima nobis,
Tempus agi sine me non nisi triste tibi.
Si tamen impleuit mea sors quos debuit annos,
Et mihi viuendi tam citò finis adest:
Quantum erat ô magni perituro parcere diui:
Vt saltem patria contumularer humo!
Vel pœna in mortis tempus dilata fuisset:
Vel præcessisset mors properata fugam.
Integer hanc potui nuper bene reddere vitam:
Exul vt occiderem, nunc mihi vita data est.
Tam procul ignotis igitur moriemur in oris?
Et fient ipso tristia fata loco?
Nec mea consueto languescent corpora lecto?
Depositum nec me qui fleat, vllus erit?
Nec dominæ lachrymis in nostra cadentibus ora,
Accedent animæ tempora parua meæ?
Nec mandata dabo? nec cum clamore supremo,
Labentes oculos laudet amica manus?
Sed sine funeribus caput hoc, sine honore sepulchri
Indeploratum barbara terra teget?
Ecquid vbi audieris tota turbabêre mente,
Et feries pauida pectora fida manu?
Ecquid in has frustra tendens tua brachia partes
Clamabis, miseri nomen inane viri?
Parce tamen lacerare genas: nec scinde capillos:
Non tibi nunc primùm lux mea raptus ero.

Cùm

Cùm patriam amisi, tunc me perijsse putato:
Et prior, & grauior mors fuit illa mihi:
Nunc, si fortè potes, sed non potes, optima coniunx,
Finitis gaude tot mihi morte malis.
Quod potes; extenua forti mala corde ferendo:
Ad mala iam prìdem non rude pectus habes.
Atquè vtinam pereant animæ cum corpore nostro:
Effugiatquè auidos pars mea nulla rogos.
Nam si morte carens vacuas, volat altus in auras
Spiritus; & Samij sunt rata dicta senis:
Inter Sarmaticas Romana vagabitur vmbras;
Perquè feros Manes hospita semper erit.
Ossa tamen facito parua referantur in vrna:
Sic ego non etiam mortuus exul ero.
Non vetat hoc quisquam: fratrem Thebana peremptum
Supposuit tumulo rege vetante soror,
Atquè ea cum folijs, & amomi puluere misce,
Atquè suburbano condita pone solo.
Quosquè legat versus oculo properante viator,
Grandibus in tumuli marmore cæde notis:
Hic ego qui iaceo tenerorum lusor amorum,
Ingenio perij Naso Poëta meo.
At tibi qui transis, ne sit graue, quisquis amasti,
Dicere: Nasonis molliter ossa cubent.
Hoc satis in tumulo est: etenim maiora libelli,
Et diuturna magis sunt monumenta mei:
Quos ego confido, quamuis nocuêre, daturos
Nomen, & authori tempora longa suo.
Tu tamen extincto feralia munera semper,
Dequè tuis lachrymis humida serta dato.
Quamuis in cinerem corpus mutauerit ignis:
Sentiet officium mœsta fauilla pium.

Scribere plura libet: sed vox mihi fessa loquendo,
Dictandi vires, siccaque lingua negat.
Accipe supremo dictum mihi forsitan ore:
Quod, tibi qui mittit, non habet ille: Vale.

ELEGIA IV.

Ad amicum, vt magnorum virorum consuetudinem fugiat.

O Mihi chare quidem semper, sed tempore duro
Cognite, res postquam procubuêre meæ:
Vsibus edocto, si quidquam credis amico,
Viue tibi, & longè nomina magna fuge:
Viue tibi, quantumque potes prælustria vita,
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit.
Nam quanquam soli possunt prodesse potentes:
Non prosunt potiùs plurimùm obesse solent.
Effugit hybernas demissa antenna procellas:
Lataq; plus paruis vela timoris habent.
Adspicis vt summa cortex leuis innatat vnda:
Cum graue nexa simul retia mergat onus?
His ego, si monitis monitus priùs ipse fuissem:
In qua debebam, forsitan vrbe forem.
Dum tecum vixi; dum me leuis aura ferebat:
Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas:
Qui cadit in plano. vix hoc tamen euenit ipsum,
Sic cadit; vt tacta surgere possit humo.
At miser Elpenor tecto delapsus ab alto
Occurrit regi, flebilis vmbra suo.
Quid fuit, vt tutas agitaret Dædalus alas?
Icarus immensas nomine signet aquas:
Nempè quòd hic altè, demissiùs ille volabat:
Nam pennas ambo non habuêre suas.
Crede mihi, benè qui latuit, benè vixit: & intra
Fortunam debet, quisque manere suam.

Non

Non foret Eumenides orbus, si filius eius
Stultus Achilleos non adamasset equos,
Nec natum in flamma vidisset, in arbore natas;
Cæpisset genitor si Phaëthonta Merops:
Tu quoque formida nimium sublimia semper:
Propositiq; precor contrahe vela tui.
Nam pede inoffenso spatium procurrere vitæ
Dignus es: & fato candidiore frui.
Quæ pro te voueam miti pietate mereris,
Hæsuraq; mihi tempus in omne fide.
Vidi ego te tali vultu mea fata gementem,
Qualem credibile est ore fuisse meo.
Nostra tuas vidi lachrymas super ora cadentes,
Tempore quas vno fidaq; verba dabas
Nunc quoq; summo cum studio defendis amicum,
Et mala vix vlla parte leuanda leuas.
Viue sine inuidia: mollesq; inglorius annos,
Exige amicitias & tibi iunge pares.
Nasoniq; tui, quod adhuc non exulat vnum.
Nomen ama: Scythicus cætera pontus habet.
Proxima syderibus tellus Erymanthidos Vrsæ
Me tenet, adstricto terra perusta gelu.
Bosphorus & Thanais superant, Scythiæq; paludes:
Vixq; satis noti nomina pauca loci.
Vlterius nihil est, nisi non habitabile frigus.
Heu quàm vicina est vltima terra mihi!
At longè patria est, longè est carissima coniux:
Quidquid & hæc nobis post duo dulce fuit.
Sic tamen hæc absunt, vt quæ contingere non est
Corpore, sint animo cuncta videnda meo.
Ante oculos errat domus, vrbs, & forma locorum:
Acceduntq; suis singula facta locis.

Coniugis

Coniugis ante oculos, sicut præsentis imago est.
Illa meos casus ingrauat: illa leuat. (rem;
Aggrauat hæc, quòd abest: leuat hæc, quòd præstat amo-
Impositumq; sibi firma tuêtur onus.
Vos quoque pectoribus nostris hæretis amici:
Dicere quos cupio nomine quemque suo.
Sed timor officium cautus compescit: & ipsos
In nostro poni carmine nolle puto.
Antè volebatis, gratique erat instar amoris,
Versibus in nostris nomina vestra legi.
Quod quoniam est anceps intra mea pectora quenq;
Alloquar & nulli caussa timoris ero.
Nec meus indicio latitantes versus amicos
Protrahet: occultè si quis amauit, amet.
Scite tamen, quamuis longa regione remotus
Absim: vos animo semper adesse meo.
Et qua quisque potest oro, mala nostra leuate:
Fidam proiecto neuê negate manum.
Prospera sic maneat vobis fortuna: nec vnquam
Contacti simili sorte rogetis idem.

ELEGIA V.

Ad Charum.

VSus amicitiæ tecum mihi paruus, vt illam
Non ægrè possis dissimulare, fuit:
Ni me complexus vinclis propioribus esses;
Naue mea vento forsan eunte suo.
Vt cecidi, cunctiqué meam fugere ruinam.
Versaque amicitiæ terga dedére meæ:
Ausus es igne Iouis percussum tangere corpus?
Et deploratæ limen adire domus:
Idqué recens præstas, nec longo cognitus vsu,
Quod veterum misero vix duo tresué mihi,

Vidi ego confusos vultus, visusque notaui:
Osqué madens fletu, pallidiusque meo;
Et lachrymas cernens in singula verba cadentes,
Ore meo lachrymas, auribus illa, bibi:
Brachiaqué excepti presso pendentia collo:
Et singultatis oscula mista sonis.
Sum quoque Chare tuis defensus viribus absens:
Scis Charum veri nominis esse loco,
Multaqúe præterea manifesti signa fauoris,
Pectoribus teneo non abitura meis.
Dij tibi posse tuos tribuant defendere semper:
Quos in materia prosperiore iuues.
Si tamen interea quid in his ego perditus oris,
Quod te credibile est quærere, quæris, agam?
Spe trahor exigua: quam tu mihi demere noli:
Tristia leniri numina posse Dei.
Seu temerè expecto, siue hoc contingere fas est:
Tu mihi quod cupio, fas precor esse proba.
Quæqué tibi est linguæ facundia, confer in illud,
Vt doceas votum posse valere meum.
Quo quisque est maior, magis est placabilis iræ:
Et faciles motus mens generosa capit.
Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni:
Pugna suum finem, cùm iacet hostis, habet.
At lupus, & turpes instant morientibus vrsi:
Et quæcunque minor nobilitate fera est.
Maius apud Troiam forti quid habemus Achille?
Dardanij lachrymas non tulit ille senis.
Quæ ducis Emathij fuerit clementia, Pharos,
Præclarique docent funeris exequiæ.
Neué hominum referam flexas ad mitius iras:
Iunónis gener est, qui priùs hostis erat.

Deniquè

Denique non possum nullam sperare salutem:
Cùm non sit pœnæ causa cruenta meæ.
Non mihi quærenti pessundare cuncta petitum,
Cæsareum caput est: quod caput orbis erat.
Non aliquid dixi, violentaque lingua locuta est,
Lapsaué sunt nimio verba prosana mero.
Inscia quòd crimen viderunt lumina, plector:
Peccatumque oculos est habuisse meos.
Non equidem totam possem defendere culpam.
Sed partem nostri criminis error habet.
Spes igitur superest, facturum vt molliat ipse
Mutari pœnam conditione loci.
Hoc vtinam nitidi solis prænuncius ortus,
Afferat admisso lucifer albus equo.

ELEGIA VI.

Ad amicum, quo familiarissimè vsus est.

FOEdus amicitiæ, non vis charissimè nostræ:
Nec si fortè velis, dissimulare potes.
Donec enim licuit, nec te mihi charior alter,
Nec tibi me tota iunctior vrbe fuit.
Isque erat vsque adeò populo testatus, vt esset
Penè magis quàm tu, quamque ego notus amor.
Quique est in charis animi, tibi candor amicis;
Cognitus est illi, quem colis ipse, viro,
Nil ita cælabas, vt non ego conscius essem:
Pectoribusque dabas multa tegenda meis.
Cuique ego narrabam secreti quidquid habebam,
Excepto, quod me perdidit, vnus eras.
Id quoque si scisses; saluo fruerére sodali:
Consilioque forem sospes amice tuo.
Sed mea me in pœnam nimirum fata trahebant:
Omne bonæ claudunt vtilitatis iter.

Siue malum potui tamen hoc vitare cauendo;
Seu ratio fatum vincere, nulla valet:
Tu tamen ô nobis vsu iunctissimè longo,
Pars desiderij maxima penè mei:
Sis memor: & si quas fecit tibi gratia vires,
Illas pro nobis experiare, rogo.
Numinis vt læsi fiat mansuetior ira:
Mutatoqúe minor sit mea pœna loco.
Idqúe ita: si nullum scelus est in pectore nostro;
Principiumqúe mei criminis error habet.
Nec breue, nec tutum est, quo sint mea, dicere, casu
Lumina funesti conscia facta mali:
Mensqúe reformidat veluti sua vulnera, tempus
Illud: & admonitu fit nouus ipse dolor:
Et quæcunq; adeo possint afferre pudorem,
Illa tegi cæca condita nocte docet.
Nil igitur referam, nisi me peccasse: sed illo
Præmia peccato nulla petita mihi:
Stultitiamq; meum crimen debere vocari:
Nomina si factis reddere vera velis.
Quæ si non ita sunt; alium quo longiùs absim,
Quære (suburbana hæc sit mihi terra) locum.

ELEGIA VII.

Mandat Epistolæ, vt Perillam adeat.

Vade salutatum subitò perarata Perillam,
Littera sermonis fida ministra mei.
Aut illam inuenies dulci cum matre sedentem:
Aut inter libros, Pieridesqúe suas.
Quicquid aget, cùm te scierit venisse relinquet:
Nec mora, quid venias, quidúe requiret agam.
Viuere me dices: sed sic, vt viuere nolim:
Nec mala tam longa nostra leuata mora.

Et tamen ad Musas, quamuis nocuêre reuerti:
Aptaquè in alternos cogere verba pedes.
Tu quoque dic studijs communibus ecquid inhæret,
Doctaque non patrio carmina more canis?
Nam tibi cum facie mores natura pudicos.
Et raras dotes, ingeniumque dedit.
Hoc ego Pegasidas deduxi primus ad vndas:
Ne malè fœcundæ vena periret aquæ:
Primus id aspexi teneris in virginis annis,
Vtque Pater natæ duxque comesque fui.
Tunc quoque si forsan nostrum deleuit amorem
Tempus, eram nimio iunctus amore tibi.
Ergo si remanent ignes tibi pectoris ijdem:
Sola tuum vates Lesbia vincit opus.
Sed vereor, ne nunc mea te fortuna retardet,
Postquè meos casus sit tibi pectus iners.
Dum licuit, tua sæpe mihi, tibi nostra legebam:
Sæpe tui iudex sæpe magister eram.
Aut ego præbebam factis modo versibus aures:
Aut vbi cessaras, caussa ruboris eram.
Forsitan exemplo, quia me læsere libelli,
Tu quoque sis pœnæ facta ruina meæ.
Pone Perilla metum: tantummodò fœmina nulla.
Néue vir à scriptis discat amare tuis.
Ergo desidiæ, emoue doctissima caussas,
Inquè bonas artes: & tua sacra redi.
Ista decens facies longis vitiabitur annis:
Rugaquè in antiqua fronte senilis erit:
Inijcietquè manus formæ damnosa senectus:
Quæ strepitum passu non faciente venit.
Cumquè aliquis dicet, fuit hæc formosa, dolebis,
Et speculum mendax esse querere tuum.

Sunt & opes modicæ, cùm sis dignissima magnis:
Finge sed immensis censibus esse pares.
Nempè dat & quódcunque libet fortuna, rapitqué:
Irus & est subitò, qui modo Crœsus erat.
Singula quid referam, nil non mortale tenemus,
Pectoris excepti, ingenijqué bonis.
En ego cùm patria caream, vobisqué domoqúe;
Raptaqué sint, adimi quæ potuêre, mihi.
Ingenio tamen ipse meo comitorque fruorque.
Cæsar in hoc potuit iuris habere nihil.
Qui licet hanc sæuo vitam mihi finiat ense,
Me tamen extincto fama superstes erit.
Dumqué suis victrix septem de montibus orbem,
Prospiciet domitum Martia Roma; legar.
Tu quoque quam studij maneat felicior vsus:
Effuge venturos, quâ potes, vsque rogos.

ELEGIA VIII.

Patriam, & suos videre desiderat.

NVnc ego Triptolemi cuperem conscendere currus,
Misit in ignotam qui rude semen humum.
Nunc ego Medeæ vellem frenare dracones;
Quos habuit fugiens arce Corinthe tua,
Nunc ego iactandas optarem sumere pennas:
Siue tuas Perseû, Dædale siue tuas:
Vt tenera nostris cedente volatibus aura,
Aspicerem Patriæ dulce repente solum:
Desertæqúe domus vultus, memoresqué sodales,
Charaqué præcipuè, coniugis ora meæ.
Stultè quid hæc frustra votis puerilibus optas,
Quæ non vlla tibi fertqúe, feretqúe dies?
Si semel optandum est; Augusti numen adora:
Et quem sensisti, ritè precare Deum.

Ille tibi pennasque potest, currusque volucres
Tradere: det reditum: protinus ales eris.
Si precor hæc (neque enim possum maiora precari)
Ne mea sint timeo vota modesta parùm.
Forsitan hoc olim, cum iam satiauerit iram:
Tunc quoque sollicita mente rogandus erit.
Quod minus interea est: instar mihi muneris ampli,
Ex his me iubeat quolibet ire locis:
Nec cœlum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec aura,
Hei mihi, perpetuus corpora languor habet.
Ceu vitiant artus ægræ contagia mentis:
Siue mei caussa est in regione mali,
Vt tetigi Pontum, vexant insomnia, vixq;
Ossa tegit macies: nec iuuat ora cibus.
Quiq; per autumnum percussus frigore primo
Est color in folijs, quæ noua læsit hyems;
Is mea membra tenet: nec viribus alleuor vllis:
Et nunquam queruli causa doloris abest:
Nec melius valeo quàm corpore, mente, sed ægra est
Vtraq; pars æquè binaq; damna fero.
Hæret & ante oculos veluti spectabile corpus,
Adstans fortunæ forma videnda meæ.
Cumq; locos, moresq; hominum, cultusq; sonosq;
Cernimus; & quid sim, quid fuerimq; subit;
Tantus amor necis est, querar vt de Cæsaris ira,
Quod non offensas vindicet ense suas.
At quoniam semel est odio ciuiliter vsus:
Mutato leuior sit fuga nostra loco.

ELEGIA IX.

Vnde Tomus dictus.

Hic quoq; sunt Vrbes Graiæ (quis credere posset)
Inter inhumanæ nomina barbariæ?

Huc quoq; Mileto missi venêre coloni:
Inq; Getis Graias constituêre domos?
Sed vetus huic nomen, positaq; antiquius vrbe,
Constat ab Absyrti cæde fuisse loco.
Nam rate, quæ cura pugnacis facta Mineruæ,
Per non tentatas prima cucurrit aquas:
Impia desertum fugiens Medea parentem,
Dicitur his remos applicuisse vadis.
Quem procul vt vidit tumulo speculatur ab alto:
Hospes, (ait) nosco Colchide vela, dari.
Dum trepidant Minyæ, dum soluitur aggere funis,
Dum sequitur celeres anchora tracta manus:
Conscia percussit meritorum pectora Colchis,
Ausa atq; ausura multa nefanda manu:
Et quanquam superest ingens audacia menti.
Pallor in attonitæ virginis ore fuit.
Ergo vbi prospexit venientia vela; tenemur:
Et Pater est aliqua fraude morandus, ait.
Dum quid agat quærit; dum versat in omnia vultus,
Ad fratrem casu lumina flexa tulit.
Cuius vt oblata est præsentia: vicimus inquit:
Hic mihi morte sua causa salutis erit.
Protinus ignari nec quidquam tale timentis,
Innocuum rigido perforat ense latus:
Atq; ita diuellit, diuulsaq; membra per agros
Dissipat, in multis inuenienda locis.
Neu Pater ignoret, scopulo proponit in alto
Pallentesq; manus, sanguineumq; caput:
Vt genitor luctuq; nouo tardetur: & artus
Dum legit extinctos, triste retardet iter.
Inde Tomos dictus locus hic: quia fertur in illo
Membra soror fratris consecuisse sui.

ELE-

ELEGIA X.

Quibus cum gentibus viuat.

SI quis adhuc istic meminit Nasonis adempti;
Et superest sine me nomen in vrbe meum:
Suppositum stellis nunquam tangentibus æquor,
Me sciat in media viuere barbaria.
Sauromatæ cingunt, fera gens; Bessiq; Getæq;:
Quàm non ingenio nomina digna meo?
Dum tamen aura tepet: medio defendimur Istro?
Ille suis liquidus bella repellit aquis.
At cum tristis hyems squallentia protulit ora,
Terraq; marmoreo est candida facta gelu:
Dum patet, & Boreas, & nix iactata sub Arcto;
Tum patet has gentes axe tremente premi.
Nix iacet & iactam nec sol, pluuiæúe resoluunt:
Indurat Boreas, perpetuamqúe facit.
Ergo, vbi delituit nondum prior, altera venit:
Et solet in multis bina iacere locis
Tantaqúe commoti vis est Aquilonis, vt altas
Æquet humo turres; tectaque rapta ferat.
Pellibus, & sutis arcent mala frigora braccis,
Oraque de toto corpore sola patent.
Sæpè sonant moti glacie pendente capilli:
Et nitet inducto candida barba gelu:
Nudaque consistunt formam seruantia tecta,
Vina, nec hausta meri, sed data frustra bibunt.
Quid loquar? vt cuncti concrescant frigore riui?
Deqúe lacu fragiles, effodiantur aquæ?
Ipse papyrifero qui non angustior amne,
Miscetur vasto multa per ora freto:
Cæruleos ventis latices durantibus Ister
Congelat: & tectis in mare serpit aquis.

 Quaqué

Quaqué rates gerant, pedibus nunc itur: & vndas
Frigore concretas vngula pulsat equi:
Perque nouos pontes subter labentibus vndis,
Ducunt Sarmatici barbara plaustra boues:
Vixque equidem credar. sed cùm sint præmia falsi
Nulla: ratam debet testis habere fidem,
Vidimus ingentem glacie consistere Pontum:
Lubricaqúe immotas testa premebat aquas.
Nec vidisse sat est: durum calcauimus æquor:
Vndaqúe non vdo sub pede summa fuit.
Si tibi tale fretum quondam Leandre fuisset:
Non foret angustæ mors tua crimen aquæ:
Tum neque se pandi possunt delphines in auras
Tollere: conantes dura coërcet hyems.
Et quanquam Boreas iactatis insonet alis:
Fluctus in obsesso gurgite nullus erit.
Inclusæque gelu stabunt vt marmore puppes:
Nec poterit rigidas scindere remus aquas.
Vidimus in glacie pisces hærere ligatos:
Sed pars ex illis cum quoque viua fuit.
Siue igitur nimij Boreæ vis sæua marinas,
Siue redundatas flumine cogit aquas.
Protinus æquato siccis Aquilonibus Istro,
Inuehitur celeri barbarus hostis equo.
Hostis equo pollens, longequé volante sagitta,
Vicinam latè depopulatur humum.
Diffugiunt alij: nullisqué tuentibus agros,
Incustoditæ diripiuntur opes.
Ruris opes paruæ, pecus & stridentia plaustra:
Et quas diuitias incola pauper habet.
Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis,
Respiciens frustra rura, laremqué suum.

Pars cadit humatis misere confixa sagittis:
    Nam volucri ferro tinctile virus inest.
Quæ nequeunt secum ferre, aut abducere perdunt:
    Et cremat insontes hostica flamma casas.
Tum quoque, cum pax est trepidant formidine belli:
    Nec quisquam presso vomere sulcat humum.
Aut videt, aut metuit locus hic, quem non videt, hostem
    Cessat iners rigido terra relicto situ.
Non hic pampinea dulcis latet vua sub vmbra:
    Nec cumulant altos feruida musta lacus.
Poma negat regio: nec haberet Acontius in quo
    Scriberet hic dominæ verba legenda suæ.
Adspiceres nudos sine fronde, sine arbore campos,
    Heû loca felici non adeunda viro!
Ergo tam latè pateat cùm maximus orbis;
    Hæc est in pœnas terra reperta meas.

ELEGIA XI.

Inuehitur in maledicum.

SI quis es, insultes qui casibus improbe nostris,
    Meq; reum dempto fine cruentus agas:
Natus es è scopulis, nutritus lacte ferino:
    Et dicam silices pectus habere tuum.
Quis gradus vlterior, quò se tua porrigat ira,
    Restat? quiduè meis cernis abesse malis?
Barbara me tellus, & inhospita littora Ponti,
    Cumq; truci borea Mænalis vrsa videt,
Nulla mihi cum gente fera commercia linguæ:
    Omnia soliciti sunt loca plena metus;
Vtq; fugax auidis Ceruus deprensus ab vrsis;
    Cinctaquè montanis vt pauet agna lupis.
Sic ego belligeris à gentibus vndique septus,
    Terreor, hoste meum penè premente latus.

Vtque sit exiguum pœnæ, quòd coniuge chara,
Quod patria careo, pignoribusque meis:
Vt mala nulla feram, nisi nudam Cæsaris iram;
Nuda parum nobis Cæsaris ira mali est?
Et tamen est aliquis, qui vulnera cruda retractet,
Soluat & in mores ora diserta meos.
In causa facili cuiuis licet esse diserto:
Et minimè vires frangere quassa valent.
Subruêre est arces, & stantia mœnia virtus:
Quamlibet ignaui præcipitata premunt.
Non sum qui fueram: quid inanem proteris vmbram?
Quid cinerem saxis bustaqúe nostra petis?
Hector erat tunc cum bello certabat: & idem
Tractus ab Æmonio non erat Hector equo.
Me quoque, quem noras olim, non esse memento:
Ex illo superant hæc simulachra viro.
Quid simulachra ferox dictis incessis amaris?
Parce precor manes, sollicitare meos.
Omnia vera puta mea crimina: nil sit in illis
Quod magis errorem quàm scelus esse putes.
Pendimus en profugi (satia tua pectora) pœnas
Exilioqúe graues, exilijqúe loco:
Carnifici fortuna potest mea flenda videri:
Te tamen est vno iudice mersa parum.
Sæuior es tristi Busiride, sæuior illo,
Qui falsum lento torruit igne bouem:
Quiqúe bouem Siculo fertur donasse tyranno,
Et dictis artes conciliasse suas.
Munere in hoc vsus rex est, sed imagine maior
Nec sola est operis forma probanda mei.
Adspicis à dextra latus hoc adapertile tauri:
Hac tibi, quem perdes, conijciendus erit.

Protinus

Protinus inclusum lentis carbonibus vre;
Mugiet: & veri vox erit illa bouis.
Pro quibus inuentis, vt munus munere penses,
Da precor ingenio præmia digna meo.
Dixerat: at Phalaris, pœnæ mirande repertor:
Ipse tuum præsens imbue, dixit, opus.
Nec mora: monstratis crudeliter ignibus vstus
Exhibuit geminos ore gemente sonos.
Quid mihi cum Siculis? inter Scythicosque Getasque?
Ad te, (quisquis is es,) nostra querela venit.
Vtque sitim nostro possis explere cruore:
Quantaque vis auido gaudia corde feras.
Tot mala sum fugiens tellure, tot æquore passus:
Te quoque vt auditis posse dolere putem.
Crede mihi, si sit nobis collatus Vlysses;
Neptuni minor est, quàm Iouis ira fuit.
Ergo quicunque es, rescindere crimina noli:
Deque graui duras vulnere tolle manus:
Vtque meæ famam tenuent obliuia culpæ:
Facta cicatricem ducere nostra sine.
Humanæque memor sortis, quæ tollit eosdem,
Et premit: incertas ipse verere vices.
Et quoniam, fieri, quod nunquam posse putaui,
Est tibi de rebus maxima cura meis:
Non est quod timeas: fortuna miserrima nostra est:
Omne trahit secum Cæsaris ira malum.
Quod magis vt liqueat; neué hoc ego fingere credar:
Ipse velim pœnas experiare meas.

ELEGIA XII.

Rogat mitiorem exilij locum.

FRigora iam Zephiri minuunt; annoque peracto
Tardior, antiqua visa Meotis hyems.

Impos-

Impositamque sibi qui non benè pertulit Hellem,
Tempora nocturnis æqua diurna facit.
Iam violas puerique legunt, hilaresque puellæ,
Ruraque quæ nullo nata serente ferunt:
Prataque pubescunt variorum flore colorum:
Indocilique loquax gutture vernat auis:
Vtque malæ crimen matris deponat hirundo,
Sub trabibus cunas paruaq; tecta facit:
Herbaque, quæ latuit Cerealibus obruta sulcis,
Exerit è tepida molle cacumen humo:
Quoque loco est vitis, de palmite gemma mouetur;
Nam procul à Getico littore vitis abest.
Quoque loco est arbor, turgescit in arbore ramus,
Nam procul à Geticis finibus arbor abest,
Ocia nunc istic: iunctæque ex ordine ludis
Cedunt verbosi garrula bella fori.
Lusus equis nunc est: leuibus nunc luditur armis:
Nunc pila nunc celeri vertitur orbe trochus:
Nunc, vbi perfusa est oleo labente iuuentus:
Defessos artus tingere gaudet aqua.
Scena viget studijsque fauor distantibus ardet:
Cumque tribus resonant terna theatra foris.
O quater & quoties non est numerare beatum,
Non interdicta cui licet vrbe frui!
At mihi sentitur nix verno sole soluta:
Quæque lacu duro non fodiantur aquæ,
Nec mare concrescit glacie: nec, vt antè, per Istrum
Stridula Sauromates plaustra bubulcus agit.
Si tamen incipiunt aliquæ huc adnare carinæ;
Hospitaque in ponti littore puppis erit.
Sedulus occurram nautæ: dictaque salute.
Quid veniat quæram, quisué, quibusue locis.

Ille

Ille quidem mirum, nisi de regione propinqua.
Non nisi vicinas tutus araret aquas.
Rarus ab Italia tantum mare nauita transit:
Littora rarus in hæc portubus orba venit.
Siue tamen Græca scierit, siue ille Latina
Voce loqui: certè gratior vsus erit.
Fas quoq; ab ore freti, longequé Propontidos vndu,
Huc aliquem certo vela dedisse noto.
Quisquis is est, memori rumorem voce referre,
Et fieri famæ parsque gradusque potest.
Is precor auditos possit narrare triumphos
Cæsaris, & Latio reddita vota Ioui:
Tequé rebellatrix tandem Germania magni
Triste caput pedibus supposuisse ducis.
Hæc mihi qui referat, quæ non vidisse dolebo;
Ille mei domui protinus hospes erit
Hei mihi, iamne domus Scythico Nasonis in orbe est?
Iamqué suum mihi dat pro lare pœna locum?
Dij facite, vt Cæsar non hoc penetrale, domumque,
Hospitium pœnæ sed velit esse meæ.

ELEGIA XIII.

In natalem suum.

Ecce superuacuus (quid enim fuit vtile nasci?)
Ad sua natalis tempora noster adest.
Dure quid ad miseros veniebas exulis annos?
Debueras illis imposuisse modum.
Si tibi cura mei, vel si pudor vllus inesset:
Non vltra patriam me sequerêre meam.
Quoq; loco primùm malè sum tibi cognitus infans,
Illo tentasses vltimus esse mihi:
Inqué relinquendo, quod idem fecêre sodales,
Tu quoq; dixisses tristis in vrbe vale.

Quid

Quid tibi cum Ponto? num te quoq; Cæsaris ira
Extremam gelidi misit in orbis humum?
Scilicet expectas solitum tibi moris honorem?
Pendeat ex humeris vestis vt alba meis?
Fumida cingatur florentibus ara coronis?
Micaque solemni thuris in igne sonet?
Libaque dem pro te geniale notantia tempus?
Concipiamque bonas, ore fauente preces?
Non ita sum positus, nec sunt ea tempora nobis,
Aduentu possim lætus vt esse tuo.
Funeris ara mihi ferali cincta cupresso
Conuenit, & structis flamma parata rogis.
Nec dare thura libet nil exorantia diuos:
In tantis subeunt nec bona verba malis.
Si tamen est aliquid nobis hac luce petendum:
In loca ne redeas ampliùs ista precor.
Dum me terrarum pars pœnè nouissima Ponti
Euxinus falso nomine dictus habet.

ELEGIA XIV.

Ad Amicum, vt librum tueatur.

CVltor & antistes doctorum sancte virorum,
Quid facis ingenio semper amice meo?
Ecquid, vt incolumem quondam celebrare solebas,
Nunc quoq; ne videar totus abesse, caues?
Conspicis, exceptis ecquid mea carmina solis
Artibus, artifici quæ nocuêre suo?
Immò ita fac, quæso, vatum studiosè nouorum,
Quaque potes retine nomen in vrbe meum.
Et fuga dicta mihi, non est fuga dicta libellis:
Qui domini pœnam non meruêre sui.
Sæpè per extremas profugus pater exulat oras;
Vrbe tamen natis exulis esse licet.

Palladis

Palladis exemplo, de me sine matre creata
Carmina sunt: stirps hæc progenieśque mea:
Hanc tibi commendo: quæ quo magis orba parente est,
Hoc tibi tutori sarcina maior erit.
Tres mihi sunt nati contagia nostra secuti:
Cætera fac cure sit tibi turba palàm.
Sunt quoq; mutatæ ter quinque volumina formæ,
Carmina de Domini funere rapta sui.
Illud opus potuit, si non priùs ipse perissem,
Certiùs à summa nomen habere manu:
Nunc incorrectum populi peruenit in ora:
In populi quidquam si tamen ore meum est:
Hoc quoque nescio quid nostris appone libellis.
Diuerso missum quod tibi ab orbe venit.
Quod quicunq; leget, si quis leget æstimet antè
Compositum quo sit tempore quoq; loco
Æquus erit scriptis: quorum cognouerit esse
Exilium tempus, barbariemq; e locum.
Inque tot aduersis carmen mirabitur vllum,
Ducere me tristi sustinuisse manu.
Ingenium fregêre meum mala: cuius & antè
Fons infœcundus, paruaque vena fuit.
Sed quæcunque fuit nullo exercente refugit:
Et longo periit arida facta situ.
Non hîc librorum, per quos inuiter, alarque,
Copia: pro libris arcus, & arma sonant.
Nullus in hac terra recitem cui carmina, cuius
Intellecturis auribus vtar, adest.
Nec quo secedam locus est: custodia muri
Summouet infestos clausaq; porta Getas.
Sæpè aliquot quæro verbum: nomenq;, locumq;:
Nec quisquam est, à quo certior esse queam.

Dicere

Dicere sæpè aliquid conanti, turpe fateri,
Verba mihi desunt: dedidiciq; loqui:
Threicio Scyticoq; ferò circumsonor ore:
Et videor Geticis scribere posse modis.
Crede mihi timeo, ne sint immista Latinis,
Inq; meis scriptis Pontica verba legas.
Qualemcunq; legas, venia dignare libellum:
Sortis & excusa conditione meæ.

TRISTIUM LIBER IV.

ELEGIA I.

Excusat libros suos, si quid vitij habeant.

SI qua meis fuerint, vt erunt, vitiosa libellis,
Excusata suo tempere lector habe.
Exul eram, requiesq; mihi non fama petita est:
Mens intenta suis ne foret vsque malis.
Hoc est cur cantet vinctus quoq; compede fossor:
Indocili numero cùm graue mollit opus.
Cantat & innitens limosæ pronus arenæ,
Aduerso tardam qui trahit amne ratem.
Quiq; refert pariter lentos ad pectora remos:
In numerum pulsa brachia versat aqua.
Fessus vt incubuit baculo; saxoq; resedit
Pastor; arundineo carmine mulcet oues.
Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis,
Fallitur ancillæ decipiturq; labor.
Fertur & abducta Briseide tristis Achilles,
Hæmonia curas attenuasse lyra.
Cùm traheret syluas Orpheus, & dura canendo
Saxa; bis amissa coniuge mœstus erat.
Me quoq; Musa leuat Ponti loca iussa petentem:
Sola comes nostræ perstitit illa fugæ:

Sola

Sola nec insidias inter, nec militis ensem,
Nec mare, nec ventos, barbariemq́; timet.
Scit quoq́; cùm perij, quis me deceperit error:
Et culpam in facto, non scelus, esse meo.
Scilicet hoc ipso nunc æqua quòd obfuit antè,
Cùm mecum iuncti criminis acta rea est.
Non equidem vellem, (quoniam nocitura fuerunt,)
Pieridum sacris imposuisse manum:
Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipsa sacrorum:
Et carmen demens carmine læsus amo.
Sic noua Dulichio lothos gustata palato.
Illo quo nocuit grata sapore fuit.
Sentit amans sua damna ferè tamen hæret in illis:
Materiam culpæ prosequiturq́; suæ.
Nos quoq́; delectant, quamuis nocuêre, libelli:
Quodq́; mihi telum vulnera fecit, amo.
Forsitan hoc studium possit furor esse videri:
Sed quiddam furor hic, vtilitatis habet.
Semper in obtutu mentem vetat esse malorum,
Præsentis casus immemoremq́; facit.
Vtq́; suum Bacche non sentit saucia vulnus.
Dum stupet Idæis exululata iugis:
Sic, vbi mota calent sacro meo pectora thyrso,
Altior humano spiritus ille malo est.
Ille nec exilium Scythici nec littora Ponti,
Ille nec iratos sentit habere Deos.
Vtq́; soporiferæ biberim si pocula Lethes.
Temporis aduersi sic mihi sensus abest.
Iure deas igitur veneror mala nostra leuantes,
Sollicitæ comites ex Helicone fugæ:
Et partim pelago, partim vestigia terra,
Vel rate dignatas, vel pede nostra sequi.

Sint precor hæ saltem faciles mihi: namq; Deorum
Cæsare cum magno cætera turba facit.
Meq; tot aduersis cumulat quot littus arenas,
Quotq; fretum pisces, ouaq; piscis habet.
Vere priùs flores, æstu numerabis aristas,
Poma per autumnum, frigoribusq; niues;
Quàm mala, quæ patior toto iactatus in orbe,
Dum miser Euxini littora sæua peto.
Nec tamen, vt veni, leuior fortuna malorum est
Huc quoq; sunt nostras fata secuta vias:
Hic quoq; cognosco natalis stamina nostri:
Stamina de nigro vellere facta mihi.
Vtq; neq; insidias capitisq; pericula narrem;
Vera quidem vidi, sed grauiora fide.
Viuere quàm miserum est inter Bessosq; Getasq;
Illum, qui populi semper in ore fuit!
Quàm miserum est, porta vitam muroq; tueri
Vixq; sui tutum viribus esse loci?
Aspera militiæ iuuenis certamina fugi,
Nec nisi lusura mouimus arma manu:
Nunc senior gladioq; latus, scutoq; sinistram,
Caniciem galeæ subijcioq; meam.
Nam dedit è specula custos vbi signa tumultus;
Induimus trepida protinus arma manu.
Hostis habens arcus imbutaq; tela veneno,
Sæuus anhelanti mœnia lustrat equo:
Vtq; rapax pecudem, quæ se non texit ouili,
Per sata, per syluas fertq; trahitq; lupus:
Sic, si quem nondum portarum sede receptum
Barbarus in campis repperit hostis, habet.
Aut sequitur captus, coniectaq; vincula collo
Accipit: aut telo virus habente perit.

Hîc ego solicitæ iaceo nouus incola sedis:
Heû nimium fati tempora lenta mei!
Et tamen ad numeros antiquaq; sacra reuerti,
Sustinet in tantis hospita Musa malis. (qui
Sed neq; cui referam quisquam est mea carmina: nec
Auribus accipiat verba Latina suis.
Ipse mihi (quid enim faciam?) scriboq; legoq;
Tutaq; iudicio littera nostra suo est.
Sæpè tamen dixi, cui nunc hæc cura laborat?
An mea Sauromatæ scripta Getæq; legent?
Sæpè etiam lachrymæ sunt me scribente profusæ:
Humidaq; est fletu littera facta meo.
Corq; vetusta meum tanquam noua vulnera nouit;
Inq; sinum mœsta labitur imber aquæ,
Dum vice mutata qui sim, fuerimq; recordor:
Et tulerit me quo casus, & vnde, subit.
Sæpe manu demens, studijs irata sibiqúe
Misit in arsuros carmina nostra rogos.
Atq; ea de multis, quoniam non multa supersunt:
Cum venia facito, quisquis es, ista legas.
Tu quoq; non melius, quàm sunt mea tempora, carmen
Interdicta mihi consule Roma boni.

ELEGIA II.

Dolet non interesse triumpho, deuicta Germania.

IAm fera Cæsaribus Germania, totus vt orbis,
Victa potest flexo succubuisse genu.
Altaq; velantur fortasse palatia sertis:
Thuraq; in igne sonant, inficiuntq; diem:
Candidaq; adducta collum percussa securi,
Victima purpureo sanguine tingit humum.
Donaq; amicorum templis promissa Deorum
Reddere victores Cæsar vterq; parant:

Et qui Cæsareo iuuenes sub nomine crescunt:
Perpetuò terras vt domus illa regat.
Cumq; bonis nuribus pro sospite Liuia nato
Munera dat meritis sæpe datura Deis:
Et pariter matres, & quæ sine crimine castos
Perpetua seruant virginitate focos.
Plebs pia, cumq; pia lætatur plebe, Senatus:
Paruaq; cuius eram pars ego nuper, eques.
Nos procul expulsos communia gaudia fallunt:
Famaq; uam longè non nisi parua venit.
Ergo omnis populus poterit spectare triumphos:
Cumq; ducum titulis oppida capta leget:
Vinclaq; captiua reges ceruice gerentes,
Ante coronatos ire videbit equos:
Et cernet vultus alijs pro tempore versos:
Terribiles alijs immemoresq; sui.
Quorum pars causas, & res, & nomina quæret:
Pars referet quamuis nouerit illa parum.
Hic, qui Sidonio fulget sublimis in ostro:
Dux fuerat belli, proximus ille duci:
Hic, qui nunc in humo lumen miserabile fixit,
Non tristi vultu, cùm tulit arma, fuit:
Ille ferox, oculis & adhuc hostilibus ardens,
Hortator pugnæ consiliumq; dedit.
Perfidus hic nostros inclusit fraude locorum:
Squalida prolixis qui tegit ora comis.
Illo qui sequitur, dicunt mactata ministro
Sæpè recusanti corpora capta Deo.
Hic lacus, hi montes, hæc tot castella, tot amnes,
Plena feræ cædis, plena cruoris erant.
Drusus in his meruit quondam cognomina terris:
Quæ bona progenies digna parente fuit.

Cornibus

Cornibus hic fractis viridi malè tectus ab vlua,
Decolor ipse suo sanguine Rhenus erat.
Crinibus en etiam fertur Germania passis:
Et ducis inuicti sub pede mœsta sedet.
Collaq; Romanæ præbens animosa securi,
Vincula fert illa, qua tulit arma, manu.
Hos super in curru Cæsar victore veheris,
Purpureus populi ritè per ora tui.
Quaq; ibis manibus circumplaudere tuorum.
Vndiq; iactato flore tegente vias.
Tempora Phœbea lauro cingentur: Ioq;
Miles Io magna voce triumphe canet.
Ipse sono plausuq; simul fremituq; calentes
Quadrijugos cernes sæpè resistere equos:
Inde petens arcem, & delubra fauentia votis,
Et dabitur meritò laurea vota Ioui.
Hæc ego summotus qua possum mente videbo:
Erepti nobis ius habet illa loci.
Illa per immensas spatiatur libera terras:
In cœlum celeri peruenit illa fuga.
Illa meos oculos mediam deducit in vrbem;
Immunes tanti nec sinit esse boni.
Inuenietq; animus, quâ currus spectet eburnos:
Sic certè in patria per breue tempus ero.
Vera tamen capiet populus spectacula felix:
Lætaq; erit præsens cum duce turba suo.
At mihi fingenti tantùm, longeq; remoto
Auribus hic fructus percipiendus erit.
Atq; procul Latio diuersum missus in orbem,
Qui narret cupido vix erit ista mihi.
Is quoq; iam serum referet veteremq; triumphum,
Quo tamen audiero tempore lætus ero.

Illa dies veniet, mea qua lugubria ponam:
Caussaq; priuata publica maior erit.

ELEGIA III.

Alloquitur vtramque Vrsam.

MAgna minorq; feræ, quarum regis altera Graias,
Altera Sidonias vtraq; sicca rates:
Omnia cum summo posita videatis in axe;
Et maris occiduas non subeatis aquas:
Æthereamq; suis cingens amplexibus arcem,
Vester ab intacta circulus exstet humo:
Aspicite illa precor, quæ non bene mœnia quondam
Dicitur Iliades transiliisse Remus.
Inq; meam nitidos dominam conuertite vultus:
Sitq; memor nostri nécne, referte mihi.
Hei mihi cur timui? quæ sunt manifesta requiro.
Cur labat ambiguo spes mea mista metu?
Crede quod est, & vis: ac desine tuta vereri,
Deq; fide certa sit tibi certa fides:
Quodq; polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ,
Non mentitura tu tibi voce refer:
Esse tui memorem, de qua tibi maxima cura est?
Quodq; potest, secum nomen habere tuum.
Vultibus illa tuis tanquam præsentibus hæret:
Teq; remota procul, si modò viuit, amat.
Ecquid vt incubuit iusto mens ægra dolori,
Lenis ab admonito pectore somnus abit?
Tunc subeunt curæ, dum te lectusq; locusq;
Tangit? & oblitam non sinit esse mei?
Et veniunt estus, & nox immensa videtur?
Fessaq; iactati corporis ossa dolent?
Non equidem dubito, quin hæc & cætera fiant;
Detq; tuus mœsti signa doloris amor:

Nec

Nec cruciare minùs quàm cùm Thebana cruentum,
Hectora Thessalico vidit ab axe rapi.
Quid tamen ipse precer dubito nec dicere possum,
Affectum quem te mentis habere velim.
Tristis es: indignor, quod sim tibi causa doloris:
Non es vt amisso coniuge digna fleas,
Tu verò tua damna dole mitissima coniunx:
Tempus & à nostris exige triste malis:
Fleq́ meos casus: est quædam flere voluptas:
Expletur lachrymis, egeriturq́ dolor.
Atque vtinam lugenda tibi non vita, sed esset
Mors mea: morte fores sola relicta mea:
Spiritus hic per te patrias exisset in auras:
Sparsissent lachrymæ corpora nostra piæ:
Supremoq́ die notum spectantia cœlum,
Texissent digiti lumina nostra tui:
Et cinis in tumulo positus iacuisset auito:
Tactaq́ nascenti corpus haberet humus:
Deniq́ dum vixi sine crimine, mortuus essem,
Nunc mea supplicio vita pudenda suo est.
Me miserum; tu si cùm diceris exulis vxor,
Auertis vultus; & subit ora rubor.
Me miserum, si turpe putas mihi nupta videri:
Me miserum, si te iam pudet esse meam.
Tempus vbi est illud, quod te iactare solebas
Coniuge? nec nomen dissimulare meum?
Tempus vbi est, quo te (nisi non vis illa referri:)
Et dici memini, iuuit & esse meam?
Vtq́ proba dignum est, omni tibi dote placebam:
Addebat veris multa fauentis amor.
Nec quem preferres, ita res tibi magna videbar,
Quemue tuum malles esse, vir alter erat.

Nunc quoq; ne pudeat, quòd sis mihi nupta tuusq;
Non debet dolor hinc, debet abesse pudor.
Cùm cecidit Capaneus subitò temerarius ictu,
Non legis Euadnen erubuisse viro:
Nec, quia rex mundi compescuit ignibus ignes,
Ipse suis Phaëton inficiandus erat.
Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
Quòd precibus perijt ambitiosa suis.
Nec tibi, quod sæuis ego sum Iouis ignibus ictus,
Purpureus molli fiat in ore pudor:
Sed magis in nostri curam consurge tuendi:
Exemplumq; mihi coniugis esto bonæ.
Materiamq; tuis tristem virtutibus imple:
Ardua per præceps gloria vadit iter.
Hectora quis nosset, felix si Troia fuisset?
Publica virtutis per mala facta via est.
Ars tua Typhij iacet, si non sit in æquore fluctus:
Si valeant homines, ars tua Phœbe iacet:
Quæ latet, inq; bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus, arguiturq; malis.
Dat tibi nostra locum tituli fortuna: caputq;
Conspicuum pietas quæ tua tollat, habet.
Vtere temporibus, quorum nunc munere freta es:
Et patet, in laudes area lata tuas.

ELEGIA IV.

Ad amicum, pro cuius nomine signa ponit.

O Qui nominibus cum sis generosus auorum,
Exuperas morum nobilitate genus:
Cuius inest animo patrij candoris imago.
Non careat neruis candor vt iste suis:
Cuius in ingenio est patriæ facundia linguæ,
Qua prior in Latio non fuit vlla foro:

Quod minimè volui, positis pro nomine signis
Dictus es: ignoscas laudibus ipse tuis.
Nil ego peccaui: tua te bona cognita produnt:
Si, quod es appares, culpa soluta mea est.
Nec tamen officium nostro tibi carmine factum,
Principe tam iusto posse nocere puto.
Ipse Pater patriæ (quid enim ciuilius illo?)
Sustinet in nostro carmine sæpè legi.
Nec prohibere potest: quia res est publica Cæsar:
Et de communi pars quoq; nostra bono est.
Iuppiter ingenijs præbet sua numina vatum:
Seq; celebrari quolibet ore sinit.
Caussa tua exemplo superorum tuta duorum est:
Quorum hic aspicitur, creditur ille Deus.
Vt non debuerim, tamen hoc ego crimen habebo:
Nec fuit arbitrij littera nostra tui.
Nec noua, quòd tecum loquar, est iniuria nostra:
Incolumis cum quo sæpè locutus eram,
Quo vereare minùs ne sim tibi crimen amicus:
Inuidiam, si qua est author habere potest.
Nam tuus est primis cultus mihi semper ab annis,
(Hoc saltem noli dissimulare) pater
Ingeniumq; meum (potes hoc meminisse) probabat:
Plus etiam quàm me iudice, dignus eram.
Deq; meis illo referebat versibus ore:
In quo pars magnæ nobilitatis erat.
Non igitur tibi nunc, quod me domus ista recepit;
Sed priùs authori sunt data verba tuo.
Nec data sunt, mihi crede, tamen: sed in omnibus actis,
Vltima si demas: vita tuenda mea est.
Hanc quoq; qua perij, culpam, scelus esse negabis;
Si tanti series sit tibi nota mali.

Aut timor, aut error; nobis priùs obfuit error:
Ah sine me fati non meminisse mei.
Néue retractando nondum coëuntia rumpe
Vulnera: vix illis proderit ipsa quies.
Ergo vt iure damus pœnas: sic abfuit omne
Peccato facinus, consiliumq́ meo.
Idq́ Deus sentit: pro quo nec lumen ademptum est:
Nec mihi detractas possidet alter opes.
Forsitan hanc ipsam, viuat modò, finiet olim,
Tempore cùm fuerit lenior ira, fugam.
Nunc precor hinc alio iubeat discedere, si non
Nostra verecundo vota pudore carent.
Mitius exilium, pauloqúe propinquius oro:
Quiqúe sit à sæuo longius hoste, locum.
Tantaqúe in Augusto est clementia: si quis ab illo
Hæc peteret pro me, forsitan ille daret.
Frigida me cohibent Euxini littora Ponti:
Dictus ab antiquis Euxenus ille fuit.
Nam neqúe iactantur moderatis æquora ventis:
Nec placidos portus hospita nauis habet.
Sunt circa gentes quæ prædam sanguine quærunt:
Nec minùs infida terra timetur aqua.
Illi, quos audis hominum gaudere cruore,
Pœnè sub eiusdem sideris ipse iacent.
Nec procul à nobis locus est, vbi Taurica dira
Cæde pharetratæ spargitur ara deæ.
Hæc priùs (vt memorant,) non inuidiosa nefandis,
Nec cupienda bonis, regna Thoantis erant.
Hic prosupposita virgo Pelopeia cerua,
Sacra deæ coluit qualiacunqúe suæ.
Quò postquàm, dubium est pius an sceleratus, Orestes
Exactus furijs venerat ipse suis.

Et comes exemplum veri Phocæus amoris,
Qui duo corporibus, mentibus vnus erant:
Protinus euincti tristem ducuntur ad aram:
Quæ stabat geminas ante cruenta fores.
Nec tamen hunc sua mors, nec mors sua terruit illum:
Alter ab alterius funere mœstus erat.
Et iam constiterat stricto mucrone sacerdos;
Cinxerat & Graias barbara vitta camas;
Cùm vice sermonis fratrem cognouit: & illi
Pro nec complexus Iphigenia dedit.
Læta deæ signum crudelia sacra perosæ,
Transtulit ex illis in meliora locis.
Hæc igitur regis magni penè vltima mundi.
Quàm fugere homines. Dijq́ propinqua mihi est,
Atque meam terram propè sunt funebria sacra:
Si modò Nasoni barbara terra sua est.
O vtinam venti, quibus est ablatus Orestes,
Placato referant & mea vela Deo.

ELEGIA V.

Ad amicum, cuius nomen tacet, ne noceat.

O Mihi delectos inter pars prima sodales.
Vnica fortunis ara reperta meis:
Cuius ab alloquijs anima hæc moribunda reuixit.
Vt vigil infusa Pallade flamma solet:
Qui veritus non est portus aperire fideles,
Fulmine percussæ confugiumq́ rati:
Cuius eram censu non me sensurus egentem,
Si Cæsar patrias eripuisset opes.
Temporis oblitum dum me rapit impetus huius,
Excidit heû nomen quàm mihi penè tuum.
Tu tamen agnoscis: tactusq́ cupidine laudis,
Ille ego sum, cuperes dicere posse palàm.

Certè ego, si sineres, titulum tibi reddere vellem.
Et raram famæ conciliare fidem:
Ne noceam grato vereor tibi carmine, néue
Intempestiuus nominis obstet honor.
Quod licet, & tutum est, intra tua pectora gaude:
Meq́ tui memorem, teq́ fuisse pium.
Vt facis, remis ad opem luctare ferendam;
Dum veniet placido mollior aura Deo:
Et tutare caput nulli seruabile: si non
Qui mersit Stygia subleuet illud aqua.
Teq́ (quod est rarum) præsta constanter ad omne,
Indeclinatæ munus amicitiæ.
Sic tua processus habeat fortuna perennes:
Sic ope non egeas ipse, iuuesq́ue tuos:
Sic æquet tua nupta virum bonitate perenni,
Incidat & vestro rara querela thoro:
Diligat & semper socius te sanguinis illo
Quo pius affectu Castora frater amat:
Sic iuuenis, similesq́ue tibi sit natus: & illum
Moribus agnoscat quilibet esse tuum:
Sic socerum faciat tæda te nata iugali:
Nec tardum iuueni det tibi nomen aui.
Tempore ruricolæ patiens fit taurus aratri:
Præbet & in curuo colla premenda iugo
Tempore paret equus lentis animosus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.
Tempore Pœnorum compescitur ira leonum:
Nec feritas animo, quæ fuit antè, manet
Quæq́ sui iussis obtemperat Inda magistri
Bellua, seruitium tempore victa subit.
Tempus, vt extentis tumeat facit vua racemis:
Vixq́ue merum capiant grana, quod intus habent.

Tempus & in canas semen perducit aristas,
Et ne sint tristi poma sapore facit.
Hoc dentem tenuat terram renouantis aratri:
Hoc rigidos silices, hoc adamanta terit.
Hoc etiam sæuas paulatim mitigat iras:
Hoc minuit luctus, mœstaque corda leuat.
Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas,
Præter quam curas attenuare meas.
Vt patria careo, bis frugibus area trita est:
Dissiluit nudo pressa bis vua pede.
Nec quæsita tamen spatio patientia longo est:
Mensque mali sensum nostra recentis habet.
Scilicet & veteres fugiunt iuga sæpe iuuenci:
Et domitus freno sæpè repugnat equus.
Tristior est etiam præsens ærumna priore:
Vt sit enim sibi par, creuit, & aucta mora est.
Nec tam nota mihi, quàm sunt, mala nostra fuerunt:
Sed magis hæc, quò sunt cognitiora, grauant.
Et quoque non minimùm vires afferre recentes;
Nec præconsumptum temporis esse malis.
Fortior in fulua nouus est luctator arena,
Quàm cui sunt tarda brachia fessa mora.
Integer est melior nitidis gladiator in armis,
Quàm cui tela suo sanguine tincta rubent.
Fert benè præcipites nauis modò facta procellas:
Quàmlibet exiguo soluitur imbre vetus.
Nos quoque quæ ferimus tulimus patientiùs antè:
Quam mala sunt longa multiplicata die.
Credite, deficio, nostroque à corpore (quantum
Auguror,) accedunt tempora parua malis.
Nam neque sunt vires, nec qui color esse solebat:
Vix habeo tenuem, quæ tegat ossa, cutem.

Corpore

Corpore sed mens est ægro magis ægra, maliquè
In circumspectu stat sine fine sui.
Verbis abest facies, absunt mea cura sodales:
Et, quæ nulla mihi carior, vxor abest.
Vulgus adest Scythicum, braccataquè turba Getarum
Sic mala quæ video, non videoquè mouent.
Vna tamen spes est, quæ me solatur in istis:
Hæc fore morte mea non diuturna mala.

ELEGIA VI.

Accusat amicum, quod ab eo literas non acceperit.

BIs me sol adijt gelidæ post frigora brumœ,
Bisquè suum tacto pisce peregit iter.
Tempore tam longo cur non tua dextera versus
Quamlibet in paucos officiosa fuit?
Cur tua cessauit pietas, scribentibus illis,
Exiguus nobis cum quibus vsus erat?
Cur quoties alicui chariæ sua vincula dempsi,
Illam speraui nomen habere tuum.
Dij faciant, vt sæpè tua sit epistola dextra
Scripta, sed è multis reddita nulla mihi.
Quod precor esse liquet, credam priùs ora Medusæ
Gorgonis anguineis cincta fuisse comis:
Esse canes vtero sub virginis: esse Chimeram:
A truce quæ flammis separat angue leam:
Quadrupedesquè homines cum pectore pectora iunctos,
Tergeminumq; virum, tergeminumq; canem:
Sphingaquè & Harpyas, serpentigerosq; Gigantes:
Centimanumq; Gygen, semibouemq; virum:
Hæc ego cuncta priùs, quàm te charissime credam
Mutatum, & curam deposuisse mei.
Innumeri montes inter me tequè viæquè
Fluminaquè, & campi, nec freta pauca iacent:

Mille potest causis, à te quæ littera sæpe
Missa sit, in nostras rara venire manus.
Mille tamen causas scribendo vince frequenter:
Excusem ne te semper amice mihi?

ELEGIA VII.

Queritur se, iam senem exulare.

Iam mea cygneas imitantur tempora plumas;
Inficit & nigras alba senecta comas:
Iam subeunt anni fragiles, & inertior ætas:
Iamq́ parum firmo me mihi ferre graue est.
Nunc erat, vt posito deberem fine laborum
Viuere, me nullo solicitante metu.
Quæq́ meæ semper placuerunt ocia menti,
Carpere; & in studijs molliter esse meis.
Et paruam celebrare domum, patriosq́ Penates:
Et quæ nunc domino rura paterna carent,
Inq́ sinu dominæ, carisq́ nepotibus, inq́
Securus patria consenuisse mea.
Hæc mea sic quondam paragi sperauerat ætas:
Hos ego sic annos ponere dignus eram.
Non ita dijs visum: qui me terraq́, mariq́
Actum Sarmaticis exposuêre locis.
In caua ducuntur quassæ naualia puppes:
Nè temere in medijs dissoluantur aquis.
Ne cadat: & multas palmas inhonestet adeptas:
Languidus in pratis gramina carpit equus.
Miles vt è meritis non est satis vtilis armis,
Ponit ad antiquos, quæ tulit arma lares.
Sic igitur tarda vires minuente senecta,
Me quoque donari iam rude, tempus erat.
Tempus erat nec me peregrinum ducere cœlum;
Nec siccam Getico fonte leuare sitim:

Sed

Sed modò, quos habui, vacuos secedere in hortos:
Nunc hominum visu rursus & vrbe frui.
Sic animo quondam non diuinante futura,
Optabam placidè viuere posse senex.
Fata repugnarunt: quæ cum mihi tempora prima
Mollia præbuerint, posteriora grauant.
Iamq; decem lustris omni sine labe peractis,
Parte premor vitæ deteriore meæ.
Nec procul à metis, quas penè tenere videbar,
Curriculo grauis est facta ruina meo.
Ergo illum demens in me sæuire coëgi,
Mitius immensus quo nihil orbis habet.
Ipsaq; delictis victa est clementia nostris:
Nec tamen errori vita negata meo est.
Vita procul patria peragenda sub axe Boreo est:
Qua maris Euxini terra sinistra iacet:
Hæc mihi si Delphos, Dodonaq; diceret ipsa:
Esse videretur vanus vterque locus.
Nil adeò validum est, adamas licet alliget illud:
Vt maneat rapido firmius igne Iouis.
Nil ita sublime est, supraquè pericula tendit;
Non sit vt inferius, suppositumquè Deo.
Nam quanquam vitio pars est contracta malorum:
Plus tamen exitij numinis ira dedit.
At vos admoniti nostris quoque casibus este:
Æquantem superos emeruisse virum.

ELEGIA VIII.

Admonet quendam, ne pergat lædere.

SCilicet, & pateris, nomen facinusq; tacebo:
Et tua lethæis acta dabuntur aquis:
Nostraq; vincetur lachrymis clementia seris:
Fac modò te pateat pœnituisse tui:

Fac modò te damnes: cupiasq́; euadere vitæ
Tempora, si possis, Tisiphonæa tuæ.
Sin minus, & flagrant odio tua pectora nostro,
Induet infelix arma coacta dolor.
Sim licet extremum, sicut sum, missus in orbem:
Nostra suas istuc porriget ira manus.
Omnia, si nescis, Cæsar mihi iura reliquit:
Et sola est patria pœna carere mea:
Et patriam, modo sit sospes, speramus ab illo,
Sæpe Iouis telo quercus adusta viret:
Deniq; vindictæ si sit mihi nulla facultas:
Pierides vires & sua tela dabunt.
Quòd Scythicũ habitem longe summotus in orũ;
Siccaq́; sint oculis proxima signa meis:
Nostra per immensas ibunt præconia gentes:
Quodq́; querar, notum, qua patet orbis, erit.
Ibit in occasum, quicquid dicetur ab ortu:
Testis & Hesperiæ vocis Eous erit:
Trans ego tellurem, trans altas audiar vndas:
Et gemitus vox est magna futura mei.
Nec tua te sontem tantummodò sæcula norint:
Perpetuum crimen posteritatis eris.
Iam feror in pugnas: & nondum cornua sumpsi:
Nec mihi sumendi causa sit vlla velim.
Circus adhuc cessat: spargit tamen acer arenam
Taurus: & infesto iam pede pulsat humum.
Hoc quoque, quam volui, plus est: cane Musa receptus:
Dum licet huic nomen dissimulare suum.

ELEGIA IX.

De seipso ad posteritatem.

ILle ego, qui fueram tenerorum lusor amorum,
Quem legis, vt noris, accipe posteritas.

Sulmo mihi patria est gelidis vberrimus vndis?
Millia qui nouies distat ab vrbe decem.
Editus hinc ego sum: nec non vt tempora noris:
Cum cecidit fato consul vterqué pari:
Si quid id est, vsque à proauis vetus ordinis hæres:
Non modò fortunæ munere factus eques.
Nec stirps prima fui, genito sum fratre creatus,
Qui tribus antè quater mensibus ortus erat.
Lucifer amborum natalibus adfuit idem:
Vna celebrata est per duo liba dies.
Hæc est armigeræ festis de quinque Mineruæ,
Quæ fieri pugna prima cruenta solet.
Protinus excolimur teneri: curaqué parentũ
Imus ad insignes vrbis ab arte viros,
Frater ad eloquium viridi tendebat ab æuo,
Fortia verbosi natus ad arma fori.
At mihi iam puero cœlestia sacra placebant:
Inqué suum furtim Musa trahebat opus.
Sæpè pater dixit, studium quid inutile tentas?
Mæonides nullas ipse reliquit opes.
Motus eram dictis, totoqué Helicone relicto,
Scribere conabar verba soluta modis.
Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos:
Et quod tentabam scribere, versus erat.
Interea tacito passu labentibus annis,
Liberior fratri sumpta mihiqué toga est.
Induiturq; humeris cum lato purpura clauo:
Et studium nobis quod fuit ante, manet.
Iamqué decem vitæ frater geminauerat annos,
Cùm perit: & cæpi parte carere mei.
Cepimus & teneræ primos ætatis honores:
Deq; viris quondam pars tribus vna fui

Curia

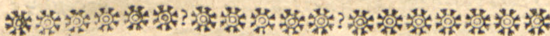
Curia restabat: claui mensura coacta est:
Maius erat nostris viribus illud onus.
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori:
Sollicitæq; fugax ambitionis eram:
Et petere Aoniæ suadebant tuta sorores
Ocia, iudicio semper amata meo.
Temporis illius colui fouiq; poëtas:
Quotq; aderant vates, rebar adesse Deos.
Sæpè suas volucres legit mihi grandior æuo,
Quæq; nocet serpens, quæ iuuat herba, Macer.
Sæpè suos solitus recitare Propertius ignes:
Iure sodalitij qui mihi iunctus erat.
Ponticus Heroico Battus quoque clarus iambis:
Dulcia conuictus membra fuére mei.
Detinuit nostras numerosus Horatius aures:
Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.
Virgilium vidi tantùm: nec auara Tibullo,
Tempus amicitiæ fata dedere meæ.
Successor fuit hic tibi Galle: Propertius illi:
Quartus ab his serie temporis ipse fui.
Vtq; ego maiores, sic me coluêre minores:
Notaq; non tardè facta Thaleia mea est.
Carmina cùm primùm populo iuuenilia legi,
Barba resecta mihi bisué semelué fuit.
Mouerat ingenium totam cantata per vrbem,
Nomine non vero dicta Corinna mihi.
Multa quidem scripsi, sed quæ vitiosa putaui,
Emendaturis ignibus ipse dedi.
Tum quoq; cùm fugerem, quædam placitura cremaui,
Iratus studio carminibusqúe meis.
Molle, Cupidineis nec inexpugnabile telis:
Cor mihi, quodqúe leuis caussa moueret, erat.

Cùm tamen hoc essem, minimoqúe accenderer igne;
Nomine sub nostro fabula nulla fuit.
Penè mihi puero nec digna, nec vtilis vxor
Est data, quæ tempus per breue nupta fuit.
Illi successit, quamuis sine crimine coniunx,
Non tamen in nostro firma futura thoro.
Vltima, quæ mecum seros permansit in annos:
Sustinuit coniux exulis esse viri.
Filia me mea bis prima fœcunda iuuenta,
Sed non ex vno coniuge, fecit auum.
Et iam complérat genitor sua fata; nouemqúe
Addiderat lustris altera lustra nouem:
Non aliter fleui, quam me fleturus ademptum
Ille fuit? matris proxima busta tuli.
Felices ambo tempestiuéque sepulti:
Ante diem pœnæ quòd periêre meæ.
Me quoq; felicem, quòd non viuentibus illis
Sum miser; & de me quòd doluêre nihil.
Si tamen extinctis aliquid nisi nomina restant.
Et gracilis structos effugit vmbra rogos:
Fama parentales si vos mea contigit vmbra,
Et sunt in Stygio crimina nostra foro:
Scite precor caussam (nec vos mihi fallere fas est,)
Errorem iussæ, non scelus, esse fugæ.
Manibus hoc satis est: ad vos studiosa reuertor
Pectora, quæ vitæ quæritis acta meæ.
Iam mihi canicies pulsis melioribus annis,
Venerat; antiquas miscueratq; comas:
Postq; meos ortus Pisæa vinctus oliua,
Abstulerat decies prœmia victor eques:
Cùm maris Euxini positos ad læua Tomitas,
Quærere me læsi principis ira iubet.

Causa

Causa meæ cunctis nimium quoq; nota ruinæ,
Indicio non est testificanda meo.
Quid referam comitumq; nefas, famulosq; nocentes?
Ipseq; multa tuli non leuiora fuga.
Indignata malis mens est succumbere, seque
Præstitit inuictam viribus vsa suis.
Oblitusque mei ductæque per ocia vitæ,
Insolita cæpi temporis arma manu.
Totque tuli pœnas terra pelagoque, quod inter
Occultum stellæ conspicuumque polum,
Tacta mihi tandem longis erroribus acto,
Iuncta pharetratis Sarmatis ora Getis.
Hîc ego finitimis quamuis circumsonor armis,
Tristia, quo possum carmine fata leuo:
Quod quamuis nemo est, cuius referatur ad aures:
Sic tamen absumo, decipioque diem.
Ergo quòd viuo, durisque laboribus obsto,
Nec me sollicitæ tædia lucis habent;
Gratia Musa tibi: nam tu solatia præbes:
Tu curæ requies, tu medicina venis:
Tu dux & comes es: tu nos abducis ab Istro:
In medioque mihi das Helicone locum.
Tu mihi, quod rarum est, viuo sublime dedisti
Nomen, ab exequijs quod dare fama solet:
Nec qui detractat præsentia liuor, iniquo
Vllum de nostris dente momordit opus.
Nam tulerint magnos cùm sæcula nostra poëtas;
Non fuit ingenio fama maligna meo.
Cumq; ego præponam multos mihi; non miror illis
Dicor: & in toto plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur vatum præsagia veri:
Protinus vt moriar non ero terra tuus.

Siue fauore tuli, siue hanc ego carmine famam:
Iure tibi grates, candide lector, ago.

TRISTIVM LIBER V.

ELEGIA I.

Ad amicum, vt hunc librum accipiat.

HVnc quoque de Getico, nostri studiose, libellum
Littore, præmissis quatuor adde meis.
Hic quoque talis erit, qualis fortuna poëtæ:
Inuenies toto carmine dulce nihil.
Flebilis vt noster status est, ita flebile carmen,
Materiæ scripto conueniente suæ.
Integer & lætus læta & iuuenilia lusi:
Illa tamen nunc me composuisse piget.
Vt cecidi perago subiti præconia casus:
Sumque argumenti conditor ipse mei.
Vtque iacens ripa deflere Caystrius ales,
Dicitur ore suam deficiente necem:
Sic ego Sarmaticas longè proiectus in oras,
Efficio, tacitum ne mihi funus eat.
Delicias si quis, lasciuaque carmina quærit:
Præmoneo nunquam scripta quòd ista legat
Aptior huic Gallus, blandique Propertius oris,
Et plures, quorum nomina magna vigent.
Atque vtinam numero nos non essemus in illo:
Hei mihi cur vnquam Musa locuta mea est?
Sed dedimus pœnas, Scythicique in finibus Istri
Ille pharetrati lusor amoris abest.
Quod superest socios ad publica carmina flexi:
Et memores iussi nominis esse mei.

Si tamen ex vobis aliquis tam multa requiret,
Vnde dolenda canam, multa dolenda tuli.
Non hæc ingenio, non hæc componimus arte:
Materia est proprijs ingeniosa malis.
Et quota fortunæ pars est in carmine nostræ?
Felix qui patitur quæ numerare potest!
Quot frutices syluæ, quot flauas Tybris arenas,
Mollia quot Martis gramina campus habet:
Tot mala pertulimus, quorum medicina quiesq;
Nulla, nisi in studio est, Pieridumq; mora.
Quis tibi Naso modus lachrymosi carminis? inquis:
Idem, fortunæ qui modus huius erit.
Quod querar, illa mihi pleno de fonte ministrat:
Nec mea sunt, fati verba sed ista mei.
At mihi si chara patriam cum coniuge reddas:
Sint vultus hilares, simque quod antè fui.
Lenior inuicti si sit mihi Cæsaris ira:
Carmina lætitiæ iam tibi plena dabo.
Non tamen vt lusit, rursus mea littera ludet:
Sit semel illa meo luxuriata ioco.
Quod probet ipse canam: pœnæ modò parte leuatæ
Barbariam, rigidos effugiamq; Getas.
Interea nostri quid agant nisi triste libelli?
Tibia funeribus conuenit ista meis.
At poteras, inquis, meliùs mala ferre silendo,
Et tacitus casus dissimulare tuos.
Exigis vt nulli gemitus tormenta sequantur:
Acceptoq; graui vulnere flere vetas.
Ipse Perilleo Phalaris permisit in ære
Edere mugitus, & bouis ore queri.
Cùm Priami lachrymis offensus non sit Achilles:
Tun fletus inhibes durior hoste meo?

Dùm faceret Nioben orbam Latonia proles:
Non tamen hanc siccas iussit habere genas:
Est aliquid fatale malum per verba leuare:
Hoc querulam Prognen, Halcyonemq; facit.
Hoc erat in gelido quare Pœantius antro,
Voce fatigares Lemnia saxa sua.
Strangulat inclusus dolor, atq; cor æstuat intus:
Cogitur & vires multiplicare suas.
Da veniam potiùs: vel totos tolle libellos:
Si mihi quod prodest, hoc tibi lector obest.
Sed nec obesse potest vlli, nec scripta fuerunt
Nostra, nisi authori perniciosa suo
At mala sunt, fateor: quis te mala sumere cogit?
Aut quis deceptum ponere sumpta vetat?
Ipse nec hoc mando: sed vt hinc deducta legantur,
Non sunt illa suo barbariora loco.
Nec me Roma suis debet conferre poëtis.
Inter Sauromatas ingeniosus eram.
Denique nulla mihi captatur gloria, quæqué
Ingenio stimulos subdere fama solet.
Nolumus assiduis animum tabescere curis:
Quæ tamen irrumpunt, quoque vetantur, eunt.
Cur scribam docui: cur mittam quæritis istos:
Vobiscum cupio quolibet esse modo.

ELEGIA II.

Ad Vxorem, ne timeat rogare Cæsarem.

ECquid vt è Ponto noua venit epistola, palles?
Et tibi sollicita soluitur illa manu?
Pone metum: valeo: corpusque quod antè laborum
Impatiens nobis inualidumque fuit.
Sufficit, atque ipso vexatum induruit vsu.
An magis infirmo non vacat esse mihi?

Mens tamen ægra iacet, nec tempore robora sumpsit:
Affectusque animi, qui fuit antè, manet.
Quæque mora, spatioque suo coitura putaui:
Vulnera non aliter, quàm modò facta dolent.
Scilicet exiguis prodest annosa vetustas:
Grandibus accedunt tempora damna malis.
Penè decem totis aluit Pæantibus annis,
Pestiferum tumido vulnus ab angue datum
Telephus æterna consumptus tabe perisset,
Si non quæ nocuit dextra tulisset opem.
Et mea, si facinus nullum commissimus opto
Vulnera qui fecit, facta leuare velit.
Contentusquè mei iam tandem parte dolorū,
Exiguum pleno de mare demat aquæ.
Detrahat vt multum, multum restabit acerbi:
Parsquè meæ pœnæ totius instar erit.
Littora quot conchas, quot amœna rosaria flores,
Quotuè soporiferum gnana papauer habet:
Sylua feras quot alit, quot piscibus vnda natatur;
Quod tenerum pennis aëra pulsat auis;
Tot premor aduersis: quæ si comprendere coner,
Icariæ numerum dicere conar aquæ.
Vtquè viæ casus, vt amara pericula Ponti,
Vt taceam strictas in mea fata manus:
Barbara me tellus orbisquè nouissima magni
Sustinet, & sæuo cinctus ab hoste locus.
Hinc ego traijcerer (nec enim mea culpa cruenta est,)
Esset, quæ debet, si tibi cura mei
Ille Deus, benè quo Romana potentia nixa est,
Sæpè suo victor lenis in hoste fuit:
Quid dubitas? & tuta times? accede, rogaquè:
Cæsare nil ingens mitius orbis habet.

Me miserum! quid agam, si proxima quæq; relinquunt?
Subtrahis & fracto tu quoque colla iugo?
Quo ferar? vnde petam lapsis solatia rebus?
Anchora iam nostram non tenet vlla ratem.
Viderit ipse sacram quamuis inuisus ad aram:
Confugiam: nullas summouet ara manus.

ELEGIA III.

Ad Cæsarem, vt sibi iam parcat.

ALloquor en absens absentia numina supplex:
Si fas est homini cum Ioue posse loqui.
Arbiter imperij, quo certum est sospite cunctos
Ausoniæ curam gentis habere Deos.
O decus, ô patriæ per te florentis imago:
O vir non ipso, quem regis orbe minor:
Sic habites terram: sic te desideret æther:
Sic ad pacta tibi sidera tardus eas.
Parce precor: minimamq; tuo de fulmine partem
Deme: satis pœnæ, quod superabit erit.
Ira quidem moderata tua est: vitamq; dedisti:
Nec mihi ius ciuis, nec mihi nomen abest.
Nec mea concessa est alijs fortuna: nec exul
Edicti verbis nominor ipse tui.
Omniaq; hæc timui, quoniam meruisse videbar:
Sed tua peccato lenior ira meo est.
Arua relegatum iussisti visere Ponti:
Et Scythicum profuga scindere puppe fretum.
Iussus ad Euxini deformia littora veni
Æquoris: hæc gelido terra sub axe iacet.
Nec me tam cruciat nunquam sine frigore cœlum,
Glebaq; canenti semper obusta gelu:
Nesciaq; est vocis quòd barbara lingua Latinæ,
Grataq; quòd Getico victa loquela sono est:

Quàm

Quàm quod finitimo cinctus premor vndiq; Marte,
Vixq; breuis tutum murus ab hoste facit.
Pax tamen interdum est: pacis fiducia nunquam:
Sic hic nunc patitur, nunc timet arma locus.
Hinc ego dum mutes, vel me Zanclea Charybdis
Deuoret; atq; suis ad Styga mittat aquis:
Vel rapidæ flammis vtar patienter in Æthnæ:
Vel freta Leucadij mittar in alta Dei.
Quod petimus pœna est: nec enim miser esse recuso:
Sed precor, vt possim tutiùs esse miser.

ELEGIA IV.

Ad Bacchum, vt pro se Cæsarem roget.

ILla dies hæc est, qua te celebrare Poëtæ,
Si modò non fallunt tempora, Bacche solent:
Festaq; odoratis innectunt tempora sertis,
Et dicunt laudes ad tua vina tuas.
Inter quos memini, dum me mea fata sinebant,
Non inuisa tibi pars ego magna fui.
Quem nunc suppositum stellis Erymantidos vrsæ,
Iuncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
Quiq; priùs mollem, vacuamq; laboribus egi
In studijs vitam, Pieridumq; choro.
Nunc procul à patria Geticis circumsonor armis,
Multa priùs pelago, multaq; passus humo,
Siue mihi casus, siue hoc dedit ira Deorum,
Nubila nascenti seu mihi parca fuit:
Tu tamen è sacris me de cultoribus vnum
Numine debueras sustinuisse tuo.
An dominæ fati quicquid cecinere sorores,
Omne sub arbitrio desinit esse Dei?
Ipse quoq; æthereas meritis inuectus es arces:
Quo non exiguo facta labore via est.

Nec patria est habitata tibi: sed ad vsque niuosum
Strymona venisti, Marticolamq́; Geten,
Persidaq́; & lato spatiantem flumine Gangem,
Et quascunq́; bibit decolor Indus aquas.
Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcæ,
Stamina bis genito, bis cecinere tibi.
Me quoq́;, si fas est, exemplis ire Deorum,
Ferrea sors vitæ difficilisq́; premit.
Illo nec melius cecidi, quem magna locutum,
Reppulit à Thebis Iuppiter igne suo:
Vt tamen audisti percussum fulmine vatem,
Admonitu nostris condoluisse potes
Et potes, aspiciens circum tua sacra poëtas,
Nescio quis nostri dicere cultor abest.
Fer bone Liber opem: sic altera degrauet vlmum
Vitis, & incluso plena sit vua mero:
Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnaua iuuentus
Adsit: & attonito non taceare sono.
Ossa bipenniferi sic sint malè pressa Lycurgi;
Impia nec pœna Pentheos vmbra vacet.
Sic micet æternum, vicinaq́; sidera vincat
Coniugis in cœlo clara corona tuæ.
Huc ades: & casus releues pulcherrime nostros,
Vnum de numero me memor esse tuo,
Sunt Dijs inter se commercia flectere tenta,
Cæsareum numen numine Bacche tuo.
Vos quoq́; consortes studij pia turba poëtæ,
Hæc eadem sumpto quisq́; rogate mero.
Atque aliquis vestrûm Nasonis nomine dicto,
Deponat lachrymis pocula mista suis:
Admonitusq́; mei, cùm circumspexerit omnes:
Dicat, vbi est nostri pars modò Naso chori?

Idq́; ita, si vestrum merui candore fauorem:
Nullaq́; iudicio littera læsa meo est:
Si veterum dignè veneror conscripta virorum,
Proxima non illis esse minora reor.
Sic igitur dextro faciatis Apolline carmen:
Quod licet, inter vos nomen habete meum.

ELEGIA V.

Loquitur Epistola authoris incommoda.

Littore ab Euxino Nasonis epistola veni,
Lassaq́; facta mari, lassaq́; facta via.
Qui mihi flens dixit, tu, cui licet, aspice Romam:
Heu quantò melior sors tua sorte mea est.
Flens quoque me scripsit: nec qua signabar, ad os est
Ante, sed ad madidas gemma relata genas.
Tristitiæ caussam si quis cognoscere quærit:
Ostendi solem postulat ille sibi.
Nec frondes syluis, nec aperto gramina campo
Mollia, nec pleno flumine cernit aquas:
Quid Priamus doleat mirabitur Hectore rapto:
Quidué Philoctetes ictus ab angue gemat.
Dij facerent vtinam talis status esset in illo:
Vt non tristitiæ causa dolenda foret.
Fert tamen vt debet, casus patienter amaros:
More nec indomiti frena recusat equi.
Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram,
Conscius in culpa non scelus esse sua.
Sæpè refert, sit quanta Dei clementia: cuius
Se quoq; in exemplis annumerare solet.
Nam quòd opes teneat patrias, quod nomina ciuis,
Denique quod viuat, munus habere Dei.
Te tamen (ô si quid credis mihi) charius ille,
Omnibus in toto pectore semper habet.

Teq; Menœtiaden, te qui comitatus Orestem,
Te vocat Ægiden, Eurialumq́; suum.
Nec patriam magis ille suam desiderat, & quæ
Plurima cum patria sentit abesse sibi.
Quàm vultus oculosq; tuos, ô dulcior illo
Melle, quod in ceris Attica ponit apis:
Sæpè etiam mœrens tempus reminiscitur illud,
Quod non præuentum morte fuisse dolet.
Cumq́; alij fugerent subitæ contagia cladis,
Nec vellent ictæ limen adire domus:
Te sibi cum paucis meminit mansisse fidelem;
Si paucos aliquis tresue duosue vocat.
Quamuis attonitus sensit tamen omnia: nec te
Se minùs aduersis indoluisse suis
Verba solet, vultumq́; tuum gemitusq́; referre:
Et te flente suos demaduisse sinus.
Quàm sibi præstiteris, qua consolatus amicum
Sis ope, solandus cùm simul ipse fores.
Pro quibus affirmat fore se memoremq́; piumq́;:
Siue diem videat, siue tegatur humo.
Per caput ipse suum solitus iurare, tuumq́;
Quod scio non illi vilius esse suo:
Plena tot ac tantis referetur gratia factis:
Non sinit ille tuos littus arare boues.
Fac modo constanter profugum tueare, quod ille,
Qui benè te nouit, non rogat: ipsa rogo.

ELEGIA VI.

Celebrat natalem vxoris.

ANnuus assuetum dominæ natalis honorem
Exigit: ite manus ad pia sacra meæ.
Sic quondam festum Laërtius egerat Heros,
Forsan in extremo coniugis orbe diem.

Lingua fauens adsit nostrorum oblita malorum.
Quæ puto dedidicit iam bona verba loqui:
Quæq; semel toto vestis mihi sumitur anno,
Sumatur fatis discolor alba meis.
Araq; gramineo viridis de cespite fiat:
Et velet tepidos nexa corona focos.
Da mihi thura puer pingues facientia flammas:
Quodq; pio fusum stridat in igne merum.
Optime natalis, quamuis procul absumus, opto
Candidus huc venias, dissimilisq; meo.
Si quod & instabat dominæ miserabile vulnus.
Sit persuncta meis tempus in omne malis.
Quæq; graui nuper plus quàm quassata procella est,
Quod superest, tutum per mare nauis eat.
Illa domo; nataq; sua, patriaq; fruatur;
Erepta hæc vni sit satis esse mihi.
Quatenus & non est in charo coniuge felix:
Pars vitæ tristi cætera nube vacet.
Viuat, ametq; virum; quoniam sic cogitur absens:
Consumatq; annos sed diuturna suos:
Adijcerem & nostros: sed ne contagia fati
Corrumpant timeo, quos agit ipsa mei.
Nil homini certum est, fieri quis posse putaret,
Vt facerem in medijs hæc ego sacra Getis?
Aspice vt aura tamen fumos è thure coortos,
In partes Italas & loca dextra ferat.
Sensus inest igitur nebulis, quas exigit ignis:
Consilium fugiunt cætera penè meum.
Consilio, commune sacrum cùm fiat in ara
Fratribus, alterna qui periêre manu:
Ipsa sibi discors, tanquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes atra fauilla duas.

Hoc, memini, quondam fieri non posse loquebar:
Et me Battiades iudice falsus erat.
Omnia nunc credo, cùm tu non stultus ab Arcto
Terga vapor dederis Ausoniamq; petas.
Hæc igitur lux est, quæ si non orta fuisset,
Nulla fuit misero festa videnda mihi.
Edidit hæc mores illis heroibus æquos.
Queis erat Eurytion Icariusq; pater.
Nata pudicitia est, tecum probitasq; fidesq;,
At non sunt ista gaudia nata die:
Sed labor, & curæ, fortunaq; moribus impar,
Iustaq; de viduo penè querela thoro.
Scilicet aduersis probitas exercita rebus,
Tristi materiam tempore laudis habet.
Si nihil infesti durus vidisset Vlysses:
Penelope felix, sed sine laude, foret.
Victor Echionias si vir penetrasset in arces:
Forsitan Euadnen vix sua nosset humus:
Cùm Pelia genitæ tot sint cur nobilis vna est?
Nempe fuit misero nupta quod vna viro.
Effice vt Iliacas tangat prior alter arenas:
Laodameia nihil, cur referatur, erit.
Et tua, quod malles pietas ignota fuisset;
Implerent venti si mea vela sui.
Dij tamen, & Cæsar dijs accessure, sed olim,
Æquarint Phylios cùm tua fata dies,
Non mihi, qui pœnam fateor meruisse, sed illi
Parcite, quæ nullo digna dolere dolet.

ELEGIA VII.

Rogat amicum quendam, ne discedat ab officio.

TV quoq; nostrarum quondam fiducia rerum,
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras:

Tu quoq; suscepti curam dimittis amici?
Officijq; pium tam citò ponis onus?
Sarcina sum fateor: quam si tu tempore duro
Depositurus eras, non subeunda fuit.
Fluctibus in medijs nauem Palinure relinquis.
Ne fuge, neué tua sit minor arte fides:
Nunquid Achilleos inter fera prælia fidi,
Deseruit leuitas Automedontis equos?
Quem semel excepit, nunquam Podalyrius ægro
Promissam medicæ non tulit artis opem.
Turpius eijcitur, quam non admittitur hospes:
Quæ patuit dextræ firma sit ara meæ.
Nil nisi me solùm primò tutatus es: at nunc
Me pariter serua, iudiciumq; tuum:
Si modò non aliqua est in me noua culpa, tuamq;
Mutarunt subitò crimina nostra fidem.
Spiritus hic, Scythica quem non bene ducimus aura,
Quod cupio, membris exeat ante meis;
Quàm tua delicto stringantur pectora nostro:
Et videar meritò vilior esse tibi.
Non adeò toti fatis vrgemur iniquis;
Vt mea sit longis mens quoq; mota malis
Finge tamen motam, quoties Agamemnone natum
Dixisse in Pyladen verba proterua putas:
Nec procul à verò est quod vel pulsarit amicum:
Mansit in officijs non minùs ille suis.
Hoc est cum miseris solum commune beatis,
Ambobus tribui quod solet obsequium:
Ceditur & cæcis: & quos prætexta verendos,
Virgaq; cum verbis imperiosa facit.
Si mihi non parcis, fortunæ parcere debes:
Non habet in nobis vllius ira locum.

Elige nostrorum minimum, minimumq; laborum:
Isto, quod quereris, grandius illud erit.
Quàm multa malidæ cælantur arundine fossæ:
Florida quàm multas Hybla tuetur apes.
Quàm multæ gracili terrena sub horrea ferre,
Limite formicæ grana reperta solent:
Tam me circumstat densorum turba malorum:
Crede mihi, verò est nostra querela minor.
His qui contentus non est, in littus arenas,
In segetem spicas, in mare fundat aquas.
Intempestiuos igitur compesce furores:
Vela neque in medio desere nostra mari.

ELEGIA VIII.

Narrat miseriam suam, & mores, & habitus Getarum.

QVàm legis ex illa tibi venit epistola terra,
Latus vbi æquoreis iungitur Ister aquis.
Si tibi contingat cum dulci vita salute;
Candida fortunæ pars manet vna meæ.
Scilicet, vt semper, quid agam; charissime quæris:
Quamuis hoc vel me scire tacente potes:
Sum miser: hæc breuis est nostrorum verba malorum
Quisquis & offenso Cæsare viuet: erit,
Turba Thomitanæ quæ sit regionis, & inter
Quos habitem mores, discere cura tibi est,
Mista sit hæc quamuis inter Græcosq; Getasq;:
A malè placatis plus trahit ora Getis:
Sarmaticæ maior, Geticæq; frequentia gentis,
Per medias in equis itq; reditq; vias.
In quibus est nemo, qui non goryton, & artum,
Telaq; vipereo lurida felle gerat.
Vox fera, trux vultus, verissima mortis imago:
Non coma, non vlla barba resecta manu.

Dextera non segnis stricto dare vulnera cultro:
Quem vinctum lateri barbarus omnis habet.
Viuit in his igitur tenerorum lusor amorum:
Hos videt, hos vates audit amice tuus.
Atq; vtinam viuat, & non moriatur in illis:
Absit ab inuisis & tamen vmbra locis.
Carmina quòd pleno saltari nostra theatro.
Versibus & plaudi scribis amice meis:
Nil equidem feci, tu scis hoc ipse, theatris:
Musa nec inplausus ambitiosa mea est.
Non tamen ingratum est quodcunq; obliuia nostri
Impedit, & profugi nomen in ora refert.
Quamuis interdum, quæ me læsisse recordor
Carmina deuoueo, Pieridesq; meas.
Cùm bene deuoui, nequeo tamen esse sine illis:
Vulneribusq; meis tela cruenta sequor.
Quæq; modò Euboicis lacerata est fluctibus audet,
Graia Caphoræa currere puppis aqua.
Non tamen, vt lauder, vigilo; curamq; futuri
Nominis, vtilius quod latuisset, ago.
Detineo studijs animum falloq; labores:
Experior curis & dare verba meis.
Quid potius faciam desertis solus in oris?
Quamue malis aliam quærere coner opem:
Siue locum specto; locus est inamabilis, & quo
Esse nihil toto tristius orbe potest.
Siue homines, vix sunt homines hoc nomine digni:
Quamq; lupi, sæuæ plus feritatis habent.
Non metuunt leges, sed cedit viribus æquum:
Victaq; pugnaci iura sub ense iacent.
Pellibus & laxis arcent mala frigora braccis:
Oraq; sunt longis horrida tecta comis.

In paucis exstant Græcæ vestigia linguæ:
Hæc quoq; iam Getico barbara facta sono est.
Vnus in hoc nemo est populo, qui fortè Latinè
Qualibet é medio reddere verba queat.
Ipse ego Romanus vates, ignoscite Musæ,
Sarmatico cogor plurima more loqui.
Et pudet: & fateor: iam desuetudine longa
Vix subeunt ipsi verba Latina mihi.
Nec dubito, quin sint & in hoc non pauca libello
Barbara: non hominis culpa sed ista loci est:
Ne tamen Ausoniæ perdam commercia linguæ,
Et fiat patrio vox mea muta sono:
Ipse loquor mecum: desuetaq; verba retracto:
Et studij repeto signa sinistra mei.
Sic animum tempusq; traho: meq; ipse reduco,
A contemplatu semoueoq; mali.
Carminibus quæro miserarum obliuia rarum:
Præmia si studio consequar ista, sat est.

ELEGIA IX.

Inuehitur in quendam, quòd se lacesserit.

NOn adeò cecidi, quamuis abiectus, vt infra
Te quoq; sim, inferiùs quo nihil esse potest.
Quæ tibi res animos in me facit improbe? curue
Casibus insultas, quos potes ipse pati?
Nec mala te reddunt mitem placidumue iacenti
Nostra? quibus possunt illachrymare feræ?
Nec metuis dubio fortunæ stantis in orbe
Numen? & exosæ verba superba deæ?
Exiget at dignas vltrix Rhamnusia pœnas:
Imposito calcas quòd mea fata pede
Vidi ego naufragiumq; viros & in æquore mergi:
Et nunquam, dixi, iustior vnda fuit.

Vilia qui quondam miseris alimenta negarat,
Nunc mendicato pascitur ille cibo.
Passibus ambiguis fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo certa tenaxq́ loco:
Sed modò læta manet, vultus modò sumit acerbos,
Et tantùm constans in leuitate sua est.
Nos quoq; floruimus: sed flos fuit ille caducus:
Flammaq́ de stipula nostra breuisq́ fuit.
Néue tamen tota capias fera gaudia mente:
Non est placandi spes mihi nulla Dei.
Vel quia peccaui citra scelus, vtq́ pudore
Non caret: inuidia sic mea culpa caret:
Vel quia nil ingens ad finem solis ab ortu,
Illo cui paret mitius orbis habet.
Scilicet vt per vim non est superabilis vlli:
Molle cor ad timidas sic habet ille preces.
Exemploq́ Deûm quibus accessurus & ipse est:
Cum pœnæ venia plura roganda petam.
Si numeres anno soles, & nubila toto
Inuenies nitidum sæpius isse diem.
Ergo ne nimium nostra lætêre ruina;
Restitui quondam me quoque posse puta.
Posse puta fieri, lenito principe, vultus
Vt videas media tristis in vrbe meos:
Vtq́ ego te videam caussa grauiore fugatum
Hæc sunt à primis proxima vota meis.

ELEGIA X.

Cur amici cuiusdam nomen, non ponat in carminibus suis.

O Tua si sineres in nostris nomina poni
Carminibus, positus quam mihi sæpe fores?
Te canerem solum meriti memor; inq; libellis
Creuisset sine te pagina nulla meis.

Quid tibi deberem tota sciretur in vrbe:
Exul in amissa si tamen vrbe legor.
Te præsens mitem nosset, te serior ætas:
Scripta vetustatem si modò nostra ferunt:
Nec tibi cessaret doctus benedicere lector:
Hic te seruato vate maneret honor.
Cæsaris est primum munus, quòd ducimus auras:
Gratia post magnos est tibi habenda Deos.
Ille dedit vitam: tu, quam dedit ipse, tueris;
Et facis accepto munere posse frui.
Cumq; perhorreret casus pars maxima nostros:
Pars etiam credi pertimuisse velit:
Naufragiumq; meum tumulo spectarit ab alto:
Nec dederit nanti per freta sæua manum:
Seminecem Stygia reuocasti solus ab vnda.
Hoc quoq; quod memores possumus esse tuum est,
Dij tibi se tribuant cum Cæsare semper amicos:
Non potuit votum plenius esse meum.
Hæc meus argutis, si tu paterere libellis
Poneret in multa luce videnda labor.
Nunc quoq; se quamuis est iussa quiescere, quin te
Nominet inuitum vix mea Musa tenet.
Vtq; canem pauidæ nactum vestigia ceruæ,
Luctantem frustra copula dura tenet:
Vtq; fores nondum reserati carceris acer.
Nunc pede, nunc ipsa fronte lacessit equus:
Sic mea lege data vincta atq; inclusa Thaleia,
Per titulum vetiti nominis ire cupit.
Ne tamen officio memoris lædaris amici:
Parebo iussis, parce timere, tuis.
At non parerem, si non meminisse putares:
Hoc, quod non prohibet: vox tua gratus ero.

Dumq;

Dumq́; (quod ô breue sit) lumen vitale videbo:
Seruiet officio spiritus iste tuo.

ELEGIA XI.

Queritur se iam triennium exulare in Ponto.

VT sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister.
Facta est Euxini dura ter vnda maris.
At mihi iam videor patria procul esse tot annis:
Dardana quot Graio Troia sub hoste fuit.
Stare putes; adeò procedunt tempora tardè:
Et peragit lentis passibus annus iter.
Nec mihi solstitium quicquam de noctibus aufert:
Efficit angustos nec mihi bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura nouata est:
Cumq́; meis curis omnia longa facit:
An peragunt solitos communia tempora motus?
Suntq́; magis vitæ tempora dura meæ?
Quem tenet Euxini mendax cognomine Pontus,
Et Scythici verè terra sinistra freti.
Innumeræ circa gentes fera bella minantur:
Quæ nisi de rapto viuere turpe putant.
Nil extrà tutum est, tumulus descenditur ipse
Mœnibus exiguis, ingenioq́; loci.
Cùm minimè credas, vt auis densissimus hostis
Aduolat; & prædam vix benè visus agit.
Sæpe intra muros clausis venientia portis,
Per medias legimus noxia tela vias.
Est igitur rarus, qui iam colere audeat, isq́;
Hac arat infelix, hac tenet arma manu.
Sub galea pastor iunctis pice cantat auenis:
Proq́; lupo pauidæ bella verentur oues.
Vix ope castelli defendimur: & tamen intus
Mista facit Graijs barbara turba metum.

Quippe simul nobiscum habitat discrimine nullo
Barbarus: & tecti plus quoq; parte tenet.
Quos vt non timeas, possis odisse videndo,
Pellibus & longa tempora tecta coma.
Hos quoq;, qui geniti Graia creduntur ab vrbe,
Pro patrio cultu Persica bracca tegit,
Exercent illi sociæ commercia linguæ:
Per gestum res est significanda mihi.
Barbarus hic ego sum: quia non intelligor vlli:
Derident stolidi verba Latina Getæ.
Meq; palam tuto de me mala sæpe loquuntur:
Forsitan obijciunt exiliumq; mihi.
Vtq; sit in me aliquid, si quid dicentibus illis
Abnuerim quoties, annuerimq; putant.
Adde, quod iniustum rigido ius dicitur ense:
Dantur & in medio vulnera sæpe foro.
O duram Lachesin; quæ tam graue sidus habenti
Fila dedit vitæ non breuiora meæ.
Quòd patriæ vultu, vestroq; caremus amici;
Atq; hæc in Scythicis gentibus esse queror;
Vtraq; pœna grauis, merui tamen vrbe carere:
Non merui tali forsitan esse loco.
Quid loquor ah demens? ipsam quoq; perdere vitam
Cæsaris offenso numine dignus eram.

ELEGIA XII.

Ad Vxorem, quod quidam eam exulis vxorem vocasset.

QVòd te nescio quis per iurgia dixerit esse
Exulis vxorem, littera questa tua est.
Indolui: non tam mea quòd fortuna malè audit,
Qui iam consueui fortiter esse miser;
Quàm quòd cui minimè vellem sum caussa pudoris:
Teq; reor nostris erubuisse malis.

Perfer,

Perfer, & obdura: multò grauiora tulisti,
Eripuit cùm me principis ira tibi.
Fallitur iste tamen, quo iudice nominor exul.
Mollior est culpam pœna secuta meam.
Maxima pœna mihi est ipsum offendisse, priusq;
Venisset mallem funeris hora mihi.
Quassa quidem nostra est, non mersa, nec obruta nauis:
Vtq; caret portu, sic tamen exstat aquis.
Nec vitam, nec opes, nec ius mihi ciuis ademit:
Qui merui vitio perdere cuncta meo.
Sed quia peccato facinus non adfuit vllum:
Nil nisi me patrijs iussit abesse focis.
Vtq; alijs: quorum numerum comprendere non est,
Cæsareum numen sic mihi mite fuit.
Ipse relegati, non exulis vtitur in me
Nomine: tuta suo iudice causa mea est,
Iure igitur laudes Cæsar pro parte virili:
Carmina nostra tuas qualiacunq; canunt.
Iure Deos, vt adhuc cæli tibi lumina claudant,
Teq; velint sine se comprecor esse Deum.
Optat idem populus: sed vt in mare flumina vastum:
Sic solet exiguæ currere riuus aquæ.
At tu fortunam, cuius vocor exul ab ore,
Nomine mendaci parce grauare meam.

ELEGIA XIII.

Ad amicum, qui monebat vt exilium carminibus oblectaret.

SCribis, vt oblectem studio lachrymabile tempus,
Ne pereant turpi pectora nostra situ:
Difficile est, quod amice mones: quia carmina lætum
Sunt opus, & pacem mentis habere volunt,
Nostra per aduersas agitur fortuna procellas:
Sorte nec vlla mea tristior esse potest.

Exiguis, vt Priamus natorum funere plaudat:
Et Niobe festos ducat vt orba choros.
Luctibus, an studio videor debere teneri,
Solus in extremos iussus abire Getas?
Des licet in valido pectus mihi robore fultum,
Fama refert Anyti quale fuisse rei:
Fracta cadet tantæ sapientia mole ruinæ:
Plus valet humanis viribus ira Dei.
Ille senex dîctus sapiens ab Apolline nullum,
Scribere in hoc casu sustinuisset opus.
Vt veniant patriæ, veniant obliuia nostri:
Omnis & amissis sensus abesse queat:
At timor officio fungi vetat ipse quieto:
Cinctus ab innumero me tenet hoste locus.
Adde, quòd ingenium longa rubigine læsum
Torpet & est multo, quàm fuit antè minus.
Fertilis, assiduo si non renouetur aratro,
Nil nisi cum spinis gramen, habebit humus.
Tempore qui longo steterit, malè currit: & inter
Carceribus missos vltimus ibit equus.
Vertitur in teneram cariem remiq; dehiscit;
Si qua diu solitis cymba vacauit aquis.
Me quoq; desperа fuerim cùm paruus & antè,
Illi, qui fueram posse redire parem.
Contulit ingenium patientia longa malorum:
Et pars antiqui nulla vigoris adest.
Sæpè tamen nobis, vt nunc quoque sumpta tabella est.
Inq; suos volui cogere verba pedes:
Carmina scripta mihi sunt nulla, aut qualia cernis,
Digna sui domini tempore digna loco.
Denique non paruas animo dat gloria vires:
Et facunda facit pectora laudis amor.

Nominis

Nominis & famæ quondam fulgore trahebar:
Dum tulit antennas aura secunda meas.
Non adeò est benè nunc, vt sit mihi gloria curæ,
Si liceat, nulli cognitus esse velim.
An quia cesserunt primo benè carmina suadet,
Scribere, successus vt sequar ipse meos?
Pace nouem vestra liceat dixisse sorores:
Vos estis nostræ maxima causa fugæ.
Vtq; dedit iustas tauri fabricator aheni;
Sic ego do pœnas artibus ipse meis.
Nil mihi debebat cum versibus amplius esse:
Sed fugerem meritò naufragus omne fretum.
At puto, si demens studium fatale retentem:
Hic mihi præbebit carminis arma locus,
Non liber hic vllus, non qui mihi commodet aurem,
Verbaq; significent quid mea norit, adest.
Omnia barbariæ loca sunt, vocisq; ferinæ:
Omnia quæ possunt plena timore sonant.
Ipse mihi videor iam dedidicisse Latinè:
Nam didici Geticè Sarmaticeq; loqui.
Nec tamen, vt verum fatear tibi, nostra teneri
A componendo carmine Musa potest.
Scribimus: & scriptos absumimus igne libellos:
Exitus est studij parua fauilla mei.
Nec possum, & cupio non vllos ducere versus:
Ponitur idcirco noster in igne labor.
Nec, nisi pars casu flammis erepta, dolóue,
Ad vos ingenij non venit vlla mei.
Sic vtinam, quæ nil metuentem tale magistrum
Perdidit, in cineres ars mea versa foret.

ELEGIA XIV.

Ad amicum, quod literas non daret, cùm faceret cætera.

Hanc tuus è Getico mittit tibi Naso salutem:
Mittere si quisquam, quo caret ipse, potest.
Æger enim traxi contagia corpore mentis:
Libera tormento pars mihi nequa vacet:
Perq; dies multos lateris cruciatibus vxor:
Sed quod non modico frigore læsit hyems.
Si tamen ipse vales, aliqua nos parte valemus:
Quippe mea est humeris fulta ruina tuis.
Qui mihi cum dederis ingentia pignora; cumq;
Per numeros omnes hoc tuêare caput:
Quòd tua me rarò solatur epistola, peccas;
Remq; piam præstas, & mihi verba negas.
Hoc precor emenda: quod si correxeris vnum,
Nullus in egregio corpore næuus erit.
Pluribus accusem; fieri nisi posset, vt ad me
Littera non veniat, missa sit illa tamen.
Dij faciant, vt sit temeraria nostra querela:
Teq; putem falsò non meminisse mei.
Quod precor, esse liquet: neque enim mutabile robur
Credere me fas est pectoris esse tui.
Cana priùs gelido desint absynthia Ponto;
Et careat dulci Trinacris Hybla thymo;
Immemorem quàm te quisquam conuincat amici.
Non ita sunt fati stamina nigra mei.
Tu tamen vt falsæ possis quoque tollere culpæ
Crimina, quod non es, ne videare, caue.
Vtq; solebamus consumere longa loquendo
Tempora, sermoni deficiente diu:
Sic ferat ac referat tacitas nunc littera voces;
Et peragant linguæ charta manusq; vices:

Quod

Quod tibi nè nimium videar diffidere; sitq́;
Versibus hoc paucis admonuisse satis:
Accipe, quo semper finitur epistola verbo;
Atq́; meis distent vt tua fata; Vale.

ELEGIA XV.

Ad Vxorem, quod suis libris sit æterna.

QVanta tibi dederim nostris monumenta libellis,
O mihi me coniunx charior ipsa vides.
Detrahat authori multum fortuna licebit;
Tu tamen ingenio clara ferêre meo:
Dumq́; legar, pariter mecum tua fama legetur,
Nec potes in mæstos omnis abire rogos.
Cumq́; viri casu possis miseranda videri:
Inuenies aliquas, quæ, quod es, esse velint:
Quæ te, nostrorum cùm sis in parte laborum,
Felicem dicant, inuideantq́; tibi.
Non ego diuitias dando tibi plura dedissem,
Diuitis ad manes nil feret vmbra suos.
Perpetui fructum donaui nominis: idq́;
Quo dare nil potui munere maius, habes.
Adde quòd & rerum sola es tutela mearum:
Ad te non parui venit honoris onus.
Quòd nunquam vox est de te mea muta, tuiq́;
Iudicijs debes esse superba viri.
Quæ ne quis possit temeraria dicere, præsta:
Et pariter serua, meq́; piamq́; fidem.
Nam tua, dum stetimus, turpi sine crimine mansit:
Et tantùm probitas irreprehensa fuit:
Par ea de nostra nunc est tibi facta ruina.
Conspicuum virtus hîc tua ponat opus.
Esse bonam facile est; vbi quod vetet esse, remotum est:
Et nihil officijs nupta, quod obstet, habet.

Cùm Deus intonuit, non se subducere nimbo;
Id demum est pietas, id socialis amor,
Rara quidem est virtus, quam non fortuna gubernat:
Quæ maneat stabili cùm fugit illa, pede.
Si qua tamen pretij, sibi merces ipsa petita est:
Inq́; parum lætis ardua rebus adest.
Si tempus numeres, per sæcula nulla tacetur:
Et loca mirantur, qua patet orbis iter.
Adspicis, vt longo teneat laudabilis æuo,
Nomen inextinctum Penelopæa fides?
Cernis vt Admeti cantetur, & Hectoris vxor:
Ausaq́; in accensos Hiphias ire rogos?
Vt viuat fama coniux Phylaceia? cuius
Iliacam celeri vir pede pressit humum?
At nece nil opus est pro me, sed amore, fideq́;;
Non ex difficili fama petenda tibi est.
Nec te credideris, quia non facis ista, moneri:
Vela damus, quamuis remige puppis eat.
Qui monet; vt facias quod iam facis, ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

FINIS.

PV-

PVBLII OVIDII NASONIS, FASTORVM.

LIBER I.

AD CÆSAREM GERMANICVM.

TEmpora cum causis Latium digesta per annum,
Lapsaque sub terras, ortaq; signa canam
Excipe pacato, Cæsar Germanice, vultu
Hoc opus: & timidæ dirige nauis iter:
Officioq; leuem non auersatus honorem,
Huic tibi deuoto, numine dexter ades.
Sacra recognosces annalibus eruta priscis:
Et quo sit merito quæque notata dies.
Inuenies illic & festa domestica vobis.
Sæpe tibi pater est, sæpe legendus auus.
Quæq; ferunt illi, pictos signantia fastos,
Tu quoque cum Druso præmia fratre feres.
Cæsaris arma canant alij, nos Cæsaris aras,
Et, quoscunque sacris addidit ille, dies.
Annue conanti per laudes ire tuorum:
De que meo pauidos excute corde metus.
Da mihi te placidum: dederis in carmine vires.
Ingenium vultu, statq; caditque tuo:
Pagina iudicium docti subitura mouetur
Principis, vt Clario missa legenda Deo.
Quæ sit enim culti facundia, sensimus, oris;
Ciuica pro trepidis cùm tulit arma reis.
Scimus, &, ad nostras cùm se tulit impetus artes:
Ingenij currant flumina quanta tui

Si licet, & fas est, vates rege vatis habenas:
Auspice te felix totus vt annus eat.
TEmpora digereret cùm conditor vrbis, in anno
Constituit menses quinque bis esse suo.
Scilicet arma magis, quàm sidera Romule noras,
Curaq́; finitimos vincere maior erat.
Est tamen & ratio, Cæsar, quæ mouerit illum:
Erroremq́; suum quo tueatur, habet.
Quod satis est, vtero matris dum prodeat infans;
Hoc anno statuit temporis esse satis.
Per totidem menses à funere coniugis, vxor
Sustinet in vidua tristia signa domo.
Hæc igitur vidit trabeati cura Quirini:
Cum rudibus populis annua iura daret.
Martis erat primus mensis, Venerisq́ue secundus:
Hæc generis princeps ipsius, ille pater
Tertius à senibus: iuuenum de nomine quartus:
Quæ sequitur, numero turba notata fuit.
At Numa nec Ianum, nec auitas præterit vmbras:
Mensibus antiquis præposuitq́ue duos.
NE tamen ignores variorum iura dierum:
Non habet officium Lucifer omnis idem.
Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur:
Fastus erit, per quem lege licebit agi.
Nec toto perstare die sua iura putaris?
Qui iam fastus erit, mane nefastus erat.
Nam simul exta Deo data sunt, licet omnia fari:
Verbaq́ue honoratus libera prætor habet.
Est quoq́ue quo populum ius est includere septis;
Est quoque qui nono semper ab orbe redit.
Vendicat Ausonias Iunonis cura Calendas:
Idibus alba Ioui grandior agna cadit.

Nonarum

Nonarum tutela Deo caret: omnibus istis
(Ne fallare caue) proximus ater erit.
Omen ab euentu est: illis nam Roma diebus
Marte sub aduerso tristia damna tulit.
Hæc tibi dicta semel, totis hærentia Fastis,
Ne seriem rerum scindere cogar erunt.

ECce tibi faustum, Germanice, nunciat annum,
Inq; meo primùm carmine Ianus adest.
Iane biceps, anni tacitè labentis origo,
Solus de superis qui tua terga vides.
Dexter ades ducibus, quorum secura labore
Ocia terra ferax, otia pontus habet:
Dexter ades patribusqúe tuis, populoq; Quirini:
Et resera nutu candida templa tuo.
Prospera lux oritur: linguis animisqúe fauete:
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.
Lite vacent aures, insanaqúe protinus absint
Iurgia: differ opus liuida turba tuum.
Cernis, adoratis vt luceat ignibus æther?
Et sonet accensis spica Cilissa focis?
Flamma nitore suo templorum verberat aurum:
Et tremulum summa spargit in æde iubar,
Vestibus intactis Tarpeias itur in arces:
Et populus festo concolor ipse suo est.
Iamqúe noui præeunt fasces: noua purpura fulget:
Et noua conspicuum pondera sentit ebur.
Colla rudes operum præbent ferienda iuuenci:
Quos aluit campis herba Falisca suis.
Iuppiter, arce sua cùm totum spectet in orbem,
Nil nisi Romanum, quod tueatur, habet.
Salue festa dies: meliorqúe reuertere semper.
A populo, rerum, digna, potente coli.

Quem tamen esse Deum dicam te, Iane biformis?
 Nam tibi par nullum Græcia numen habet.
Ede simul causam, cur de cœlestibus vnus,
 Sitqúe quod à tergo, sitqúe quod antè vides.
Hæc ego cum sumptis agitarem mente tabellis,
 Lucidior visa est quàm fuit antè, domus.
Tùm sacer ancipiti mirandus imagine Ianus,
 Bina repente oculis obtulit ora meis.
Extimui, sensique metu riguisse capillos:
 Et gelidum subito frigore pectus erat.
Ille tenens dextra baculum, clauemquè sinistra,
 Edidit hos nobis ore priore sonos:
Disce, metu posito, vates operose dierum,
 Quod petis: & voces concipe mente meas.
Me Chaos antiqui (nam sum res prisca) vocabant:
 Aspice quàm longi temporis acta canam:
Lucidus hic aër, & quæ tria corpora restant,
 Ignis, aqua, & tellus, vnus aceruus erant.
Vt semel hæc rerum secessit lite suarum;
 Inqué nouas abijt massa soluta domos.
Cœlum flamma petit: propior locus aëra cepit:
 Sederunt medio terra fretumqúe loco.
Tunc ego, qui fueram globus, & sine imagine moles;
 In faciem redij membraqúe digna Deo:
Nunc quoq; confusæ, quoniam nota parua, figuræ est.
 Ante quòd est in me, postqué videtur idem.
Accipe, quæsitæ quæ causa sit altera formæ:
 Hanc simul vt noris, officiumqué meum:
Quidquid vbique vides, cœlum, mare, nubila, terras?
 Omnia sunt nostra clausa patentq; manu.
Me penes est vnum vasti custodia mundi:
 Et ius vertendi cardinis omne meum est.

Cùm libuit pacem placidis emittere tectis,
Libera per tutas ambulat illa vias.
Sanguine letifero totus miscebitur orbis,
Nil teneant rigidæ condita bella feræ.
Præsideo foribus cœli cum mitibus Horis:
Et redit officio Iuppiter itqué meo.
Inde vocor Ianus, cui cùm Cereale sacerdos
Imponit librum, farraqué mixta sale;
Nomina ridebis: modò namq; Patulcius idem:
Et modò sacrifico Clusius ore vocor.
Scilicet alterno voluit rudis illa vetustas,
Nomine diuersas significare vices.
Vis mea narrata est: causam nunc disce figuræ:
Iam tamen hanc aliqua tu quoq; parte vides,
Omnis habet geminas hinc atq; hinc ianua frontes,
E quibus hæc populum spectat, at illa Larem.
Vtq; sedens vester primi propè limina tecti
Ianitor, egressus introitusqué videt:
Sic ego prospicio cœlestis Ianitor aulæ
Eoas partes, Hesperiasqué simul.
Ora vides Hecates in tres vertentia partes,
Seruet vt internas compita secta vias.
Et mihi, ne flexu ceruicis tempore perdam.
Cernere non moto corpore bina licet.
Dixerat: &, vultu si plura requirere vellem,
Difficilem mihi se non fore pactus erat.
Sumpsi animum, gratesqué Deo non territus egi:
Verbaq; sum, spectans, pauca locutus, humum.
Dic age: frigoribus quare nouus incipit annus:
Qui meliùs per ver incipiendus erat?
Omnia tunc florent; tunc est noua temporis ætas:
Et noua de grauido palmite gemma tumet,

Et modò formatis operitur frondibus arbor:
Prodit & in summum seminis herba solum.
Et tepidum volucres concentibus aëra mulcent:
Ludit & in pratis, luxuriatqué pecus.
Tunc blandi soles, ignotaq; prodit hirundo:
Et luteum celsa sub trabe figit opus.
Tunc patitur cultus ager, & renouatur aratro.
Hæc anni nouitas iure vocanda fuit.
Quæsieram multis: non multis ille moratus
Contulit in versus sic sua verba duos:
Bruma noui prima est, veterisqúe nouissima solis:
Principium capiunt Phœbus & annus idem.
Postea mirabar, cur non sine litibus esset
Prima dies: causam percipe, Ianus ait:
Tempora commisi nascentia rebus agendis;
Totus ab Auspicio ne foret annus iners.
Quisqúe suas artes ob idem delibat agendo:
Nec plus quàm solitum testificatur opus.
Mox ego: Cur, quamuis aliorum numina placem,
Iane, tibi primùm thura merumqúe fero?
Vt possis aditum per me, qui limina seruo,
Ad quoscunque voles, (inquit,) habere Deos.
At cur læta tuis dicuntur verba Calendis?
Et damus alternas accipimusqúe preces?
Tùm Deus incumbens baculo, quem dextra tenebat?
Omnia principijs, inquit, inesse solent.
Ad primam vocem timidas aduertitis aures:
Et primùm visam consulit augur auem.
Templa patent, auresqúe Deûm: nec lingua caducas
Concipit vlla preces: dictaqúe pondus habent.
Desierat Ianus: nec longa silentia feci:
Sed tetigi verbis vltima verba meis.

Quid

Quid vult palma sibi, rogosaqúe Carica, dixi,
Et data sub niueo condita mella cado?
Omen, ait, causa est, vt res sapor ille sequatur;
Et peragat cœptum, dulcis vt annus, iter.
Dulcia cur dentur, video: stipis adijce causam.
Pars mihi de festo ne labet vlla tuo.
Risit: &, ô quàm te fallunt tua sæcula, dixit:
Qui stipe mel sumpta dulcius esse putas:
Vix ego Saturno quenquam regnante videbam,
Cuius non animo dulcia lucra forent.
Tempore creuit amor, qui nunc est summus, habendi:
Vix vltrà, quò iam progrediatur, habet:
Pluris opes nunc sunt, quàm prisci temporis annis?
Dum populus pauper, dum noua Roma fuit:
Dum casa Martigenam capiebat parua Quirinum:
Et dabat exiguum fluminis vlua torum.
Iuppiter angusta vix totus stabat in æde:
Inq; Iouis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant quæ nunc Capitolia gemmis:
Pascebatqúe suas ipse senator oues.
Nec pudor, in stipula placidam cepisse quietem,
Nec fœnum capiti supposuisse fuit:
Iura dabat populis, posito modò prætor aratro:
Et leuis argenti lamina crimen erat.
At postquam fortuna loci caput extulit huius,
Et tetigit summos vertice Roma Deos;
Creuerunt & opes, & opum furiosa cupido:
Et, cum possideant plurima, plura petunt.
Quærere vt absumant, absumpta requirere certant:
Atque ipsæ vitijs sunt alimenta vices.
Sic, quibus intumuit suffusa venter ab vnda,
Quo plùs sunt potæ, plùs sitiuntur aquæ.

In pretio pretium nunc est: dat census honores;
Census amicitias: pauper vbique iacet.
Tu tamen auspicium cur sit stipis, vtile quæris:
Curq; iuuent nostras æra vetusta manus.
Æra dabant olim: melius nunc omen in auro est:
Victaqúe concessit prisca moneta nouæ.
Nos quoq; templa iuuant, quamuis antiqua probemus,
Aurea: maiestas conuenit ipsa Deo.
Laudamus veteres: sed nostris vtimur annis.
Mos tamen est æquè dignus vterque coli.
Finierat monitus: placidis ita rursus, vt antè,
Clauigerum verbis alloquor ipse Deum:
Multa quidem didici, sed cur naualis in ære
Altera signata est, altera forma biceps?
Noscere me duplici posses in imagine, dixit;
Ni vetus, ipsa dies extenuasset, opus.
Causa ratis superest: Tuscum rate venit in amnem
Ante pererrato falcifer orbe Deus.
Hac ego, Saturnum memini tellure receptum,
Cœlitibus regnis ab Ioue pulsus erat.
Inde diu genti mansit Saturnia nomen:
Dicta quoqúe est Latium terra, latente Deo.
At bona posteritas puppim formauit in ære,
Hospitis aduentum testificata Dei.
Ipse solum colui: cuius placidissima leuum,
Radit arenosi Tibridis vnda latus.
Hic, vbi nunc Roma est, tunc ardua silua virebat:
Tantaqúe res, paucis pascua bobus erat.
Arx mea collis erat: quam vulgus nomine nostro
Nuncupat; hæc ætas Ianiculumqúe vocat.
Tunc ego regnabam, patiens cùm terra Deorum
Esset: & humanis numina mista locis.

Nondum iuſtitiam facinus mortale fugarat:
  Vltima de ſuperis illa reliquit humum.
Proqué metu populum ſine vi pudor ipſe regebat:
  Nullus erat iuſtis reddere iura labor.
Nil mihi cum bello: pacem poſteſqué tuebar:
  Et clauem oſtendens: hæc agit, arma gero.
Preſſerat ora Deus; tunc ſic ego noſtra reſolui,
  Voce mea vocet eliciente Dei:
Cùm tot ſint Iani, cur ſtas ſacratus in vno,
  Hîc, vbi iuncta foris templa duobus habes?
Ille manu mulcens propexam ad pectora barbam,
  Protinus Oebalij rettulit arma Tati:
Vtq; leue cuſtos armillis capta, Sabinos
  Ad ſummæ tacitos duxerat arcis iter,
Inde, velut nunc eſt, per quem deſcenditis, inquit,
  Arduus in valles per fora cliuus erat.
Et iam contigerant portam, Saturnia cuius
  Dempſerat oppoſitas inuidioſa ſeras:
Cum tanto veritus committere Numine pugnam,
  Ipſe meæ moui callidus artis opus.
Oraqúe, qua pollens ope ſum, fontana recluſi:
  Sumqué repentinas eiaculatus aquas.
Antè tamen madidis ſubieci ſulfura venis:
  Clauderet vt Tatio feruidus humor iter.
Cuius vt vtilitas pulſis percepta Sabinis;
  Quæ fuerat, tuto reddita forma loco eſt.
Ara mihi poſita eſt paruo coniuncta ſacello:
  Hæc adolet flammis cum ſtrue farra ſuis.
At cur pace lates? motuq́; recluderis armis?
  Nec mora: quæſiti reddita cauſa mihi eſt.
Vt pateant populo redditus ad bella profecto;
  Tota patet dempta ianua noſtra ſera.

Pace fores obdo, ne qua discedere possit:
  Cæsareoque diu numine clausus ero.
Dixit: & attollens oculos diuersa tuentes,
  Aspexit toto quidquid in orbe fuit.
Pax erat: & vestri, Germanice, causa triumphi
  Tradiderat domitas iam tibi Rhenus aquas.
Iane fac æternos, pacem, pacisque ministros:
  Neue suum, præsta, deserat author opus.
Quod tamen ex ipsis licuit mihi dicere Fastis:
  Sacrauêre patres hac duo templa die.
Accepit Phœbo, Nymphaq; Coronide natum
  Insula, diuidua, quam premit amnis, aqua.
Iuppiter in parte est: cepit locus vnus vtrumque:
  Iunctaque sunt magno templa nepotis auo.
QVid vetat, & stellas, vt quæque oriturq; caditq;
  Dicere? propositi pars fuit illa mei.
Felices animæ, quibus hæc cognoscere primum,
  Inq; domos superas scandere, cura fuit.
Credibile est, illos pariter vitijsque iocisque:
  Altius humanis exeruisse caput.
Non Venus, & vinum sublimia pectora fregit,
  Officiumque fori, militiæue labor.
Nec leuis ambitio, perfusaque gloria fuco,
  Magnarumque fames sollicitauit opum.
Admouere oculis distantia sidera nostris:
  Ætheraq; ingenio subposuêre suo
Sic petitur cœlum: non, vt ferat Ossan Olympus,
  Summaque Peliacus sydera tangat apex.
Nos quoq; sub ducibus cœlum meditabimur illis:
  Ponemusque suos ad vaga signa dies.
ERgo vbi nox aderit venturis tertia Nonis,
  Sparsaque cœlesti rore madebit humus;

Octipedis frustra quæruntur brachia Cancri,
Præceps occiduas ille subibit aquas.
INstiterint imbres missi tibi nubibus atris.
Nonæ signa dabunt exoriente Lyra.
QVatuor adde dies ductis ex ordine Nonis:
Ianus Agonali luce piandus erit.
Nominis esse potest succinctus caussa minister:
Hostia cœlitibus quo feriente cadit.
Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,
Semper agatné rogat, nec nisi iussus, agit.
Pars putat hoc festum priscis Agnalia dictum;
Vna sit vt proprio littera dempta loco.
Pars, quia non veniant pecudes, sed agantur; ab actu
Nomen agonalem credit habere diem.
Aut, quia præuisos in aqua timet hostia cultros;
A pecoris lux est ipsa notata metu?
Fas etiam, fieri solitis ætate priorum
Nomina de ludis Græca tulisse diem.
Et prius antiquis dicebat Agonia sermo:
Vtraqúe iudicio est vltima causa meo.
Vtque ea non certa est: ita rex placare sacrorum
Numina lanigeræ coniuge debet ouis.
Victima, quæ dextra cecidit victrice, vocatur.
Hostibus à domitis Hostia nomen habet.
Antè, Deos homini quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica salis.
Nondum pertulerat lachrymatas cortice myrrhas
Acta, per æquoreas hospita nauis aquas.
Thura nec Euphrates, nec miserat India costum:
Nec fuerant rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis:
Et non exiguo laurus adusta sono.

Si quis erat, prati factis de flore coronis,
Qui possit violas addere: diues erat.
Hîc, qui nunc aperit percussi viscera tauri,
In sacris nullum culter habebat opus.
Prima Ceres auidæ gauisa est sanguine porcæ,
Vlta suas merita cæde nocentis opes.
Nam sata vere nouo teneris lactentia succis,
Eruta setigeræ comperit ore suis.
Sus dederat pœnas, exemplo territus huius,
Palmite debueras abstinuisse caper.
Quem spectans aliquis dentes in vite prementem,
Talia non tacito verba dolore dedit:
Rode caper vitem: tamen hinc, cum stabis ad aram,
In tua quod spargi cornua possit, erit.
Verba fides sequitur: noxæ tibi deditus hostis,
Spargitur effuso cornua, Bacche, mero,
Culpa sui nocuit: nocuit quoque culpa capellæ:
Quid bos; quid placidæ commeruistis oues?
Flebat Aristæus, quòd apes cum stirpe necatas
Viderat inceptos destituisse fauos.
Cærula quem genitrix ægrè solata dolentem,
Addidit hæc dictis vltima verba suis:
Siste puer lachrymas: Proteus tua damna leuabit:
Quoqúe modo repares, quæ periêre, dabit.
Decipiat ne te versis tamen ille figuris:
Impediant geminas vincula firma manus.
Peruenit ad vatem iuuenis: resolutaqúe somno,
Alligat æquorei brachia capta senis.
Ille suam faciem transformat, & alterat arte,
Mox domitus vinclis in sua membra redit.
Oraqué cærulea tollens rorantia barba
Qua dixit, repares arte, requiris, apes?

Obrue mactati corpus tellure iuuenci:
 Quod petis à nobis, obrutus ille dabit.
Iussa facit pastor: feruent examina putri
 De boue: mille animas vna necata dedit.
Pauit ouis pratum; verbenas improba carpsit:
 Quas pia Dis ruris ferre solebat anus.
Quid tuti superest? animam cùm ponat in aris
 Lanigerumque pecus ruricolæque boues?
Placat equo Persis radijs Hyperiona cinctum;
 Ne detur celeri victima tarda Deo.
Quæ semel est triplici pro virgine cæsa Dianæ;
 Nunc quoque, pro nulla virgine cerua cadit.
Extra canum Triuiæ vidi libare Sabæos.
 Et quicunque tuas accolit Aeme niues.
Intactæ fueratis aues, solatia ruris,
 Assuetum siluis innocuumque genus.
Quæ facitis nidos, & plumis oua fouetis;
 Et facili dulces editis ore sonos.
Sed nihil ista iuuant, quia linguæ crimen habetis:
 Dijque putant mentes vos aperire suas.
Nec tamen hoc falsum est, nam Dijs vt proxima quæque est.
 Nunc penna veras, nunc datis ore notas.
Tuta diu volucrum proles, tùm denique cæsa est,
 Iuueruntque Deos indicis exta sui.
Ergo sæpe suo coniunx abducta marito,
 Vritur in calidis alba columba focis.
Nec defensa iuuant Capitolia, quominus anser
 Det iecur in lances, Inache, lauta tuas.
Nocte Deæ nostris cristatus cæditur ales.
 Quòd tepidum vigili prouocet ore diem.
Interea Delphin clarum super æthera sidus
 Tollitur: & patrijs exerit ora vadis.

Postera

POstera lux hyemem medio discrimine signat:
Æquaquúe præteritæ, quæ superabit, erit.
PRoxima prospiciet Tithono Aurora relicto,
Arcadiæ sacrum pontificale Deæ.
Te quoque lux eadem, Turni soror, æde recepit;
Hîc vbi virginea campus obitur aqua.
Vnde petam causas horum moremquúe sacrorum?
Diriget in medio quis mea vela freto?
Ipsa mone, quæ nomen habes à crimine dictum:
Propositoquúe faue, ne tuos erret honor.
Orta prior Lunâ (de se si creditur ipsi)
A magno tellus Arcade nomen habet.
Hinc fuit Euander: qui, quanquam clarus vtroq;
Nobilior sacræ sanguine matris erat.
Quæ, simul æthereos animo conceperat ignes,
Ore dabat pleno carmina vera Dei.
Dixerat hæc, nato motos instare, sibiquúe,
Multaquúe præterea, tempore nacta fidem.
Nam iuuenis, nimium vera cum matre fugatus
Deserit Arcadiam Parrhasiumquúe larem.
Cui generix flenti: Fortuna viriliter, (inquit,)
(Siste puer lachrymas) ista ferenda tibi est.
Sic erat in fatis: nec te tua culpa fugauit,
Sed Deus: offenso pulsus es vrbe Deo.
Nec meriti pœnam pateris, sed Numinis iram,
Est aliquid, magnis crimen abesse malis.
Conscia mens vt cuiquúe sua est, ita concipit intra
Pectora, pro facto spemquúe metumquúe suo.
Nec tamen, vt primus, mæres malè talia passus.
Obruit ingentes ista procella viros.
Passus idem est, Tyrijs qui quondam pulsus ab oris,
Cadmus in Aonia constitit exul humo.

Passus idem Tydeus: & idem Pegaseus Iason:
Et quos præterea longa referre mora est.
Omne solum forti patria est, vt piscibus æquor:
Vt volucri, vacuo quicquid in orbe patet.
Nec fera tempestas tuto tamen errat in anno:
Et tibi (crede mihi) tempora veris erunt.
Vocibus Euander, & firmus mente parentis,
Naue secat fluctus: Hesperiamq; tenet:
Iamq; ratem doctæ monitu Carmentis in amnem
Egerat: & Thuscis obuius ibat aquis.
Fluminis illa latus, cui sunt vada iuncta Terenti,
Aspicit, & sparsas per loca sola casas.
Vtq; erat, immissis puppim stetit ante capillis:
Continuitq; manum torua regentis iter,
Et procul in dextram tendens sua brachia ripam
Pinea non sano ter pede texta ferit.
Néue daret saltum properans insistere ripæ,
Vix est Euandri, vixq; retenta manu.
Dijq; petitorum, (dixit,) saluete locorum:
Tuq; nouos cœlo terra datura Deos:
Fluminaq;, & fontes, quibus vtitur hospita tellus:
Et nemorum Nymphæ Naiadumq; chori.
Este bonis auibus visi natoq; mihiq;:
Ripaq; felici tacta sit ista pede.
Fallor? an hi fient ingentia mœnia colles?
Iuraq; ab hac terra cætera terra petet?
Montibus his olim totus promittitur orbis.
Quis tantum fati credet habere locum?
Et iam Dardaniæ tangent hæc littora pinus:
Hic quoque causa noui fœmina Martis erit.
Chare nepos, Palla, funesta quid induis arma?
Indue: non humili vindice cæsus eris.

Victa

Victa tamen vinces, euersaq; Troia resurget.
Obruet hostiles ista ruina domos.
Vrite victrices Neptunia Pergama flammæ:
Nunc minor hic, toto est altior orbe cinis.
Iam pius Æneas sacra, & sacra altera patrem
Afferet, Iliacos accipe Vesta Deos.
Tempus erit cum vos orbemqúe tuebitur idem,
Et fient ipso sacra colente Deo,
Et penes Augustos patriæ tutela manebit.
Hanc fas imperij frena tenere domum.
Inde nepos, natusqúe Dei, (licèt ipse recuset,)
Pondera cœlesti mente paterna feret.
Vtque ego perpetuis olim sacrabor in aris:
Sic Augusta nouum Iulia Numen erit.
Talibus vt dictis nostros descendit in annos.
Substitit in medio præscia lingua sono.
Puppibus egressus Latia stetit exul in herba.
Fælix, exilium cui locus ille fuit.
Nec mora longa fuit, stabant noua tecta; nec alter
Montibus Ausonijs Arcade maior erat.
Ecce boues illuc Erythæidas applicat Heros,
Emensus longi clauiger orbis iter.
Dumque huic hospitium domus est Tegeæa, vagantur
Incustoditæ lata per arua boues.
Mane erat; excussus somno Tyrinthius hospes,
De numero tauros sensit abesse duos.
Nulla videt taciti quærens vestigia furti,
Traxerat auersos Cacus in antra boues:
Cacus, Auentinæ timor atq; infamia syluæ,
Non leue finitimis hospitibusque malum.
Dira viro facies; vires pro corpore, corpus
Grande; pater monstri Mulciber huius erat.

Proque

Proque domo, longis spelunca recessibus ingens
At ita, vix ipsis inuenienda feris
Ora super postes affixaque brachia pendent;
Squalidaque humanis ossibus albet humus.
Seruata malè parta boum Ioue natus abibat:
Mugitum rauco furta dedere sono.
Accipio, reuocamur, ait: vocemq; secutus
Impia per syluas Victor ad antra venit,
Ille aditum fracti præstruxerat obice montis:
Vix iuga mouissent quinque bis illud onus.
Nititur hic humeris, cœlum quoque sederat illic:
Et vastum motu colabefactat onus.
Quod simul euersum est fragor æthera terruit ipsum,
Ictaque subsedit pondere mollis humus.
Prima mouet Cacus collata prælia dextra
Remque ferox saxis stipitibusque gerit.
Queis vbi nil agitur, patrias malè fortis ad artes
Confugit: & flammas ore sonante vomit.
Quas quoties proflat, spirare Typhoea credas:
Et rapidum Æthnæo fulgur ab igne iaci.
Occupat Alcides: adductaque claua trinodis,
Ter quater aduersi sedit in ore viri.
Ille cadit, mistosque vomit cum sanguine flammas:
Et læto moriens pectore plangit humus.
Immolat ex illis taurum tibi, Iuppiter, vnum
Victor: & Euandrum, ruricolasque vocat.
Constituitque sibi, quæ maxima dicitur, aram.
Hic vbi pars vrbis de boue nomen habet.
Nec tacet Euandri mater, propè tempus adesse;
Hercule quo tellus sit satis vsa suo.
At fælix vates, vt Dijs grauissima vixit,
Possidet hunc Iani sic Dea mense diem.

IDibus in magni castus Iouis æde sacerdos,
Semimaris flammis viscera libat ouis.
Redditaque est omnis populo prouincia nostro,
Et tuus Augusto nomine dictus auus.
Perlege dispositas annosa per atria ceras:
Contigerant nulli nomina tanta viro.
Africa victorem de se vocat: alter Isaurum,
Aut Cretum domitas testificatur opes.
Hunc Numidæ faciunt, illum Messana superbum:
Ille Numantina traxit ab vrbe notam.
Et mortem, & nomen Druso Germania fecit:
Me miserum, virtus, quàm breuis illa fuit!
Si petat à victis, tot sumit nomina Cæsar,
Quot numero gentes maximus orbis habet.
Ex vno quidam celebres; aut torquis adempti,
Aut corui titulos auxiliaris habent.
Magne, tuum nomen rerum est mensura tuarum:
Sed qui te vicit, nomine maior erat.
Nec gradus est Fabios supra cognominis vllus:
Illa domus meritis Maxima dicta suis.
Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes:
Hic socium summo cum Ioue nomen habet.
Sacra vocant augusta patres: augusta vocantur
Templa, Sacerdotum ritè dicata manu.
Huius & augurium dependet origine verbi:
Et quodcunque sua Iuppiter auget ope.
Augeat imperium nostri ducis: augeat annos:
Protegat & nostras querna corona fores:
Auspicibusq; Deis tanti cognominis hæres
Omine suscipiat, quo pater, vrbis onus.
REspiciet Titan actas vbi tertius idus,
Fient Parrhasiæ sacra relata Deæ.

Nam priùs Ausonias matres carpenta vehebant;
Hæc quoque ab Euandri dicta parente reor.
Binaq; nunc pariter Tegeææ sacra parenti,
Pro pueris fieri, virginibusque iubent.
Scortea non illi fas est inferre sacello:
Ne violent puros exanimata focos.
Si quis amas veteres ritus, assiste precanti:
Nomina percipies non tibi nota priùs.
Porrima placatur, Postuentaq; siue sorores,
Siue fugæ comites, Mænali diua tuæ.
Altera, quod porrò fuerat, cecinisse putatur:
Altera, venturum post modo quidquid erat.
CAndida te niueo posuit lux proxima templo,
Qua fert sublimes alta Moneta gradus:
Nunc benè prospicies Latiam, concordia turbam:
Nunc te sacratæ constituere manus.
Furius antiquus populi superator Etrusci
Vouerat: & voti soluerat ille fidem.
Causa, quod à Patribus sumptis secesserat armis
Vulgus: & ipsa suas Roma timebat opes.
Causa recens melior, sparsos Germania crines
Porrigit auspicijs, dux venerande, tuis.
Inde triumphatæ libasti munera gentis:
Templaq; fecisti, quam colis ipse, deæ.
Hæc tua constituit genitrix, & rebus, & ara:
Sola thoro magni digna reperta Iouis,
HÆc vbi transierint, Capricorno Phœbe relicto
Per iuuenis curres signa regentis aquas.
SEptimus hinc oriens cùm se demiserit vndis,
Fulgebit toto iam lyra nulla polo,
SYdere ab hoc, ignis, venienti nocte Leonis
Qui micat in medio pectore, mersus erit.

Ter quater euolui signantes tempora fastos;
Nec sementinæ est vlla reperta dies;
Cùm mihi (sensit enim) lux hæc indicitur, inquit
Musa: quid? à fastis non stata sacra petis?
Vtq; dies incerta sacris: sic tempore certo,
Seminibus iactis est vbi fœtus ager;
State coronati plenum ad præsepe iuuenci:
Cum tepido vestrum verè redibit opus.
Rusticus emeritum palo suspendit aratrum:
Omne reformidat frigore vulnus humus.
Villice da requiem terræ, semente peracta;
Da requiem, terram qui coluêre, viris.
Pagus agat festum; pagum lustrate coloni;
Et date paganis annua liba focis.
Placentur matres frugum tellusqúe Ceresqúe,
Farre suo grauidæ visceribusqúe suis.
Officium commune Ceres & terra tuentur.
Hæc præbet causam frugibus: illa locum.
Consortes operum, per quas correcta vetustas;
Quernaqúe glans victa est vtiliore cibo.
Fructibus immensis auidos satiate colonos:
Vt capiant cultus præmia digna sui.
Vos date perpetuos teneris sementibus auctus:
Nec noua per gelidas vsta sit herba niues.
Cùm serimus, cœlum ventis aperite serenis:
Cùm latet, ætherea spargite semen aqua.
Néue graues cultis cerealia dona, cauete,
Agmine læsuro depopulentur, aues.
Vos quoq; subiectis formicæ parcite granis:
Post messem prædæ copia maior erit:
Interea crescat scabræ rubiginis expers:
Nec vitio cœli palleat vlla seges.

Et

Et neque deficiat macie: neque pinguior æquo
Diuitijs pereat luxuriosa suis.
Et careant lolijs oculos vitiantibus agri:
Nec sterilis culto surgat auena solo,
Triticeos fœtus, passuraq; farra bis ignem,
Hordeaq; ingenti fœnore reddat ager.
Hæc ego pro vobis, hæc Vos optate coloni;
Efficiatq; ratas vtraque diua preces.
Bella diu tenuêre viros: erat aptior ensis
Vomere: cedebat taurus arator equo.
Sarcula cessabant; versiq; in pila ligones;
Factaq; de rastri pondere cassis erat,
Gratia Dijs, domuiq; tuæ; religata catenis
Iam pridem vestro sub pede bella iacent.
Sub iuga bos veniat; sub terras semen aratas;
Pax Cererem nutrit; pacis alumna Ceres.
AT quæ venturas præcedit sexta Calendas,
Hæc sunt Ledæis templa dicata Deis.
Fratribus illa dies fratres de gente Deorum
Circa Iuturnæ composuére lacus.
Ipsum nos carmen deduxit Pacis ad aram;
Hæc erit à mensis fine secunda dies.
Frondibus Actiacis comptos redimita capillos,
Pax ades; & toto mitis in orbe mane;
Dum desint hostes, desit quoque causa triumphi;
Tu ducibus bello gloria maior eris.
Sola gerat miles, quibus arma coërceat, arma;
Canteturq; fera nil nisi pompa tuba;
Horreat Æneadas, & primus & vltimus orbis;
Si qua parum Romam terra timebit, amet,
Thura, sacerdotes, pacalibus addite flammis:
Albaq; persusa victima fronte cadat.

Vtq; domus, præstat eam, cum pace perennet,
Ad pia propensos vota rogate Deos.
Sed iam prima mei pars est exacta laborũ:
Cumq; suo finem mense libellus habet.

FASTORVM LIBER II.

IAnus habet finem, cum carmine crescat & annus;
Alter vt it mensis, sic liber alter eat.
Nunc primùm velis, elegi, maioribus itis:
Exiguum, memini, nuper eratis opus.
Ipse ego vos habui faciles in amore ministros:
Cùm lusit numeris prima iuuenta suis.
Idem sacra cano, signataq; tempora fastis.
Et quis ad hæc illinc crederet esse viam?
Hæc mea militia est: ferimus, quæ possumus, arma:
Dextraq; non omni munere nostra vacat.
Si mihi non valido torquentur pila lacerto;
Nec bellatoris terga premuntur equi;
Nec galea tegimur; nec acuto cingimur ense;
(His habilis telis quilibet esse potest:)
At tua prosequimur studioso pectore, Cæsar,
Nomina: per titulos ingredimurq; tuos.
Ergo ades, & placido paulùm mea munera vultu
Respice; pacando si quid ab hoste vacas.
FEbrua Romani dixêre piamina patres:
Nunc quoque dant verbo plurima signa fidem.
Pontifices à Rege petunt, & flamine lanas:
Queis veterum lingua Februa nomen erat.
Quæq; capit lictor domibus purgamina certis,
Turbida cum mica farra, vocantur idem.

Nomen idem ramo; qui cæsus ab arbore pura,
Casta sacerdotum tempora fronde tegit.
Ipse ego Flaminicam poscentem februa vidi:
Februa poscenti pinea virga data est.
Deniq; quodcunque est, quo corpora nostra piantur:
Hoc apud intonsos nomen habebat auos.
Mensis ab his dictus, secta quia pelle luperci
Omne solum lustrant: idq; piamen habent.
Aut quia placatis sunt tempora pura, sepulchris;
Tunc cùm ferales præteriére dies.
Omne nefas, omnemque mali purgamine caussam
Credebant nostri tollere posse senes.
Græcia principium moris dedit: illa nocentes
Impia lustratos ponere facta putat.
Actoriden Peleus, ipsum quoque Pelea Phoci,
Cæde per Hæmonias soluit Acastus aquas.
Vectam frenatis per inane draconibus Ægeus
Credulus, immerita Phasida fouit ope.
Amphiatriades Naupacteo Acheloo,
Solue nefas, dixit: soluit & ille nefas.
Ah nimium faciles: qui tristia crimina cædis
Fluminea tolli posse putatis aqua.
Sed tamen (antiqui ne nescius ordinis erres)
Primus, vt est, Iani mensis & antè fuit.
Qui sequitur Ianum, veteris fuit vltimus anni.
Tu quoque sacrorum, Termine, finis eras.
Primus erat Iani mensis, quia ianua prima est,
Qui sacer est imis manibus; imus erat.
Postmodo creduntur spatio distantia longo,
Tempora bis quini continuasse viri.

PRincipio mensis Phrygiæ contermina matri
Sospita delubris dicitur aucta nouis.

Nunc vbi sint quæris illis sacrata Calendis
Templa deæ? longa procubuêre die.
Cætera ne simili caderent labefacta ruinâ,
Cauit sacrati prouida cura Ducis;
Sub quo delubris sentitur nulla senectus,
Nec satis est homines, obligat ille Deos.
Templorum positor, templorum sancte repertor,
Sit superis, opto, mutua cura tui.
Dent tibi cœlestes, quos tu cœlestibus, annos;
Proque tua maneant in statione domo.
Tunc quoque vicini lucus celebratur Auerni;
Qua petit æquoreas aduena Tibris aquas.
Ad penetrale Numæ, Capitoliumq́; tonantem,
Inq́; Iouis summi cæditur arce bidens.
Sæpe graues pluuias adopertus nubibus æther
Concitat; aut posita sub niue terra latet.
PRoximus Hesperias Titan abiturus in vndas,
Gemmea purpureis cùm iuga demet equis,
Illa nocte aliquis, tollens ad sidera vultum
Dicet: vbi est hodie, quæ Lyra fulsit heri;
Dumq́; Lyram quærit, medij quoque terga Leonis,
In liquidas subitò mersa natabit aquas.
QVem modò celatum stellis Delphina videbas,
Is fugiet: visus nocte sequente tuos,
Seu fuit occultis fœlix in amoribus index;
Lesbida cum domino seu tulit ille lyram.
Quod mare non nouit, quæ nescit Ariona tellus?
Carmine currentes ille tenebat aquas.
Sæpe sequens agnam lupus est à voce retentus:
Sæpe auidum fugiens restitit agna lupum.
Sæpe canes leporesqúe vna iacuêre sub vmbra:
Et stetit in saxo proxima cerua leæ:

Et sine lite, loquax, cum Palladis alite, cornix,
Sedit: & accipitri iuncta columba fuit:
Cynthia sæpe tuis fertur vocalis Arion,
Tanquam fraternis, obstupuisse modis.
Nomen Arionium Siculas impleuerat vrbes;
Captaqúe erat Lyricis Ausonis ora sonis,
Inde domum repetens puppim conscendit Arion;
Atqúe ita quæsitas arte ferebat opes
Forsitan, infelix, ventos, vndasque timebas;
At tibi naue tua tutius æquor erat.
Namque gubernator districto constitit ense,
Cæteraqúe armata conscia turba manu.
Quid tibi cum gladio? dubiam rege nauita puppim,
Non hæc sunt digitis arma tenenda tuis.
Ille metu pauidus, Mortem non deprecor, inquit;
Sed liceat sumpta pauca referre lyra.
Dant veniam, ridentqúe moram; capit ille coronam,
Quæ possit crines Phœbe, decere tuos.
Induerat Tyrio distinctam murice pallam;
Reddidit ista suos pollice chorda sonos.
Flebilibus numeris veluti canentia dura,
Traiectus penna tempora, cantat olor.
Protinus in medias ornatus desilit vndas,
Spargitur impulsa cærula puppis aqua.
Inde (fide maius) tergo delphina recurro
Se, memorant, oneri supposuisse nouo.
Ille sedet; citharamqúe tenet pretiumqúe vehendi
Cantat; & æquoreas carmine mulcet aquas.
Dij pia facta vident. astris delphina recepit
Iuppiter: & stellas iussit habere nouem.

NVnc mihi mille sonos, quoq; est memoratus Achilles,
Vellem, Mæonide, pectus inesse tuum.

Dum canimus sacras alterno pectine Nonas:
Maximus hic fastis accumulatur honos.
Deficit ingenium: maioraq; viribus vrgent:
Hæc mihi præcipuo est ore canenda dies.
Quid volui demens, elegis imponere tantum
Ponderis? Heroi res erat ista pedis.
Sancte Pater patriæ, tibi plebs, tibi curia nomen
Hoc dedit: hoc dedimus nos tibi nomen eques.
Res tamen antè dedit: serò quoq; vera tulisti
Nomina; iam pridem tu pater orbis eras:
Hoc tu per terras, quod in æthere Iuppiter alto,
Nomen habes: hominum tu pater, ille Deûm.
Romule concedes: facit hic tua magna tuendo
Mœnia: tu dederas transilienda Remo.
Te Tatius, paruiq; Cures, Cæninaq; sentit:
Hoc duce Romanum est solis vtrumque latus.
Tu breue nescio quid victæ telluris habebas:
Quodcunque est alto sub Ioue, Cæsar habet.
Tu rapis, hic castas duce se iubet esse maritas.
Tu recipis loco: repulit ille nefas.
Vis tibi grata fuit: florent sub Cæsare leges.
Tu Domini nomen, Principis ille tenet.
Te remus incusat: veniam dedit hostibus ille.
Cœlestem fecit te pater, ille patrem.

IAm puer Idæus media tenus eminet aluo:
Et liquidas mixto nectare fundit aquas.
Quin etiam si quis borean horrere solebat,
Gaudeat, à Zephyris mitior aura venit.

QVintus ab æquoreis nitidis iubar extulit vndis
Lucifer: & primi tempora veris erunt.
Ne fallare tamen: restant tibi frigora, restant:
Magnaq; discedens signa relinquet hyems.

Tertia nox veniet: custodem protinus Vrsæ
  Adspicies geminos exseruisse pedes.
Inter Hamadryadas iaculatricemq́; Dianam,
  Calisto sacri pars fuit vna chori.
Illa deæ tangens arcus, Quos tangimus, arcus,
  Este meæ testes virginitatis, ait.
Cynthia laudauit promissaq́; fœdera serua:
  Et comitum princeps tu mihi, dixit, eris.
Idibus agrestis fumant altaria Fauni
  Hîc vbi discretas insula rumpit aquas.
Hæc fuit illa dies, in qua Veientibus armis
  Ter centum Fabij ter cecidere duo.
Vna domus vires & onus susceperat vrbis:
  Sumunt gentiles arma professa manus.
Egreditur castris miles generosus ab isdem:
  Et quîs dux fieri quilibet aptus erat.
Carmentis portæ dextra est via proxima Iane:
  Ire per hanc noli, quisquis es: omen habet.
Illâ fama refert Fabios exisse trecentos:
  Porta vacat culpa: sed tamen omen habet.
Vt celeri passu Cremeram tetigêre rapacem,
  (Turbidus hibernis ille fluebat aquis.)
Castra loco ponunt districtis ensibus ipsi,
  Tyrrhenum valido Marte per agmen eunt.
Non aliter, quàm cùm Lybica de gente leones
  Inuadunt sparsos lata per arua greges.
Diffugiunt hostes; inhonestaq́; vulnera tergo
  Accipiunt: Thusco sanguine terra rubet.
Sic iterum sic sæpe cadunt, vbi vincere apertè
  Non datur insidias, armaqúe tecta parant.
Campus erat: campi claudebant vltima colles:
  Siluaqúe montanas occulere apta feras.

In medio paucos, armentaque rara relinquunt:
Cœtera virgultis abdita turba latet.
Ecce velut torrens vndis pluuialibus auctus,
Aut niue, quæ Zephyro victa tepente fluit,
Per sata, perque vias fertur, nec, vt antè solebat,
Riparum clausas margine finit aquas.
Sic Fabij vallem latis discursibus implent,
Quodque vident sternunt nec metus alter inest.
Quò ruitis generosa domus? malè creditur hosti:
Simplex nobilitas perfida tela caue.
Fraude perit virtus, in apertos vndiq; campos
Prosiliunt hostes: & latus omne tenent
Quid faciant pauci contra tot millia fortes?
Quidue quod in misero tempore restet, adest?
Sicut aper longè syluis latrantibus actus,
Fulmineo celeres dissipat ore canes:
Mox tamen ipse perit: sic non moriuntur inulti:
Vulneraque alterna dantque feruntque manu.
Vna dies Fabios ad bellum miserat omnes:
Ad bellum missos perdidit vna dies.
Vt tamen Herculeæ superessent semina gentis:
Credibile est, ipsos consuluisse Deos.
Nam puer impubes, & adhuc non vtilis armis
Vnus de Fabia gente relictus erat.
Scilicet vt posses olim, tu Maxime nasci;
Cui res cunctando restituenda foret,

CContinuata loco tria sydera, Coruus, & Anguis,
Et medius Crater inter vtrumq; latet:
Idibus illa latent: oriuntur nocte sequenti:
Quæ tibi cur tria sunt tam sociata, canam.
Forte Ioui Phœbus festum solenne parabat:
(Non faciet longas fabula nostra moras.)

I, mea, dixit, auis: ne quid pia sacra moretur:
Et tenuem viuis fontibus affer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit: & aëreum peruolat altus iter.
Stabat adhuc duris ficus densissima pomis.
Tentat eam rostro, non erat apta legi.
Immemor imperij, sedisse sub arbore fertur:
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iam satur, nigris longum rapit vnguibus hydrum:
Ad dominum redijt, fictaque verba refert;
Hic mihi caussa moræ viuarum obsessor aquarum:
Hic tenuit fontes, officiumque meum.
Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus? & audes
Fatidicum verbis fallere velle Deum?
At tibi, dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gælide fonte bibentur aquæ.
Dixit; & antiqui monumenta perennia facti
Anguis, auis, crater, sidera iuncta micant.
TErtia post Idus nudos aurora Lupercos
Adspicit, & Fauni sacra bicornis erunt.
Dicite Pierides, sacrorum quæ sit origo;
Attigerint Latias vnde petita domos.
Pana Deum pecoris, veteres coluisse feruntur
Arcades: Arcadijs plurimus ille iugis.
Testis erit Pholoë testes Stymphalides vndæ,
Quiq; citis Ladon in mare currit aquis.
Cinctaque pinetis nemoris iuga Nonagrini,
Altaque Trozene, Pharrasiaque niues.
Pan erat armenti, Pan illic numen aquarum:
Munus ob incolumes ille ferebat oues
Transtulit Euander siluestria numina secum:
Hic, vbi nunc vrbs est, tunc locus vrbis erat.

Inde Deum colimus, deuectaq́; ſacra Pelaſgis.
  Flamen ad hæc priſco more dialis erat,
Cur igitur currant: & cur, ſi currere mos eſt,
  Nuda ferant poſita corpora veſte rogas?
Ipſe Deus, velox diſcurrere gaudet in altis
  Montibus: & ſubitas concitat ipſe fugas,
Ipſe Deus nudus, nudos iubet ire miniſtros:
  Nec ſatis ad curſus commoda veſtis erat.
Ante Iouem genitum terras habuiſſe feruntur
  Arcades: & luna gens prior illa fuit.
Vita feris ſimilis nullos agitata per vſus:
  Artis adhuc expers & rude vulgus erat.
Pro domibus frondes norant: pro frugibus herbas;
  Nectar erat palmis hauſta duabus aqua
Nullus anhelabat ſub adunco vomere taurus,
  Nulla ſub imperio terra colentis erat.
Nullus adhuc erat vſus equi: ſe quiſque ferebat:
  Ibat ouis lana corpus amicta ſua.
Sub Ioue durabant, & corpora nuda gerebant,
  Docta graues imbres & tolerare notos
Nunc quoque detecti referunt monimenta vetuſti
  Moris: & antiquas teſtificantur opes.
Cornipedi Fauno cæſa de more capella,
  Venit ad exiguas turba vocata dapes.
Dumq́; ſacerdotes verubus tranſuta ſalignis
  Exta parant, medias ſole tenente vias;
Romulus, & frater, paſtoraliſq́; iuuentus,
  Solibus, & campo corpora nuda dabant.
Cæſtibus, & iaculis, & miſſi pondere ſaxi,
  Brachia per luſus experienda dabant.
Paſtor ab excelſo, Per deuia rura iuuencos,
  Romule, prædones, & Reme, dixit, agunt.

Longum erat armari, diuersis exit vterq;
Partibus, occursu præda recepta Remi est.
Vt rediit, verubus stridentia detrahit exta:
Atq; ait, Hæc certè nonnisi victor edet.
Dicta facit, Fabijq; simul, venit irritus illuc
Romulus: & mensas ossaq; nuda videt.
Risit: & indoluit Fabios potuisse Remumq;
Vincere; Quintilios non potuisse suos.
Fama manet facti posito velamine currunt.
Et memorem famam, qui bene gessit, habet.
Forsitan & quæras, cur sit locus ille Lupercal?
Quæue diem tali nomine causa notet?
Syluia Vestalis cœlestia semina partu
Ediderat, patruo regna tenente suo.
Is iubet auferri paruos, & in amne necari.
Quid facis? ex istis Romulus, alter erit.
Iussa recusantes peragunt lachrymosa ministri:
Flent tamen, & geminos ad loca iussa ferunt.
Albula, quem Tyberim mersus Tiberinus in vndis
Reddidit, hibernis fortè tumebat aquis.
Hîc, vbi nunc fora sunt, lintres errare videres:
Quaq; iacent valles, maxime Circe, tuæ.
Huc vbi venerunt, (nec enim procedere possunt
Longiùs) ex illis vnus & alter ait:
Ah quàm sunt similes: ah quàm formosus vterq;
Plus tamen ex istis iste vigoris habet.
Si genus arguitur vultu, (nisi fallit imago)
Nescio quem è vobis suspicor esse Deum.
At si quis vestræ Deus esset originis auctor;
In tam præcipiti tempore ferret opem.
Ferret opem certè, si non ope mater egeret;
Quæ facta est vno mater & orba die.

Nataq;

Nata ſimul, moritura ſimul, ſimul ite ſub vndas
Corpora deſierat: depoſuitq́; ſinu.
Vagi erant ambo pariter: ſenſiſſe putares.
Hi redeunt vdis in ſua tecta genis.
Suſtinet impoſitos ſumma cauus alueus vnda.
Heu! quantum fati parua tabella tulit,
Alueus in limo ſyluis appulſus opacis,
Paulatim fluuio deficiente ſedet.
Arbor erat: remanent veſtigia: quæq́; vocatur
Romula nunc ficus, Rumina ficus erat.
Venit ad expoſitos (mirum) lupa feta gemellos.
Quis credat pueris non nocuiſſe feram?
Non nocuiſſe parum eſt, prodeſt quoq́; quos lupa nutrit;
Perdere cognatæ ſuſtinuêre manus.
Conſtitit, & cauda teneris blanditur alumnis:
Et lingit lingua, corpora bina, ſua.
Marte ſatos ſcires: timor abſuit: vbera ſugunt:
Nec ſibi promiſſa lactis aluntur ope.
Illa loco nomen fecit: locus ille Lupercis.
Magna dati nutrix prœmia lactis habet.
Quid vetat Arcadio dictos à monte Lupercos?
Faunus in Arcadia templa Lycæus habet.

ORta dies fuerat: tu deſine credere ventis:
Perdidit illius temporis aura fidem.
Flamina non conſtant: & ſex reſerata diebus
Carceris Æolij ianua lata patet.

IAm leuis obliqua ſubſedit Aquarius vrna,
Proximus æthereos excipe, Piſcis, equos.
Te memorant fratremq́; tuum (nam iuncta micatis
Signa) duos tergo ſuſtinuiſſe Deos.
Terribilem quondam fugiens Typhona Dione
Tunc, cùm pro cœlo Iuppiter arma tulit;

Venit ad Euphratem comitata Cupidine paruo,
Inq; Palæstinæ margine sedit aquæ.
Populus, & cannæ, riparum summa tenebant;
Spemque dabant salices hos quoque posse tegi.
Dum latet, insonuit vento nemus: illa timore
Pallet, & hostiles credit adesse manus.
Vtque sinu tenuit natum: succurrite Nymphæ,
Et Dijs auxilium ferte duobus, ait
Nec mora: prosiluit; pisces subiere gemelli,
Pro quo nunc, cernis sidera, numen habent.
Inde nefas ducunt genus hoc imponere mensis,
Ne violent timidi piscibus ora, Syri.

PRoxima lux vacua est. At tertia dicta Quirino,
Qui tenet hoc nomen, Romulus antè fuit.
Siue quod hasta quiris priscis est dicta Sabinis;
Bellicus à telo venit in astra Deus,
Siue suo regi nomen posuêre Quirites;
Seu quia Romanis iunxerat ille Cures.
Nam Pater armipotens postquam noua mœnia vidit,
Multaq; Romulea bella peracta manu:
Iuppiter, inquit, habet Romana potentia vires;
Sanguinis officio non eget illa mei.
Redde patri natum; quamuis intercidit alter:
Pro se, proque Remo, qui mihi restat, erit.
Vnus erit, quem tu tolles in cærula cæli:
Tu mihi dixisti; sint rata dicta Iouis.
Iuppiter annuerat, nutu tremefactus vterq;
Est polus; & cæli pondera mouit Atlas.
Est locus: antiqui Capreæ dixêre paludem:
Fortè tuis illic, Romule, iura dabas
Sol fugit: & remouent subeuntia nubila cælum:
Et grauis effusis decidit imber aquis.

Hinc tonat, hinc missis abrumpitur ignibus æther,
Fit fuga. Rex patrijs astra petebat equis.
Luctus erat: falseq́; patres in crimine cædis:
Hæsissetq́; animis forsitan illa fides.
Sed procul è longa veniebat Iulius Alba:
Lunaq́; fulgebat: nec facis vsus erat.
Cùm subito motu sepes tremuêre sinistræ:
Rettulit ille gradus: horruerantq́; comæ.
Pulcher, & humano maior, trabeaq́; decorus
Romulus in media visus adesse via,
Et dixisse simul: Prohibe lugere Quirites.
Ne violent lachrymis numina nostra suis.
Thura ferant: placentquè nouum pia turba Quirinum:
Et patrias artes militiamquè colant.
Iussit: & in tenues oculis euanuit auras.
Conuocat hic patres: iussaquè verba refert.
Templa Deo fiunt: collis quoque dictus ab illo est:
Et referunt certi sacra paterna dies.
Lux quoque cur eadem stultorum festa vocetur,
Accipe: parua quidem caussa sed apta subest.
Non habuit doctos tellus antiqua colonos:
Lassabant agiles aspera bella viros.
Plus erat in gladio quàm curuo laudis aratro:
Neglectus Domino pauca ferebat ager.
Farra tamen veteres iaciebant: farra metebant;
Primitias Cereri farra resecta dabant.
Vsibus admoniti flammis torrenda dederunt;
Multaquè peccato damna tulêre suo.
Nam modò verrebant nigras proferre fauillas:
Nunc ipsas ignes corripuêre casas.
Facta dea est Fornax: læti fornace coloni
Orant, vt fruges temperet illa suas.

Curio

Curio legitimis tunc Fornacalia verbis
Maximus indicit: nec stata sacra facit.
Inq; foro multa circumpendente tabella,
Signatur certa curia quæque nota.
Stultaque pars populi, quæ sit sua curia, nescit:
Sed facit extrema sacra relicta die.

Est honor & tumulis animas placare paternas:
Paruaq; in extructas munera ferre Pyras.
Parua petunt manes, pietas pro diuite grata est.
Munere, non auidos Styx habet ima Deos.
Tegula porrectis satis est velata coronis:
Et sparsæ fruges, paruaq; mica salis:
Inq; mero mollita Ceres: violaq; solutæ:
Hæc habeat media testa relicta via.
Nec maiora veto: sed & his placabilis vmbra est,
Adde preces, positis & sua verba focis.
Hunc morem Æneas pietatis idoneus author
Attulit in terras, iuste Latine, tuas.
Ille patris Genio solemnia dona ferebat:
Hinc populi, ritus edidicêre nouos.
At quondam, dum longa gerunt pugnacibus armis
Bella, parentales deseruêre dies.
Non impune fuit: nam dicitur omine ab isto
Roma suburbanis incaluisse rogis.
Vix equidem credo: bustis exisse feruntur,
Et tacitæ questi tempore noctis aui:
Perqúe vias vrbis latosqúe vlulasse per agros,
Deformes animas, vulgus inane ferunt.
Postea præteriti tumulis redduntur honores:
Prodigijsqúe venit funeribusqúe modus.
Dum tamen hæc fient, viduæ cessate puellæ:
Expectet puros pinea tæda dies.

Nec tibi, quæ cupidæ matura videbere matri,
Comat virgineas hasta recurua comas.
Conde tuas, Hymenæe, faces, & ab ignibus atris
Aufer: habent alias mœsta sepulchra faces.
Dij quoque templorum foribus celentur opertis:
Thure vacent aræ, stentq; sine igne foci.
Nunc animæ tenues, & corpora functa sepulchris
Errant: nunc posito pascitur vmbra cibo.
Nec tamen hoc vltrà, quàm quum de mense supersunt
Luciferi; quot habent carmina nostra pedes.
Hanc, quia iusta ferunt, dixêre Feralia lucem:
Vltima placandis Manibus illa dies.
Ecce anus in medijs residens annosa puellis,
Sacra facit Tacitæ, nec tamen ipsa tacet.
Et digitis tria thura tribus sub lumine ponit:
Qua breuis occultum mus sibi fecit iter.
Tunc cantata tenet cum fusco licia plumbo:
Et septem nigras versat in ore fabas.
Quodq; pice adstrinxit, quod acu traiecit ahena,
Obsutum menta torret in igne caput:
Vina quoq; instillat, vini quodcunq; relictum est,
Aut ipsa, aut comites, plus tamen ipsa bibit.
Hostiles linguas, inimicaq; vinximus ora.
Dicit discedens: ebriaq; exit anus.
PRoxima cognati dixere Charistia cari:
Et venit ad socios turba propinqua Deos.
Scilicet à tumulis, &, qui periêre, propinquis,
Protinus ad viuos ora referre iuuat:
Postq; tot amissos, quidquid de sanguine restat,
adspicere: & generis dinumerare gradus.
Innocui veniant: procul hinc, procul impius esto
Frater, & in partus mater acerba suos:

Cui pater est viuax: qui matris digerit annos:
Quæ premit inuisam socrus iniqua nurus.
Tantalidæ fratres absint, & Iasonis vxor,
Et quæ ruricolis semina tosta dedit:
Et soror, & Progne, Tereusq; duabus iniquus,
Et quicunque suas per scelus auget opes.
Dis generis dare thura boni: concordia fertur
Illa præcipuè mitis adesse die.
Et libate dapes, vt grati pignus amoris:
Nutriat intinctos missa patella cibos.
Iamq; vbi suadebit placidos nox humida somnos,
Larga precaturi sumite vina manu
Et bene vos, bene tu patriæ pater optime Cæsar,
Dicite suffuso per sacra verba mero.

Nox vbi transierit, solito celebretur honore:
Separet indicio qui Deus arua suo.
Termine, siue lapis, siue es defossus in agro
Stipes, ab antiquis tu quoque nomen habes:
Te duo diuersa domini de parte coronant:
Binaq; serta tibi, binaq; dona ferunt.
Ara fit: hinc ignem curua fert rustica testa
Sumptum de tepidis ipsa colona focis.
Ligna senex minuit: concisaq; construit altè:
Et solida ramos figere pugnat humo.
Tum sicco primas irritat cortice flammas:
Stat puer: & manibus lata canistra tenet.
Inde, vbi ter fruges medios immisit in ignes;
Porrigit incisos filia parua fauos.
Vina tenent alij: libantur singula flammis
Spectant, & linguis candida turba fauet.
Spargitur & cæso communis Terminus agno:
Nec queritur lactans cùm sibi porca datur:

Conueniunt, celebrantq; dapes vicinia simplex.
Et cantant laudes, Termine sancte, tuas.
Tu populos vrbesq; & regna ingentia finis:
Omnis erit sine te litigiosus ager.
Nulla tibi ambitio est: nullo corrumperis auro:
Legitima seruas credita rura fide.
Si tu signasses olim Thyreatida terram;
Corpora non letho missa trecenta forent:
Nec foret Otryades congestis tectus in armis.
O quantum patriæ sanguinis ille dedit!
Quid, noua cùm fierent Capitolia? nempe Deorum
Cuncta Ioui cessit turba, locumq; dedit.
Terminus (vt memorant veteres inuentus in æde
Restitit: & magno cum Ioue templa tenet.
Nunc quoque, se supra ne quid nisi sidera cernat.
Exiguum templi tecta foramen habent
Termine, post illud leuitas tibi libera non est:
Qua positus fueris in statione, mane.
Nec tu vicino quicquam concede roganti:
Ne videare hominem præposuisse Ioui.
Et seu vomeribus, seu tu pulsabere rastris,
Clamato: tuus est hic ager, ille tuus.
Est via, quæ populum Laurentes ducit in agros,
Quodam Dardanio regna petita duci,
Illic lanigeri pecoris tibi, Termine, fibris
Sacra videt fieri sextus ab vrbe lapis.
Gentibus est alijs tellus data limite certo:
Romanæ spatium est vrbis & orbis idem.
NVnc mihi dicenda est Regis fuga: traxit ab illa
Sextus ab extremo nomina mense dies.
Vltima Tarquinius Romanæ gentis habebat
Regna, vir iniustus, fortis ad arma tamen.

Cæperat hic alias, alias euerterat vrbes:
Et Gabios turpi fecerat arte suos.
Namque trium minimus, proles manifesta Superbi,
In medios hostes nocte silente venit.
Nudârant gladios: Occidite, dixit, inermem:
Hoc cupiunt fratres, Tarquiniusq; pater,
Qui mea crudeli lacerauit verbere terga.
Dicere vt hoc posset, verbera passus erat.
Luna fuit, spectant iuuenem, gladiosq; recondunt:
Tergaq; deducta veste notata vident.
Flent quoque: &, vt secum tueatur bella, precantur:
Callidus, ignaris annuit ille viris:
Iamq; potens, misso genitorem appellat amico:
Perdendi Gabios, qui sibi monstret iter.
Hortus odoratis suberat cultissimus herbis,
Sectus humum riuo lene sonantis aquæ.
Illic Tarqainius mandata latentia nati
Accipit: & virga lilia summa metit.
Nuncius vt redijt, decussaq; lilia dixit:
Filius, agnosco iussa parentis, ait.
Nec mora: principibus cæsis ex vrbe Gabina,
Traduntur ducibus mœnia nuda suis,
Ecce (nefas visu) medijs altaribus anguis
Exit, & extinctis ignibus exta rapit.
Consulitur Phœbus; sors est ita reddita: Matri
Qui dederit primus oscula, victor erit.
Oscula quisque suæ matri properata dederunt,
Non intellecto credula turba Deo.
Brutus erat stulti sapiens imitator; vt esset
Tutus ab insidijs, dire Superbe, tuis.
Ille iacens pronus, matri dedit oscula terræ,
Creditus offenso procubuisse pede.

Cingitur interea Romanis Ardea signis;
  Et patitur longas obsidione moras.
Dum vacat, & metuunt hostes committere pugnam,
  Luditur in castris, otia miles agit.
Tarquinius iuuenis socios dapibusq́; meroq́;
  Accipit; ex illis rege creatus ait:
Dum nos sollicitos pigro tenet Ardea bello,
  Nec sinit ad patrios arma referre Deos,
Ecquid in officio torus est socialis? & ecquid
  Coniugibus nostris mutua cura sumus?
Quisq; suam laudat, studijs certamina crescunt;
  Et feruet multo linguaq́; corq́; mero.
Surgit, cui dederat clarum Collatia nomen:
  Non opus est verbis, credite rebus, ait.
Nox superest; tollamur equis, vrbemq́; petamus.
  Dicta placent: frenis impediuntur equi.
Pertulerant dominos; regalia protinus illi
  Tecta petunt; custos in fore nullus erat.
Ecce nurum regis, fusis per colla coronis,
  Inueniunt posito peruigilare mero.
Inde cito passu petitur Lucretia; cuius
  Ante thorum calathi, lanaque mollis erat
Lumen ad exiguum famulæ data pensa trahebant;
  Inter quas tenui sic ait illa sono:
Mittenda est domino (nunc, nunc properate puellæ)
  Quamprimum nostra facta lacerna manu.
Quid tamen auditis? non plura audire potestis;
  Quantum de bello dicitur esse super?
Postmodò victa cades: melioribus Ardea restas
  Improba; quæ nostros cogis abesse viros.
Sint tantùm reduces; sed enim temerarius ille
  Est meus; & stricto quolibet ense ruit.

Mens

Mens abit, & morior, quoties pugnantis imago
Me subit; & gelidum pectora frigus habet.
Desinit in lachrymis; inceptaq; fila remisit;
In gremio vultum deposuitq; suo.
Hoc ipsum decuit; lachrymæ decuêre pudicam;
Et facies animo dignaque parque fuit.
Pone metum, venio coniunx, ait illa reuixit;
Deque viri collo dulce pependit onus.
Interea iuuenis furiales regius ignes
Concipit; & cæco raptus amore furit.
Forma placet, niueusque color flauique capilli,
Quique aderat nulla factus ab arte decor.
Verba placent, & vox, & quod corrumpere non est:
Quoque minor spes est, hoc magis ille cupit.
Iam dederat cantum lucis prænuncius ales;
Cùm referunt iuuenes in sua castra pedem.
Carpitur attonitos absentis imagine sensus
Ille: recordanti plura magisq; placent.
Sic sedit: sic culta fuit: sic stamina neuit:
Neglectæ collo sic iacuêre comæ.
Hos habuit vultus: hæc illi verba fuerunt:
Hic color, hæc facies, hic decor oris erat.
Vt solet à magno fluctus languescere flatu,
Sed tamen à vento, qui fuit, vnda tumet:
Sic, quamuis aberat placitæ præsentia formæ,
Quem dederat præsens forma, manebat amor.
Ardet: & iniusti stimulis agitatus amoris,
Comparat indigno vimque metumq; thoro.
Exitus in dubio est: audebimus vltima, dixit,
Viderit: audentes Forsq; Deusq; iuuat.
Cæpimus audendo Gabios quoque, talia fatus,
Ense latus cinxit, tergaque pressit equi.

Accipit ærata iuuenem Collatia porta,
Condere iam vultus sole parente suos.
Hostis vt hospes init penetralia Collatini,
Comiter excipitur: sanguine iunctus erat.
Quantum animis erroris inest! parat inscia rerum
Infælix epulas hostibus illa suis
Functus erat dapibus: poscunt sua tempora somnum:
Nox erat: & tota lumina nulla domo.
Surgit, & aurata vagina liberat ensem:
Et venit in thalamos, nupta, pudica, tuos.
Vtq; torum pressit: ferrum, Lucretia, mecum est,
Natus, ait, regis, Tarquiniusq; vocor.
Illa nihil: neq; enim vocem viresq; loquendi,
Aut aliquid toto pectore mentis habet:
Sed tremit, vt quondam stabulis deprensa relictis
Parua sub infesto cùm iacet agna lupo
Quid faciat? pugnet? vincetur fœmina pugnans.
Clamet? at in dextra, qui vetet, ensis erat.
Effugiat? positis vrgentur pectora palmis:
Tunc primùm externa pectora tacta manu.
Instat amans hostis pretio, precibusqúe, minisq;.
Nec prece, nec pretio, nec mouet ille minis.
Nil agis: eripiam, dixit, pro crimine vitam:
Falsus adulterij testis adulter ero.
Interimam famulum: cum quo deprensa fereris
Succubuit famæ victa puella metu.
Quid victor gaudes? hæc te victoria perdet.
Heu quanto regnis nox stetit vna tuis!
Iamq; erat orta dies: sparsis sedet illa capillis,
Vt solet ad nati mater itura rogum
Grandæuumq; patrem fido cum coniuge castris
Euocat: & posita venit vterq; mora.

Vtq; vident habitum, quæ luctus causa, requirunt:
Cui paret exequias: quoque sit icta malo.
Illa diu reticet: pudibundaq; cælat amictu
Ora: fluunt lachrymæ, more perennis aquæ.
Hinc pater, hinc coniux lachrymas solantur: & orant,
Indicet: & cœco flentq; pauentq; metu.
Ter conata loqui, ter destitit, ausaq; quarto;
Non oculos ideo sustulit illa suos.
Hoc quoque Tarquinio debebimus: eloquar, inquit.
Eloquar infælix dedecus ipsa meum.
Quæq; potest, narrat: restabant vltima: fleuit,
Et matronales erubuêre genæ.
Dant veniam genitor facto coniunxq; coacto,
Quam, dixit, veniam vos datis, ipsa nego.
Nec mora, cælato fixit sua pectora ferro:
Et cadit in patrios sanguinolenta pedes.
Tunc quoque iam moriens, ne non procumbat honestè,
Respicit; hæc etiam cura cadentis erat.
Ecce super corpus, communia damna gementes,
Obliti decoris, virq; paterq; iacent.
Brutus adest; tandemq; animo sua nomina fallit:
Fixaq; semianimi corpore tela rapit.
Stillantemq; tenens generoso sanguine cultrum,
Edidit impauidus ore minante sonos:
Per tibi ego hunc iuro castum fortemq; cruorem,
Perq; tuos manes, qui mihi numen erunt:
Tarquinium profuga pœnas cum stirpe daturum:
Iam satis est virtus dissimulata diu.
Illa iacens, ad verba oculos sine lumine mouit;
Visaq; concussa dicta probare coma.
Fertur in exequias animi matrona virilis;
Et secum lachrymas inuidiamq; trahit.

Vulnus inane patet. Brutus clamore Quirites
Concitat; & regis facta nefanda refert.
Tarquinius cum prole fugit; capit annua consul
Iura: dies regni illa suprema fuit.
Fallimur? an Veris prænuncia venit hirundo?
Et metuit, ne qua versa recurrat hyems?
Sæpe tamen, Progne, nimiùm properâsse querêris:
Virque tuo Tereus frigore lætus erit.
Iamque duæ restant noctes de mense secundo;
Marsque citos iunctis curribus vrget equos;
Ex vero positum permansit Equiria nomen;
Quæ Deus in campo perspicit ipse suo.
Iure venis Gradiue; locum tua tempora poscunt;
Signatusque tuo nomine mensis adest.
Venimus in portum, libro cum mense peracto:
Nauiget hinc alia iam mihi linter aqua.

FASTORVM LIBER III.

Bellice, depositis clypeo paulisper & hasta.
Mars ades; & nitidas casside solue comas.
Forsitan ipse roges, quid sit cum Marte Poëta;
A te, qui canitur, nomina mensis habet.
Ipse vides, manibus peragi fera bella Mineruæ.
Non minus ingenuis artibus illa vacat.
Palladis exemplo, ponendæ tempora sume
Cuspidis; inuenies, & quod inermis agas.
Tunc quoque inermis eras, cùm te Romana sacerdos
Cœpit, vt huic vrbi semina magna dares.
Syluia vestalis (quid enim vetat inde moueri?)
Sacra lauaturas manè petebat aquas.

Ventum

Ventum erat ad mollem decliuo tramite ripam;
Ponitur è summa fictilis vrna coma.
Fessa resedit humi; ventosqúe accepit aperto
Pectore; turbatas restituitqúe comas.
Dum sedet, vmbrosæ salices, volucresqúe canoræ
Fecerunt somnos, & leue murmur aquæ.
Blanda quies furtim victis obrepsit ocellis;
Et cadit à mento languida facta manus.
Mars videt hanc; visamque cupit; potiturque cupida,
Et sua Diuina furta fefellit ope.
Somnus abit; iacet ipsa grauis: iam scilicet intra
Viscera Romanæ conditor vrbis erat.
Languida consurgit nescit cur languida surgat;
Et peragit tales arbore nixa sonos:
Vtile sit faustumq́, precor, quod imagine somni
Vidimus: an somno clarius illud erat?
Ignibus Iliacis aderam; cùm lapsa capillis,
Decidit ante sacros lanea vitta focos.
Inde duæ pariter (visu mirabile) palmæ
Surgunt: ex illis altera maior erat:
Et grauibus ramis totum protexerat orbem:
Contigeratq; sua sidera summa coma.
Ecce meus ferrum patruus molitur in illas:
Terreor admonitu: corq́; timore micat.
Martia picus auis gemino pro stipite pugnat:
Et lupa: tuta per hos vtraque palma fuit.
Dixerat: & plenam non firmis viribus vrnam
Sustulit: implorat, dum sua visa refert.
Interea, crescente Remo, crescente Quirino,
Cœlesti tumidus pondere venter erat.
Quominus emeritis exiret cursibus annus,
Restabant nitido iam duo signa Deo,

Syluia sit mater: Vestæ simulachra feruntur,
Virgineas oculis opposuisse manus.
Ara deæ certè tremuit, pariente ministra:
Et subijt cineres territa flamma suos.
Hoc vbi cognouit contemptor Amulius æqui:
(Nam raptas fratri victor habebat opes,)
Amne iubet mergi geminos, scelus vnda refugit.
In sicca pueri destituuntur humo.
Lactè quis infantes nescit creuisse ferino?
Et Picum expositis sæpe tulisse cibos?
Non ego te, tantæ nutrix Laurentia gentis,
Nec taceam vestras, Faustule pauper, opes.
Vester honos veniet, cùm Laurentalia dicam:
Acceptus genijs illa December habet.
Martia ter senos proles adoleuerat annos:
Et suberat flauæ iam noua barba comæ.
Omnibus agricolis, armentorumq́; magistris,
Iliadæ fratres iura petita dabant.
Sæpe domum veniunt prædonum sanguine læti,
Et redigunt actos in sua iura boues.
Vt genus audierant, animos pater editus auget:
Et pudet in paruis nomen habere casis:
Romuleoq́; cadit traiectus Amulius ense:
Regnaq́; longæuo restituuntur auo.
Mœnia conduntur: quæ, quamuis parua fuerunt,
Non tamen expedijt transilijsse Remo:
Iam modo qua fuerant siluæ, pecorumq́; recessus,
Vrbs erat: æternæ cùm pater vrbis ait:
Arbiter armorum, de cuius sanguine natus
Credor: & vt credar pignora multa dabo:
A te principium Romano dicimus anno:
Primus de patrio nomine mensis erit.

Vox rata sit: patrioq́; vocas de nomine mensem;
Dicitur hæc pietas grata fuisse Deo.
Et tamen ante omnes Martem coluêre priores,
Hoc dederat studijs bellica turba suis.
Pallada Cecropidæ, Minoia Creta Dianam:
Vulcanum tellus Hypsipylea colit:
Iunonem Sparte, Pelopeidesq́; Mycenæ:
Pinigerum a Fauni Mænalis ora caput.
Mars Latio venerandus erat, quia præsidet armis:
Arma feræ geniti remq́; decusq́; dabant.
Quod si fortè vacas; peregrinos inspice fastos:
Mensis in his etiam nomine Martis erit.
Tertius Albanis, quintus fuit ille Faliscis:
Sextus apud populos Hernica terra tuos:
Inter Aricinos Albanaq́; tempora constat:
Factaq́; Telegoni mœnia celsa manu.
Quintum Laurentes, bis quintum Æquiculus acer.
A tribus hunc primum turba forensis habet.
Et tibi cum proauis miles Peligne Sabinis
Conuenit: huic genti quartus vtrique Deus.
Romulus hos omnes vt vinceret ordine saltem:
Sanguinis authori tempora prima dedit.
Nec totidem veteres, quot nunc habuêre Calendas:
Ille minor geminis mensibus annus erat.
Nondum tradiderat victas victoribus artes
Græcia, facundum sed malè forte genus.
Qui bene pugnabat, Romanam nouerat artem:
Mittere qui poterat pila, disertus erat.
Quis tunc aut Hyadas, aut Pleiadas Atlanteas
Senserat? aut geminos esse sub axe polos?
Esse duas arctos? quarum Cynosura petatur
Sidonijs? Elicen Graia carina notet?

Signaq́;

Signaq́, quæ longo frater percenseat anno,
Ire per hæc vno mense sororis equos?
Libera currebant, non obseruata per annum
Sidera: constabat sed tamen, esse Deos.
Non illi cælo labentia signa tenebant.
Sed sua: quæ magnum perdere crimen erat.
Illa quidem fœno; sed erat reuerentia fœno,
Quantum nunc aquilas cernis habere tuas.
Pertica suspensos portabat longas maniplos:
Vnde maniplaris nomina miles habet.
Ergo animi indociles, & adhuc ratione carentes,
Mensibus egerunt lustra minora decem.
Annus erat, decimum cùm luna receperat orbem,
Hic numerus magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti: per quos numerare solemus:
Seu quia bis quino fœmina mense parit.
Seu quod adusq́ decem numero crescente venitur:
Principium spatijs sumitur inde nouis.
Inde patres centum denos secreuit in orbes
Romulus: hastatos instituitq́ decem.
Et totidem Princeps, totidem pilanus habebat
Corpora: legitimo quiq́ merebat equo.
Quin etiam partes totidem Tatiensibus ille,
Quosque vocant Ramnes, Luceribusq́ dedit.
Assuetos igitur numeros seruauit in anno,
Hoc luget spatio fœmina mæsta virum.
Neu dubites, primæ fuerint quin antè Calendæ
Martis, ad hæc animum signa referre potes?
Laurea flaminibus, quæ toto perstitit anno,
Tollitur: & frondes sunt in honore nouæ.
Ianua tunc regis posita viret arbore Phœbi:
Ante duas itidem curia prisca fores.

Vesta

Vesta quoque vt niteat folio velata recenti,
Cedit, ac Iliacis laurea cana focis.
Adde, quòd arcana fieri nouus ignis in æde
Dicitur, & vires flamma resecta capit.
Nec mihi parua fides annos hinc isse priores:
Anna quòd hoc cœpta est mense Perenna coli.
Hinc etiam veteres initi memorantur honores
Ad spatium belli, perfide Pœne, tui.
Denique quintus ab hoc fuerat Quintilis; & inde
Incipit, à numero nomina quiquis habet.
Primus oliuiferis Romam deductus ab aruis,
Pompilius menses sensit abesse duos.
Siue hoc à Samio doctus, qui posse renasci
Nos putat: Egeria siue monente sua.
Sed tamen errabant etiam tunc tempora: donec
Cæsaris in multis hæc quoque cura fuit.
Non hæc ille Deus, tantæq; propaginis author,
Credidit officijs esse minora suis.
Promissumq; sibi voluit prænoscere cœlum:
Nec Deus ignotas hospes inire domos.
Ille moras solis, quibus in sua signa rediret,
Traditur exactis disposuisse notis.
Is decies senos tercentum & quinque diebus
Iunxit, & è pleno tempora quarta die.
Hic anni modus est: in lustrum accedere debet,
Quæ consumatur partibus, vna dies.
SI licet occultos monitus audire Deorum
Vatibus; vt certè fama licere putat:
Cùm sis officijs, Gradiue, virilibus aptus:
Dic mihi, matronæ cur tua festa colant.
Sic ego, sic posita dixit mihi casside Mauors,
Sed tamen in dextra missilis hasta fuit:

Nunc

Nunc primùm studijs pacis, Deus vtilis armis,
  Aduocor: & gressus in noua castra fero.
Nec piget incepti: iuuat hac quoque parte morari,
  Hoc solam ne se posse Minerua putet.
Disce, Latinorum vates operose dierum,
  Quod petis: & memori pectore dicta nota.
Parua fuit, si prima velis elementa referre,
  Roma: sed in parua spes tamen huius erat.
Mœnia iam stabant, populis angusta futuris
  Credita, sed turbæ tunc nimis ampla suæ.
Quæ fuerit nostri, si quæris, regia nati?
  Adspice de canna straminibusq; domum.
In stipula placidi capiebat munera somni:
  Et tamen ex illo venit in astra toro.
Iamq; loco maius nomen Romanus habebat:
  Nec coniunx illi, nec socer vllus erat.
Spernebat generos inopes vicinia diues:
  Et malè credebar sanguinis author ego.
In stabulis habitasse, & oues pauisse, nocebat,
  Iugeraq; inculti pauca tenere soli
Cum pare quæq; suo coëunt volucresq; feræq;:
  Atque aliquam, de qua procreet, anguis habet.
Externis dantur connubia gentibus: at, quæ
  Romano vellet nubere, nulla fuit.
Indolui, patriamque dedi tibi, Romule, mentem:
  Tolle preces, dixi: quod petis, arma dabunt:
Festa para Conso: Consus tibi cætera dicet;
  Illo festa die dum sua sacra canes.
Intumuêre Cures, & quos dolor attigit idem:
  Tunc primùm generis, intulit arma socer.
Iamq; ferè raptæ matrum quoq; nomen habebant:
  Tractaq; erant longa bella propinqua mora.

Conueni-

Conueniunt nuptæ dictam Iunonis in ædem:
  Quas inter, mea sic est nurus ausa loqui:
O pariter raptæ quoniam hoc commune tenemus:
  Non vltrà lentæ possumus esse piæ.
Stant acies: sed vtra Di sint pro parte rogandi,
  Eligite: hinc coniunx, hinc pater arma tenet.
Quærendum est, viduæ fieri malitis, an orbæ,
  Consilium vobis forte piumq; dabo.
Consilium dederat: parent; crinesq; resoluunt:
  Mœstaq; funerea corpora veste tegunt.
Iam steterant acies ferro mortiq; paratæ:
  Iam lituus pugnæ signa daturus erat:
Cùm raptæ veniunt inter patresq; virosq;,
  Inq; sinu natos pignora chara tenent.
Vt medium campi scissis tetigere capillis;
  In terram posito procubuére genu.
Et, quasi sentirent, blando clamore nepotes
  Tendebant ad auos brachia parua suos.
Qui poterat, clamabat auum tunc deniq; visum.
  Et qui vix poterat, posse coactus erat.
Tela viris, animiq; cadunt, gladijsq; remotis
  Dant soceri generis, accipiuntq; manus.
Laudatas tenent natas, scutoq; nepotem
  Fert auus: hic scuti dulcior vsus erat.
Inde diem, primasq; meas celebrare Calendas,
  Oebaliæ matres non leue munus habent.
Aut quia committi strictis mucronibus ausæ,
  Finierant lachrymis Martia bella suis.
Vel quòd erat de me feliciter Ilia mater,
  Ritè colunt matres sacra, diemque meum.
Quid? quòd hyems adoperta gelu tunc deniq; cedit:
  Et pereunt victæ sole tepente niues.

Arboribus redeunt detonsæ frigore frondes:
   Viuidaque in grauido palmite gemma tumet.
Quæque diu latuit, nunc qua se attollat in auras,
   Fertilis occultas inuenit herba vias.
Nunc fœcundus ager, pecoris nunc hora creandi.
   Nunc auis in ramo tecta laremque parat.
Tempora iure colunt Latiæ fœcunda parentes:
   Quarum militiam votaque partus habet.
Adde, quòd excubias vbi rex Romanus agebat,
   Qui nunc Esquilias nomina collis habet;
Illic à nuribus Iunoni templa Latinis
   Hac sunt, si memini, publica facta die.
Quid moror? & varijs onero tua pectora causis?
   Eminet ante oculos, quod petis, ecce tuos:
Mater amat nuptas: matrum me turba frequentat:
   Hæc vos præcipuè tam pia caussa decet.
Ferte Deæ flores: gaudet florentibus herbis
   Hæc dea: cui tenero cingite flore caput.
Dicite, Tu nobis lucem, Lucina, dedisti:
   Dicite, Tu voto parturientis ades.
Si qua tamen grauida est; resoluto crine precetur;
   Vt soluat partus molliter illa suos.

QVis mihi nunc dicet, quare cœlestia Martis
   Arma ferant Salij Mamuriumque canant?
Nympha mone, nemori stagnoque operata Dianæ:
   Nympha Numæ coniunx, ad tua festa veni.
Vallis Aricinæ sylua præcinctus opaca
   Est lacus antiqua religione sacer.
Hîc latet Hippolytus loris direptus equorum:
   Vnde nemus nullis illud aditur equis.
Licia dependent longa velantia sæpes:
   Et posita est meritæ multa tabella deæ:

Sæpe potens voti, frontem redimita coronis
Fœmina, lucentes portat ab vrbe faces.
Regna tenent manibus fortes, pedibusque fugaces:
Et perit exemplo postmodo quisque suo.
Defluit incerto lapidosus murmure riuus:
Sæpe sed exiguis haustibus inde bibit
Egeria est, quæ præbet aquas, dea grata Camænis:
Illa Numæ coniunx, consiliumque fuit.
Principio nimiùm promptos ad bella Quirites
Molliri placuit iure, deamque metu
Inde datæ leges; ne fortior omnia posset:
Cæptaque sunt purè tradita sacra coli.
Exuitur feritas: armisq; potentius æquum est:
Et cum ciue pudet conseruisse manus.
Atque aliquis modò trux visa iam vertitur ara:
Vinaq; dat tepidis farraq; salsa focis.
Ecce Deum genitor rutilas per nubila flammas
Spargit: & effusis æthera siccat aquis.
Non alias missi cecidêre frequentiùs ignes:
Rex pauet: & vulgi pectora terror habet.
Cui dea: ne nimium terrére, piabile fulmen
Est, ait, & sæui flectitur ira Iouis.
Sed poterunt ritum Picus Faunusque piandi
Tradere: Romani numen vterq; soli.
Nec sine vi tradent: adhibe tu vincula captis:
Atq; ita qua possint, edidit arte capi.
Lucus Auentino suberat niger ilicis vmbra:
Quo possis viso dicere, Numen inest.
In medio gramen muscoq; adoperta virenti,
Manabat saxo vena perennis aquæ:
Inde ferè soli Faunus Picusq; bibebant.
Huc venit, & Fonti rex Numa mactat ouem:

Plenaq; odorati disponit pocula Bacchi:
Cumq; situ antro conditus ipse latet.
Ad solitos veniunt siluestria numina fontes.
Et reuelant multo pectora sicca mero.
Vina quies sequitur, gelido Numa prodit ab antro.
Vinclaq; sopitis addit in arcta manus.
Somnus vt abscessit, pugnando vincula tentant
Rumpere, pugnantes fortius illa tenent.
Tunc Numa: Di nemorum, factis ignoscite nostris,
Si scelus ingenio scitis abesse meo:
Quoq; modo possit fulmen, monstrate piari.
Sic Numa, sic quatiens cornua Faunus ait:
Magna petis, nec quæ monitu tibi discere nostro
Fas sit; habent fines numina nostra suos.
Di sumus agrestes, & qui dominamur in altis
Montibus, arbitrium est in sua tecta Ioui.
Hunc tu non poteris per te deducere cœlo:
At poteris nostra forsitan vsus ope.
Dixerat hæc Faunus, par est sententia Pici.
Deme tamen nobis vincula, Picus ait.
Iuppiter huc veniet valida perductus ab arte,
Nubila promissi Styx mihi testis erit.
Emissi laqueis quid agant, quæ carmina dicant;
Quaq; trahant superis sedibus arte Iouem;
Scire nefas homini est, nobis concessa canentur:
Quæq; pio dici vatis ab ore licet.
Eliciunt cœlo te Iuppiter; vnde minores
Nunc quoq; te celebrant, Eliciumq; vocant.
Constant, Auentina tremuisse cacumina syluæ:
Terraq; subsedit, pondere pressa Iouis.
Corda micant regis: totoq; è corpore sanguis
Fugit & hirsutæ diriguêre comæ.

Vt

Vt rediit animus, Da certa piamina, dixit,
Fulminis, altorum rexq́ pateŕq Deûm:
Si tua contigimus manibus donaria puris:
Hoc quoq́, quod petitur si pia lingua rogat.
Annuit oranti: sed verum ambage remota
Abdidit: & dubio terruit ore virum.
Cæde caput, dixit: cui rex, Parebimus, inquit:
Cædenda est hortis eruta cepa meis.
Addidit hic: hominis sumes, ait ille, capillos;
Postulat hic animam: cui Numa, Piscis, ait,
Risit, & his, inquit, facito, mea tela procures,
O vir colloquio non abigende Deûm.
Sed tibi, protulerit cùm totum crastinum orbem
Cyntheus, imperij pignora certa dabo.
Dixit: & ingenti tonitru super æthera notum
Fertur: adorantem destituitq́ Numam.
Ille redit lætus, memoratq́ Quiritibus acta,
Tarda venit dictis difficilisq́ fides.
At certè credetis, Ait, si verba sequetur
Exitus: en audi crastina quisquis ades.
Protulerit terris cùm totum Cynthius orbem;
Iuppiter imperij pignora certa dabit.
Discedunt dubij: promissaq́ tarda videntur:
Dependetq́ fides adueniente die.
Mollis erat tellus rorata manè pruina:
Ante sui populus limina regis adest.
Prodit: & in solio medius consedit acerno.
Innumeri circà stantq́ silentq́ viri.
Ortus erat summo tantummodò margine Phœbus:
Sollicitæ mentes speq́ metuq́ pauent.
Constitit: atq́ caput niueo velatus amictu,
Iam bene Dis notas sustulit ille manus.

Atq; ita, Tempus adest promissi muneris, inquit:
  Pollicitam dictis Iuppiter adde fidem.
Dum loquitur, totum iam Sol emouerat orbem:
  Et grauis æthereo venit ab axe fragor.
Ter tonuit sine nube Deus; tria fulgura misit.
  Credite dicenti: mira sed acta loquor.
A media cœlum regione dehiscere cœpit:
  Summisêre oculos cum duce turba suo.
Ecce leui scutum versatum leniter aura
  Decidit, à populo clamor ad astra venit.
Tollit humo munus cæsa priùs ille iuuenca:
  Quæ dederat nulli colla premenda iugo.
Atque ancile vocat, quod ab omni parte recisum est;
  Quemqúe notes oculis, angulus omnis abest.
Tunc, memor imperij sortem consistere in illo.
  Consilium multæ calliditatis init.
Plura iubet fieri simili cælata figura:
  Error vt antè oculos insidiantis eat.
Marmurius, morum fabrænè exactior artis,
  Difficile est vlli dicere, clausit opus.
Cui Numa munificus, Facti pete præmia, dixit:
  Si mea nota fides, irrita nulla petes.
Iam dederat Salijs (à saltu nomina ducta)
  Armaqúe, & ad certos verba canenda modos.
Tùm sic Mamurius: Merces mihi gloria detur,
  Nominaqúe extremo carmine nostra sonent.
Inde sacerdotes operi promissa vetusto
  Præmia persoluunt: Mamuriumqúe vocant.
Nubere si qua voles, quamuis properabitis ambo,
  Differ: habent paruæ commoda magna moræ.
Arma mouent pugnam, pugna est aliena maritis:
  Condita cùm fuerint; aptius omen erit.

Hîs etiam coniunx apicati sancta dialis,
Lucibus impexas debet habere comas.
TErtia nox demissa suos vbi mouerit ortus,
Conditus è geminis piscibus alter erit.
Nam duo sunt: austris hic est, aquilonibus ille
Proximus: à vento nomen vterque tenet.
CVm croceis rorare genis Tithonia coniunx
Cœperit: & quintæ tempora lucis aget:
Siue est Arctophylax, siue est piger ille Bootes;
Mergetur: visus effugietque tuos.
At non effugiet Vindemitor: hoc quoque caussam
Vnde trahat sidus, parua docere mora est.
Ampelon intonsum Satyro nymphaque creatum,
Fertur in Ismarijs Bacchus amasse iugis.
Tradidit huic vitem pendentem è frondibus vlmi;
Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.
Dum legit in ramo pictas temerarius vuas;
Decidit: amissum Liber in astra tulit.
SExtus vbi è terra cliuosum scandet olympum
Phœbus, & alatis æthera carpet equis;
Quisquis ades, castæque colis penetralia Vestæ;
Gratare: Iliacis thuraque pone focis.
Cæsaris innumeris, quos maluit ille mereri,
Accessit titulis Pontificalis honor.
Ignibus æternis, æterni numina præsunt
Cæsaris, imperij pignora iuncta vides.
Di veteris Troiæ, dignissima præda ferenti:
Qua grauis Æneas tutus ab hoste fuit.
Ortus ab Ænea tangit cognata sacerdos
Numina, cognatum, Vesta, tuêre caput.
Quos sancta fouet ille manu, bene viuitis ignes,
Viuite inextincti, flammaq; duxq; precor.

VNa nota est Martis Nonis: sacrata quod illis
Templa putant lucos Veiouis ante duos.
Romulus vt saxo lucum circumdedit alto:
Quilibet huc, dixit, confuge: tutus eris.
O quàm de tenui Romanus origine creuit!
Turba vetus quàm non inuidiosa fuit!
Ne tamen ignaro nouitas tibi nominis obstet;
Disce, quis iste Deus, curue vocetur ita.
Iuppiter est iuuenis: iuueniles adspice vultus:
Adspice deinde, manu fulmina nulla tenet.
Fulmina post ausos cœlum affectare Gigantes
Sumpta Ioui: primo tempore inermis erat.
Ignibus Ossa nouis, & Pelion altius Ossa,
Arsit: & insolida fixus Olympus humo.
Stat quoq; capra simul: Nymphæ pauisse feruntur
Cretides: infanti lac dedit illa Ioui:
Nunc vocor ad nomen vegrandia farra coloni,
Quæ malè creuerunt, vescaq; parua vocant.
Vis ea si verbi est; cur non ego Veiouis ædem,
Ædem non magni suspicer esse Iouis;
Iamq; vbi cæruleum variabunt sidera cælum,
Suspice: Gorgonei colla videbis equi.
Creditur hic cæsæ grauida ceruice Medusæ,
Sanguine respersis prosiluisse comis.
Huic supra nubes, & subter sidera lapso,
Cœlum pro terra, pro pede penna fuit.
Iamq; indignanti noua frena receperat ore;
Cum leuis Aonias vngula fodit aquas.
Nunc fruitur cœlo: quod pennis antè petebat:
Et nitidus stellis quinque decemq; micat.
PRotinus adspicies venienti nocte Coronam
Gnosida: Theseo crimine facta Dea est.

SEx vbi sustulerit, totidemq́; emiserit orbes,
Purpureum rapido qui vehit axe diem.
Altera gramineo spectabis Equiria campo:
Quem Tiberis curuis in latus vrget aquis.
Qui tamen eiecta si fortè tenebitur vnda;
Cælius accipiet pulueru lentus equos.
IDibus est Annæ festum geniale Perennæ,
Haud procul à ripis, aduena Tybri, tuis
Plebs venit: ac virides passim disiecta per herbas
Potat: & accumbit cum pare quisq; sua.
Sub Ioue pars durat: pauci tentoria ponunt:
Sunt, quibus è ramis frondea facta casa est.
Pars sibi pro rigidis calamos statuère columnis,
Desuper extensas imposuère togas.
Sole tamen vinoq́; calent, annosq́; precantur,
Quot sumunt Cyathos, ad numerumq́; bibunt.
Inuenies illic, qui Nestoris ebibat annos:
Quæ sit per calices facta Sybilla suos.
Illic & cantant, quidquid didicère theatris:
Et iactant faciles ad sua verba manus:
Et ducunt posito duras cratere choreas:
Cultaq́; diffusis saltat amica comis.
Cùm redeunt, titubant: & sunt spectacula vulgi:
Et fortunatos obuia turba vocat.
Occurrit nuper, visa est mihi digna relatu
Pompa: senem potum pota trahebat anus.
Quæ tamen hæc dea sit, quoniam rumoribus errat;
Fabula proposito nulla tegenda meo.
Arserat Æneæ Dido miserabilis igne:
Arserat extructis in sua fata rogis.
Compositusq; ignis, tumuliq́; in marmore carmen
Hoc breue, quod moriens ipsa reliquit, erat:

Præbuit Æneas & caussam mortis, & ensem:
Ipsa sua Dido concidit vsa manu.
Protinus inuadunt Numidæ sine vindice regnum:
Et potitur capta Maurus Iarba domo:
Seq; memor spretum thalamis tamen, inquit, Elisæ
En ego, quem toties reppulit illa, fruor.
Diffugiunt Tyrij quo quemq; agit error; vt olim
Amisso dubiæ rege vagantur apes.
Tertia nudatas acceperat area messes:
Inq; cauos ierant tertia musta lacus
Pellitur Anna domo, lachrymansq; sororia linquit
Mœnia, germanæ iusta dat antè suæ.
Mixta bibunt molles lachrymis vnguenta fauillæ;
Vertice libatas accipiuntq; comas.
Terq; vale dixit: cineres ter ad ora relatos
Pressit: & est illis visa subesse soror.
Nacta ratem comitesq; fugæ, pede labitur æquo,
Mœnia respiciens, dulce sororis opus.
Fertilis est Melite sterili vicina Cosyræ
Insula quam Libyci verberat vnda freti.
Hanc petit hospitio regis confisa vetusto.
Hospes opum diues rex ibi Battus erat.
Qui postquam didicit casus vtriusq; sororis:
Hæc, inquit, tellus, quantulaçunque, tua est.
Et tamen hospitij seruasset ad vltima munus:
Sed timuit magnas Pygmalionis opes.
Signa recensebat bis Sol sua tertius ibat
Annus: & exilio terra paranda noua est.
Frater adest: belloq; petit: rex arma perosus:
Nos sumus imbelles, tu fuge sospes ait.
Iussa fuit, ventoq; ratem committit & vndis:
Asperior quouis æquore frater erat.

Est propè piscosos lapidosi Crathidis amnes
Paruus ager: cameren incola turba vocat.
Illuc cursus erat, nec longiùs abfuit inde:
Quàm quantum nouies mittere funda potest.
Vela cadunt primò: & dubia librantur ab aura:
Findite remigio, nauita dixit, aquas.
Dumq; parant torto subducere carbosa lino:
Percutitur rapido puppis adunca noto:
Inq; patens æquor, frustra pugnante magistro,
Fertur, & ex oculis visa refugit humus.
Assiliunt fluctus, imoq; a gurgite pontus
Vertitur: & canas alueus haurit aquas.
Vincitur ars vento: nec iam moderator habenis
Vtitur: at votis is quoq; poscit opem.
Iactatur tumidas exul Phœnissa per vndas,
Humidaq; opposita lumina veste tegit.
Tunc primùm Dido fælix est dicta sorori:
Et quæcunq; aliquam corpore pressit humum.
Ducitur ad Laurens ingenti flamine littus
Puppis: & expositis omnibus, hausta perit.
Iam pius Æneas regno, nataq; Latini
Auctus erat: populos miscueratq; duos.
Littore dotali solo comitatus Achate,
Secretum nudo dum pede carpit iter;
Adspicit errantem: nec credere sustinet Annam
Esse; quid in Latios illa veniret agros?
Dum secum Æneas: Anna est, exclamat Achates.
Ad nomen vultus sustulit illa suos.
Heu fugiat? quid agat? quos terræ quærat hiatus?
Ante oculos miseræ fata sororis erant
Sensit, & alloquitur trepidam Cythereius heros:
Flet tamen admonitu mortis, Elisa, tuæ.

Anna, per hanc iuro, quam quondam audire solebas,
Tellurem fato prosperiore dari;
Perq; Deos comites, hac nuper sede locatos:
Sæpe meas illos increpuisse moras.
Nec timui de morte tamen: metus absuit iste.
Hei mihi, credibili fortior illa fuit.
Ne refer, adspexi non illo corpore digna
Vulnera, tartareas ausus adire domos.
At tu, seu ratio te nostris appulit oris,
Siue Deus, regni commoda carpe mei.
Multa tibi memores: nil non debemus Elisæ.
Nomine grata tuo, grata sororis eris.
Talia dicenti (neq; enim spes altera restat)
Credidit: errores exposuitq; suos.
Vtq; domum intrauit Tyrios induta paratus;
Incipit Æneas; cætera turba silet:
Hanc tibi cur tradam, pia caussa, Lauinia coniunx,
Est mihi; consumpsi naufragus huius opes.
Orta Tyro est: regnum Lybica possedit in ora:
Quam precor vt caræ more sororis ames.
Omnia promittit, falsumq; Lauinia vulnus
Mente premit tacita, dissimulatq; metus.
Donaq; cùm videat præter sua lumina mitti
Multa, tamen mitti clam quoq; multa putat.
Non habet exactum quid agat: furialiter odit,
Et parat insidias: & cupit vlta mori.
Nox erat, ante torum visa est adstare sororis,
Squalenti Dido sanguinolenta coma.
Effuge, ne dubita, mœstum, soror, effuge tectum.
Sub verbum querulas impulit aura fores.
Exsilit: & velox humili super arua fenestra
Se iacit: audacem fecerat ipse timor.

Cumq́ metu rapitur, tunica velata recincta
Currit, vt auditis territa dama lupis.
Corniger hanc tumidis rapuisse Numicius vndis
Creditur, & stagnis occuluisse suis.
Sidonis interea magno clamore per agros
Quæritur: apparent signa notæq́ pedum.
Ventum erat ad ripas, inerant vestigia ripis.
Sustinuit tacitas conscius amnis aquas.
Ipsa loqui visa est, Placidi sum Nympha Numicii,
Amne perenne latens, Anna perenna vocor.
Protinus erratis læti vescuntur in agris:
Et celebrant largo seq́ diemq́ mero.
Sunt quibus hæc Luna est, quia mensibus impleat annum:
Pars Themin, Inachiam pars putat esse bouem.
Inuenies, qui te Nymphen Atlantida dicant;
Teq́ Ioui primos, Anna, dedisse cibos.
Hæc quoque quam referam nostras peruenit ad aures
Fama: nec à veri dissidet illa fide.
Plebs vetus, & nullis etiam nunc tuta tribunis
Fugit: & in sacri vertice montis erat.
Iam quoque, quem secum tulerant, defecerat illis
Victus & humanis vsibus apta Ceres.
Orta suburbanis quædam fuit Anna Bouillis,
Pauper, sed multæ sedulitatis anus.
Illa leui mitra canos incincta capillos
Fingebat tremula rustica liba manu.
Atq́ ita per populum fumantia manè solebat
Diuidere; hæc populo copia grata fuit.
Pace domi facta, signum posuêre perenne:
Quod sibi defectis illa ferebat opem.
Præteriturus eram gladios in principe fixos:
Cùm sic à castis Vesta locuta focis;

Ne dubita meminiſſe meus fuit ille ſacerdos:
Sacrilegæ telis me petiêre manus
Ipſa virum rapui: ſimulacraq́; nuda reliqui.
Quæ cecidit ferro, Cæſaris vmbra fuit.
Ille quidem cælo poſitus Iouis atria vidit,
Et tenet in magno templa dicata foro.
At quicunq; nefas auſi prohibente deorum
Numine, polluerant Pontificale caput;
Morte iacent merita, teſtes eſtote Philippi:
Et quorum ſparſis oſſibus albet humus.
Hoc opus, hæc pietas, hæc prima elementa fuerunt
Cæſaris; vlciſci iuſta per arma patrem.
POſtera cùm teneras aurora refecerit herbas:
Scorpius à prima parte videndus erit.
TErtia poſt Idus lux eſt celeberrima Baccho:
Bacche faue vati, dum tua feſta cano.
Nec referam Semelen, ad quam niſi fulmina ſecum
Iuppiter afferret; paruus inermis eras:
Nec puer vt poſſes maturo tempore naſci,
Expletum patrio corpore matris opus.
Sithonas & Scithicos longum eſt narrare triumphos:
Et domitas gentes thurifer Inde tuas.
Tu quoque Thebanæ mala præda tacebere matris,
Inq; tuum furijs acte Lycurge genu.
Ecce libet ſubitos piſces, Tyrrhænaqúe monſtra
Dicere: ſed non eſt carminis huius opus.
Carminis huius opus, cauſſas exponere quare
Vilis anus populos ad ſua liba vocet.
Ante tuos ortus aræ ſine honore fuerunt;
Liber: & in gelidis herba reperta focis.
Te memorant Gange, totoqúe Oriente ſubacto,
Primitias magno ſepoſuiſſe Ioui.

Cinnama tu primus, captiuaque thura dedisti:
Deque triumphato viscera tosta boue.
Nomine ab authoris ducunt Libamina nomen,
Libaque: quòd sanctis pars datur inde focis:
Liba Deo fiunt: succis quia dulcibus idem
Gaudet: & à Baccho mella reperta ferunt:
Ibat arenoso Satyris comitatus ab Hebro,
Non habet ingratos fabula nostra iocos.
Iamque erat ad Rhodopen, Pangæaq; flumina ventum:
Æriferæ comitum cùm crepuêre manus.
Ecce nouæ coëunt volucres tinnitibus actæ,
Quosque mouent sonitus æra, sequuntur apes.
Colligit errantes & in arbore claudit inani.
Liber, & inuenti præmia mellis habet.
Vt Satyri, leuisque senex tetigêre saporem:
Quærebant flauos per nemus omne fauos.
Audit in exesa stridorem examinis vlmo:
Adspicit & ceras, dissimulatque senex.
Vtque piger pandi tergo residebat aselli;
Applicat hunc vlmo, corticibusque cauis.
Constitit ipse super, ramoso stipite nixus:
atque auide trunco condita mella petit;
Millia crabronum coëunt, & vertice nudo
Spicula defigunt; oraque prima notant.
Ille cadit præceps; & calce feritur aselli;
Inclamatq; suos: auxiliumq; rogat.
Concurrunt Satyri, turgentiaq; ora parentis
Rident: percusso claudicat ille genu.
Ridet & ipse Deus: limumq; inducere monstrat.
Hic paret monitis, & linit ora luto.
Melle pater fruitur: liboq; infusa, calenti
Iure repertori splendida mella damus.

Fœmina

Fœmina cur præſit, non eſt rationis opertæ.
Fœmineos thyrſo concitat ille choros.
Cur anus hoc faciat quæris? vinoſior ætas,
Hæc erat: & grauidæ munera vitis amat.
Cur hedera cincta eſt? hedera eſt gratiſſima Baccho.
Hoc quoque cur ita ſit, dicere nulla mora eſt:
Nyſiadas Nymphas puerum quærente nouerca,
Hanc frondem cunis oppoſuiſſe ferunt.
Reſtat, vt inueniam, quare toga libera detur
Luceſe·is pueris, candide Bacche, tua.
Siue, quod ipſe puer ſemper iuuenisq́, videris?
Et media eſt ætas inter vtrumq́, tibi.
Seu quia tu pateres, patres ſua pignora natos
Commendant curæ, numinibusq́ue tuis
Siue, quòd es liber, veſtis quoque libera per te
Sumitur, & vitæ liberioris iter.
An quia, cùm colerent priſci ſtudioſiùs agros;
Et faceret patrio rure ſenator opus;
Et caperet faſces à curuo conſul aratro;
Nec crimen duras eſſet habere manus:
Ruſticus ad ludos populus veniebat in vrbem:
Sed dijs non ſtudijs ille dabatur hono s
Luce ſua ludos vuæ commentor habebat:
Quos cum tædifera nunc habet ille dea.
Ergo vt tironum celebrare frequentia poſſit;
Viſa dies dandæ non aliena togæ.
Mite caput pater huc placatq́ue co nua vertas,
Et des ingenio vela ſecunda meo:
Itur ad Argeos, (qui ſint, ſua pagina dicet,)
Hac ſi commemini, præteritaq́ue die.
Stella Licaoniam vergit decliuis ad Arcton,
Miluius hæc illa nocte videnda venit.

Quid

Quid dederit volucri, si vis cognoscere, cœlum
Saturnus regnis à Ioue pulsus erat.
Concitat iratus validos Titanas in arma:
Quæquè fuit fatis debita, tentat opem.
Matre satus Terra, monstrum mirabile, taurus
Parte sui serpens posteriore fuit
Hunc triplici muro lucis incluserat atris,
Parcarum monitu Styx violenta trium.
Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset;
Sors erat, æternos vincere posse Deos.
Immolat hunc Briareus facta ex adamante securi:
Et iam, iam flammis extra daturus erat:
Iuppiter alitibus rapere imperat: attulit illi
Miluius: & meritis venit in astra suis.
VNa dies media est: & fiunt sacra Mineruæ:
Nominaquè à iunctis quinquè diebus habent.
Sanguine prima vacat: nec fas concurrere ferro;
Caussa, quòd est illa nata Minerua die.
Altera tresq; super rasa celebrantur arena:
Ensibus exsertis bellica læta dea est.
Pallida nunc pueri, teneræq; orate puellæ,
Qui bene placarit Pallada: doctus erit.
Pallade placata, lanam mollire puellæ
Discant; & plenas exonerare colos.
Illa etiam stantes radio percurrere telas
Erudit: & rarum pectine densat opus.
Hanc cole, qui maculas læsis de vestibus aufers;
Hanc cole, velleribus quisquis aëna paras.
Nec quisquam inuita faciet bene vincula planta
Pallade; sit Tychio doctior ille licet.
Et licet antiquo manibus collatus Epeo
Sit prior, irata Pallade, mancus erit.

Vos quoque, Phœbea morbos qui pellitis arte;
Munera de vestris pauca referte deæ.
Nec vos turba feri sensu fraudata magistri
Spernite: discipulos attrahit illa nouos.
Quiq; moues cœlum, tabulamq; coloribus vris;
Quiqué facis docta mollia saxa manu.
Mille dea est operum; certe dea carminis illa est.
Si merear, studijs adsit amica meis.
Cælius ex alto qua mons descendit in æquum;
Hic vbi non plana est, sed prope plana via;
Parua licet videas Captæ delubra Mineruæ:
Quæ dea natali cœpit habere suo.
Nominis in dubio causa est, capitale vocamus
Ingenium sollers: ingeniosa dea est.
An, quia de capitis fertur sine matre paterni
Vertice cum clypeo prosilijsse suo?
An, quia perdomitis ad nos captiua Faliscis
Venit; & hoc signo littera prima docet?
An, quod habet legem, capitis quæ pendere pœnas
Ex illo iubeat furta recepta loco?
A quacunq; trahis ratione vocabula Pallas;
Pro ducibus nostris Ægida semper habe.
Summa dies è quinq; tubas lustrare canoras.
Admonet, & forti sacrificare deæ.
Nunc potes ad Solem sublato dicere vultu,
Hic here Phrixeæ vellera pressit ouis.
Seminibus tostis sceleratæ fraude nouercæ,
Sustulerat nullas, vt solet herba comas.
Mittitur ad Tripodas, certa, qui sorte reportet,
Quam sterili terræ Delphicus edat opem.
Hic quoq; corruptus cum semine nunciat Helles,
Et iuuenis Phrixi funera sorte peti.

Vsque

Vsque recusantem ciues, & tempus, & Ino
Compulerant regem iussa nefanda pati.
Et soror, & Phrixus velati tempora vittis
Stant simul ante aras; iunctaque fata gemunt.
Adspicit hos vt fortè pependerat æthere mater;
Et ferit attonita pectora nuda manu:
Inque draconigenam nimbis comitantibus vrbem
Desilit: & natos eripit inde suos:
Vtq; fugam capiant, aries nitidissimus auro
Traditur: ille vehit per freta longa duos.
Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra
Fœmina, cùm de se nomina fecit aquæ.
Pænè simul perijt, dum vult succurrere lapsæ
Frater: & extentas porrigit vsq; manus;
Flebat, vt amissa gemini consorte pericli.
Cæruleo iunctam nescius esse Deo.
Litoribus tactis aries fit sidus: at huius
Peruenit in Colchas aurea lana domos.

TRes vbi luciferos veniens præmiserit Eos,
Tempora nocturnis æqua diurna feret.

INde quater pastor saturos vbi clauserit hœdos:
Canuerint herbæ rore recente quater,
Ianus adorandus, cumq; hoc concordia mitis,
Et Romana salus, araq; Pacis erit.

LVna regit menses, huius quoque tempora mensis,
Finit Auentino Luna colenda iugo

FASTORVM
LIBER IV.

ALma faue, dixi, geminorum mater Amorum:
Ad vatem vultus rettulit illa suos.

Quid tibi, ait, mecum? certè maiora canebas:
Num vetus in molli pectore vulnus habes?
Scis dea, respondi; de vulnere risit, & aër
Protinus ex illa parte serenus erat.
Saucius aut sanus, nunquam tua signa reliqui:
Tu mihi propositum, tu mihi semper opus.
Quæ decuit primis sine crimine lusimus annis,
Nunc teritur nostris area maior equis.
Tempora cum caussis annalibus eruta priscis,
Lapsaque sub terras, ortaque signa cano.
Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, mensem
Et vatem, & mensem scis Venus esse tuos.
Mota Cytherea est leuiter mea tempora myrto
Contigit: & cœptum perfice, dixit, opus.
Sensimus; & caussæ subitò patuêre dierum.
Dum licet, & spirant flamina, nauis eat.
Si qua tamen pars te de fastis tangere debet,
Cæsar in Aprili, quod tuearis, habes.
Hic ad te magna descendit origine mensis:
Et fit adoptiua nobilitate tuus.
Hoc pater Iliades, cum longum scriberet annum,
Vidit & auctores rettulit ipse suos.
Vtque fero Marti primam dedit ordine sortem;
Quod sibi nascendi proxima caussa fuit:
Sic Venerem gradibus multis in gente receptam
Alterius voluit mensis habere locum.
Principiumque sui generis, reuolutaque quærens
Sæcula, cognatos venit adusque Deos.
Dardanon Electra quis nescit Atlantide natum?
Scilicet Electram concubuisse Ioui?
Huius Erichthonius; Tros est generatus ab illo;
Assaracum creat hic: Assaracusque Capyn.
Proximus

Proximus Anchises; cum quo commune parentis
Non dedignata est nomen habere Venus.
Hinc satus Æneas: pietas spectata per ignes:
Sacra, patremque humeris altera sacra, tulit,
Venimus ad fœlix aliquando nomen Iuli;
Vnde domus Teucros Iulia tangit auos.
Posthumus hinc qui, quod syluis est natus in altis,
Siluius in latia gente vocatus erat
Isque Latine, tibi pater est; subit Alba Latinum:
Proximus est titulis Epytus, Alba, tuis.
Ille dedit captæ repetita vocabula Troiæ;
Et tuus est idem, Calpete, factus auus.
Cumque patris regnum post hunc Tiberinus haberet:
Dicitur in Tuscæ gurgite mersus aquæ;
Iam tamen Agrippam natum, Romulumque nepotem
Viderat; in Remulum fulmina missa ferunt.
Venit Auentinus post hos locus vnde vocatur,
Mons quoque post illum tradita regna Procæ;
Quem sequitur duri Numitor germanus Amuli.
Ilia cum Lauso de Numitore sati.
Ense cadit patrui Lausus; placet Ilia Marti;
Teque parit gemino iuncte Quirine Remo.
Ille suos semper Venerem Martemq; parentes
Dixit: & emeruit vocis habere fidem:
Néue secuturi possent nescire nepotes;
Tempora Dis generis continuata dedit.
Sed Veneris mensem Graio sermone notatum
Auguror: à spumis est dea dicta maris.
Nec tibi sit mirum Græco rem nomine dici:
Itala nam tellus Græcia maior erat.
Venerat Euander plena cum classe suorum:
Venerat Alcides: Graius vterq; genus.

Hoſpes Auentinis armentum pauit in herbis
Clauiger: & tanto eſt Albula pota Deo.
Dux quoq; Naritius: teſtes Læſtrigones exſtant:
Et quod adhuc Circes nomina litus habet.
Et iam Telegoni, iam mœnia Tiberis vdi
Stabant; Argolicæ quæ poſuêre manus.
Venerat Atridæ ſatis agitatus Haleſus:
A quo ſe dictam terra Faliſca putat.
Adijce Troianæ ſuaſorem Antenora pacis:
Et generum Æneiden, Appule Daune, tuum.
Serus ab Iliacis, & poſt Antenora flammis
Attulit Æneas in loca noſtra Deos.
Huius erat Solemus Phrygia comes vnus ab Ida,
A quo Sulmonis mœnia nomen habent:
Sulmonis gelidi patriæ, Germanicæ, noſtræ:
Me miſerum, Scythico quàm procul illa ſolo eſt!
Ergo age tam longas ſed ſupprime, Muſa, querelas:
Non tibi ſunt mœſta ſacra canenda Lyra.
Quò non liuor adit? ſunt qui tibi menſis honorem
Eripuiſſe velint, inuidiamq; venus.
Nam quia ver aperit tunc omnia; denſaq́; cedit
Frigoris aſperitas, fetaque terra patet;
Aprilem memorant ab aperto tempore dictum:
Quem Venus iniecta vindicat alma manu.
Illa quidem totum digniſſima temperat annum:
Illa tenet nullo regna minora Deo;
Quid, quod vbiq; potens, templiq́; frequentibus aucta,
Vrbe tamen noſtra ius dea maius habet?
Pro Troia, Romane, tua, Venus arma ferebat:
Cùm gemuit teneram cuſpide læſa manum,
Cœleſteſque duas Troiano iudice vicit;
(Ah nolim victas hoc meminiſſe deas)

Assaracique nurus dicta est; vt scilicet olim
Magnus Iuleos Cæsar haberet auos.
Nec Veneri tempus, quàm ver, erat aptius vllum.
Vere nitent terræ: vere remissus ager.
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt;
Nunc tumido geminas cortice palmas agit.
Et formosa Venus formoso tempore digna est;
Vtque solet, Marti continuata suo est.
Vere monet curuas materna per æquora puppes
Ire; nec hibernas iam timuisse minas
Ritè deam colitis Latiæ matresque nurusque,
Et vos, quis vittæ, longaque vestis abest,
Aurea marmoreo redimicula demite collo:
Nunc alij flores, nunc noua danda rosa est.
Roma pudicitia proauorum tempore lapsa est;
Cumæam, veteres consuluistis anum.
Templa iubet fieri Veneri; quibus ordine factis,
Inde Venus verso nomina corde tenet.
Semper ad Æneadas placido pulcherrima vultu
Respice, totque tuas Diua tuere nurus.
Dum loquor, elatæ metuendus acumine caudæ,
Scorpius in virides præcipitatur aquas
NOx vbi transierit; cœlumque rubescere primo
Cœperit; & tactæ rore querentur aues;
Semustamque facem vigilata nocte viator
Ponet; & ad solitum rusticus ibit opus;
Pleiades incipient humeros releuare paternos:
Quæ septem dici, sex tamen esse solent.
Seu quod in amplexus sex hinc venére Deorum;
Nam Steropen Marti concubuisse ferunt;
Neptuno Halcyonen, & te formosa Celæno;
Maian, & Electram, Taygetamque Ioui;

Septima mortali Merope tibi, Sisyphe, nupsit;
Pœnitet; & facti sola pudore latet;
Siue quod Electra Troiæ spectare ruinas,
Non tulit; ante oculos opposuitque manum.
TEr sine perpetuo cœlum versetur in axe:
Ter iungat Titan, terque resoluat equos:
Protinus inflexo Berecynthia tibia cornu
Flabit; & Ideæ festa parentis erunt.
Ibunt semimares; & inania tympana tundent
Aëraqúe tinnitus ære repulsa dabunt.
Ipsa sedens molli comitum ceruice feretur,
Vrbis per medias exululata vias.
Scena sonat, ludiqúe vocant; spectare Quirites,
Et fora Marte suo litigiosa vacent.
Quærere multa libet; sed me sonus æris acuti
Terret; & horrendo Lotos adunca sono.
Da dea quam scite, doctas Cybeleia neptes
Vidit; & has curæ iussit adesse meæ.
Pandite mandati memores, Heliconis alumnæ,
Gaudeat assiduo cur Dea magna sono.
Sic ego; sic Erato (mensis Cythereius illi
Cessit; quod teneri nomen amoris habet)
Reddita Saturno sors hæc erat optime regum:
A nato sceptris excutiêre tuis.
Ille suam, metuens, vt quæq; erat: edita, prolem
Deuorat, immersam visceribusq; tenet.
Sæpe Rhea questa est toties fœcunda, nec vnquam
Mater & indoluit fertilitate sua.
Iuppiter ortus erat: pro magno teste vetustas
Creditur: acceptam parce mouere fidem.
Veste latens saxum cœlesti gutture sedit:
Sic genitor fatis decipiendus erat.

Ardua iam dudum resonat tinnitibus Ida;
Tutus vt infanti vagiat ore Puer:
Pars manibus clypeos; galeas pars tudit inane:
Hoc Curetes habent, hoc corybantes opus.
Res latuit patrem: prisciq́, imitamina facti
Aëra deæ comites, raucaq́, terga mouent.
Cymbala pro galeis pro scutis tympana pulsant:
Tibia dat Phrygios, vt dedit ante, modos.
Desierat, cœpi Cur huic genus, acre leonum
Præbent, insolitas ad iuga curua iubas?
Desieram cœpit. Feritas mollita per illam
Creditur: id curru testificata suo est.
Hoc quoque dux operis moneas precor, vnde petita
Venerit; an nostra semper in vrbe fuit?
Dindymon, & Cybilen, & amœnam fontibus Idam
Semper; & Iliacas Mater amauit opes.
Cùm Troiam Æneas Italos portaret in agros;
Est Dea sacriferas penè secuta rates
Sed nondum fatis Latio sua nomina posci
Senserat; assuetis substiteratq́, locis,
Post, vt Roma potens opibus iam sæcula quinque
Vidit, & edomito sustulit orbe caput;
Carminis Euboici fatalia verba sacerdos,
Inspicit; inspectum tale fuisse ferunt.
Mater abest; matrem iubeo Romane requiras;
Cùm veniet, casta est accipienda manu.
Obscuræ sortis patres ambagibus errant:
Quæué parens absit, quoué petenda loco.
Consulitur Pæan, Diuumq́, accersite matrem,
Inquit: in Idæo est inuenienda iugo.
Mittuntur proceres. Phrygiæ tunc sceptra tenebat,
Attalus Ausonijs rem negat ille viris,

Mira canam, longo tremuit cum murmure tellus
Et sic est adytis Diua locuta suis:
Ipsa peti voluit; nec sit mora: mitte volentem:
Dignus Roma locus, quo Deus omnis eat.
Ille soni terrore pauens, proficiscere, dixit:
Nostra eris: in Phrygios Roma refertur auos.
Protinus innumeræ cadunt pineta secures,
Illa quibus fugiens Phryx pius vsus erat.
Mille manus coëunt: & picta coloribus vstus,
Cœlestum Matrem concaua puppis habet.
Illa sui per aquas fertur tutissima nati;
Longaq; Phryxeæ stagna sororis adit.
Rhœteumq; capax, Sigeaq; littora transit;
Et Tenedum, & veteres Eetionis opes;
Cyclades excipiunt, Lesbo post terga relicta;
Quaq; Caristeis frangitur vnda vadis.
Transit & Icarium; lapsas vbi perdidit alas
Icarus; & vastæ nomina fecit aquæ.
Tunc læua Creten, dextra Pelopeidas vndas
Deserit, & Veneri sacra Cythera petit.
Hinc mare Trinacrium, candens vti tingere ferrum
Brontes, & Steropes, Æmonidesq; solent:
Æquoraq; Afra legit: Sardoaq; regna sinistri:
Respicit à remis: Ausoniamq; tenet.
Ostia contigerat: qua se Tiberinus in altum
Diuidit: & campo liberiore natat.
Omnis eques, mistaq; grauis cum plebe senatus,
Obuius ad Tusci fluminis ora venit.
Procedunt pariter matres, natiq;, viriq;:
Quæque colunt sanctos virginitate focos.
Sedula fune viri contento brachia lassant:
Vix subit aduersas hospita nauis aquas.

Sicca

Sicca diu fuerat tellus: sitis vsserat herbas:
Sedit limoso pressa carina vado.
Quisquis adest operi plus quàm pro parte laborat.
Adiuuat & fortes voce sonante manus.
Illa velut medio stabilis sedet insula ponto.
Attoniti monstro stantq; pauentq; viri.
Claudia Quincta genus Clauso referebat ab alto,
Nec facies impar nobilitate fuit.
Casta quidem: sed non est credita? rumor iniquus
Læserat? & falsi criminis acta rea est.
Cultus, & ornatos variè prodisse capillos,
Obfuit ad rigidos promptaq; lingua sonos.
Conscia mens recti famæ mendacia ridet:
Sed nos in vitium credula turba sumus.
Hæc vbi castrarum processit ab agmine matrum;
Et manibus puram fluminis hausit aquam.
Ter caput irrorat: ter tollit ad æthera palmas.
Quicunque adspiciunt; mente carere putant.
Summissoq; genu vultus in imagine diuæ
Figit: & hos edet crine iacente sonos.
Supplicis alma tuæ genetrix fecunda Deorum:
Accipe sub certa conditione preces.
Casta negor: si tu damnas, meruisse fatebor;
Morte luam pœnas iudice victa Dea.
Sed si crimen abest; tu nostræ pignora vitæ
Re dabis: & castas casta sequere manus.
Dixit, & exiguo funem conamine traxit:
(Mira, sed in scena testificata loquor.)
Mota Dea est: sequiturq; ducem: laudatq; sequenda,
Index lætitiæ fertur ad astra sonus.
Fluminis ad flexum veniunt: Tiberina priores
Atria dixerunt, vnde sinister abit.

Nox

Nox aderat, querno religant in ſtipite funem,
Dantq; leui ſomno corpora functa cibo.
Lux aderat, querno ſoluunt à ſtipite funem:
Ante tamen poſito thura dedêre foco.
Ante coronârunt puppem: ſine labe iuuencam
Mactârunt, operum, coniugiquè rudem:
Eſt locus in Tiberim: quâ lubricus influit Almo;
Et nomen magno perdit in amne minor.
Illic purpurea canus cum veſte ſacerdos
Almonis, dominam ſacraquè lauit aquis.
Exululant comites: furioſaque tibia flatur:
Et feriunt molles taurea terga manus.
Claudia præcedit læto celeberrima vultu,
Credita vix tandem teſte pudica Dea.
Ipſa ſedens plauſtro porta eſt inuecta Capena:
Sparguntur iunctæ flore recente boues.
Naſica accepit: templa non perſtitit author:
Auguſtus nunc eſt: ante Metellus erat.
Subſtitit hic Erato: mora fit: ſic cætera quæro:
Dic, inquam, parua cur ſtipe quærat opes?
Contulit æs populus, de quo delubra Metellus
Fecit, ait, dandæ mos ſtipis inde manet.
Cur vicibus factis ineunt conuiuia, quæro,
Tunc magis, indictas concelebrantq; dapes?
Quod bene mutarit ſedem Berecynthia, dixit,
Captant mutatis ſedibus omen idem.
Inſtiteram, quare primi Megaleſia ludi
Vrbe forent noſtra: cùm Dea: (ſenſit enim)
Illa Deos, inquit, peperit; ceſſere parenti;
Principiumque dati mater honoris habet.
Non pudet herboſum, dixi, poſuiſſe moretum
In dominæ menſis? an ſua cauſſa ſubeſt?

Lacte mero veteres vsi narrantur, & herbis;
Sponte sua si quas terra ferebat, ait.
Candidus elixæ miscetur caseus herbæ;
Cognoscat priscos vt Dea prisca cibos.
POstera cùm cœlo motis Pallantias astris
Fulserit, & niueos Luna leuarit equos;
Qui dicet, Quondam sacrata est colle Quirini
Hac Fortuna die publica, verus erit.
TErtia lux (memini) ludis erit; hac mihi quidam
Spectanti senior, contiguusq; loco.
Hæc, ait, illa dies Lybicis qua Cæsar in oris,
Perfida magnanimi contudit arma Iubæ.
Dux mihi Cæsar erat: sub quo meruisse tribunus
Glorior: officio præfuit ille meo.
Hanc ego militia sedem, tu pace parasti
Inter bis qui nos vsus honore viros.
Plura locuturi subito subducimur imbre:
Pendula cœlestes libra mouebat aquas.
Ante tamen quam summa dies spectacula sistat:
Ensifer Orion æquore mersus erit.
PRoxima victricem cùm Romam inspexerit Eos,
Et dederit Phœbo stella fugata locum;
Circus erit pompa celeber, numeroque Deorum:
Primaque ventosis palma petetur equis
Hinc Cereris ludi, non est opus indice caussæ.
Sponte deæ munus promeritumque patet.
Panis erant primis virides mortalibus herbæ:
Quas tellus nullo sollicitante dabat.
Et modò carpebant viuax è cespite gramen;
Nunc epulæ tenera fronde cacumen erant.
Postmodo glans nata est, bene erat, iam glande reperta.
Duraque magnificas quercus habebat opes.

Prima

Prima Ceres homine ad meliora alimenta vocato,
Mutauit glandes vtiliore cibo;
Illa iugo tauros collum præbere coëgit:
Tunc primùm soles eruta vidit humus.
Æs erat in pretio, chalybis iam massa placebat:
Heû, héu perpetuò debuit illa tegi:
Pace Ceres læta est: & vos orate coloni
Perpetuam pacem pacificumque ducem.
Farra deæ, micæque licet salientis honorem
Detis, & in veteres turea grana focos.
Et si thura aberunt; vnctas accendite tedas:
Parua bonæ Cereri, sint modò casta, placent.
A boue succincti cultros remouete ministri:
Bos arat, ignauam sacrificate suem.
Apta iugo, ceruix non est ferienda securi.
Viuat: & in dura sæpè laboret humo.
Exigit ipse locus, raptus vt virginis edam:
Plura recognosces: pauca docendus eris.
Terra tribus scopulis vastum procurrit in æquor
Trinacris, à positu nomen adepta loci:
Grata domus Cereri: multas ea possidet vrbes:
In quibus est culto fertilis Enna solo.
Frigida cœlestum matres Arethusa vocârat:
Venerat ad sacras & dea flaua dapes.
Filia consuetis vt erat comitata puellis,
Errabat nudo per sua prata pede.
Valle sub vmbrosa locus est adspergine multa,
Vuidus ex alto desilientis aquæ.
Tot fuerant illic, quot habet natura, colores.
Pictaq; dissimilis flore notabat humus.
Quam simul adspexit: Comites accedite, dixit:
Et mecum plenos flore referte sinus:

Præda puellares animos oblectat inanis:
Et non sentitur sedulitate labor.
Hæc implet lento calathos è vimine nexos:
Hæc gremium; laxos degrauat illa sinus.
Illa legit calthas, huic sunt violaria curæ;
Illa papauereas subsecat vngue comas.
Has Hyacinthe tenes, illas Amarante moraris:
Pars Thyma, pars rorem, pars meliloton amant.
Plurima lecta rosa est: sunt & sine nomine flores:
Ipsa crocos tenues, liliaq́; alba legit.
Carpendi studio paulatim longiùs itur,
Et dominam casu nulla secuta comes.
Hanc videt, & visam patruus velociter aufert:
Regnaque cæruleis in sua portat equis.
Illa quidem clamabat, Io carissima mater
Auferor; ipsa suos absciderat que sinus.
Panditur interea Diti via: namque diurnum
Lumen in assueti vix patiuntur equi.
At chorus æqualis cumulatæ flore ministræ,
Persephone clamat: Ad tua dona veni.
Et clamata silet, montes vlulatibus implent:
Et feriunt mœsta pectora nuda manu.
Attonita est plangore Ceres: modò venerat Ennam;
Nec mora Me miseram, filia clamat, vbi es?
Mentis inops rapitur, vt quas audire solemus
Threicias fusis Mænadas ire comis:
Vt vitulo mugit sua mater ab vbere rapto,
Et quærit fœtus per nemus omne suos;
Sic Dea nec retinet gemitus: & concita cursu
Fertur: & è campis incipit Enna tuis.
Inde puellaris nacta est vestigia plantæ:
Et pressam noto pondere vidit humum.

Forsitan

Forsitan illa dies erroris summa fuisset:
Si non turbâssent signa reperta sues.
Iamq; Leontinos, Anisenaq; flumina cursu
Præterit; & ripas herbifer Aci tuas.
Præterit & Cyaner, & fontes lenis Anapi:
Et te vorticibus non adeunde Gela.
Liquerat Ortygiam, Megareaq; Pantagienq;:
Quaq; Simethæas accipit æquor aquas:
Antraq; Cyclopum positis exusta caminis:
Quiq; locus curuæ nomina falcis habet:
Himeraq; & Didymen, Agrigentaq; Tauromenonq;,
Sacrarumq; Melam pascua læta boum.
Hinc Camerinam addit, Thapsonq; & Heloria tempe:
Quæq; iacet Zephyro semper apertus Eryx.
Iamq; Peloriaden Lilybæaq; iamq; Pachynon
Lustrârat, terræ cornua prima suæ.
Quacunq; ingreditur, miseris loca cuncta querelis
Implet: vt amissum cùm gemit ales Ityn.
Perq; vices modo Persephone, modò filia clamat,
Clamat: & alternis nomen vtrumq; ciet.
Sed neq; Persephone Cererem, nec filia matrem
Audit: & alternis nomen vtrumq; perit.
Vnaq; pastorem vidisset, an arua colentem.
Vox erat; Hac gressus ecqua puella tulit?
Iam color vnus inest rebus; tenebrisq; teguntur
Omnia; iam vigiles conticuêre canes;
Alta iacet vasti super ora Typhoëos Ætna:
Cuius anhelatis ignibus ardet humus;
Illic accendit geminas pro lampade pinus;
Hinc Cereris sacris nunc quoque teda datur.
Est specus exesi structura pumicis asper,
Non homini facilis, non adeunda feræ:

Quo simul ac venit, frenatos curribus angues
Iunxit; & æquoreas sicca pererrat aquas.
Effugit ad Syrteis; & te Zanclea Charybdis;
Et vos Nisæi naufraga monstra canes,
Hadriacumque patens latè bimaremque Corinthum;
Sic venit ad portus, Attica terra, tuos.
Hic primùm gelido sedit mœstissima saxo;
Illud Cecropidæ nunc quoque triste vocant.
Sub Ioue durauit multis immota diebus.
Et lunæ patiens & pluuialis aquæ.
Fors sua cuiqúe loco est qui nunc Cerealis Eleusis
Dicitur, hic Celei rura fuêre senis.
Ille domum glandes, excussaqúe mora rubetis
Portat, & arsuris arida ligna focis.
Filia parua duas redigebat monte capellas:
Et tener in cunis filius æger erat.
Mater ait virgo (mota est dea nomine matris,)
Quid facis in solis incomitata locis?
Perstitit & senior, quamuis onus vrget: & orat
Tecta suæ subeat quantulacunq; casæ.
Illa negat: simularat anum: mitraq; capillos
Presserat: instanti talia dicta refert:
Sospes eas, semperqúe parens: mihi filia rapta est.
Heû melior quanto sors tua sorte mea est!
Dixit,& vt lachrymæ (neq; enim lacrymare deorum est)
Decidit in tepidos lucida gutta sinus.
Flent pariter molles animis virgoq; senexqúe:
E quibus hæc iusti verba fuêre senis:
Sic tibi, quam raptam: quæris, sit filia sospes:
Surge: nec exiguæ despice tecta casæ.
Cui dea sic inquit; Scisti, qua cogere posses.
Seqúe leuat saxo, subsequiturqúe senem.

Dux comiti narrat, quàm sit sibi filius æger;
Nec capiat somnos inuigiletque malis;
Illa soporiferum paruos initura penates,
Colligit agresti lene papauer humo.
Dum legit; oblitò fertur gustasse palato,
Longamque imprudens exsoluisse famem.
Quæ quia principio posuit ieiunia noctis;
Tempus habent mensæ sidera visa sibi.
Limen vt intrauit, luctus videt omnia plena;
Iam spes in puero nulla salutis erat.
Matre salutata (mater Menalina vocatur,)
Iungere dignata est os puerile suo.
Pallor abit; subitasque vident in corpore vires;
Tantus cœlesti venit ab ore vigor
Tota domus læta est, hoc est, materque, paterque,
Nataque; tres illi tota fuêre domûs.
Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lacte,
Pomaque, & in ceris aurea mella suis.
Abstinet alma Ceres; somnique papauera caussas
Dat tibi cum tepido lacte bibenda puer.
Noctis erat medium, placidique silentia somni;
Triptolemum gremio sustulit illa suo
Terque manu permulsit eum; tria carmina dixit,
Carmina mortali non referenda sono;
Inque foco corpus pueri viuente fauilla
Obruit, humanum purget vt ignis onus.
Excutitur somno stulte pia mater; & amens.
Quid facis? exclamat; membraque ab igne rapit.
Cui dea, Dum non es, dixit, scelerata fuisti;
Irrita materno sunt mea dona metu.
Iste quidem mortalis erit, sed primus arabit;
Et seret, & culta præmia tollet humo.

Dixit

Dixit; & egrediens nubem trahit; inque dracones
Transit; & alifero tollitur axe Ceres;
Sunion expositum Piræaque tuta recessu
Linquit; & in dextrum quæ iacet ora latus.
Hinc init Ægeum; quo Cycladas adspicit omnes,
Ioniumq; capax, Icariumque legit:
Perq; vrbes Asiæ longum petit Hellespontum;
Diuersumq; locis alta pererrat iter.
Nam modò turilegos; Arabas, modò despicit Indos:
Hinc Libs, hinc Moroë, siccaq; terra subest,
Nunc adit Hesperios, Rhenum, Rhodanumq;, Padumq;,
Teque future parens Tibri potentis aquæ.
Quò feror? immensum est erratas dicere terras:
Præteritus Cereri nullus in orbe locus
Errat & in cœlo: liquidique immania ponti,
Alloquitur gelido proxima signa polo.
Parrhasides stellæ (namque omnia nosse potestis:
Æquoreas nunquam cùm subeatis aquas)
Persephonen natam miseræ monstrate parenti.
Dixerat, huic Helice talia verba refert:
Crimine nox vacua est. Solem de virgine rapta
Consule? quid latè facta diurna videt.
Sol aditus. Quam quæris, ait, ne vana labores,
Nupta Iouis fratri tertia regna tenet.
Questa diu secum, sic est affata Tonantem:
Maximaque in vultu signa dolentis erant.
Si memores, de quo mihi sit Proserpina nata;
Dimidium curæ debet habere tuæ.
Orbe pererrato, sola est iniuria facti
Cognita commissi: præmia raptor habet.
At neque Persephone digna est prædone marito:
Nec gener hoc nobis more parandus erat.

Quid grauius victore Gyge captiua tulissem;
Quam nunc te cœli sceptra tenente tuli?
Verùm impune ferat: nos hæc patiemur inultæ,
Reddat; & emendet facta priora nouis.
Iuppiter hanc lenit; factumque excusat amore,
Nec gener est nobis ille pudendus, ait.
Non ego nobilior; posita est mihi regia cœlo;
Possidet alter aquas, alter inane Chaos.
Sed si fortè tibi non est mutabile pectus;
Statque semel iuncti rumpere vincla tori;
Hoc quoque tentemus; siquidem ieiuna remansit:
Sin minùs; Inferni coniugis vxor erit.
Tartara iussus adit sumptis Caducifer alis:
Speque redit citius; visaque certa refert.
Rapta tribus, dixit, soluit ieiunia granis,
Punica quæ in lento cortice poma tegunt.
Non secus indoluit, quàm si modo rapta fuisset;
Mœsta parens, longa vixque refecta mora est.
Atque, Ita, nec nobis cœlum est habitabile, dixit;
Tartarea recipi me quoque valle iube;
Et factura fuit; pactus nisi Iuppiter esset,
Bis tribus vt cœlo mensibus illa foret.
Tunc demum vultumque Ceres, animumque recepit:
Imposuitque suæ spicea serta comæ:
Largaque prouenit cessatis messis in aruis:
Et vix congestas area cepit opes.
Alba decent Cererem. vestes Cerealibus albas
Sumite nunc pulli velleris vsus abest.
Occupat Apriles Idus cognomine Victor
Iuppiter: hac illi sunt data templa die.
Hac quoque ni fallor, populo dignissima nostro
Atria Libertas cœpit habere sua.

Luce secutura tutos pete, nauita, portus:
Ventus ab occasu grandine mixtus erit.
Sit licet; & fuerit; tamen hac Mutinensia Cæsar
Grandine militia contudit arma sua.
Tertia post Veneris cùm lux surrexerit Idus:
Pontifices forda sacra litate boue.
Forda ferens bos est, fœcundaque dicta ferendo:
Hinc etiam fœtus nomen habere putant.
Nunc grauidum pecus est grauidæ quoque semine terræ:
Telluri plenæ victima plena datur.
Pars cadit arce Iouis: ter denas curia vaccas
Accipit, & largo sparsa cruore madet.
Ast vbi visceribus vitulos rapuêre ministri;
Sectaque fumosis exta dedere focis;
Igne cremat vitulos, quæ natu maxima virgo est:
Luce palis populos purget vt ille cinis.
Rege Numa fructu non respondente labori,
Irrita decepti vota colentis erant.
Nam modò siccus erat gelidis aquilonibus annus:
Nunc ager assidua luxuriabat aqua
Sæpè Ceres primis dominum fallebat in herbis;
Et leuis obsesso stabat auena solo;
Et pecus ante diem partus edebat acerbos,
Agnaq́ꝫ nascendo sæpe necabat ouem.
Sylua vetus nullaque diu violata securi
Stabat, Mænalio sacra relicta Deo.
Ille dabat tacitis animo responsa quieto,
Noctibus, hîc geminas rex Numa mactat oues.
Prima cadit Fauno: leni cadit altera Somno,
Sternitur in duro vellus vtrumque solo.
Bis caput intonsum fontana spargitur vnda;
Bis sua faginea tempora fronde tegit.

 Vsus

Vsus abest Veneris: nec fas animalia mensis
Ponere: nec digitis annulus vllus inest.
Vesper vbi est; tectum supra noua vellera corpus
Ponit, adorato per sua verba Deo.
Interea placidam redimita papauere frontem,
Nox venit: & secum somnia nigra trahit:
Faunus adest: ouiumq; premens pede vellera duro.
Edidit à dextro talia verba toro:
Morte boum tibi, rex, tellus placanda duarum:
Dat sacris animas vna necata duas.
Excutitur terrore quies: Numa visa resoluit:
Et secum ambages, cæcaq; visa refert.
Expedit errantem nemori grauissima coniunx:
Et dixit, Grauidæ posceris exta bouis.
Exta bouis grauidæ dantur: fecundior annus
Prouenit: & fructum terra pecusque ferunt.
Hanc quondam Cytherea diem properantiùs ire
Iussit; & admissos præcipitauit equos;
Vt titulum imperij quàm primùm luce sequenti,
Augusto iuueni prospera bella darent.
SEd iam præteritas vbi quartus lucifer Idus
Respicit, hac Hyades Dorida nocte tenent.
TErtia post Hyadas cùm hic erit orta remotus,
Carcere partitos circus habebit equos.
Cur igitur misse iunctis ardentia tædis
Terga ferant vulpes: caussa docenda mihi est,
Frigida Carseolis nec oliuis apta serendis
Terra, sed ad segetes ingeniosus ager.
Hac ego Pelignes natalia rura petebam
Parua, sed assiduis humida semper aquis.
Hospitis antiqui solitas intrauimus ædes:
Dempserat emeritis iam iuga Phœbus equis.

Is mihi multa quidem, sed & hæc narrare solebat
Vnde meum præsens instruêretur opus
Hoc, ait, in campo (campumque ostendit) habebat
Rus breue cum duro parca colona viro.
Ille suam peragebat humum: siue vsus aratri,
Seu curuæ falcis, siue bidentis erat.
Hæc modò verrebat stantem tibicine villam:
Nunc matris plumis oua fouenda dabat,
Aut virides maluas, aut fungos colligit albos:
Aut humilem grato calfacit igne focum.
Et tamen assiduis exercet brachia telis:
Aduersusq; minas frigoris arma parat.
Filius huius erat primo lasciuus in æuo:
Addideratq; annos ad duo lustra duos.
Is capit extremi vulpem conualle salicti:
Abstulerat multas illa cohortis aues.
Captiuam stipula fœnoq; inuoluit: & ignes
Admouet: vrentes effugit illa manus.
Qua fuit, incendit vestitos messibus agros:
Damnosis vires ignibus aura dabat
Factum abijt: monumenta manent: nam dicere certam
Nunc quoq; lex vulpem Carseolana vetat.
Vtq; luat pœnas genus hoc, Cerealibus ardet:
Quoq; modo segetes perdidit ipsa perit.
PRoxima cùm veniet terras visura patentes
Memnonis in roseis lutea mater equis;
De duce lanigeri pecoris qui perdidit Hellen,
Solabit egresso victima maior adest
Vacca sit an taurus, non est cognoscere promptum:
Pars prior apparet: posteriora latent.
Seu tamen est taurus, siue hoc est fœmina signum;
Iunone inuita munus amoris habet.

NOx abijt: oriturq́; aurora: Palilia poſcor.
Non poſcor fruſtra, ſi fauet alma Pales.
Alma Pales faueas paſtoria ſacra canenti:
Proſequor officio ſi tua facta meo.
Certè ego de vitulo cinerem ſtipulamq́; fabalem
Sæpe tuli plena, februa toſta, manu.
Certè ego tranſilij poſitas ter in ordine flammas;
Vdaq́; rorales laurea miſit aquas.
Mota dea eſt; operiq́; fauet: naualibus exit
Puppis; habent ventos iam mea vela ſuos:
I, pete virginea populus ſuffimem ab ara:
Veſta dabit: Veſtæ munere purus eris.
Sanguis equi ſuffimen erit, vituliq́; fauilla:
Tertia res duræ culmen inane fabæ:
Paſtor oues ſaturas ad prima crepuſcula luſtret:
Vnda prius ſpargat, virgaq́; verrat humum.
Frondibus & fixis decorentur ouilia ramis:
Et tegat ornatas longa corona fores.
Cerulei flant puro de ſulſure ſumi:
Tectaqúe fumanti ſulſure balet ouis.
Vre mares oleas, tedamqúe herbaſqúe Sabinas:
Et crepet in medijs laurus aduſta focis:
Libaqúe de milio milij fiſcella ſequatur:
Ruſtica præcipuè eſt hoc dea læta cibo.
Adde dapes in vtrumq; ſuas: dapibusq́; refectis
Siluicolam tepido lacte precare Palem.
Conſule, dic, pariter pecori, pecorisq́; magiſtris:
Effugiat ſtabulis noxa repulſa meis.
Siue ſacro paui: ſediuè ſub arbore ſacra;
Pabulaqúe è buſtis inſcia carpſit ouis:
Si nemus intraui vetitum: noſtrisuè fugatæ
Sunt oculis Nymphæ, ſemicaperqúe Deus:

Si mea falx ramo lucum ſpoliauit opaco;
 Vnda data eſt ægræ fiſcina frondis oui;
Da veniam culpæ: nec, dum degrandinat, obſit
 Agreſti fauno ſuppoſuiſſe pecus:
Ne noceat turbâſſe lacus: ignoſcite Nymphæ;
 Mota quod obſcuras vngula fecit aquas.
Tu dea pro nobis fontes, fontanaqúe placa
 Numina, tu ſparſos per nemus omne Deos.
Nec Driadas, nec nos videamus labra Dianæ:
 Nec Faunum, medio cùm premit arua die.
Pelle procul morbos: valeant homineſqúe gregeſqúe:
 Et valeant vigiles, prouida turba, canes.
Neué minus multas redigam, quàm mane fuerunt:
 Neué gemam referens vellera rapta lupo.
Abſit iniqua fames, herbæ frondeſqúe ſuperſint;
 Quæqúe lauent artus, quæqúe bibantur aquæ.
Vbera plena premam referat mihi caſeus æra:
 Dentqúe viam liquido vimina rara ſero.
Sitqúe ſalax aries: conceptaqúe ſemina coniunx
 Reddat: & in ſtabulis multa ſit agna meis.
Lanaqúe proueniat nullas læſura puellas
 Mollis, & ad teneras quamlibet apta manus.
Quæ precor eueniant; & nos faciamus ad annum
 Paſtorum domini grandia liba Pali.
His dea placanda eſt; hac tu conuerſus ad ortus
 Dic quater; & viuo perlue rore manus.
Dum licet, appoſita veluti cratere camella
 Lac niueum potes, purpureamqúe ſapam.
Moxqúe per ardentes ſtipulæ crepitantis aceruos
 Traijacias celeri ſtrenua membra pede.
Expoſitus mos eſt, moris mihi reſtat origo.
 Turba facit dubium; cœptaque noſtra tenet.

Omnia purgat edax ignis, vitiumque metalli
Excoquit; idcirco cum duce purgat oues.
An, quia cunctarum contraria semina rerum
Sunt duo, discordes ignis & vnda Dei;
Iunxerunt elementa patres aptumque putarunt
Ignibus, & sparsa tangere corpus aqua.
An, quod in his vitæ caussa est; hæc perdidit exul
His noua fit coniunx; hæc duo magna putant.
(Vix equidem credo) sunt qui Phaëtonta referri
Credant, & nimias Deucalionis aquas.
Pars quoque cum saxis pastores saxa ferebant,
Scintillam subitò prosiluisse ferunt,
Prima quidem perijt; stipulis excepta secunda est;
Hoc argumentum flamma Palilis habet.
An magis hunc morem pietas Æneia fecit,
Innocuum victo cui dedit ignis iter?
Hoc tamen est vero propius cùm condita Roma est,
Transferri iussos in noua tecta lares;
Mutantesque domum tectis agrestibus ignem;
Et cessaturæ supposuisse casæ;
Per flammas saliisse pecus, saliisse colonos;
Quod fit natali nunc quoque Roma, tuo.
Ipse locum vati casus facit, vrbis origo
Venit: ades factis magne Quirine tuis.
Iam luerat pœnas frater Numitoris; & omne
Pastorum gemino sub duce vulgus erat.
Contrahere agrestes, & mœnia ponere vtrique
Conuenit, ambigitur mœnia ponat vter.
Nil opus est, dixit, certamine, Romulus, vllo:
Magna fides auium est: experiamur aues.
Res placet, alter init nemorosi saxa Palati:
Alter Auentinum mane cacumen init.

Sex Remus, hic volucres bis sex videt ordine: pacto
Statur: & arbitrium Romulus vrbis habet,
Apta dies legitur, qua mœnia signet aratro.
Sacra Palis suberant: inde mouetur opus,
Fossa fit ad solidum: fruges iaciuntur in ima:
Et de vicino terra petita solo.
Fossa repletur humo plenæq; imponitur aræ:
Et nouus accenso fungitur igne focus.
Inde premens stiuam designat mœnia sulco:
Alba iugum niueo cum Ioue vacca tulit.
Vox fuit hæc regis, Condenti Iuppiter vrbem,
Et genitor Mauors, Vestaq; mater ades:
Quosq; pium est adhibere Deos, aduertite cuncti:
Auspicibus vobis hoc mihi surgat opus.
Longa sit huic ætas, dominæq; potentia terræ:
Sitq; sub hac oriens occiduusq; dies.
Ille precabatur tonitru dedit omnia læuo
Iuppiter: & læuo fulmina missa polo.
Augurio læti iaciunt fundamina ciues;
Et nouus exiguo tempore murus erat.
Hoc Celer vrget opus: quem Romulus ipse vocârat:
Sintq; Celer curæ dixerat ista tuæ.
Neue quis aut muros, aut factam vomere fossam
Transeat: audentem talia dede neci.
Quòd Remus ignorans, humiles contemnere muros
Cœpit: &, His populus, dicere, tutus erit?
Nec mora, transilijt: retrò Celer occupat ausum;
Ille premit duram sanguinolentus humum.
Hæc vbi rex didicit; lachrymas introrsus obortas
Deuorat; & clausum pectore vulnus habet.
Flere palam non vult; exemplaq; fortia seruat;
Sicq; meos muros transeat hostis, ait.

Dat

Dat tamen exequias; nec iam suspendere fletum
  Sustinet, & pietas dissimulata patet.
Osculaq; applicuit posito suprema feretro:
  Atq; ait, Inuito frater adempte vale.
Arsurosq; artus vnxit: fecêre quod ille
  Faustulus, & mœstas Acca soluta comas.
Tunc iuuenes nondum facti fleuêre Quirites:
  Vltima ploráto subdita flamma rogo est.
Vrbs oritur (quis tunc hoc illi credere posset?)
  Victorem terris impositura pedem.
Cuncta regas: & sis sub magno Cæsare semper:
  Sæpe etiam plures nominis huius habe.
Et quoties steteris domito sublimis in vrbe;
  Omnia sint humeris inferiora tuis.

SEx vbi quæ restent, luces Aprilis habebit;
  In medio cursu tempora veris erunt.
En frustra pecudem quæres Athamantidos Helles:
  Signaqúe dant imbres: exoriturqúe canis.
Hæc mihi Nomento Romam cùm luce redirem,
  Obstitit in media candida turba via:
Flamen in antiquæ lucum Rubiginis ibat,
  Exta canis flammis, exta daturus ouis.
Protinus accessi; ritus ne nescius essem,
  Edidit hæc flamen verba, Quirine, tuis;
Aspera rubigo parcas Cerealibus herbis;
  Et tremat in summa lene cacumen humo.
Tu sata sideribus cœli nutrita secundis
  Crescere, dum fiant falcibus apta, sinas.
Vis tua non leuis est, quæ tu frumenta notâsti;
  Mœstus in amissis illa colonus habet
Nec venti tantùm Cereri nocuére, nec imbres;
  Nec sic marmoreo pallet adusta gelu;
Quantum

Quantum si culmos Titan incalfacit vdos;
Tunc locus est iræ diua timenda tuæ.
Parce precor; scabrasque manus à messibus aufer;
Neue noce cultis; posse nocere sat est.
Nec teneras segetes, sed durum amplecter ferrum;
Quodque potest alios perdere, perde prior.
Vtilius gladios, & tela nocentia carpes:
Nil opus est illis: ocia mundus agat.
Sarcula nunc, durusq; bidens, & vomer aduncus
Ruris opes niteant: inquinet arma situs.
Conatusq; aliquis vagina ducere ferrum,
Adstrictum longa sentiat esse mora.
At tu ne viola Cererem: semperq; colonus
Absenti possit soluere vota tibi.
Dixerat, à dextra villis mantile solutis,
Cumq; meri patera thuris acerra fuit.
Thura focis, vinumq; dedit, fibrasq; bidentis:
Turpiaq; obscenæ vidimus exta canis.
Tum mihi, cur detur sacris noua victima quæris:
(Quæsieram) causam percipe flamen ait;
Est canis (Icarium dicunt) quo sidere moto
Tosta sitit tellus: præripiturq; seges.
Pro cane sidereo canis hic imponitur aræ:
Et, quare fiat, nil nisi nomen habet.
CVm Phrygis Assaraci Tithonia fratre relicto,
Sustulit immenso ter iubar orbe suum,
Mille venit variis florum dea nexa coronis:
Scena ioci morem liberioris habet.
Exit & in Maias festum florale Calendas:
Tunc repetam: nunc me grandius vrget opus:
Aufert Vesta diem: cognati Vesta recepta est
Limine, sic iusti constituêre patres.

Phœbus habet partem: Vestæ pars altera cessit:
Quod superest illis, tertius ipse tenet.
State Palatinæ laurus: prætextaq; quercu
Stet domus: æternos treis habet vna Deos.

FASTORVM LIBER V.

QVæritis vnde putem Maio data nomina mensi:
Non satis est liquido cognita causa mihi.
Vt stat, & incertus qua sit sibi nescit eundum,
Cùm videt ex omni parte viator iter;
Sic, quia posse datur diuersas reddere causas:
Quò ferar ignoro: copiaq; ipsa nocet.
Dicite quæ fontes Aganippidos Hypocrenes,
Grata Medusæi signa tenetis equi.
Dissensêre deæ, quarum Polyhymnia cæpit
Prima: silent aliæ; dictaq; mente notant.
Post chaos, vt primùm data sunt tria corpora mundo;
Inque nouas species omne recessit opus;
Pondere terra suo subsedit; & æquora traxit:
At cælum leuitas in loca summa tulit.
Sol quoq; cum stellis nulla grauitate retentus,
Et vos lunares exsilijstis equi.
Sed neq; terra diu cœlo, neq; cætera Phœbo
Sidera cedebant: par erat omnis honor.
Sæpe aliquis solio, quod tu Saturne tenebas:
Ausus de media plebe sedere Deus.
Et latus Oceano quisquam Deus aduena iunxit:
Tethys & extremo sæpe recepta loco est
Donec honor, placidoq; decens Reuerentia vultu
Corpora legitimis imposuêre toris.

Hinc fata Maiestas, quæ mundum temperat omnem
Quaq; die partu est edita; magna fuit.
Nec mora, consedit medio sublimis olympo
Aurea purpureo conspicienda sinu.
Consedêre simul Pudor & Metus: omne videres
Numen ad hanc vultus composuisse suos.
Protinus intrauit mentes suspectus honorum:
Fit pretium dignis: nec sibi quisque placet.
Hic status in cœlo multos permansit in annos.
Dum senior fatis excidit arce Deus.
Terra feros partus immania monstra Gigantes,
Edidit ausuros in Iouis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues:
Atque ait: In magnos arma mouete Deos.
Exstruére hi montes ad sidera summa parabant;
Et magnum bello sollicitare Iouem.
Fulmina de cœli iaculatus Iuppiter arce,
Vertit in authores pondera vasta suos.
His bene Maiestas armis defensa Deorum
Restat: & ex illo tempore culta manet.
Assidet inde Ioui: Iouis est fidissima custos:
Et præstat sine vi sceptra tenenda Ioui.
Venit & in terras: coluerunt Romulus illam
Et Numa: mox alij, tempore quisque suo.
Illa patres in honore suo, matresq; tuetur:
Illa comes pueris, virginibusque venit.
Illa datas fasces commendat, eburque curule:
Illa Coronatis alta triumphat equis.
Finierat voces Polyhymnia, dicta probârunt
Clioq;, & curuæ scita Thaleia lyræ.
Excipit Vranie; fecêre silentia cunctæ;
Et vox audiri nulla, nisi illa, potest.

Magna fuit quondam capitis reuerentia cani;
Inq; suo precio ruga senilis erat.
Martis opus iuuenes, animosaq; bella gerebant;
Et pro Dijs aderant in statione suis.
Viribus illa minor, nec habendis vtilis armis
Consilio patriæ sæpe ferebat opem
Nec nisi post annos patuit tunc curia seros;
Nomen & ætatis mite senatus habet.
Iura dabat populo senior; finitaq; certis
Legibus est ætas; vnde petatur honos.
Et medius iuuenum non indignantibus ipsis
Ibat: & interior, si comes vnus erat.
Verba quis auderet coram sene digna rubore
Dicere? censuram longa senecta dabat.
Romulus hoc vidit; selectaq; corpora patres
Dixit; ad hos vrbis summa relata nouæ est.
Hinc sua maiores tribuisse vocabula Maio
Tangor; & ætati consuluisse suæ.
Et Numitor dixisse potest, Da Romule mensem
Hunc senibus; nec auum sustinuisse nepos.
Nec leue propositi pignus successit honoris;
Iunius à iuuenum nomine dictus adest.
Tunc sic neglectos hedera redimita capillos,
Prima sui cœpit Calliopeia chori.
Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn;
Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
Hinc sata Pleione cum cælifero Atlante
Iungitur, vt fama est; Pleiadasque parit.
Quarum Maia suas forma superasse sorores
Traditur; & summo concubuisse Ioui.
Hæc enixa iugo cupressiferæ Cyllenes,
Æthereum volucri qui pede carpit iter.

Arcades hunc, Ladonque rapax, & Mænalus ingens,
Ritè colunt, luna credita terra prior.
Exul ab Arcadia Latios Euander in agros
Venerat; impositos attuleratque Deos.
Hîc, vbi nunc Roma est, orbis caput; arbor & herbæ,
Et paucæ pecudes, & casa rara fuit.
Quò postquam ventum est; Consistite, præscia mater.
Nam locus imperij rus erit istud, ait.
Et matri, & vati paret Nonacrius heros;
Inque peregrina constitit hospes humo.
Sacraque multa quidem, sed Fauni prima bicornis
Has docuit gentes, alipedisque Dei.
Semicaper coleris succinctis Faune Lupercis;
Cùm lustrant celebres vellera secta vias.
At tu materno donasti nomine mensem
Inuentor curuæ, furibus apte, fidis.
Nec pietas hæc prima tua est; septena putaris
Pleiadum numero fila dedisse lyræ.
Hæc quoq; desierat: laudata est voce sororum.
Quid faciam? turbæ pars habet omnis idem.
Gratia Pieridum nobis æqualiter adsit:
Nullaque laudetur plusue minusue mihi.
AB Ioue surgat opus, prima mihi nocte videnda
Stella est in cunis officiosa Iouis.
Nascitur Oleniæ sidus pluuiale Capellæ:
Illa dati cœlum præmia lactis habet.
Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida,
Dicitur in siluis occuluisse Iouem.
Huic fuit hædorum mater formosa duorum,
Inter Dictæos conspicienda greges:
Cornibus aëreis, atque in sua terga recuruis:
Vbere, quod nutrix posset habere Iouis.

Lac dabat illa Deo, sed fregit in arbore cornu:
Truncaq; dimidia parte decoris erat.
Sustulit hoc Nymphe; cinxitq; decentibus herbis.
Et plenum pomis ad Iouis ora tulit.
Ille vbi res cæli tenuit solioq; paterno
Sedit, & inuicto nil Ioue maius erat;
Sidera nutricem, nutricis fertile cornu
Fecit; quæ dominæ nunc quoq; nomen habent.
Præstitibus Maiæ laribus vidêre Calendæ
Aram constitui, paruaq; signa Deûm
Vouerat illa quidem Curius, sed longa vetustas
Destruit, & saxo longa senecta nocet.
Caussa tamen positi fuerat cognominis illis,
Quod præstant oculis omnia tuta suis.
Stant quoque pro nobis: & præsunt mœnibus vrbis:
Et sunt præsentes, auxiliumq; ferunt.
Et canis ante pedes saxo fabricatus eodem
Stabat: quæ standi cum Lare caussa fuit?
Seruat vterque domum: domino quoque fidus vterq;:
Compita grata Deo, compita grata cani:
Exagitant & Lar, & turba Diania fures:
Peruigilantq; Lares: peruigilantq; canes.
Bina gemellorum quærebam signa Deorum,
Viribus annosæ facta caduca moræ:
Mille Lares geniumq; ducis, qui tradidit illos;
Vrbs habet: & vici numina trina colunt.
Quò feror? Augustus mensis mihi carminis huius
Ius habet: interea diua canenda bona est.
Est moles natiua loco: res nomina fecit:
Appellant saxum: pars bona montis ea est.
Huic Remus institerat frustra: quo tempore fratri
Prima Palatinæ regna dedistis aues.

Templa

Templa patres illic oculos exosa viriles
Leniter accliui constituere iugo.
Dedicat hæc veteris Clausorum nominis hæres,
Virgineo nullum corpore passa virum.
Liuia restituit; ne non imitata maritum
Esset: & ex omni parte secuta virum.
POstera cùm roseam pulsis Hyperionis astris,
In matutinis lampada tollet equis.
Frigidus Argestes summas mulcebit aristas:
Candidaq́ à Calabris vela dabuntur aquis.
At simul inducent obscura crepuscula noctem,
Pars Hyadum toto de grege nulla latet.
Ora micant tauri septem radiantia flammis:
Nauita quas Hyadas Graius ab imbre vocat.
Pars Bacchum nutrisse putat: pars credidit esse
Tethyos has neptes, Oceaniq́ senis.
Nondum stabat Atlas humeros oneratus olympo:
Cùm satus est forma conspiciendus Hyas.
Hunc stirps Oceani maturis nixibus Æthra
Edidit, & Nymphas: sed prior ortus Hyas.
Dum noua lanugo est; pauidos formidine ceruos
Terret: & est illi præda benigna lepus.
At postquam virtus annis adoleuit: in apros
Audet, & hirsutas comminus ire leas.
Dumqúe petit latebras fetæ catulosque leænæ,
Ipse fuit Libycæ præda cruenta leæ.
Mater Hyan, & Hyan mœstæ fleuêre sorores,
Ceruicemque polo suppositurus Atlas.
Victus vterq́ parens tamen est pietate sororum:
Illa dedit cœlum: nomina fecit Hyas.
Mater ades florum ludis celebranda iocosis:
Distuleram partes mense priore tuas.

Incipis Aprili: transis in tempora Maij:
  Alter te fugiens, cùm venit, alter habet.
Cùm tua sint, cedantque tibi confinia mensûm;
  Conuenit in laudes ille vel ille tuas.
Circus in hunc exit, clamataque palma theatris:
  Hoc quoque cum circi munere carmen eat.
Ipsa doce quæ sis, hominum sententia fallax.
  Optima tu proprij nominis author eris.
Sic ego, sic nostris respondet Diua rogatis:
  Dum loquitur: vernas afflat ab ore rosas.
Chloris eram, quæ Flora vocor corrupta Latino,
  Nominis est nostri littera Græca, sono.
Chloris eram Nymphæ campi felicis, vbi audis
  Rem fortunatis antè fuisse viris.
Quæ fuerit mihi forma, graue est narrare modestæ:
  Sed generum matri repperit illa Deum.
Vere fruor semper: semper nitidissimus annus:
  Arbor habet frondes, pabula semper humus.
Est mihi secundus dotalibus hortus in agris:
  Aura fouet: liquidæ fonte rigantur aquæ.
Hunc meus impleuit generoso flore maritus:
  Atque ait, Arbitrium tu dea floris habe.
Sæpe ego digestos volui numerare colores:
  Nec potui: numero copia maior erat.
Roscida cùm primùm folijs excussa pruina est,
  Et variæ radijs intepuére comæ;
Conueniunt pictis incinctæ vestibus Horæ:
  Inq; leues calathos munera nostra legunt.
Protinus accedunt Charites: nectuntq; coronas,
  Sertaq; cœlestes implicitura comas.
Prima per immensas sparsi noua semine gentes,
  Vnius tellus antè coloris erat.

Prima Therapnæo feci de sanguine florem:
Et manet in folio scripta querela suo.
Tu quoq; nomen habes cultos Narcisse per hortos:
Infelix, quòd non alter, & alter eras.
Quid Crocon, aut Acin referam, Cinyraq; creatum?
De quorum per me sanguine surget honor.
Mars quoq; si nescis, per nostras editus artes.
Iuppiter hoc vt adhuc nesciat vsq; precor.
Sancta Iouem Iuno, nata sine matre Minerua,
Officio doluit non eguisse suo.
Ibat vt Oceano quereretur facta mariti:
Restitit ad nostras fessa labore fores.
Quam simul adspexi: Quid te Saturnia, dixi,
Attulit? exponit quem petat illa locum.
Addidit & causam: verbis solabar amicis.
Non, inquit, verbis cura leuanda mea est.
Si pater est factus neglecto coniugis vsu
Iuppiter; & solus nomen vtrumq; tenet;
Cur ego desperem fieri sine coniuge mater;
Et parere intacto, dummodo casta, viro?
Omnia tentabo latis medicamina terris:
Et freta, Tartareos excutiamq; sinus.
Vox erat in cursu: vultum dubitantis habebam.
Nescio quid Nymphe posse videris, ait.
Ter volui promittere opem, ter lingua retenta est:
Ira Iouis magni caussa timoris erat.
Fer precor auxilium, dixit: celabitur author:
Et Stygiæ nomen testificabor aquæ.
Quod petis Olenijs, inquam, mihi missus ab aruis
Flos dabit: est hortis vnicus ille meis.
Qui dabat hoc, dixit, sterilem quoq; tange iuuencam:
Mater erit, tetigit: nec mora, mater erat.

Protinus hærentem decerpsi pollice florem.
Tangitur: & tacto concipit illa sinu.
Iamq; grauis Thracen, & læua Propontidos intrat,
Fitq; potens voti: Marsq; creatus erat:
Qui memor accepti per me natalis, Habeto
Tu quoq; Romulea, dixit, in vrbe locum.
Forsitan in teneris tantùm mea Regna coronis
Esse putes; tangit numen & arua meum.
Si bene floruerint segetes; erit area diues.
Si bene floruerit vinea, Bacchus erit.
Si bene floruerint oleæ; nitidissimus annus:
Poma quoque euentum temporis huius habent.
Flore semel læso pereunt viciæq; fabæq;:
Et pereunt lentes, aduena Nile, tuæ:
Vina quoq; in magnis operose condita cellis
Florent: & nebulæ dolia summa tegunt.
Mella meum munus: volucres ego mella daturas
Ad violam, & cythisos, & thyma cana voco.
Nos quoque idem facimus: tunc cùm iuuenilibus annis
Luxuriant animi, corporaq; ipsa vigent.
Talia dicentem tacitus mirabar: at illa
Ius tibi dicendi est, si qua requiris, ait.
Dic dea, respondi, ludorum quæ sit origo.
Vix bene desieram: rettulit illa mihi.
Cætera luxuriæ nondum instrumenta vigebant;
Aut pecus, aut latam diues habebat humum.
Hinc etiam locuples, hinc ipsa pecunia dicta est.
Sed iam de vetito quisq; parabat opes.
Venerat in morem populi depascere saltus:
Idq; diu licuit: pœnaq; nulla fuit.
Vindice seruabat nullo sua publica vulgus:
Iamq; in priuato pascere inertis erat.

Plebis

Plebis ad ædiles perducta licentia talis
Publicios: animus defuit antè viris.
Rem populus recipit: multam subiére nocentes:
Vindicibus laudi publica cura fuit.
Multa data est ex parte mihi: magnoqúe fauore
Victores ludos instituêre nouos.
Parte locant cliui, qui nunc erat ardua rupes:
Vtile nunc iter est: Publiciumq́; vocant.
Annua credideram spectacula facta, negauit:
Addidit & dictis altera verba suis.
Nos quoq; tangit honor: festis gaudemus, & aris:
Turbaq́; cœlestes ambitiosa sumus.
Sæpe Deos aliquis peccando fecit iniquos,
Et pro delictis hostia blanda fuit.
Sæpe Iouem vidi cùm iam sua mittere vellet
Fulmina, thure dato sustinuisse manum.
At si negligimur, magnis iniuria pœnis
Soluitur; & iustum præterit ira modum.
Respice Testiadem, flammis absentibus arsit;
Caussa est, quod Phœbes ara sine igne fuit.
Respice Tantaliden; eadem dea tela tenebat;
Virgo est; & spretos bis tamen vlta focos.
Hippolyte infelix velles coluisse Dionen;
Cùm consternatis diripereris equis.
Longa referre mora est collecta obliuia damnis.
Me quoq́; Romani præteriêre patres.
Quid facerem? per quod fierem manifesta doloris,
Exigerent nostræ qualia damna notæ?
Excidit officium tristi mihi; nulla tuebar
Rura; nec in pretio fertilis hortus erat.
Lilia deciderant; violas arere videres;
Filaqúe punicei languida facta croci.

Sæpe mihi Zephyrus, Dotes corrumpere noli
Ipsa tuas, dixit: dos mihi vilis erat.
Florebant oleæ: venti nocuêre proterui:
Florebant segetes: grandine læsa seges:
In spe vitis erat: cœlum nigrescit ab austris:
Et subita frondes decutiuntur aqua.
Nec volui fieri, nec sum crudelis in ira:
Cura repellendi sed mihi nulla fuit.
Conuenére patres: &, si bene floreat annus,
Numinibus nostris annua festa fouent.
Annuimus votis, consul cum consule ludos
Posthumio Lænas persoluêre mihi.
Cur tamen, vt dantur vestes Cerealibus albæ,
Sic est hæc cultu versicolore dicens?
An quia maturis albescit messis aristis?
Et color & species floribus omnis inest?
Annuit: & motu flores cecidêre capillis:
Decidere in mensas vt rosa missa solet.
Lumina restabant: quorum me caussa latebat:
Cum sic errores abstulit illa meos.
Vel quia purpureis collucent floribus agri;
Lumina sunt nostros visa decere dies:
Vel quia nec flos est hebeti, nec flamma colore:
Atq; oculos in se splendor vterq; trahit:
Vel quia delicijs nocturna licentia nostris
Conuenit, à vero tertia caussa venit.
Est breue præterea, de quo mihi quærere restat,
Si liceat dixi: dixit & illa, Licet:
Cur tibi pro Lybicis clauduntur rete leænis
Imbelles capreæ sollicitusq; lepus?
Non sibi respondi, syluas cessisse, sed hortos,
Aruaq; pugnaci non adeunda feræ.

Omnia finierat: tenues secessit in auras;
Mansit odor, posses scire fuisse deam.
Floreat vt toto carmen Nasonis in æuo;
Sparge precor donis pectora nostra tuis.
NOcte minus quarta promet sua sidera Chiron
Semiuir, & flaui corpore mistus equi.
Pelion Hæmoniæ mons est obuersus in austros:
Summa virent pinu: cætera quercus habet.
Phillyrides tenuit: saxo stant antra vetusto:
Quæ iustum memorant incoluisse senem.
Ille manus olim missuras Hectora letho,
Creditur in lyricis detinuisse modis;
Venerat Alcides exhausta parte laborum:
Iussaq; restabant vltima penè viro.
Stare simul casu Troiæ duo fata videres:
Hinc puer Æacides, hinc Ioue natus erat.
Excipit hospitio iuuenem Philyreius heros.
Et caussam aduentus hic rogat, ille docet.
Respicit interea clauam, spoliumq; leonis:
Virq; ait his armis, armaq; digna viro.
Nec se, quin horrens auderent tangere setis
Vellus, Achilleæ continuêre manus.
Dumq; senex tractat squalentia tela venenis;
Excidit, & læuo fixa sagitta pede est.
Ingemuit Chiron: traxitq; è vulnere ferrum:
Et gemit Alcides, Hæmoniusq; puer.
Ipse tamen lectas Pegasæis collibus herbas
Temperat: & vana vulnera mulcet ope.
Virus edax superabat opem, penitusq; recepta
Ossibus, & toto corpore pestis erat.
Sanguine Centauri Lernææ sanguis Echidnæ
Mistus, ad auxilium tempora nulla dabat.

Stabat vt ante patrem lachrymis perfusus Achilles:
Sic flendus Peleus, si moreretur, erat.
Sæpè manus ægras manibus fingebat amicis:
Morum, quos fecit, præmia doctor habet.
Oscula sæpè dedit, dixit quoq; sæpe iacenti;
Viue precor: nec me care relinque pater.
Nona dies aderat; cùm tu iustissime Chiron
Bis septem stellis corpora cinctus eras.

HVnc lyra curua sequi cuperet: sed idonea nondum
Est via: nox aptum tertia tempus erit.

SCorpius in cœlo, cùm cras lucescere nonas
Dicimus: à media parte videndus erit.

HInc vbi protulerit formosa ter Hesperus ora,
Ter dederint Phœbo sidera victa locum;
Ritus erit veteris nocturna Lemuria sacri:
Inferias tacitis Manibus illa dabunt.
Annus erat breuior: nec adhuc pia februa norant:
Nec tu dux mensûm Iane biformis eras.
Iam tamen extincto cineri sua dona ferebant:
Compositiq; nepos busta piabat aui.
Mensis erat Maius maiorum nomine dictus:
Qui partem prisci nunc quoque moris habet.
Nox vbi iam media est; somnosq; silentia præbent,
Et canis, & variæ conticuistis aues;
Ille memor veteris ritus, timidusq; Deorum
Surgit: habent gemini vincula nulla pedes:
Signaq; dat digitis medio cum pollice iunctis;
Occurrat tacito ne leuis vmbra sibi.
Cumq; manus purè fontana perluit vnda,
Vertitur: & nigras accipit ore fabas.
Auersusq; iacit: sed dum iacit: Hæc ego mitto:
His, inquit, redimo meq; meosq; fabis.

Hæc

Hæc nouies dicit: nec respicit, vmbra putatur
Colligere; & nullo terga vidente sequi.
Rursus aquam tangit: Themesæaq; concrepat æra:
Et rogat vt tectis exeat vmbra suis.
Cùm dixit nouies, Manes exite paterni:
Respicit; & purè sacra peracta putat:
Dicta sit vnde dies, quæ nominis extet origo:
Me fugit: ex aliquo est inuenienda Deo.
Pleiade nate mone virga venerande potenti:
Sæpe tibi est Stygij regia visa Iouis.
Venit adoratus Caducifer: accipe caussam
Nominis: ex ipso est cognita caussa Deo.
Romulus vt tumulo fraternas condidit vmbras:
Et malè veloci iusta soluta Remo;
Faustulus infelix, & passis Acca capillis
Spargebant lachrymis ossa perusta suis.
Inde domum redeunt sub prima crepuscula mœsti:
Vtq; erat in duro procubuêre toro.
Vmbra cruenta Remi visa est assistere lecto:
Atq; hæc exiguo murmura verba loqui:
En ego dimidium vestri parsq; altera voti,
Cernite sim qualis: qui modò talis eram.
Qui modò si volucres habuissem regna iubentes,
In populo potui maximus esse meo.
Nunc sum elapsa rogi flammis & inanis imago:
Hæc est ex illo forma relicta Remo.
Heû vbi Mars pater est? si vos modò vera locuti:
Vberaq; expositis ille ferina dedit.
Quem lupa seruauit, manus hunc temeraria ciuis
Perdidit: ô quanto mitior illa fuit!
Sæue Celer crudelem animam per vulnera reddas:
Vtq; ego, sub terras sanguinolentus eas.

Noluit

Noluit hoc frater: pietas æqualis in illo est:
Quod potuit, lachrymas manibus ille dedit.
Hunc vos per lachrymas, per vestra alimenta rogate,
Vt celebrem nostro signet honore diem.
Mandantem amplecti cupiunt: & brachia tendunt.
Lubrica prensantes effugit vmbra manus.
Vt secum fugiens somnos abduxit imago;
Ad regem voces fratris vterq; ferunt.
Romulus obsequitur: lucemq; Remuria dixit
Illam: quâ positis iusta feruntur auis.
Aspera mutata est in lenem tempore longo
Littera: quæ toto nomine prima fuit.
Mox etiam lemures animas dixêre silentum:
Hic sensus verbi: vis ea vocis erat.
Fama tamen veteres illi clausére diebus;
Vt nunc ferali tempore operta vides.
Nec viduæ tædis eadem, nec virginis apta
Tempora, quæ nupsit non diuturna fuit.
Hac quoq; de causa si te prouerbia tangunt;
Mense malas Maio nubere, vulgus ait.
Sed tamen hæc tria sunt sub eodem tempore festa,
Inter se nulla continuata die.
Quid solito citius liquido iubar æquore tollit,
Candida lucifero præueniente dies?
Fallor? an arma sonant? non fallimur: arma sonabant:
Mars venit; & veniens bellica signa dedit:
Vltor ad ipse suos cælo descendit honores,
Templaq; in Augusto conspicienda foro.
Et Deus est ingens & opus, debebat in vrbe
Non aliter nati Mars habitare sui.
Digna Gigantæis hæc sunt delubra trophæis:
Hinc fera Gradiuum bella mouere decet:

Seu quis ab Eoo nos impius orbe lacesset;
Seu quis ab occiduo Sole domandus erit:
Perspicit armipotens operis fastigia summi;
Et probat inuictos illa tenere Deos.
Perspicit in foribus diuersæ tela figuræ;
Armaque terrarum milite victa suo.
Hinc videt Ænean oneratum pondere caro:
Et tot Iuleæ nobilitatis auos.
Hinc videt Iliaden humeris ducis arma ferentem;
Claraque dispositis acta subesse viris.
Spectat & Augusto prætextum nomine templum;
Et visum lecto Cæsare maius opus.
Vouerat hoc iuuenis tunc, cùm pia sustulit arma;
A tantis princeps incipiendus erat.
Ille manus tendens instanti milite iusto,
In coniuratos talia dicta dedit;
Si mihi bellandi pater est, Vestæq; sacerdos
Author, & vlcisci nomen vtrumq; paro:
Mars ades; & satia scelerato sanguine ferrum:
Stetq; fauor caussa pro meliore tuus.
Templa feres: & me victore vocaberis Vltor.
Vouerat; & fuso lætus ab hoste redit.
Nec satis est meruisse semel cognomina Martis;
Persequitur Parthi signa retenta manu.
Gens fuit & campis, & equis, & tuta sagittis;
Et circumfusis inuia fluminibus.
Addiderant animos Crassorum funera genti:
Cùm perijt miles; signaq; duxq; simul.
Signa decus belli Parthus Romana tenebat;
Romanaq; aquilæ signifer hostis erat:
Isq; pudor mansisset adhuc nisi fortibus armis,
Cæsaris Ausoniæ protegerentur opes.

Ille notas veteres, & longi dedecus æui
Sustulit: agnorunt signa recepta suos.
Quid tibi nunc solitæ mitti post terga sagittæ?
Quid loca? quid rapidi profuit vsus equi?
Parthe refers aquilas; victos quoque porrigis arcus:
Pignora iam nostri nulla pudoris habes.
Ritè Deo templumq́, datum, nomenq́, Bisultor:
Emeritus voti debita soluit honor.
Solemnes ludos circi celebrate Quirites:
Non visa est fortem scena decere Deum.
PLeiadas adspicies omnes, totumq́, sororum
Agmen; vbi antè Idus nox erit vna super.
Tunc mihi non dubijs auctoribus incipit æstas:
Et tepidi finem tempora veris habent.
IDibus ora prior stellantia tollere taurum
Indicat: huic signo fabula nota abest;
Hoc alij signum Phariam dixêre iuuencam:
Quæ bos ex homine est, ex boue facta Dea.
Tunc quoq́, priscorum virgo simulachra virorum,
Mittere roboreo scripea ponte solet.
Corpora post decies senos qui credidit annos
Missa neci; sceleris crimine damnat auos.
Fama vetus, tunc cùm Saturnia terra vocata est;
Talia fatidici dicta fuisse senis;
Falcifero libata seni duo corpora gentes
Mittite, quæ Tuscis excipiantur aquis;
Donec in hæc venit Tirynthius arua, quotannis
Tristia Leucadio sacra peracta modo:
Illum stramineos in aquam misisse Quirites;
Herculis exemplo corpora falsa iaci.
Pars putat, vt ferrent iuuenes suffragia soli,
Pontibus infirmes præcipitasse senes.

Thybri doce verum; tua ripa vetustior vrbe est;
Principium ritus tu bene nosse potes.
Thybris arundiferum medio caput extulit aluêo;
Raucaq; dimouit talibus ora sonis;
Hæc loca desertas vidi sine mœnibus herbas;
Pascebat sparsas vtraq; ripa boues.
Et, quem nunc gentes Tiberim noruntq; timentq;
Tunc etiam pecori despiciendus eram
Arcadis Euandri nomen tibi sæpè refertur:
Ille meas remis aduena torsit aquas.
Venit & Alcides turba comitatus Achiua:
Albula, si memini, tunc mihi numen erat.
Excipit hospitio iuuenem Pallantius heros:
Et tandem Caco debita pœna fuit
Victor abit; secumq; boues Erythreiada prædant
Abstrahit; at comites longiùs ire negant:
Magnaq; pars horum desertis mansit in agris:
Montibus his ponunt spemq; laremq; suum.
Sæpe tamen patriæ dulci tangentur amore:
Atq; aliquis moriens hoc breue mandat opus.
Mittite me in Tiberim, Tiberinis vectus vt vndis
Litus ad Inachium puluis inanis eam.
Displicet hæredi mandati cura sepulchri;
Mortuus Ausonia conditur hospes humo.
Scirpea pro domino Tiberi iactatur imago:
Vt repetat Graias per freta longa domos.
Hactenus; & viuo subijt rorantia saxo
Antra; leues cursum sustinuistis aquæ.
CLare nepos Atlantis ades; quem montibus olim
Edidit Arcadijs Pleias vna Ioui;
Pacis & armorum superis imisq; Deorum
Arbiter; alato qui pede carpis iter;

Læte lyræ pulsu, nitida quæq; læte palæstra;
Quo didicit cultè lingua docente loqui.
Templa tibi posuêre patres spectantia circum
Idibus; ex illo est hæc tibi festa dies.
Te, quicunq; suas prouitentur vendere merces,
Thure dato, tribuas vt sibi lucra, rogant.
Est aqua Mercurij portæ vicina Capenæ;
Si iuuat expertis credere; numen habet.
Huc venit incinctus tunica mercator; & vrna
Purus suffusa, quam ferat, haurit aquam.
Vda fit, hinc laurus, lauro sparguntur ab vda
Omnia; quæ dominos sunt habitura nouos.
Spargit & ipse suos lauro rorante capillos:
Incipit & solita dicere voce preces.
Ablue præteriti periuria temporis, inquit:
Ablue præterita perfida verba fide.
Siue ego te feci testem, falsoué citaui
Non audituri nomina vana Iouis:
Siue Deum prudens alium diuamué fefelli;
Abstulerint celeres improba verba noti.
Et pereant veniente die periuria nobis:
Nec curent superi si qua locutus ero.
Da modò lucra mihi, da facto gaudia lucro:
Et face vt emptori verba dedisse iuuet.
Talia Mercurius poscentes ridet ab alto,
Se memor Ortygias surripuisse boues.
AT mihi pande precor multa meliora petenti,
In geminos ex quo tempore Phœbus eat.
Cùm totidem de mense dies superesse videbis;
Quod sunt Herculei facta laboris ait,
Dic, ego respondi, causam mihi sideris huius:
Causam facundo reddidit ore Deus:

Abstulerant raptas Phœben Phœbosq; sororem
Tyntaridæ fratres, hic eques, ille pugil.
Bella parant, repetuntq; suas & frater & Idas,
Leucippo fieri pactus vterq; gener.
His amor, vt repetant; illis, vt reddere nolint,
Suadet: & ex caussa pugnat vterq; pari,
Effugere Oebalidæ cursu potuére sequentes:
Sed visum est celeri vincere turpe fuga.
Liber ab arboribus locus est apta area pugnæ;
Constiterant illo nomina fido loco.
Pectora transiectus Lynceo Castor ab ense,
Non expectato vulnere pressit humum.
Vltor adest Pollux; & Lyncea perforat hasta;
Qua ceruix humeros continuata tegit.
Ibat in hunc Idas; vixqúe est Iouis igne repulsus;
Tela tamen dextræ fulmine rapta negant.
Iamqúe tibi Pollux cœlum sublime patebat;
Cùm mea dixisti percipe verba pater;
Quod mihi das vni cœlum, partire duobus;
Dimidium toto munere maius erit.
Dixit, & alterna fratrem statione recepit;
Vtile sollicitæ sidus vitamqúe rati.
Ad Ianum redeat, qui quærit Agonia quid sint;
Quæ tamen in fastis hoc quoque tempus habent.
Nocte sequente diem canis Erigoneius exit;
Est alio signi reddita causa loco.

PRoxima Vulcani lux est, quam lustria dicunt;
Lustrantur puræ, quas facit ille, tubæ.

QVatuor inde notis locus est; quibus ordine lectis,
Vel mos sacrorum, vel fuga regis inest.

NEc te prætereo populi Fortuna potentis
Publica; cui templum luce sequente datum est.

Hanc vbi diues aquis acceperit Amphitrite,
Grata Ioui fuluæ rostra videbis auis.
AVferet ex oculis veniens aurora Booten;
Continuaqúe die sidus Hyantis erit.

FASTORVM LIBER VI.

HIc quoque mensis habet dubias in nomine causas;
Quæ placeant positis omnibus ipse leges.
Facta canam: sed erunt qui me finxisse loquentur:
Nullaq́ mortali numina visa putent.
Est Deus in nobis, agitante calescimus illo:
Impetus hic sacræ semina mentis habet.
Fas mihi præcipuè vultus vidisse Deorum:
Vel quia sum vates, vel quia sacra cano.
Est nemus arboribus densum, secretus ab omnì
Vocé locus, si non obstreperetur aquis.
Hîc ego quærebam cœpti quæ mensis origo,
Esset & in cura nominis huius eram.
Ecce deas vidi; non quas præceptor arandi
Viderat; Ascreas cùm sequeretur oues.
Nec quas Priamides in aquosæ vallibus Idæ
Contulit; ex illis sed tamen vna fuit.
Ex illis fuit vna, sui germana mariti;
Hæc erat (agnoui) quæ stat in arce Iouis.
Horueram, tacitoq́ animum pallore fatebar;
Tunc dea quos fecit, sustulit ipsa metus:
Namq́ ait, ô vates Romani conditor anni,
At se per exiguos magna referre modos,
Ius tibi fecisti numen cœleste videndi:
Cùm placuit numeris condere festa tuis.

Ne tamen ignores; vulgiqúe errore traharis:
Iunius à nostro nomine nomen habet.
Est aliquid nupsisse Ioui; Iouis esse sororem:
Fratre magis dubito glorier, anne viro.
Si genus adspicitur; Saturnum prima parentem
Feci; Saturni sors ego prima fui.
A patre dicta meo quondam Saturnia Roma est:
Hæc illi à cælo proxima terra fuit.
Si torus in pretio est, dicor matrona Tonantis:
Iunctaqúe Tarpeio sunt mea templa Ioui.
An potuit Maio pellex dare nomina mensi?
Hic honor in nobis inuidiosus erit?
Cur igitur regina vocor, princepsq; Dearum?
Aurea cur dextræ sceptra dedere meæ?
An facient mensem luces: Lucinaq; ab illis
Dicar: & à nullo nomina mense traham?
Tum me pæniteat posuisse fideliter iras,
In genus Electræ, Dardaniamqúe domum.
Caussa duplex iræ: rapto Gnaymede dolebam;
Forma quoque Ideo iudice victa mea est.
Pæniteat quòd non foui Carthaginis arces.
Cúm mea sint illo currus & arma loco.
Pæniteat Sparten, Argosqúe, measqúe Mynecas,
Et veterem Latio supposuisse Samon.
Adde senem Tatium Iunonicolosqúe Faliscos;
Quos ego Romanis succubuisse tuli.
Sed neqúe pæniteat; nec gens mihi carior vlla est;
Hîc color: hîc teneo cum Ioue templa meo.
Ipse mihi Mauors, Commendo mœnia, dixi,
Hæc tibi: tu pollens vrbe nepotis eris.
Dicta fides sequitur: centum celebramur in aris:
Nec leuior quouis est mihi mensis honor.

Nec tamen hunc nobis tantummodò præstat honorem
Roma: suburbani dant mihi munus idem.
Inspice quos habebat ne moralis Aricia festos,
Et populus Laurens, Lauiniumquè meum:
Est illic mensis Iunonius, adspice Tibur:
Et Prænestinæ mœnia sacra deæ:
Iunonale leges tempus: nec Romulus illas
Condidit: at nostri Roma nepotis erat.
Finierat Iuno, respeximus: Herculis vxor
Stabat: & in vultu signa dolentis erant:
Non ego, si toto mater me cedere cœlo
Iusserit, inuita matre morabor, ait.
Nunc quoque non luctor de nomine temporis huius:
Blandior: & partes penè rogantis ago.
Remquè mei iuris malim tenuisse precando:
Et faueas caussæ forsitan ipse meæ.
Aurea possedit socio capitolia templo
Mater, & vt debet, cum Ioue summa tenet.
Et decus omne mihi contigit origine mensis:
Vnicus est, de quo sollicitamur, honor.
Quid graue si titulum mensis Romane dedisti
Herculis vxori, posteritasquè memor?
Hæc quoq; terra aliquid debet mihi nomine magni
Coniugis huc captas appulit ille boues.
Hîc malè defensus flammis & dote paterna
Cacus Auentinam sanguine tinxit humum.
Ad propiora vocor: populum digessit ab annis
Romulus: in partes distribuitq; duas.
Hæc dare consilium, pugnare paratior illa est:
Hæc ætas bellum suadeat: illa gerat.
Sic statuit: mensesquè nota secreuit eadem:
Iunius est iuuenum; qui fuit antè senum.

Dixit & in litem studio certaminis issent:
Atq; ira pietas dissimulata foret:
Venit Apollinea longas Concordia lauro,
Nexa comus placidi numen opusque ducis.
Hæc vbi narrauit Tatium fortemq; Quirinum,
Binaque cum populis regna coisse suis.
Et lare communi soceros, generosque receptos:
His nomen iunctis Iunius, inquit, habet.
Dicta triplex caussa est, at vos ignoscite diuæ:
Res est arbitrio non dirimenda meo.
Ite pares à me: perierunt iudice formæ
Pergama plus lædunt, quam iuuat vna, duæ.
Sunt auidæ volucres: non quæ Phineia mensis
Guttura fraudabant: sed genus inde trahunt.
Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ.
Canities pennis, vnguibus hamus inest.
Nocte volant: puerosq; petunt nutricis egentes:
Et vitiant cunis corpora rapta suis.
Carpere dicuntur lactentia viscera rostris:
Et plenum poto sanguine guttur habent.
Est illis Strigibus nomen: sed nominis huius
Caussa; quod horrenda stridere nocte solent.
Siue igitur nascuntur aues; seu carmine fiunt:
Næniaq; in volucres falsa figurat anus:
In thalamos venêre Procæ: Proca natus in illis
Præda recens auium quinq; diebus erat:
Pectoraq; exorbent auidis infantia linguis:
At puer infelix vagit, opemque petit.
Territa voce sui nutrix accurrit alumni:
Et rigido sectas inuenit vngue genas.
Quid faceret? color oris erat; qui frondibus olim
Esse solet seris; qua noua læsit hyems.

Peruenit ad Grauen; & rem docet: illa, Timorem
Pone; tuus sospes, dixit alumnus erit.
Venerat ad cunas; flebant materq́, paterq́;
Sistite vos lachrymas; ipsa medebor, ait.
Protinus arbutea postes ter in ordine tangit,
Fronde; ter arbutea limina fronde notat.
Spargit aquis aditus, & aquæ medicamen habebant;
Extaq́ue de porca cruda bimestre tenet.
Atque ita Noctis aues extis puerilibus, inquit,
Parcite: pro patruo victima parua cadit.
Cor pro corde precor, pro fibris sumite fibras;
Hanc animam vobis pro meliore damus.
Sic vbi libauit prosecta sub æthera ponit;
Quinq́ue adsint sacris respicere ille vetat.
Virgaq́ue Ianalis de spina sumitur alba;
Qua lumen thalamis parua fenestra dabat;
Post illud neque aues cunas violasse feruntur;
Et rediit puero, qui fuit antè, color.
Pinguia cur illis gustentur larda Calendis;
Mistaq́ue cum calido sit faba farre rogas?
Prisca dea est; aliturq́ue cibis, quibus antè solebat:
Nec petit adscitas luxuriosa dapes.
Piscis adhuc illi populo sine fraude natabat;
Ostreaq́ue in conchis tua fuêre suis;
Nec Latium norat, quam præbet Ionia diues;
Nec quæ Pygmæo sanguine gaudet auis;
Et præter pennas nihil in pauone placebat;
Nec tellus captas miserat antè feras.
Sus erat in pretio; cæsa sue festa colebant;
Terra fabas tantùm, duraq́ue farra dabat.
Quæ duo mista simul sextis quicunq́ue Calendis
Ederit; huic lædi viscera posse negant.

Arce

Arce quoque in summa Iunoni templa Monetæ,
Ex voto memorant facta Camille tuo.
Ante domus Manli fuerat; qui Gallica quondam
A Capitolino reppulit arma Ioue.
Quàm benè, di magni, pugna cecidisset in illa
Defensor solij, Iuppiter alte, tui.
Vixit, vt occideret damnatus crimine regni;
Hunc illi titulum longa senecta dabat.
Lux eadem Marti festa est; quem prospicit extra
Appositum dextræ porta Capena viæ.
Te quoq; Tempestas, meritam delubra fatemur;
Cur penè est Corsis obruta Classis aquis.
Hæc hominum monumenta patent, si quærimus astra,
Tunc oritur magni præpes adunca Iouis.
POstrema lux Hyadas Taurinæ cornua frontis
Euocat: & multa terra madescit aqua.
MAne vbi bis fuerit, Phœbusq; iterauerit ortus;
Factaq; erit posito rore bis vda seges;
Hac sacrata die Tusco Bellona duello
Dicitur: & Latio prospera semper adest.
Appius est author: Pyrho qui pace negata
Multum animo vidit, lumine captus erat.
Prospicit à tergo summum breuis area circum:
Est vbi non paruæ parua columna notæ.
Hinc solet hasta manu belli prænuntia mitti:
In regem & gentes cùm placet arma capi.
ALtera pars circi custode sub Hercule tuta est;
Quod Deus Euboico carmine munus habet.
Muneris est tempus, qui nonas Lucifer ante est.
Si titulos quæris: Sylla probauit opus.
QVærebam Nonas Sancto Fidóne referrem,
An tibi Semo pater: tunc mihi Sanctus ait:

Cuicunq; ex istis dederis: ego munus habebo:
Nomina terna fero; sic voluére Cures
Hunc igitur veteres donârunt æde Sabini:
Inq; Quirinali constituêre iugo.
EST mihi, sitq; precor nostris diuturnior annis
Filia: qua fælix sospite semper ero
Hanc ego cùm vellem genero dare; tempora tædis
Apta requirebam: quæq; cauenda forent.
Tunc mihi post sacras monstratur Iunius Idus,
Vtilis & nuptis, vtilis esse viris.
Primaqúe pars huius thalamis aliena reperta est;
Nam mihi sic coniunx sancta dialis ait;
Donec ab Iliaca placidus purgamina Vesta,
Detulerit flauis in maris Thybris aquis:
Non mihi detonso crimen depectere buxò:
Non vngues ferro subsecuisse licet:
Non tetigisse virum; quamuis Iouis ille sacerdos:
Quamuis perpetua sit mihi lege datus
Tu quoq; ne propera: meliùs tua filia nubet;
Ignea cùm pura veste nitebit humus.
TErtia post Nonas remouere Licaona Phœbe
Fertur: & à tergo non habet visa metum.
Tunc ego me memini ludos in gramine campi
Adspicere, & dici, lubrice Thybri tuos.
Festa dies illis, qui lina madicia ducunt;
Quiq; tegunt paruis æra recurua cibis.
MEns quoq; numen habet: Menti delubra vidimus
Vota metu belli, perfide Pœne, tui.
Pœne rebellabas: & letho consulis omnes
Attoniti Mauras pertimuêre manus.
Spem metus expulerat: cùm Menti vota Senatus
Suscipit, & melior protinus illa venit.

Adspicit instantes medijs sex lucibus Idus
Illa dies: qua sunt vota soluta deæ.
VEsta faue: tibi nunc operata resoluimus ora:
Ad tua si nobis sacra venire licet.
In prece totus eram: cœlestia numina sensi,
Lætaq; purpurea luce refulsit humus.
Non equidem vidi (valeant mendacia vatum,)
Te dea; nec fueras adspicienda viro.
Sed quæ nescieram, quorumq; errore tenebar;
Cognita sunt nullo præcipiente mihi.
Dena quater memorant habuisse Palilia Romam;
Cùm flammæ custos æde recepta dea est.
Regis opus placidi; quo non metuentius vllum
Numinis ingenium terra Sabina tulit.
Quæ nunc ære nitent: stipula tunc tecta virebant;
Et paries lento vimine textus erat.
Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestæ;
Tunc erat intonsi regia magna Numæ.
Forma tamen templi, qua nunc manet, antè fuisse
Dicitur; & formæ causa probanda subest.
Vesta eadem est, & terra; subest vigil ignis vtriq;
Significat sedem terra focusq; suam.
Terra pilæ similis nullo fulcimine nixa,
Aëre subiecto tam graue pendet onus.
Ipsa volubilitas libratum sustinet orbem;
Quisquè premat partes angulus omnis abest.
Cumquè sit in media rerum regione locata;
Et tangat nullum plusue, minusuè latus;
Ni connexa foret, parti vicinor esset;
Nec medium terræ mundus haberet onus.
Arte Syracusia suspensus in aëre clauso.
Stat globus immensi parua figura poli,

Et quantum à summis, tantum secessit ab imis
Terra: quod vt fiat, forma rotunda facit.
Par facies templi; nullus procurrit in illo
Angulus: à pluuio vendicat imbre tholus.
Cur sit virginibus, quæris, dea culta ministris;
Inueniam caussas hac quoq; parte suas.
Ex Ope Iunonem memorant Cereremq; creata;
Semine Saturni, tertia Vesta fuit.
Vtraq; nupserunt: ambæ peperisse feruntur;
De tribus impatiens restitit vna viri.
Quid mirum, virgo si virgine læta ministræ
Admittit castas in sua sacra manus?
Nec tu aliud vestam quàm viuam intellige flammam,
Nataq; de flamma corpora nulla vides.
Iure igitur virgo est, quæ semina nulla remittit,
Nec capit, & comites virginitatis amat.
Esse diu stultus Vestæ simulachra putaui:
Mox didici curuo nulla subesse tholo.
Ignis inextinctus templo celatur in illo:
Effigiem nullam Vesta, nec ignis habent.
Stat vi terra sua: vi stando Vesta vocatur;
Causaq; per Graij nominis esse potest.
At focus à flammis, & quod fouet omnia, dictus:
Qui tamen in primis ædibus antè fuit.
Hinc quoq; vestibulum dici reor: inde precando
Dicimus ô Vesta, quæ loca prima tenes.
Ante focos olim scamnis considere longis
Mos erat: & mensæ credere adesse Deos.
Nunc quoq; cùm fiunt antiquæ sacra Vacunæ;
Ante Vacunales stantq; sedentq; focos.
Venit in hos annos aliquid de more vetusto;
Fert missos Vestæ pura patella cibos.

Ecce coronatis panis dependet asellis;
Et velant scabras florida serta molas.
Sola prius furnis tollebant farra coloni;
Et fornacali sunt sua sacra deæ.
Suppositum cineri panem focus ipse parabat;
Strataq; erat tepido tegula quassa solo.
Inde focum seruat pistor, dominamq; focorum,
Et quæ pumiceas versat asella molas.
Præteruam? referamne tuum rubicunde Priape
Dedecus? est multa fabula plena ioci.
Nomine, quàm pretio celebratior, arce Tonantis,
Discant Pistoris quid velit ara Iouis:
Cincta premebantur trucibus Capitolia Gallis:
Fecerat obsidio iam diuturno famem.
Iuppiter ad solium superis regale vocatis.
Incipe, ait Marti; protinus ille refert;
Scilicet ignotum est quæ sit fortuna meorum;
Et dolor hic animi voce querentis eget?
Si tamen vt referam breuiter mala iuncta pudori
Exigis; Alpino Roma sub hoste iacet.
Hæc est cui fuerat promissa potentia rerum;
Iuppiter hanc terris impositurus eras.
Iamq; suburbanos, Etruscaquée contudit arma;
Spes erat in cursu; nunc Lare sua pulsa est.
Vidimus ornatos ærata per atria picta,
Veste triumphales occubuisse senes.
Vidimus Iliacæ transferri pignora Vestæ
Sede; putant aliquos scilicet esse Deos?
At si respicerent, quâ vos habitatis in arce;
Totquée domos vestras obsidione premi;
Nil opis in cura scirent superesse Deorum;
Et data sollicita thura perire manu,

Atque

Atque vtinam pugnæ pateat locus; arma capessent;
Et si non poterunt exsuperare cadent.
Nunc inopes victus, ignauaque fata timentes
Monte suo clausos barbara turba premit.
Tunc Venus, & lituo pulcher, trabeaque Quirinus;
Vestaque pro Latio multa locuta suo est;
Publica respondit cura est pro mœnibus istis,
Iuppiter; & pœnas Gallia victa dabit.
Tu modò, quæ desunt fruges, superesse putentur,
Effice; nec sedes desere Vesta tuas.
Quodcunq; est solidæ Cereris caua machina frangat;
Mollitamque manu duret in igne focus.
Iusserat: & fratris virgo Saturnia iussis
Annuit: & mediæ tempora noctis erant.
Iam ducibus somnum dederat labor: increpat illos
Iuppiter: & sacro, quid velit, ore docet:
Surgite & in medios de summis arcibus hostes
Mittite, quam minimè tradere vultis opem.
Somnus abit; quæruntq; nouis ambagibus acti
Tradere quam nolint, & iubeantur, opem.
Esse Ceres visa est iaciunt Cerealia dona:
Iacta super galeas, scutaque longa sonant.
Posse fame vinci spes excidit: hoste repulso,
Candida Pistori ponitur ara Ioui.
Fortè reuertebar festis Vestalibus illa,
Qua noua Romano nunc via iuncta fore est.
Huc pede matronam nudo descendere vidi:
Obstupui tacitus, sustinuique gradum.
Sensit anus vicina loco iussumque sedere,
Alloquitur quatiens voce tremente caput.
Hoc vbi nunc fora sunt, vdæ tenuêre paludes:
Amne redundatis fossa madebat aquis.

Curtius ille lacus, siccas qui sustinet aras:
  Nunc solida est tellus, sed lacus antè fuit.
Qua Velabra solent in circum ducere pompas:
  Nil præter salices, crassæque canna fuit.
Sæpe suburbanas rediens conuiua per vndas
  Cantat; & ad nautas ebria verba iacit.
Nondum conueniens diuersis iste figuris,
  Nomen ab auerso cœperat amne Deus.
Hic quoq; lucus erat iuncis & arundine densus:
  Et pede velato non adeunda palus.
Stagna recesserunt: & aquas sua ripa coërcet:
  Siccaq; nunc tellus, mos tamen ille manet.
Reddiderat causam. Valeas anus optima dixi:
  Quod superest æui molle sit omne tui.
Cætera iam pridem didici puerilibus annis:
  Non tamen idcircò prætereunda mihi.
Mœnia Dardanides nuper noua fecerat Ilus:
  Ilus adhuc Asiæ diues habebat opes.
Creditur armiferæ signum cœleste Mineruæ,
  Vrbis in Iliacæ desiluisse iugo.
Cura videre fuit, vidi templumq; locumque:
  Hoc superest illic: Pallada Roma tenet.
Consulitur Smintheus: lucoq; obscurus opaco,
  Hoc non mentito reddidit ore sonos:
Ætheriam seruare Deam: seruabitis vrbem:
  Imperium secum transferet illa loci.
Seruat, & inclusam summa tenet Ilus in arce:
  Curaque ad hæredem Laomedonta venit.
Sub Priamo seruata parum: sic ipsa volebas:
  Ex quo iudicio forma reuicta tua est.
Seu genus Adrasti, seu furtis aptus Vlysses,
  Seu pius Æneas, eripuisse ferunt.

Author

Author in incerto, res est Romana: tuetur
Vesta; quod assiduo lumine cuncta videt.
Heu quantum timuêre partes; quo tempore Vesta
Arsit: & est tectis obruta pœnè suis?
Flagrabant sancti sceleratis ignibus ignes:
Mistaque erat flammæ, flamma profana piæ.
Attonitæ flebant dimisso crine ministræ:
Abstulerat vires corporis ipse timor.
Prouolat in medium: magna, Succurrite, voce:
Non ex auxilium flere, Metellus ait.
Pignora virgineis fatalia tollite palmis:
Non ea sunt voto, sed rapienda manu.
Me miserum, dubitatis, ait: dubitare videbat;
Et pauidas posito procubuisse genu.
Haurit aquas: tollensque manus, Ignoscite, dixit;
Sacra vir intrabo non adeunda viro
Si scelus est: in me commissi pœna redundet:
Sit capitis damno Roma soluta mei.
Dixit; & irrupit: factum dea rapta probauit:
Pontificisque sui munere tuta fuit.
Nunc benè lucetis sacro sub Cæsare flammæ,
Ignis in Iliacis nunc erit, estque focis.
Nullaque dicetur vittas temerare sacerdos
Hoc duce; nec viua defodietur humo.
Sic incesta perit: quia quam violauit, in illo
Conditur, & tellus, Vestaque numen idem est.
Tum sibi Collatio Brutus cognomen ab hoste
Fecit & Hispanam sanguine tinxit humum.
Scilicet interdum miscentur tristia lætis;
Nec populum toto pectore festa iuuant.
Crassus ad Euphraten aquilas, natumque, suosque
Perdidit: & læto est vltimus ipse datus.

Parthe quid exultas: dixit dea, signa remittes:
Quique necem Crassi vindicet, vltor erit.
AT simul auritis violæ dementur asellis:
Et Cereris fruges aspera saxa terent:
Nauita puppe sedens, Delphina videbimus, inquit,
Humida cùm pulso nox erit orta die.
IAm Phryx à nupta quereris Tythone relinqui:
Et vigil Eois Lucifer exit aquis.
Ite bonæ matres: vestrum Matralia festum:
Flauaque Thebanæ reddite liba deæ.
Pontibus & magno iuncta est celeberrima circo
Area: quæ posita de boue nomen habet:
Hac tibi luce ferunt Matutæ sacra parenti,
Sceptriferas Serui templa dedisse manus.
Quæ dea sit, quare famulas à limine templi,
Arceat (arcet enim, libaque tosta petit)
Bacche racemiferos hederâ redimite capillos,
Si domus illa tua est, dirige vatis opus.
Arserat obsequio Semele Iouis: accipit Ino
Te puer: & summa sedula nutrit ope.
Intumuit Iuno: rapta quod pellice natum
Educet: at sanguis ille sororis erat:
Hinc agitur furijs Athamas, sed imagine falsa:
Tuque cadis patria, parue Learche, manu.
Mœsta Learcheas mater tumulauerat vmbras:
Et dederat miseris omnia iusta rogis.
Hæc quoq; funestos vt erat laniata capillos,
Prosilit: & cunis te Melicerta rapit.
Est spatio contracta breui; freta bina repellit:
Vnaque pulsatur terra duabus aquis.
Huc venit insanis natum complexa lacertis:
Et secum è celso mittit in alta iugo.

Excipit

Excipit illæsos Panope, centumque sorores:
Et placido lapsu per sua regna ferunt.
Nondum Leucothoë, nondum puer ille Palæmon,
Verticibus densis Thybridis ora tenent.
Lucus erat: dubium Semele; Stimelene vocetur:
Mænadas Ausonias incoluisse ferunt
Quærit ab his Ino quæ gens foret: Arcadas esse
Audit; & Euandrum sceptra tenere loci.
Dissimulata deam Latias Saturnia Bacchas,
Instimulat fictis insidiosa sonis:
O nimium faciles, ô toto pectore captæ,
Non venit hæc vestris hospes amica thoris.
Fraude petit: sacriq́; parat cognoscere ritum:
Quo possit pœnas pendere, pignus habet.
Vix benè desierat: complent vlulatibus auras
Thyades effusis per sua colla comis:
Inijciuntq́; manus; puerumq́; auellere pugnant,
Quos ignorat adhuc, inuocat illa Deos:
Dijq́; virique loci miseræ succurrite matri;
Clamor Auentini saxa propinqua ferit.
Appulerat ripæ vaccas Oetæus Iberas:
Audit: & ad vocem concitus vrget iter.
Herculis aduentu, quæ vim modò ferre parabant,
Turpia fœmineæ terga dedêre fugæ.
Quid petis hinc (cognorat enim) matertem Bacchi?
An numen quod me, te quoque vexat? ait
Illa docet partim, partim præsentia nati
Continet; & furijs in scelus isse pudet.
Rumor, vt est velox, agitatis peruolat alis:
Estque frequens Ino nomen in ore tuum.
Hospita Carmentis fidos intrasse penates
Diceris: & longam deposuisse famem.

Liba sua properata manu Tegeæa sacerdos
Traditur, & subitò cocta dedisse foco.
Nunc quoq; liba iuuant festis Matralibus; illa
Rustica sedulitas gratior arte fuit.
Nunc, ait, ô vates, venientia fata resigna,
Qua licet: hospitijs hoc precor adde meis.
Parua mora est: cœlum vates ac numina sumit;
Fitque sui toto pectore plena Dei.
Vix illam subitò posses cognoscere: tanto
Sanctior, & tanto, quam modò, maior erat.
Læta canam: gaude defuncta laboribus Ino,
Dixit: & huic populo prospera semper ades.
Numen eris pelagi: natum quoque pontus habebit:
In nostris aliud sumite nomen aquis.
Leucothoë Graijs, Matuta vocabere nostris:
In portus nato ius erit omne tuo:
Quem nos Portumnum, sua lingua Palæmona dicet.
Ite precor nostris æquus vterque locis.
Annuerat: promissa fides: posuêre labores:
Nomina mutarunt: hic Deus, illa Dea est.
TVllia coniugio sceleris mercede parato,
His solita est dictis exstimulare virum.
Quid iuuat esse pares, te nostræ cæde sororis,
Meque tui fratris; si pia vita placet?
Viuere debuerant & vir meus, & tua coniunx,
Si nullum ausuri maius eramus opus;
Et caput, & regnum factum est dotale parentis:
Si vir es, indictas exige dotis opes.
Regia res scelus est: socero cape regna necato:
Et nostras patrio sanguine tinge manus.
Talibus instinctus solio priuatus in alto
Sederat: attonitum vulgus ad arma ruit.

Hinc cruor, & cædes, infirmaque vincitur ætas:
Sceptra gener socero rapta superbus habet.
Ipse sub esquiliis, vbi erat sua regia, cæsus
Concidit in dura sanguinolentus humo.
Filia carpento patrios initura penates,
Ibat per medias alta feroxque vias.
Corpus vt adspexit, lachrymis auriga profusis,
Restitit: hunc tali corripit illa sono:
Vadis? an expectas pretium pietatis amarum!
Duc, inquam, inuitas ipsa per ora rotas.
(Certa fides facti) dictus sceleratus ab illa
Vicus: & æterna res ea pressa nota.
Post tamen hæc ausa est templum monumenta parentis
Tangere: mira quidem, sed tamen acta loquor.
Signum erat in solio residens sub imagine Tulli:
Dicitur hoc oculis opposuisse manum.
Et vox audita est, Vultus abscondite nostros,
Ne natæ videant ora nefanda meæ.
Veste data tegitur, vetat hanc fortuna moueri,
Et sic è templo est ipsa locuta suo.
Ore reuelato qua primùm luce patebit
Seruius: hæc positi prima pudoris erit.
Parcite matronæ vetitas attingere vestes,
Solemnes satis est voce mouere preces:
Sitque caput semper Romano tectus amictu,
Qui rex in nostra septimus vrbe fuit.
Arserat hoc templum: signo tamen ille pepercit
Ignis: opem nato Mulciber ipse tulit.
Namq; pater Tulli Vulcanus, Ocrisia mater
Præsignis facie Corniculana fuit.
Hanc secum Tanaquil sacris de more peractis,
Iussit in ornatum fundere vina focum.

Iussa

Iussa foco captiua sedet: conceptus ab illa
Seruius à cœlo fœmina gentis habet.
Signa dedit genitor tunc cum caput igne corusco
Contigit: inq; comis flammeus arsit apex.
Te quoque magnifica, Concordia, dedicat ædo
Liuia: quam caro præstitit illa viro.
Disce tamen veniens ætas: vbi Liuia nunc est
Porticus; immensæ tecta fuêre domus
Vrbis opus domus vna fuit; spatiumque tenebat,
Quo breuius muris oppida multa tenent.
Hæc æquata solo est nullo sub crimine regni.
Sed quia luxuria visa nocere sua est.
Sustinuit tantas operum subuertere moles:
Totque suas hæres perdere Cæsar opes.
Sic agitur censura: & sic exempla parantur;
Cùm iudex, alios quod monet, ipse facit.

NVlla nota est veniente die, quam dicere possis,
Idibus inuicto sunt data templa Ioui.
Et iam quinquatrus iubeor narrare minores:
Nunc ades ô cœptis, flaua Minerua meis.
Cur vagus incedit tota tibicen in vrbe?
Quid sibi personæ, quid toga longa volunt?
Sic ego: sic posita Tritonia cuspide dixit:
Possem vtinam doctæ verba referre deæ.
Temporibus veterum tibicinis vsus auorum
Magnus, & in magno semper honore fuit.
Cantabat fanis, cantabat tibia ludis:
Cantabat mœstis tibia funeribus.
Dulcis erat mercede labor: tempusque secutum est,
Quod subitò gratæ frangeret artis opes.
Adde quòd ædilis, pompa qui funeris irent,
Artifices solos iusserat esse decem.

Exilio mutant vrbem: Tiburque recedunt:
  (Exilium quodam tempore Tibur erat,)
Quæritur in scena caua tibia: quæritur aris:
  Ducit supremos nænia nulla toros.
Seruierat quidam quantolibet ordine dignus
  Tibure: sed longo tempore liber erat.
Rure suo parat ille dapes; turbamque canorum
  Conuocat: ad festas conuenit illa dapes.
Nox erat: & vinis oculique animique natabant:
  Cùm præcomposito nuntius ore venit.
Atque ita, Quid cessas conuiuas soluere? dixit.
  Author vindictæ nam venit ille suæ.
Nec mora: conuiuæ valido titubantia vino
  Membra mouent: dubij stantque labantque pedes.
At dominus, Discedite, ait: plaustroque morantes,
  Sustulit: in plaustro scirpea lata fuit:
Alliciunt somnos tempus, motusq́ue, merumq́ue:
  Potaque se Tibur turba redire putat.
Iamque per Esquilias Romanam intrauerat vrbem:
  Et manè in medio plaustra fuére foro.
Claudius vt posset specie numeroq́ue Senatum
  Fallere, personis imperat ora tegi:
Admiscetque alios: & vt hunc tibicina cætum
  Augeat, in longis vestibus esse iubet.
Sic reduces bene posse tegi: ne fortè notentur
  Contra collegæ iussa redire sui.
Res placuit: cultuque nouo licèt Idibus vti:
  Et canere ad veteres verba iocosa modos.
Hæc vbi perdocuit: superest mihi discere, dixi,
  Cur sit quinquatrus illa vocata dies.
Martius, inquit, habet tali mea nomine festa:
  Estque sub inuentis hæc quoq́ue turba meis.

Prima

Prima terebrato per rara foramina buxo,
Vt daret effeci tibia longa sonos.
Vox placuit: faciem liquidis referentibus vndis,
Vidi, & virgineas intumuisse genas.
Ars mihi non tanti est, valeas mea tibia, dixi,
Excipit abiectam cespite ripa suo.
Inuentam Satyrus primum miratur: & vsum
Nescit: & afflatam sentit habere sonum.
Et modò dimittit digitos, modò concipit auras:
Iamque inter Nymphas arte superbus erat.
Prouocat & Phœbum: Phœbo superante pependit:
Cæsa recesserunt à cute membra sua.
Sum tamen inuentrix authorque ego carminis huius:
Hoc est cur nostros ars colit ista dies.

TErtia nox veniet: qua tu Dodana Thyene
Stabis Agenoreæ fronte videnda bouis.
Hæc est illa dies, qua tu purgamina Vestæ,
Thybri per Etruscas in mare mittis aquas.

SI qua fides ventis, Zephyro datæ carbasa nautæ:
Cras veniet vestris ille secundus aquis.

AT pater Heliadum, radios vbi tinxerit vndis;
Et cinget geminos stella serena polos;
Tollet humo validos proles Hyrea lacertos:
Continua delphin nocte videndus erit.
Scilicet hic olim Volscos, Æquosq; fugatos
Viderat in campis Algida terra tuis.
Vnde suburbano clarus Tiburte triumpho,
Vectus es in niueis Posthume victor equis.

IAm sex & totidem luces de mense supersunt:
Huic vnum numero tu tamen adde diem.
Sol abit è Geminis, & Cancri signe rubescunt:
Cœpit Auentina Pallas in arce coli.

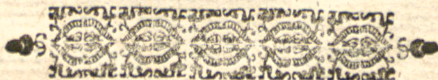
IAm tua Laomedon oritur nurus: ortaque noctem
Pellit, & è pratis cana pruina fugit.
Reddita quisquis is est, Summano templa feruntur:
Tunc, cùm Romanis Pyrrhe timendus eras.
HVnc quoq; cum patrijs Galatea receperit vndis,
Plenaq; securæ terra quietis erit;
Surgit humo iuuenis telis afflatus auitis:
Et gemino nexas porrigit angue manus.
Notus amor Phædræ, nota est iniuria Thesei:
Deuouit natum credulus ille suum.
Solliciti terrentur equi: frustraq; retenti,
Per scopulos dominum duraq; saxa trahunt:
Exciderat curru: lorisq; morantibus artus
Hippolytus lacero corpore raptus erat:
Reddideratq; animam multum indignante Dianæ,
Nulla Coronides causa doloris ait.
Namq; pio iuueni vitam sine vulnere reddam:
Et cedent arti tristia fata meæ.
Gramina continuò loculis depromit eburnis:
Profuerant Glauci manibus illa prius:
Tunc, cùm obseruatas augur descendit in herbas:
Vsus & auxilio est anguis ab angue dato.
Pectora ter tetigit, ter verba salubria dixit:
Depositum terra sustulit ille caput.
Lucus eum, nemorisq; sui Dictynna recessu
Celat: Aricino Virbius ille lacu est.
At Lachesis Clothoque dolent sua fila teneri:
Et fieri regni iura minora sui.
Iuppiter, exemplum veritus, direxit in illum
Fulmina, qui nimiæ nouerat artis opem.
Phœbe querebaris, Deus est, placare parenti:
Propter te, fieri quod vetat, ipse facit.

Non

NOn ego te, quamuis properabis vincere Cæsar,
Si vetat auspicium signa mouere velim.
Sunt tibi Flaminius Thrasymenaque littora testes:
Per volucres æquos multa monere Deos.
Tempora si veteris quæris temeraria damni:
Quartus ab extrema mense bis ille dies.
POstera lux melior superat Masanissa Syphacem.
Et cecidit telis Hasdrubal ipse suis.
TEmpora labuntur, tacitisq́; senescimus annis,
Et fugiunt freno non remorante dies.
Quàm citò venerunt Fortunæ fortis honores:
Post septem luces Iunius actus erit.
Ite deam læti fortem celebrate Quirites:
In Tyberis ripa munera regis habet.
Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymba:
Nec pudeat potos inde redire domum.
Ferte coronatæ iuuenum conuiuia lintres:
Multaq́; per medias vina bibantur aquas.
Plebs colit hanc: quia qui posuit, de plebe fuisse
Fertur, & ex humili sceptra tulisse loco.
Conuenit & seruis: serua quia Tullius ortus
Constituit dubiæ templa propinqua deæ.
ECce suburbana rediens malè sobrius æde,
Ad stellas aliquis talia verba iacit.
Zona latet tua nunc; & cras fortasse latebit:
Dehinc erit, Orion, adspicienda mihi.
At si non esset potus dixisset eadem,
Venturum tempus solstitiale die.
LVcifero subeunte, lares delubra tulerunt:
Hic vbi fit docta multa corona manu.
Tempus idem Statoris erit: quod Romulus olim
Ante Palatini condidit ora iugi.

TOt restant de mense dies, quot nomina Parcis,
Cùm data sunt trabeæ templa, Quirine, tua.
TEmpus Iuleis, cras est natale Calendis:
Pierides cœptis addite summa meis.
Dicite Pierides, quis vos addixerit isti,
Cui dedit inuitas, victa nouerca manus.
Sic ego, sic Clio clari monumenta Philippi
Aspicis: vnde trahit Martia casta genus,
Martia sacrifico deductum nomen ab Anco?
In qua par facies nobilitate fuit.
Par animo quoq; forma suo respondit in illa:
Et genus & facies, ingeniumq; simul.
Nec quòd laudamus formam, tu turpe putaris,
Laudamus magnas hac quoq; parte deas.
Nupta fuit quondam matertera Cæsaris illi,
O decus, ô sacra fœmina digna domo!
Sic cecinit Clio, doctæ assensêre sorores:
Annuit Alcides, increpuitq; lyra.

FINIS.

PV-

PVBLII OVIDII NASONIS, DE PONTO.

LIBER I.

ELEGIA I.

AD BRVTVM.

Petitum libellis hospitium.

NAso Tomitanæ iam non nouus incola terræ,
Hoc tibi de Getico littore mittit opus:
Si vacat, hospitio peregrinos Brute libellos
Excipe, dumq; aliquo, quolibet abde loco.
Publica non audent inter monumenta venire,
Ne suus hoc illis clauserit author iter.
Ah quoties dixi, Certè nil turpe docetis;
Ite: patet castis versibus ille locus,
Nec tamen accedunt: sed, vt aspicis ipse, latére
Sub lare priuato tutiùs esse putant.
Quæris, vbi hoc possis nullo componere læso,
Qua steterant artes, pars vacat illa tibi.
Qui veniant, nouitate roges fortassè sub ipsa,
Accipe, quodcunq; est, dummodò non sit amor.
Inuenies, quamuis non sit miserabilis index,
Non minùs hoc illo triste, quod ante dedi:
Rebus idem, titulo differt: & epistola cui sit
Non occultato nomine missa docet.
Nec vos hoc vultis, sed non prohibêre potestis:
Musaq; ad inuitos officiosa venit.
Quicquid id est, adiunge meis: nil impedit, ortos
Exule, seruatis legibus vrbe frui.

Quod metuas non est: Antoni scripta leguntur,
Doctus & in promptu carmina Brutus habet.
Nec me numinibus furiosus confero tantis;
Sæua Deos contra non tamen arma tuli.
Deniq; Cæsareo (quòd non desiderat ipse)
Non caret è nostris vllus honore liber.
Si dubitas de me, laudes admitte Deorum,
Et carmen dempto nomine sume meum.
Adiuuat in bello pacatæ ramus oliuæ,
Proderit authorem pacis habere nihil,
Cùm foret Æneæ ceruix subiecta parenti,
Dicitur ipsa viro flamma dedisse viam
Fert liber Æneaden; & non iter omne patebit?
At patriæ pater hic; ipsius ille fuit.
Ecquis ita est audax, vt limine cogat abire,
Iactantem Pharia tinnula sistra manu?
Ante Deûm matrem cornu tibicen adunco
Cùm canit, exiguæ quis stipis æra neget?
Scimus ab imperio fieri nil tale Dianæ;
Vnde tamen viuat, vaticinator habet.
Ipsa mouent animos superorum numina nostros,
Turpe nec est tali credulitate capi,
En ego pro sistro, Phrygijq; foramine buxi,
Gentis Iuleæ nomina sancta fero.
Vaticinor, moneoq; locum date sacra ferenti:
Non mihi, sed magno poscitur ille Deo.
Nec quia vel merui, vel sensi principis iram,
A nobis ipsum nolle putate coli.
Vidi ego linigeræ numen violâsse fatentem
Isidis, Isiacos ante sedere focos.
Alter ob huic similem priuatus lumine culpam,
Clamabat mediâ, se meruisse, viâ.

Talia

Talia cœleſtes fieri præconia gaudent,
Vt ſua quid valeant numina teſte probent:
Sæpè leuant pœnas, ereptamq́ lumina reddunt,
Cùm bene peccati pœnituiſſe vident.
Pœnitet, ô, ſi quid miſerorum creditur vlli;
Pœnitet, & facto torqueor ipſe meo.
Cùmq́ ſit exilium, magis eſt mihi culpa dolori,
Eſtq́ pati pœnam, quàm meruiſſe, minus.
Vt mihi Dij faueant, quibus manifeſtior ipſe,
Pœna poteſt demi, culpa perennis erit.
Mors faciet, certè, ne ſim, cùm venerit exul:
Ne non peccârim, mors quoque non faciet.
Non igitur mirum eſt, ſi mens mea tabida facta,
De niue manantis more liqueſcit aquæ.
Eſtur vt occultâ vitiata teredine nauis,
Æquoreos ſcopulos vt cauat vnda ſalis:
Roditur vt ſcabrâ poſitum rubigine ferrum,
Conditus vt tineæ carpitur ore liber;
Sic mea perpetuos curarum pectora morſus,
Fine quibus nullo conficiantur, habent.
Nec priùs hi mentem ſtimuli quàm vita relinquent:
Quiq́ dolet, citiùs quàm dolor ipſe, cadet.
Hoc mihi ſi ſuperi, quorum ſumus omnia, credent,
Forſitan exiguâ dignus habebor ope,
Inq́ locum Scythico vacuum mutabor ab arcu.
Plus iſto, duri, ſi precer, oris ero.

ELEGIA II.

Ad Maximum *Recenſio Miſeriarum.*

Maxime, qui tanti menſuram nominis imples,
Et geminas animi nobilitate genus:
Qui naſci vt poſſes, quamuis cecidêre trecenti,
Non omnes Fabios abſtulit vna dies;

Forſitan

Forsitan hæc à quo mittatur epistola quæras,
Quiq; loquar tecum, certior esse velis.
Hêu mihi, quid faciam? vereor ne nomine lecto,
Durus, & auersâ cætera mente legas.
Viderit hæc si quis, tibi me scripsisse fateri
Audebo, & proprijs ingemuisse malis.
Viderit audebo tibi me scripsisse fateri,
Atque modum culpæ notificare meæ.
Qui, cùm me dignum pœnâ grauiore fuisse
Confitear, possum vix grauiora pati.
Hostibus in medijs, interq; pericula versor,
Tanquam cum patria pax sit adempta mihi.
Qui mortis sæuo geminent vt vulnere causas,
Omnia vipereo spicula felle linunt
His eques instructus, perterrita mœnia lustrat,
More lupi clausas circumeuntis oues.
At semel intentus neruo leuis arcus equino,
Vincula semper habens irresoluta manet.
Tecta rigent fixis veluti vallata sagittis,
Portaq; vix firma summouet arma serâ.
Adde loci faciem, nec fronde, nec arbore tecti,
Et quòd iners hyemi continuatur hyems:
Hîc me pugnantem cum frigore, cumq; sagittis,
Cumq; meo fato, quarta fatigat hyems:
Fine carent lachrymæ, nisi cùm stupor obstitit illis,
Et similis morti pectora torpor habet.
Felicem Nioben quamuis tot funera vidit,
Quæ posuit sensum, saxea facta malis.
Vos quoque felices, quorum clamantia fratrem
Cortice velauit populus ora nouo.
Ille ego sum, lignum qui non admittor in vllum,
Ille ego sum, frustrà qui lapis esse velim.

Ipsa Medusa oculis veniat licet obuia nostris,
Amittet vires ipsa Medusa suas.
Viuimus, vt nunquam sensu careamus amaro,
Et grauior longâ sit mea pœna morâ.
Sic inconsumptum Tityri, semperq́ renascens
Non perit, vt possit sæpe perire, iecur.
At puto, cùm requies, medicinaq́ publica curæ,
Somnus adest, solitis nox venit orba malis:
Somnia me terrent veros imitantia casus,
Et vigilant sensus in mea damna mei.
Aut ego Sarmaticas videor vitare sagittas,
Aut dare captiuas in fera vinclâ manus.
Aut vbi decipior melioris imagine somni,
Adspicio patriæ tecta relicta meæ.
Et modò vobiscum, quos sum veneratus, amici,
Et modò cum chara coniuge multa loquor,
Sic, vbi percepta est breuis & non vera voluptas,
Peior ab admonitu fit status ille boni.
Siue dies igitur caput hoc miserabile cernit,
Siue pruinosæ noctis aguntur equi:
Sic mea perpetuis liquefiunt pectora curis,
Ignibus admotis vt noua cera liquet.
Sæpe precor mortem, mortem quoq́ deprecor idem,
Ne mea Sarmaticum contegat ossa solum.
Cùm subit, Augusti quæ sit clementia, credo
Mollia naufragiis littora posse dari.
Cùm video quàm sint mea fata tenacia, frangor,
Spesq́ leuis magno victa timore cadit,
Nec tamen vlterius quicquam speroue precorue,
Quàm malè mutato posse carere loco.
Aut hoc, aut nihil est, pro me tentare modestè
Gratia quod saluo vestra pudore queat.

ELE-

258

DE PONTO

ELEGIA III.

Ad Maximum. *Expetitum Patrocinium.*

SVscipe Romanæ facundia Maxime linguæ,
Difficilis caussæ mite patrocinium.
Est mala (confiteor, sed te bona fiet agente,
Lenia pro misera fac modò verba fuga.
Nescit enim Cæsar, quamuis Deus omnia nôrit,
Vltimus hic qua sit conditione locus.
Magna tenent illud numen molimina rerum,
Hæc est cœlesti pectore cura minor.
Non vacat, in qua sint positi regione Tomitæ,
Quærere, finitiuo vix loca nota Getæ.
Aut quid Sauromatæ faciant, quid Iazyges acres,
Cultaq́; Orestea Taurica terra Deæ
Quæq́; aliæ gentes, vbi frigore contiſtitit Ister,
Dura meant celeri terga per amnis equo.
Maxima pars hominum, nec te pulcherrima curat
Roma, nec Ausonijs militis arma timet.
Dant illis animos arcus, plenæq́; pharetræ,
Quamlibet & longis cursibus aptus equus.
Quodq́; sitim didicêre diu tolerare famemq́;,
Quodq́; sequens nullas hostis habebit aquas.
Ira viri mitis non me misisset in istam,
Si satis hæc illi nota fuisset humus.
Nec me, nec quemquam Romanum gaudet ab hoste,
Meq́; minus, vitam cui dedit ipse, capi.
Noluit vt poterat, minimo me perdere nutu:
Nil opus est vllis in mea fata Getis.
Sed neq́;, cur morerer, quidquam mihi comperit actum?
Nec minùs infestus, quàm fuit, esse potest.
Tunc quoque nil fecit, nisi quod facere ipse coëgi,
Pænè etiam merito parcior ira meo est.

Dij faciant igitur, quorum iustissimus ipse est,
  Alma nihil maius Cæsare terra ferat.
Vtq; diu sub eo, sic sit sub Cæsare terra,
  Perq; manus huius tradita gentis eat.
Ad tu tam placido, quam nos quoque sensimus illum,
  Iudice, pro lachrymis ora resolue meis.
Non petis vt bene sit, sed vti malè tutius vtq;
  Exilium sæuo distet ab hoste meum:
Quamq; dedêre mihi præsentia numina vitam,
  Non adimat stricto squalidus ense Getes
Denique si moriar, subeam pacatius aruum,
  Ossa nec à Scythica nostra premantur humo.
Nec malè compositos, vt scilicet exule dignum est,
  Bistonij cineres vngula pulset equi.
Et ne, si superest aliquis post funera sensus,
  Terreat vt manes Sarmatis vmbra meos.
Cæsaris hæc animum poterant audita mouere,
  Maxime, mouissent si tamen antè tuum.
Vox precor augustas pro me tua molliat aures,
  Auxilio trepidis, quæ solet esse reis.
Assuetaq; tibi doctæ dulcedine linguæ,
  Æquandi superis pectora flecte viri.
Non tibi Theromedon, crudusq; rogabitur Atreus,
  Quiq; suis homines pabula fecit equis
Sed piger ad pœnas princeps, ad præmia velox,
  Quiq; dolet, quoties cogitur esse ferox
Qui vincit semper, victis vt parcere possit,
  Clausit & æterna ciuica bella sera.
Multa metu pœnæ, pœnâ qui pauca coërcet,
  Et iacit inuita fulmina rara manu.
Ergo tam placidas orator missus ad aures,
  Vt propior patriæ sit fuga nostra, roga.

Ille ego sum, qui te colui, quem festa solebat
Inter conuiuas mensa videre tuos.
Ille ego, qui duxi vestros Hymenæon ad ignes,
Et cecini fausto carmina digna thoro.
Cuius te solitum memini laudare libellos,
Exceptis domino qui nocuére suo.
Cui tua nonnunquam miranti scripta legebas,
Ille ego, de vestra cui data nupta domo est.
Hanc probat & primo dilectam semper ab æuo,
Est inter comites Martia censa suas.
Inq́; suis habuit matertera Cæsaris antè:
Quarum iudicio si qua probata, proba est.
Ipsa sua melior fama, laudantibus istis,
Claudia diuina non eguisset ope.
Nos quoque præteritos sine labe peregimus annos,
Proxima pars vitæ transilienda meæ est.
Sed de me vt sileam, coniunx mea sarcina vestra est,
Non potes hanc silua dissimulare fide.
Confugit hæc ad vos, vestrasq́; amplectitur aras:
(Iure venit cultos ad sibi quisque Deos)
Flensq́; rogat: precibus lenito Cæsare vestris,
Busta sui fiant vt propiora viri.

ELEGIA IV.

Ad Ruffinum. *Insanabile Vulnus.*

HAnc tibi Naso tuus mittit Rufine salutem,
Qui miser est, vllis si suus esse potest.
Reddita confusæ nuper solatia menti,
Auxilium nostris spemq́; tulêre malis.
Vtq́; Machaonijs Pæantius artibus heros,
Lenito medicam vulnere sensit opem.
Sic ego mente iacens & acerbo saucius ictu,
Admonitu cœpi fortior esse tuo.

Et iam deficiens, sic ad tua verba reuixi,
Vt solet infuso vena redire mero.
Nec tamen exhibuit tantas facundia vires,
Vt mea sint dictis pectora sana tuis.
Vt multum demas nostro de pectore curæ,
Non minus exhausto, quod superabit, erit.
Tempore ducetur longo fortasse cicatrix,
Horrent admotas vulnera cruda manus.
Non est in medico semper, releuetur vt æger:
Interdum docta plus valet arte malum.
Cernis vt è molli sanguis pulmone remissus,
Ad Stygias certo limite ducat aquas?
Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodosam nescit medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis.
Cura quoque interdum nulla medicabilis arte:
Aut, si sit, longa est attenuanda mora.
Cùm bene firmarunt animum præcepta iacentem,
Sumptaq; sunt nobis pectoris arma tui:
Rursus amor patriæ ratione valentior omni,
Quod tua fecerunt scripta, retexit opus.
Siue pium vis hoc, seu vis muliebre vocari,
Confiteor, misero molle cor esse mihi.
Non dubia est Ithaci prudentia: sed tamen optat
Fumum de patrijs posse videre focis.
Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?
Huc tamen ex illa barbarus vrbe fugit.
Cùm bene sint clausæ cauea Pandione natæ,
Nititur in siluas quæque redire suas.

Assuetos tauri saltus, assueta leones
(Nec feritas illos impedit) antra petunt.
Tu tamen exilij morsus è pectore nostro,
Fomentū speras cedere posse tuis.
Effice, vos ipsi ne tam mihi sitis amandi,
Talibus vt leuius sit caruisse malum.
At puto qua fueram genitus tellure carenti,
In tamen humano contigit esse loco.
Orbis in extremo iaceo desertus arenis,
Fert vbi perpetuas obruta terra niues.
Non ager hîc pomum, non dulces educat vuas,
Non salices ripa, robora monte virent.
Néue fretum laudes terra magis: æquora semper
Ventorum rabie solibus orba tument.
Quocunque adspicias, campi cultore carentes,
Vastaq; quæ nemo vindicet, arua iacent.
Hostis adest dextra læuaq; à parte timendus,
Vicinoq; metu terret vtrumque latus.
Altera Bistonias pars est sensura sagittas,
Altera Sarmatica spicula missa manu.
I nunc, & veterum nobis exempla virorum,
Qui forti casum mente tulêre, refer.
Et graue magnanimi robur mirare Rutili,
Non vsi reditus conditione dati.
Smyrna virum tenuit, non Pontus & hostica tellus,
Smyrna minùs nullo penè petenda loco.
Non doluit patria Cynicus procul esse Sinopeus.
Legit enim sedes Attica terra tuas.
Arma Neoclides qui Persica contudit armis,
Argolica primam sensit in vrbe fugam.
Pulsus Aristides patria, Lacedæmona fugit,
Inter quas dubium, quæ prior esset, erat.

Cæde

Cæde puer facta Patroclus Opunta reliquit,
Thessalicamq; adijt hospes Achillis humum.
Exul ab Æmonia Pirenida cessit ad vndam:
Quo duce trabs colcha sacra cucurrit aqua.
Liquit Agenorides Sidonia mœnia Cadmus,
Poneret vt muros in meliore loco.
Venit ad Adrastum Tydeus, Calydone fugatus:
Et Teucrum Veneri grata recepit humus.
Quid referam veteres Romanæ gentis, apud quos
Exulibus tellus vltima Tibur erat?
Persequar vt cunctos, nulli datus omnibus æuis
Tam procul à patria est, horridiórue locus.
Quò magis ignoscat sapientia vestra dolenti,
Quæ facit ex dictis non ita multa tuis.
Nec tamen inficior, si possent nostra coire
Vulnera, præceptis posse coire tuis.
Sed vereor ne me frustra sanare labores,
Nec iuuer admota perditus æger ope.
Nec loquor hæc quia sit maior prudentia nobis,
Sed sum quàm medico notior ipse mihi.
Vt tamen hoc ita sit, munus tua grande voluntas
Ad me peruenit, consuluiq; boni.

ELEGIA V.

Ad Vxorem. *Vtrimq; ex malis senectus.*

IAm mihi deterior canis aspergitur ætas,
Iamq; meos vultus ruga senilis arat.
Iam vigor, & quasso languent in corpore vires,
Nec iuueni lusus, qui placuêre, iuuant.
Nec me si subitò videas, agnoscere possis:
Ætatis facta est tanta ruina meæ.
Confiteor facere hoc annos: sed & altera causa est,
Anxietas animi, continuusq; labor.

Nam mea per longos si quis mala digerat annos,
Crede mihi, Pylio Nestore maior ero.
Cernis vt in duris (& quid boue firmius) aruis
Fortia taurorum corpora frangat opus?
Quæ nunquam vacuo solita est cessare nouali?
Fructibus assiduis lassa senescit humus.
Occidet, ad Circi si quis certamina semper,
Non intermissis cursibus, ibit equus.
Firma sit illa licet, soluetur in æquore nauis;
Quæ nunquam liquidis sicca carebit aquis.
Me quoque debilitat series immensa laborum,
Ante meum tempus cogit & esse senem.
Ocia corpus alunt, animus quoque pascitur illis,
Immodicus contrà carpit vtrumque labor.
Adspice in has partes quia venerit Æsone natus,
Quam laudem à sera posteritate ferat.
At labor illius nostro leuiorq́; minorq́;,
Si modò non verum nomina magna premunt.
Ille est in Pontum Pelia mittente profectus,
Qui vix Thessaliæ fine timendus erat.
Cæsaris ira mihi nocuit, quem solis ab ortu,
Solis ad occasus vtraque terra tremit.
Iunctior Æmonia est Ponto, quàm Roma sit Istro,
Et breuius quàm nos ille peregit iter.
Ille habuit comites primos telluris Achiuæ,
At nostram cuncti deseruére fugam.
Nos fragili ligno vastum sulcauimus æquor,
Quæ tulit Æsoniden firma carina fuit.
Nec mihi Tiphys erat rector, nec Amyntore natus
Quas fugerem docuit, quas sequererq́; vias,
Illum tutata est cum Pallade regia Iuno,
Defendère meum numina nulla caput.

Illum

Illum furtiuæ iuuêre Cupidinis artes,
Quas à me vellem non didicisset amans.
Ille domum rediit, nos his moriemur in aruis,
Persliterit læsi si grauis ira Dei.
Durius est igitur nostrum, fidissima coniunx,
Illo quod subit Æsone natus onus.
Te quoq;, quam iuuenem discedens vrbe reliquit,
Credibile est nostris insenuisse malis.
O ego Dij faciant, talem te cernere possim,
Charaq; mutatis oscula ferre comis,
Amplectique meis corpus non pingue lacertis,
Et, gracile hoc fecit dicere cura mei:
Et narrare meos flenti flens ipse labores,
Sperato nunquam colloquioqúe frui:
Thuraq; Cæsaribus cum coniuge Cæsare digna,
Dijs veris memori debita ferre manu.
Memnonis hanc vtinam, lenito Cæsare, mater
Quamprimum roseo prouocet ore diem.

ELEGIA VI.

Ad Maximum. *Non limatæ scriptionis excusatio.*

ILle tuos quondam non vltimus inter amicos,
Vt sua verba legas, Maxime, Naso rogat.
In quibus ingenium desiste requirere nostrum,
Nescius exilij ne videare mei
Cernis vt ignauum corrumpant otia corpus?
Vt capiant vitium, ni moueantur aquæ?
Sic mihi, si quis erat discenti carminis vsus,
Deficit, estq; minor factus inerte situ.
Hæc quoq; quæ legitis, si quid mihi Maxime credis,
Scribimus inuita vixq; mouente manu.
Non libet in tales animum contendere curas,
Nec venit in duros Musa vocata Getas.

Vt tamen ipse vides, luctor deducere versum,
Sed non fit fato mollior ipse meo.
Cùm relego, scripsisse pudet, quia plurima cerno,
Me quoque qui feci iudice, digna lini.
Nec tamen emendo: labor hic quàm scribere maior,
Mensq́, pati durum sustinet ægra nihil.
Scilicet incipiam lima mordaciùs vti,
Vt sub iudicium singula verba vocem?
Torquet enim fortuna parum, nisi Lychus in Hebrum
Confluat? & frondes Alpibus addat Athos?
Parcendum est animo miserabile vulnus habenti:
Subducunt oneri colla perusta boues.
At puto fructus adest, iustissima causa laborum,
Et sata cum multo fœnore reddit ager.
Tempus ad hoc nobis (repetas licet omnia) nullum
Profuit; atque vtinam non nocuisset opus.
Cur igitur scribam miraris? miror & ipse,
Et tecum quæro sæpè quid inde petam.
An populus verè sanos neget esse poëtas?
Sumq́, fides huius maxima vocis ego.
Qui sterili toties cùm sim deceptus ab aruo,
Damnosa persto condere semen humo.
Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum,
Tempus & assueta ponere in arte iuuat.
Saucius euitat pugnam gladiator, & idem
Immemor antiqui vulneris, arma capit.
Nil sibi cum pelagi dicit fore naufragus vndis,
Et ducit remos, qua modò nauit aqua.
Sic ego constanter studium non vtile seruo,
Et repeto nollem quas coluisse Deas.
Quid potius faciam? non sum qui segnia ducam
Otia: mors nobis tempus habetur iners.

Nec

Nec iuuat in lucem nimio marcescere vino,
Nec tenet incertas alea blanda manus.
Cum dedimus somno, quas corpus postulat, horas,
Quo ponam vigilans tempora longa modo?
Moris an oblitus patrij contendere discam
Sarmaticos arcus, & trahar arte loci?
Hoc quoq; me studium prohibent assumere vires,
Mensq; magis gracili corpore nostra valet.
Cùm bene quæsieris, quid agam magis vtile nil est
Artibus his, quæ nil vtilitatis habent.
Consequor ex illis casus obliuia nostri?
Hanc messem satis est si modò reddat ager.
Gloria vos acuat: vos, vt recitata probentur
Carmina, Pierijs inuigilate choris.
Quod venit ex facili, satis est componere nobis,
Et nimis intenti caussa laboris abest.
Cur ego sollicita poliam mea carmina cura?
An verear ne non approbet illa Getes?
Forsitan audacter faciam, sed glorior Istrum
Ingenio nullum maius habere meo
Hoc, vbi viuendum est, satis est si consequar aruo,
Inter inhumanos esse poëta Getas.
Quid mihi diuersum fama contendere in orbem?
Quem fortuna dedit, Roma sit ille locus.
Hoc mea contenta est infelix Musa theatro,
Sic merui, magni sic voluêre Dij.
Nec reor hinc istuc nostris iter esse libellis,
Quò Boreas penna deficiente venit.
Diuidimur cælo, quæq; est procul vrbe Quirini,
Aspicit hirsutos cominus Vrsa Getas.
Per tantum terræ, tot aquas, vix credere possum
Indicium studij transilijsse mei.

Finge legi; quodq; est mirabile, finge placere:
  Authorem certe res iuuat ista nihil.
Quid tibi si calida prosit laudare Syene,
  Aut vbi Taprobanen Indica tingit aqua?
Altiùs ire libet, si te distantia longè
  Pleiadum laudent signa, quid inde feres?
Sed neq; peruenio scriptis melioribus istuc,
  Famaq; cum domino fugit ab vrbe suo.
Vosq; quibus perij tunc cum mea fama sepulta est,
  Nunc quoque de nostra morte tacere reor.

ELEGIA VII.

Ad Græcinum. *Spes in vetere amico.*

ECquid vt audisti (nam te diuersa tenebat
  Terra,) meos casus, cor tibi triste fuit?
Dissimules metuasq; licet Græcine fateri,
  Si bene te noui, triste fuisse liquet.
Non cadit in mores feritas inamabilis istos:
  Nec minus à studijs dissidet illa tuis.
Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
  Pectora mollescunt asperitasq; fugit.
Nec quisquam meliore fide complectitur illas,
  Quà sinit officium, militiæq; labor.
Certè ego cùm primùm potui sentire quid essem,
  (Nam fuit attonito mens mihi nulla diu.)
Hanc quoque fortunam sensi, quòd amicus abesset,
  Quid mihi præsidium grande futurus eras:
Tecum tunc aberant ægræ solatia mentis,
  Magnaq; pars animi consilijq; mei.
At nunc, quod superest, fer opem precor eminus vnam,
  Alloquioq; iuua pectora nostra tuo.
Quæ (non mendaci, si quicquam credis amico)
  Stulta magis dici, quàm scelerata, decet.

Nec

Nec breue, nec tutum est, peccati quæ sit origo,
Scribere, tractari vulnera nostra timent:
Qualicunq; modo mihi sint ea facta, rogare
Desine, non agites, si qua coire velis.
Quicquid id est, vt non facinus, sic culpa vocanda est:
Omnis at in magnos culpa Deos scelus est?
Spes igitur menti pœnæ Græcinæ leuandæ,
Non est ex toto nulla relicta meæ.
Hæc Dea, cùm fugerent sceleratas numina terras,
In Dijs inuisa sola remansit humo.
Hæc facit, vt viuat fossor quoque compede vinctus,
Liberaq; à ferro crura futura putet.
Hæc facit, vt videat cùm terras vndique nullas,
Naufragus in medijs barchia iactet aquis.
Sæpe aliquem sollers, medicorum cura reliquit,
Nec spes huic vena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clausi sperare salutem:
Atque aliquis pendens in cruce, vota facit.
Hæc Dea quàm multos laqueo sua colla ligantes,
Non est posita passa perire nece!
Me quoque conantem gladio finire dolorem
Arguit, iniecta continuitq; manu.
Quidq; facis? lachrymis opus est, non sanguine, dixit:
Sæpe per has flecti principis ira solet.
Quamuis est igitur meritis indebita nostris,
Magna tamen spes est in bonitate Dei.
Qui ne difficilis mihi sit, Græcine, precare,
Confer & in votum tu quoq; verba meum:
Inq; Tomitana iaceam tumulatus arena,
Si te non nobis ista vouere liquet.
Nam priùs incipient turres vitare columbæ,
Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas;

 Quàm

Quàm malè se præstet veteri Græcinus amico:
Non ita sunt fatis omnia versa meis.

ELEGIA VIII.

Ad Messalinum. *Amicitiæ desideratio.*

Littera pro verbis tibi Messaline salutem,
Quam legis, à sæuis attulit vsque Getis.
Indicat authorem locus? an nisi nomine lecto,
Hæc me Nasonem scribere verba latet?
Ecquis in extremo positus iacet orbe tuorum,
Me tamen excepto, qui precor esse tuus?
Dij procul à cunctis, qui te venerantur, amantq;,
Huius notitiam gentis abesse velint.
Nos satis est inter glaciem Scythicasq; sagittas
Viuere; si vita est mortis habenda genus.
Nos premat aut bello tellus, aut frigore cælum,
Truxq; Getes armis, grandine pugnet hyems:
Nos habeat regio nec pomis fæta nec vuis,
Et cuius nullum cessat ab hoste latus:
Cætera sit sospes cultorum turba tuorum,
In quibus, vt populo, pars ego parua fui.
Me miserum, si tu verbis offenderis istis,
Nosq; negas vlla parte fuisse tuos.
Vtq; sit hoc verum mentito ignoscere debes,
Nil demit laudi gloria nostra tuæ.
Quis se Cæsaribus notum non fingit amicum?
Da veniam fasso, tu mihi Cæsar eris.
Nec tamen irrumpo, quò non licet ire, satisq; est
Atria si nobis non patuisse negas:
Vtq; tibi fuerit mecum nihil amplius, vno
Nempè salutaris, quàm prius, ore minus.
Nec tuus est genitor nos inficiatus amicos,
Hortatur studij, caussaq; faxq; mei.

Cui

Cui nos & lachrymas, supremum in funere munus,
Et dedimus medio scripta canenda foro.
Adde, quòd est frater tanto mihi iunctus amore,
Quantus in Atridis Tyndaridisq; fuit.
Is me nec comitem, nec dedignatus amicum est;
Si tamen hæc illi non nocitura putas.
Si minus, hac quoq; me mendacem parte fatebor,
Clausa mihi potiùs tota sit illa domus.
Sed neq; claudenda est, & nulla potentia vires
Præstanti, peccet ne quid amicus, habet.
Et tamen vt cuperem, culpam quoq; posse negari,
Sic facinus nemo nescit abesse mihi.
Quòd nisi delicti pars excusabilis esset,
Parua relegati pœna futura fuit.
Ipse sed hoc vidit, qui præuidet omnia, Cæsar,
Stultitiam dici crimina posse mea.
Quaq; ego permisi, quaq; est res passa, pepercit;
Vsus & est modicè fulminis igne sui.
Nec vitam, nec opes, nec ademit posse reuerti,
Si sua per vestras victa sit ira preces.
At grauiter cecidi: quid enim mirabile, si quis
A Ioue percussum non leue vulnus habet?
Ipse suas quamuis vires inhiberet Achilles,
Missa graues ictus Pelias hasta dabat.
Iudicium nobis igitur cùm vindicis adsit,
Non est cur tua me ianua nosse neget.
Culta quidem (fateor) citrà quàm debuit illa est:
Sed fuit in fatis hoc quoque (credo) meis.
Nec tamen officium sensit domus altera nostrum:
Hîc, illic vestro sub lare semper eram.
Quæq; tua est pietas, vt te non excolat ipsum,
Ius aliquod tecum fratris amicus habet.

Quid

Quid? quòd vt emeritis referenda est gratia semper,
Sic est fortunæ promeruisse tuæ.
Quòd si permittis nobis suadere, quod optas,
Vt des, quàm reddas, plura, precare Deos.
Idq; facis, quantumq; licet meminisse, solebas
Officij causa pluribus esse dati.
Quolibet in numero me Messaline repone,
Sim modò pars vestræ non aliena domus:
Et mala Nasonem, quoniam meruisse videtur,
Si non ferre doles, at meruisse dole.

ELEGIA IX.

Ad Seuerum.

Suorum dulcis memoria, & rusticandi cupiditas.

AT tibi dilecto missam Nasone salutem,
Accipe pars animæ magna Seuere meæ.
Neúe roges quid agam: si persequar omnia, flebis:
Summa satis nostri sit tibi nota mali.
Viuimus assiduis expertes pacis in armis,
Dura pharetrato bella mouente Geta.
Deq; tot expulsis sum miles in exule solus,
Tuta (neque inuideo) cætera turba latet;
Quoq; magis nostros venià digneris libellos,
Hæc in procinctu carmina facta leges.
Stat vetus vrbs, ripæ vicina binominis Istri,
Mœnibus & positis vix adeunda loci.
Caspius Ægypsus, de se si creditur ipsis,
Condidit & proprio nomine dixit opus.
Hanc trux Odrysijs inopino Marte peremptũ,
Cæpit, & in regem sustulit arma Getes.
Ille memor magni generis, virtute quod auget,
Protinus innumero milite cinctus adest.
Nec priùs abscessit, merita quàm cæde nocentum
Se nimis vlciscens, exstitit ipse nocens.

At tibi rex æuo detur fortissime nostro,
Semper honorata scripta tenere manu:
Teq́ꝫ, quod & præstat (quid enim tibi plenius optent?)
Martia cum magno Cæsare Roma probet.
Sed memor vnde abij, queror ô iucunde sodalis,
Accedant nostris sæua quod arma malis.
Vt careo vobis Scythicas detrusus in oras,
Quatuor autumnos Pleias orta facit.
Nec tu credideris vrbanæ commoda vitæ
Quærere; Nasonem quærit & illa tamen.
Nam modò vos animo dulces reminiscor amici,
Nunc mihi cum chara coniuge nata subit:
Atq́ꝫ domo rursus pulchræ loca vertor ab vrbis,
Cunctaq́ꝫ mens oculis præuidet illa suis.
Nunc fora, nunc ædes, nunc marmore tecta theatra,
Nunc subit æquata porticus omnis humo.
Gramina nunc campi pulchros spectantis in hortos,
Stagnaq́ꝫ & Euripi, Virgineusq́ꝫ liquor.
At (puto) sic vrbis misero est erepta voluptas,
Quolibet vt saltem rure frui liceat.
Non meus amissos animus desiderat agros,
Ruraq́ꝫ Peligno conspicienda solo
Nec quos pomiferis positos in montibus hortos,
Spectat Flaminiæ Claudia iuncta viæ.
Quos ego nescio cui colui, quibus ipse solebam
Ad sata fontanas (nec pudet) audere aquas.
Sunt ibi, si viuunt, nostra quoque consita, quædam,
Sed non & nostra poma legenda manu.
Pro quibus amissis vtinam contingere posset,
Hic saltem profugo gleba colenda mihi.
Ipse ego pendentes (liceat modò) rupe capellas.
Ipse velim baculo pascere nixus oues.

Ipse

Ipse ego, ne solitis insistant pectora curis,
Ducam ruricolas sub iuga panda boues.
Et discam Getici quæ norunt verba iuuenci,
Assuetas illis adijciamq́; minas.
Ipse manu capulum pressi moderator aratri,
Experiar mota spargere semen humo.
Nec dubitem longis purgare ligonibus arua,
Et dare quas sitiens iam bibat hortus aquas.
Vnde sed hoc nobis, minimum quos inter & hostem
Discrimen murus clausaq́; porta facit?
At tibi nascenti (quod toto pectore lætor,)
Nerunt fatales fortia fila deæ.
Te modò campus habet, densa modò porticus vmbra.
Nunc, in quo ponis tempora rara, forum:
Vmbria te reuocat, nec non Albana petentem,
Appia feruenti ducit ab vrbe rota.
Forsitan hoc optes, vt iustam supprimat iram
Cæsar, & hospitium sit tua villa meum.
Ah nimium est quod amice petis: moderantius opta,
Et voti (quæso) contrahe vela tui.
Terra velim propior, nulliq́; obnoxia bello
Detur, erit nostris pars bona dempta malis.

ELEGIA X.

Ad Maximum. *Celso amicissimo lessus.*

QVæ mihi de rapto tua venit epistola Celso.
Protinus est lachrymis humida facta meis,
Quodq́; nefas dictu, fieri nec posse putaui,
Inuitis oculis littera lecta tua est.
Nec quicquam ad nostras peruenit acerbius aures,
Vt Summus in Ponto, perueniatq́; precor.
Ante meos oculos tanquam præsentis imago
Hæret, & extinctum viuere fingit amor.

Sæpè refert animus lusus grauitate carentes,
Seria cùm liquida sæpè peracta fide.
Nulla tamen subeunt mihi tempora densiùs istis,
Quæ vellem vitæ summa fuisse meæ.
Cùm domus ingenti subitò mea lapsa ruina
Concidit, in domini procubuitq; caput.
Adfuit ille mihi, cùm me pars magna reliquit,
Maxime, fortunæ nec fuit ille comes.
Illum ego non aliter flentem mea funera vidi,
Ponendus quàm si frater in igne foret.
Hæsit in amplexu, consolatusq; iacentem est,
Cumq; meis lachrymis miscuit vsque suas.
O quoties vitæ custos inuisus amaræ,
Continuit promptas in mea fata manus?
O quoties dixit, placabilis ira Deorum est;
Viue, nec ignosci tu tibi posse nega!
Vox tamen illa fuit celeberrima: Respice quantum
Debeat auxilium Maximus esse tibi.
Maximus incumbet, quaq; est pietate, rogabit,
Ne sit ad extremum Cæsaris ira tenax.
Cumq; suis fratris vires adhibebit, & omnem,
Quo leuius doleas, experietur opem.
Hæc mihi verba malæ minuerunt tædia vitæ:
Quæ tu ne fuerint Maxime vana, caue.
Huc quoque venturum mihi se iurare solebat,
Non nisi te longæ ius sibi dante viæ.
Nam tua non alio coluit penetralia ritu,
Terrarum dominos quàm colis ipse Deos.
Crede mihi, multos habeas cùm dignus amicos,
Non fuit è multis quolibet ille minor:
Si modò non census, nec clarum nomen auorum,
Sed probitas magnos ingeniumq; facit.

Iure igitur lachrymas Celso libamus adempto,
Cùm fugerem viuo quas dedit ipse mihi.
Carmina iure damus raros testantia mores,
Vt tua venturi nomina Celse legant.
Hoc est, quod possum Geticis tibi mittere ab aruis:
Hoc solum est istic, quod licet esse meum,
Funera non potui comitari, nec vngere corpus,
Atquè tuis toto diuidor orbe rogis.
Quod potuit, quem tu pro numine viuus habebas,
Præstitit officium Maximus omne tibi.
Ille tibi exequias, & magni funus honoris
Fecit, & in gelidos fudit amoma sinus.
Diluit & lachrymis merens vnguenta profusis;
Ossaquè vicina condita texit humo
Qui quoniam extinctis, quæ debet, præstat amicis,
Et nos exstinctis annumerare potest.

ELEGIA XI.

Ad Flaccum.

Cibi fastidium, insomnia, pallor, macies.

NAso suo profugus mittit tibi Flacce salutem,
Mittere rem si quis, qua caret ipse, potest.
Longus enim curis vitiatum corpus amaris,
Non patitur vires languor habere suas.
Nec dolor vllus adest, nec febribus vror anhelis,
Sed peragit soliti vena timoris iter.
Os hebes est, positæquè mouent fastidia mensæ,
Et queror inuisi cùm venit hora cibi.
Quod mare, quod tellus, appone, quod educat aër,
Nil tibi, quod nobis esuriatur, erit.
Nectar & ambrosiam, latices epulasquè Deorum
Det mihi formosa gnaua Iuuenta manu:

Non tamen exacuet torpens sapor ille palatum,
Subit & in stomacho pondus inerte diu:
Hæc ego non ausim, cùm sint verissima, cuiuis
Scribere, delicias ne mala nostra vocet.
Scilicet is status est, ea rerum forma mearum,
Delicijs etiam possit vt esse locus.
Delicias illi precor has contingere, si quis,
Ne mihi sit lenior Cæsaris ira, timet.
Is quoque, qui gracili cibus est in corpore somnus.
Non alit officio corpus inane suo.
Sed vigilo, vigilantq́; mei sine fine dolores,
Quorum materiam dat locus ipse mihi.
Vix igitur possis visos agnoscere vultus,
Quoq́; ierit, quæras, qui fuit antè, color.
Paruus in exiles succus mihi permanet artus,
Membraq́; sunt cera pallidiora noua.
Non hæc immodico contraxi damna Lyæo,
Scis, mihi quàm solæ penè bibantur aquæ.
Non epulis oneror, quarum si tangar amore,
Est tamen in Geticis copia nulla locis.
Nec vires adimit Veneris damnosa voluptas,
Non solet in mœstos illa venire thoros.
Vnda locusq́; nocent, & caussa valentior istis
Anxietas animi, quæ mihi semper adest.
Hanc nisi tu pariter simili cum fratre leuares,
Vix mens tristitiæ nostra tulisset onus.
Vos estis fractæ tellus non dura phaselo:
Quamq́; negant multi, vos mihi fertis opem.
Ferte precor semper, quia semper egebimus illa,
Cæsaris offensum dum mihi numen erit:
Qui meritam nobis minuat, non finiat iram,
Suppliciter vestros quisque rogate Deos.

DE PONTO
LIBER II.
ELEGIA I.
AD GERMANICVM.

Lætitia Triumphalis.

HVc quoque Cæſarei peruenit ſama triumphi,
Languida quò feſſi vix venit aura noti.
Nil fore dulce mihi Scythica regione putaui.
Iam minus hic odio eſt, quàm fuit antè, locus.
Tandem aliquid pulſa curarum nube ſerenum
Vidi, fortunæ verba dediq; meæ.
Nolit vt illa mihi contingere gaudia Cæſar,
Velle poteſt cuiuis hæc tamen vna dari.
Dij quoque vt à cunctis hilari pietate colantur,
Triſtitiam poni per ſua feſta iubent.
Denique quod certus furor eſt audere fateri,
Hac ego lætitia, ſi vetat ipſe fruar.
Iuppiter vtilibus quoties rigat imbribus agros,
Mixta tenax ſegeti creſcere lappa ſolet.
Nos quoque frugiferum ſentimus inutilis herbæ
Numen, & inuita ſæpè iuuamur ope.
Gaudia Cæſareæ mentis pro parte virili
Sunt mea; priuati nil habet illa domus.
Gratia, Fama, tibi; per quam ſpectata triumphi
Incluſo medijs eſt mihi pompa Getis.
Indice te didici, nuper viſenda coiſſe
Innumeras gentes ad ducis ora ſui.
Quæq; capit vaſtis immenſum mœnibus orbem,
Hoſpitijs Romam vix habuiſſe locum.
Tu mihi narraſti, cùm multis lucibus antè
Fuderit aſſiduas nubibus auſter aquas,
Numine cœleſti ſolem fulſiſſe ſerenum,
Cùm populi vultu conueniente die.

Atq;

Atq; ita victorem cum magnæ vocis honore,
Bellica laudatis dona dedisse viris.
Claraq; sumpturum pictas insignia vestes,
Thura prius sanctis imposuisse focis:
Iustitiaq; sui castos placasse parentes,
Illo quo templum pectore semper habet.
Quaq; ierit fælix adiectum plausibus omen,
Saxaq; roratis erubuisse rosis.
Protinus argento veros imitantia muros,
Barbara cum victis oppida lata viris.
Fluminaq; & montes, & in altas proflua siluas,
Armaq; cum telis instrue iuncta suis.
Deq; tropheorum quod sol incenderat auro,
Aurea Romani tecta fuisse fori.
Totq; tulisse duces captiuis addita collis
Vincula, pænè hostes quot satis esse fuit.
Maxima pars horum vitam veniamq; tulêre,
In quibus & belli summa caputq; fuit.
Cur ego posse negem minui mihi Cæsaris iram,
Cúm videam mites hostibus esse Deos?
Pertulit hoc idem nobis Germanice rumor,
Oppida sub titulo nominis esse tui.
Atq; ea te contra, nec muri mole, nec armis,
Nec satis ingenio tuta fuisse locis.
Dij tibi dent annos, à te nam cætera sumes,
Sint modò virtuti tempora longa tuæ.
Quod precor eueniet, sunt quædam oracula vatum:
Nam Deus optanti prospera signa dedit.
Te quoque victorem Tarpeias scandere in arces,
Læta coronatis Roma videbit equis:
Maturosq; pater nati spectabit honores,
Gaudia percipiens, quæ dedit antè suis.

Iam nunc hæc à me, iuuenum belloq; togaq;
Maxime, dicta tibi vaticinante nota.
Hunc quoq; carminibus referam fortasse triumphum,
Sufficiat nostris si modò vita malis:
Imbuero Scythicas si non priùs ipse sagittas,
Abstuleritq; ferox hoc caput ense Getes:
Quòd si me saluo dabitur tua laurea templis,
Omnia bis dices vera fuisse mea.

ELEGIA II.

Ad Messalinum. Imploratio Patrocinij.

ILle domus vestræ primis venerator ab annis,
Pulsus ad Euxini Naso sinistra freti,
Mittit ab indomitis hanc Messaline salutem,
Quam solitus præsens est tibi ferre, Getas.
Hei mihi, si lecto vultus tibi nomine non est
Qui fuit, & dubitas cætera perlegere?
Perlege, nec mecum pariter mea verba relega,
Vrbe licet vestra versibus esse meis.
Non ego concepi, si Pelion ossa tulisset,
Clara mea tangi sidera posse manu.
Nec nos Enceladi dementia castra secuti,
In rerum dominos mouimus arma Deos.
Nec quod Tydidæ temeraria dextera fecit,
Numina sunt tellis vlla petita meis.
Est mea culpa grauis, sed quæ me perdere solum
Ausa sit, & nullum maius adorsa nefas.
Nil nisi non sapiens possum timidusq; vocari,
Hæc duo sunt animi nomina vera mei.
Esse quidem fateor meritam post Cæsaris iram,
Difficilem precibus te quoque iure meis.
Quæq; tua est pietas in totum nomen Iuli,
Te lædi, cùm quis læditur inde, putas.

Sed licet arma feras, & vulnera sæua mineris,
  Non tamen efficies, vt timeare mihi.
Puppis, Achemeniden Graium Troiana recepit,
  Profuit & Myso Pelias hasta duci.
Confugit interdum templi violator ad aram;
  Nec petere offensi numinis horret opem.
Dixerit hoc aliquis tutum non esse, fatemur:
  Sed non per placidas it mea nauis aquas,
Tuta petant alij, fortuna miserrima tuta est,
  Nam timor euentus deterioris abest.
Qui rapitur fatis, quid præter fata requirit?
  Porrigit ad spinas duraq; saxa manus.
Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales,
  Audet in humanos fessa venire sinus.
Nec se vicino dubitat committere tecto,
  Quæ fugit infestos territa cerua canes.
Da precor accessum lachrymis mitissime nostris,
  Nec rigidam timidis vocibus obde forem
Verbaq; nostra fauens Romana ad numina perfer,
  Non tibi Tarpeio culta Tonante minus:
Mandatiq; mei legatus suscipe caussam,
  Nulla meo quamuis nomine caussa bona est.
Iam propè depositus certè iam frigidus æger,
  Seruatus per te, si modò seruor, ero
Nunc tua pro rebus nitatur gratia lapsis,
  Principis æterni quam tibi præstet amor.
Nunc tibi & eloquij nitor ille domesticus adsit,
  Quo poteras trepidis vtilis esse reis.
Viuit enim in nobis facundi lingua parentis,
  Et res hæredem repperit illa suum.
Hanc ego non, vt me defendere tentet, adoro:
  Non est confessi causa tuenda rei.

Num tamen excuſes erroris origine factum,
An nihil expediat tale monere, vidi:
Vulneris id genus eſt, quod cùm ſanabile non ſit,
Non contrectari tutius eſſe puto
Lingua ſile, non eſt vltrà narrabile quicquam,
Poſſe velim cineres obruêre ipſe meos.
Sic igitur, quaſi me nullus deceperit error,
Verba face, vt vita, quam dedit ipſe fruar.
Cumquè ſerenus erit, vultuſquè remiſerit illos,
Qui ſecum terras imperiumquè mouent:
Exiguam ne me prædam ſinat eſſe Getarum,
Detquè ſolum miſeræ mite, precare, fugæ.
Tempus adeſt aptum precibus, valet ille, videtquè
Quas fecit vires, Roma, valere tuas.
Incolumis coniunx ſua puluinaria ſeruat,
Promouet Auſonium filius imperium.
Præterit ipſe ſuos animo Germanicus annos,
Nec vigor eſt Druſi nobilitate minor.
Adde nurus nepteſquè pias, charoſquè nepotes,
Cæteraquè Auguſtæ membra valere domus.
Adde triumphatos modò Pæonas, adde quieti
Subdita, montanæ brachia Dalmatiæ.
Nec dedignata eſt abiectis Illyris armis,
Cæſareum famulo vertice ferre pedem.
Ipſe ſuper currum placido ſpectabilis ore,
Tempora Phœbea virgine nexa tulit.
Quem pia vobis cum proles comitauit euntem,
Digna parente ſuo, nominibuſquè datis.
Fratribus aſſimilis, quos proxima templa tenentes,
Diuus ab excelſa Iulius æde videt
His Meſſalinus, quibus omnia cedere debent,
Primum lætitiæ non negat eſſe locum.

Quicquid ab his superest, venit in certamen amorū,
Hac hominum nulli parte secundus erit
Hanc colit ante diem per quam decreta merenti
Venit honoratis laurea digna comis.
Felices quibus hos licuit spectare triumphos,
Et ducis ore Deos æquiparante frui.
At mihi Sauromatæ pro Cæsaris ore videndi,
Terraq́ꝫ pacis inops, vndaq́ꝫ victa gelu.
Si tamen hoc audis, & vox mea peruenit isthuc,
Sit tua mutando gratia blanda loco;
Hoc pater ille tuus primo mihi cultus ab æuo,
Si quid habet sensus, vmbra diserta petit:
Hoc petit & frater, quamuis fortasse veretur
Seruandi noceat ne tibi cura mei.
Tota domus rogat hoc, nec tu potes ipse negare,
Et nos in turbæ parte fuisse tuæ.
Ingenij certè quo nos malè sensimus vsos,
Artibus exceptis sæpè probator eras.
Nec mea, si tantùm peccata nouissima demas;
Esse potest domui vita pudenda tuæ.
Sic igitur vestræ vigeant penetralia gentis;
Curaq́ꝫ sit superis Cæsaribusq́ꝫ tui.
Mite, sed iratum meritò mihi numen, adora,
Eximar vt Scythici de feritate loci.
Difficile est fateor, sed tendit in ardua virtus,
Et talis meriti gratia maior erit.
Nec tamen Ætnæus vasto Polyphemus in antro,
Accipiet voces Antiphatésue tuas:
Sed placidus faciliśq́ꝫ parens, veniæq́ꝫ paratus,
Et qui fulmineo sæpè sine igne tonat.
Qui cùm triste aliquid statuit, fit tristis & ipse,
Cuiq́ꝫ fere pœnam sumere, pœna sua est.

Victa tamen vitio est huius clementia nostro,
Venit & ad vires ira coacta suas.
Qui quoniam patria toto sumus orbe remoti,
Non licet ante ipsos procubuisse Deos.
Quos colis, ad superos perfer mandata sacerdos:
Adde sed & proprias ad mea verba preces,
Sic tamen hæc tenta, si non nocitura putabis:
Ignoscas, timeo naufragus omne fretum.

ELEGIA III.

Ad Maximum. *Constans amicitia in aduersis.*

Maxime, qui claris nomen virtutibus æquas,
Nec sinis ingenium nobilitate premi:
Culte mihi (quid enim status hic à funere differt?)
Supremum vitæ tempus adusque meæ:
Rem facis, afflictum non auersatus amicum,
Qua non est æuo rarior vlla tuo.
Turpe quidem dictu, sed si modò vera fatemur,
Vulgus amicitias vtilitate probat.
Cura quid expediat prior est, quàm quid sit honestum,
Et cum fortuna statq; caditq; fides.
Nec facilè inuenies multis in millibus vnum,
Virtutem pretium qui putet esse sui.
Ipse decor recti, facti si præmia desint,
Non mouet, & gratis pœnitet esse probum:
Nil, nisi quod prodest, carum est: en detrahe menti
Spem fructus auidæ, nemo petendus erit.
At reditus iam quisq; suos amat, & sibi quid sit
Vtile, sollicitis computat articulis.
Illud amicitiæ quondam venerabile nomen
Prostat, & in quæstu pro meretrice sedet.
Cur magis admiror, non vt torrentibus vndis
Communis vitij, te quoque labe trahi.

Diligi-

Diligitur nemo, nisi cui fortuna secunda est:
Quæ simul intonuit, proxima quæque fugat.
En ego non paucis quondam monitus amicis,
Dum flauit velis aura secunda meis:
Vt fera nimboso tumuerunt æquora vento,
In medijs lacera naue relinquor aquis:
Cumqúe alij nolint, etiam me nosse, fateri,
Vix duo proiecto trésue tulistis opem:
Quorum tu princeps; neq; enim comes esse, sed author
Nec petere exemplum, sed dare dignus eras.
Te, nihil exacto nisi nos peccasse fatentem:
Sponte sua probitas officiumqúe iuuat.
Iudice te mercede caret, per seqúe petenda est
Externis virtus incomitata bonis.
Turpe putas abici, quia sit miserandus, amicum;
Quodq; sit infælix, desinere esse tuum.
Mitius est lasso digitum supponere mento.
Mergere quàm liquidis ora natantis aquis.
Cerne quid Æacides post mortem præstet amico,
Instar & hanc vitam mortis habere puta.
Pirithoum Theseus Stygias comitauit ad vndas:
A Stygia quantum mors mea distat aqua?
Adfuit insano iuuenis Phocæus Oresti,
Et mea non minimum culpa furoris habet.
Tu quoq; magnorum laudes admitte virorum:
Vtq; facis, lapso quam potes affer opem.
Si bene te noui, si, qui priùs esse solebas,
Nunc quoque es, atq; animi non cecidere tui:
Quò fortuna magis sæuit, magis ipse resistis:
Vtq; decet ne te vicerit illa caues.
Et bene vti pugnes, bene pugnans efficit hostis:
Sic eadem prodest caussa, nocetq; mihi.

Scilicet indignum, iuuenis rarissime, ducis
   Te fieri comitem stantis in orbe Deæ,
Firmus es, & quoniam non sunt hæc qualia velles,
   Vela regis quassæ qualiacunque ratis.
Quæq; ita concussa est, vt iam casura putetur,
   Restat adhuc humeris fulta carina tuis.
Ira quidem primò fuerat tua iusta, nec ipse
   Lenior, offensus qui mihi iure fuit.
Quiq; dolor pectus tetigisset Cæsaris alti,
   Illum iurabas protinus esse tuum.
Vt tamen audita est nostri tibi cladis origo,
   Diceris erratis ingemuisse meis.
Tunc tua me primùm solari littera cœpit,
   Et læsum flecti spem dare posse Deûm.
Mouit amicitiæ tum te constantia longæ,
   Ante tuos ortus quæ mihi cœpta fuit.
Et quod eras alijs factus, mihi natus amicus,
   Quodq; tibi in cunis oscula prima dedi.
Quod cùm vestra domus teneris mihi semper ab annis
   Culta sit, esse vetus nunc tibi cogor onus.
Me tuus ille pater (Latiæ facundia linguæ,
   Qui non inferior nobilitate fuit)
Primus vt auderem committere carmina famæ
   Impulit, ingenij dux fuit ille mei
Nec quòd sit primo nobis à tempore cultus,
   Contendo fratrem posse referre tuum.
Te tamen ante omnes ita sum complexus, vt vnà
   Quolibet in casu gratia nostra fores:
Vltima me tecum vidit, mæstisq; cadentes
   Excepit lachrymas Italis ora genis.
Cùm tibi quærenti, num verus nuncius esset,
   Attulerat culpæ quem mala fama meæ:

Inter confessum medius dubieq; negantem
Hærebam, pauidas dante timore notas:
Exemploq; viuis, quam mollit aquaticus Auster,
Gutta per attonitas ibat oborta genas.
Hæc igitur referens, & quòd mea crimina primi
Erroris venia posse latêre vides:
Respicis antiquum lapsis in rebus amicum,
Fomentisq; iuuas vulnera nostra tuis.
Pro quibus optandi si nobis copia fiat,
Tam bene pro merito commoda mille precor.
Sed si sola mihi dentur tua vota precabor,
Vt tibi sit saluo Cæsare salua parens
Hæc ego, cùm faceres altaria pinguia thure,
Te solitum memini prima rogare Deos.

ELEGIA IV.

Ad Atticum.

Iucunda summa familiaritatis recordatio.

ACcipe colloquium gelido Nasonis ab Istro,
Attice, iudicio non dubitate meo.
Et quid adhuc remanes memor infelicis amici,
Deserit an partes languida cura suas
Non ita Dij mihi sunt tristes, vt credere possim,
Fasq; putem iam te non meminisse mei.
Ante meos oculos præsto est tua semper imago,
Et videor vultus mente videre tuos.
Seria multa mihi tecum collata recordor;
Nec data iucundis tempora pauca iocis.
Sæpè citæ longis visæ sermonibus horæ,
Sæpè fuit breuior, quàm mea verba dies:
Sæpè tuas venit factum modò carmen ad aures,
Et noua iudicio subdita musa tuo est.
Quod tu laudaras, populo placuisse putabam?
Hoc pretium curæ dulce recentis erat. Vtque

Vtqúe meus lima rasus liber esset amici,
Non semel admonitu facta litura tuo est.
Nos fora viderunt pariter, nos porticus omnis,
Nos via, nos iunctis curua theatra locis.
Deniq; tantus amor nobis carissime semper,
Quantus in Æaciden, Actoridenq; fuit.
Non ego, si biberes securæ pocula Lethes,
Excidere hæc credam pectore posse tuo.
Longa dies citior brumali sidere, noxq;
Tardior hiberna solstitialis erit;
Nec Babylon æstus, nec frigora pontus habebit;
Chaltaq; Pestanas vincet odore rosas;
Quàm tibi nostrarum veniant obliuia rerum;
Non ita pars fati candida nulla mei est.
Ne tamen hæc dici possit fiducia mendax,
Stultaq; credulitas nostra fuisse, caue:
Constantiq; fide veterem tueare sodalem,
Qua licet, & quantum non onerosus ero.

ELEGIA V.

Ad Solanum.

Extenuatio sui cũ laudibus Solani & Germanici oratorũ.

Condita disparibus numeris ego Naso Solano,
Præposita misi verba salute meo.
Quæ rata sit cupio, rebusq; vt comprobet omen,
Te precor à saluo possit amice legi.
Candor in hoc æuo res intermortua penè,
Exigit, vt faciam talia vota, tuus.
Nam fuerim quamuis modico tibi iunctus ab vsu,
Diceris exilijs ingemuisse meis.
Missaq; ab Euxino legeres cum carmina Ponto,
Illa tuus iuuat qualiacunqúe fauor:
Optastiq; breuem fieri mihi Cæsaris iram;
Quod tamen optari, si sciat ipse, sinat. Mori-

Moribus ista tuis tam mitia vota dedisti,
Nec minus idcirco sunt ea grata mihi
Quoq; magis moueare malis doctissime nostris,
Credibile est fieri conditione loci.
Vix hac inuenies totum (mihi crede per orbem)
Quæ minus angusta pace fruatur humus.
Tu tamen hic structos inter fera prælia versus
Et legis, & lectos ore fauente probas.
Ingenioq; meo, vena quod paupere manat,
Plaudis, & è riuo flumina magna facis,
Grata quidem sunt hæc animo suffragia nostro,
Vix sibi cùm misero posse placere putes.
Dum tamen in rebus tentamus carmina paruis,
Materiæ gracili sufficit ingenium.
Nuper vt huc magni peruenit fama triumphi,
Ausus sum tantæ sumere molis onus.
Obruit audentem rerum grauitasq; nitorq;,
Nec potui cœpti pondera ferre mei.
Illic, quam laudes, erit officiosa voluntas:
Cætera materia debilitante iacent.
Qui si fortè liber vestras peruenit ad aures,
Tutelam mando sentiat ille tuam.
Hæc tibi facturo, vel si non ipse rogarem,
Accedat cumulus gratia nostra leuis.
Non ego laudandus, sed sunt tua pectora lacte
Et non calcata candidiora niue:
Mirarisq; alios cùm sis mirabilis ipse,
Nec latent artes, eloquiumq; tuum.
Te iuuenem princeps, cui dat Germania nomen,
Participem studijs Cæsar habere solet.
Tu comes antiquus, tu primis iunctus ab annis
Ingenio mores æquiparante places,

Te

Te dicente prius, fit protinus impetus illi:
Teq; habet, elicias qui sua verba tuis.
Cùm tu desistis, mortaliaq; ora quierunt,
Tectaq; non longa continuêre mora:
Surgit Iuleo iuuenis cognomine dignus,
Qualis ab Eois Lucifer ortus aquis.
Dumq; silent, astat, status est vultusq; diserti,
Spemq; decens doctæ vocis amictus habet.
Mox vbi pulsa mora est, atque os cæleste solutum,
Hoc superos iures more solere loqui,
Atq; hæc est dicas facundia principe digna,
Eloquio tantum nobilitatis inest.
Huic tu cùm placeas, & vertice sidera tangas,
Scripta tamen profugi vatis habenda putas.
Scilicet ingenijs aliqua est concordia iunctis,
Et seruat studij fœdera quisque sui.
Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubiæ nauita puppis amat.
Tu quoq; Pieridum studio studiosè teneris,
Ingenioq; faues ingeniose meo
Distat opus nostrum, sed fontibus exit ab ijsdem,
Artis & ingenuæ cultor vterq; sumus.
Thyrsus enim vobis, gestata est laurea nobis;
Sed tamen ambobus debet inesse calor.
Vtq; meis numeris tua dat facundia neruos,
Sic venit à nobis in tua verba nitor.
Iure igitur studio confinia carmina vestro,
Et comilitij sacra tuenda putas.
Pro quibus vt maneas de quo censeris, amicus,
Comprecor ad vitæ tempora summa tuæ.
Succedatqúe suis orba moderator habenis,
Quod mecum populi vota precantur idem.

ELEGIA VI.

Ad Græcinum. *Inanitas reprehensa cum admonitione.*

Carmine Græcinum, quem præsens voce solebat,
Tristis ab Euxinis Naso salutat aquis
Exulis hæc vox est, præbet mihi littera linguam,
Et si non liceat scribere, mutus ero.
Corripis, vt debet stulti peccata sodalis,
Et mala me meritis ferre minora doles.
Vera facis, sed sera, meæ conuicia culpæ,
Aspera confesso verba remitte reo.
Cùm poteram recto transire Ceraunia velo,
Vt fera vitarem saxa, monendus eram.
Nunc mihi naufragio quid prodest dicere facto,
Qua mea debuerit currere cymba via?
Brachia da lasso potiùs prendenda natanti,
Nec pigeat mento supposuisse manum.
Idq́ue facis, faciasq́ue precor: sic mater & vxor,
Sic tibi sint fratres totaq́ue salua domus.
Quodq́ue soles animo semper, quod voce precari,
Omnia Cæsaribus sic tua facta probes.
Turpe erit in miseris veteri tibi rebus amico,
Auxilium nulla parte tulisse tuum.
Turpe referre pedem, nec passu stare tenaci,
Turpe laborantem deseruisse ratem
Turpe sequi casum, & fortunæ cedere, amicum
Et, nisi sit fælix, esse negare suum.
Non ita vixerunt Strophio atq́ue Agamemnone nati,
Non hæc Ægidæ, Pirithoiq́ue fides
Quos prior est mirata, sequens mirabitur ætas,
In quorum plausus tota theatra sonant.
Tu quoque per durum seruato tempus amico,
Dignus es in tantis nomen habere viris.

Dignus

Dignus es, & quoniam laudem pietate mereris,
Non erit officij gratia surda tui.
Crede mihi, nostrum si non mortale futurum est,
Carmen in ore frequens posteritatis erit.
Fac modò permaneas lapso Græcine fidelis,
Duret & in longas impetus iste moras.
Quæ tu cùm præstes, remo tamen vtar & aura:
Nil nocet admisso subdere calcar equo.

ELEGIA VII.

Ad Atticum. *Carere se alleuamentis omnibus.*

ESse salutatum te vult mea littera primum,
A malè pacatis Attice missa Getis.
Proxima subsequitur, quid agas audire, voluntas,
Et modò (quidquid agas) sit tibi cura mei.
Nec dubito quin sit: sed me timor ipse malorum
Sæpè superuacuos cogit habere metus.
Da veniam quæso, nimioq; ignosce timori:
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus vnca cibis æra subesse putat.
Sæpè canem longè visum fugit agna lupumq;
Credit, & ipsa suam nescia vitat opem.
Membra reformidant mollem quoq; saucia tactum,
Vanaq; sollicitis incitat vmbra metum.
Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil nisi triste meo.
Iam mihi fata liquet cœptos seruantia cursus,
Per sibi consuetas semper itura vias.
Obseruare Deos, ne quid mihi cedat amicè,
Verbaq; fortunæ vix puto posse dari.
Est illi curæ me perdere quæq; solebat,
Esse leuis, constans & bene certa nocet.

Crede mihi, si sum veri tibi cognitus oris,
Nec numerus nostris casibus esse potest:
Cinyphiæ segetis citius numerabis aristas,
Altaq; quàm multis floreat Hybla thymis:
Et quot aues motis nitantur aëra pennis:
Quotq; natent pisces æquore certus eris.
Quàm tibi nostrorum statuatur summa laborum,
Quos ego sum terra, quos ego passus aqua.
Nulla Getis toto gens est truculentior orbe,
Sed tamen hi nostris ingemuêre malis.
Quæ tibi si memori coner perscribere versu,
Ilias est sati longa futura mei.
Non igitur vereor, quòd te rear esse verendum,
Cuius amor nobis pignora mille dedit:
Sed quia res timida est omnis miser, & quia longo
Tempore lætitiæ ianua clausa meæ:
Iam dolor in morem venit meus vtq; caducis,
Percussu crebro saxa cauantur aquis;
Sic ego continuo fortunæ vulneror ictu,
Vixq; habet in nobis iam noua plaga locum.
Nec magis assiduo vomer tenuatur ab vsu,
Nec magis à curuis Appia trita rotis:
Pectora quàm mea sunt scire calcata malorum,
Et nihil inueni, quod mihi ferret opem.
Artibus ingenuis quæsita est gloria multis:
Infælix perij dotibus ipse meis.
Vita prior vitio caret, & sine labe peracta est,
Auxilij miserio nil tulit illa mihi.
Culpa grauis precibus donatur sæpè suorum,
Omnis pro nobis gratia muta fuit.
Adiuuat in duris aliquos præsentia rebus,
Obruit hoc absens vasta procella caput.

Perq́; tuos vel auo dignos, vel parte nepotes,
  Qui veniunt magno per tua iussa gradu:
Parte leua minima, nostras & contrahe pœnas,
  Daq́; locum Scythico qui sit ab hoste procul:
Et tua (si fas est) à Cæsare proxime Cæsar,
  Numina sint precibus non inimica meis.
Sic fera quam primum pauido Germania vultu,
  Ante triumphales serua feratur æquos:
Sic Pater in Pylios, Cumæos mater in annos
  Viuant, & possis filius esse diu.
Tu quoque conueniens ingenti nupta marito,
  Accipe non dura supplicis aure preces.
Sic tibi vir sospes, sic sint cum prole nepotes,
  Cumq́; bonis nuribus: quas peperere nurus.
Sic, quem dira tibi rapuit Germania, Drusus
  Pars fuerit partus sola caduca tui.
Sic tibi mature fraterni funeris vltor,
  Purpureus niueis filius instet equis.
Annuite ô timidis mitissima numina votis:
  Præsentes aliquid prosit habere Deos.
Cæsaris aduentu tuta gladiator arena
  Exit, & auxilium non leue vultus habet:
Nos quoq́; vestra iuuet quòd, quâ licet, ora videmus;
  Intrata est superis quòd domus vna tribus.
Felices illi, qui non simulachra, sed ipsos,
  Quiq́; Deûm coram corpora vera vident.
Quod quoniam nobis inuidit inutile fatum,
  Quos dedit ars vultus, effigiemq́; colo.
Sic homines nouere Deos, quos arduus æther
  Occulit. & colitur pro Ioue forma Iouis.
Deniq́; quæ mecum est, & erit sine fine, cauete
  Ne sit in inuiso vestra figura loco.

Nam

Nam caput è nostra citius ceruice recedet,
Et patiar fossis lumen abire genis:
Quàm caream vobis, ô publica nomina raptis:
Vos eritis nostræ portus & aura fugæ.
Vos ego complectar, Geticis si cingar ab armis,
Vtq; meas aquilas, signa ego vestra sequar.
Aut ego me fallo, nimiaq; cupidine ludor,
Aut spes exilij commodioris adest.
Nam minùs & minùs est facies in imagine tristis,
Visaqúe sunt dictis annuêre ora meis.
Vera precor fiant timidæ præsagia mentis,
Iustaq; quamuis est, sit minor ira Dei.

ELEGIA IX.

Ad Cotym *Argumentosa auxilij flagitatio.*

REgia progenies, cui nobilitatis origo
Nomen in Eumolphi peruenit vsque, Cotys:
Fama loquax vestras si iam peruenit ad aures,
Me tibi finitimi parte iacere soli:
Supplicis exaudi iuuenum mitissime vocem,
Quamq; potes profugo (nam potes) affer opem.
Me fortuna tibi (de qua quod non queror, hoc est)
Tradidit, hoc vno non inimica mihi.
Excipe naufragium non duro littore nostrum,
Ne fuerit terra tutior vnda tua.
Regia (crede mihi) res est, succurrere lapsis,
Conuenit & tanto, quantus es ipse, viro.
Fortunam decet hoc istam, quæ maxima cùm sit,
Esse potest animo vix tamen æqua tuo.
Conspicitur nunquam meliore potentia causa;
Quàm quoties vanas non sinit esse preces.
Hoc nitor iste tui generis desiderat, hoc est
A superis ortæ nobilitatis opus.

Hoc tibi & Eumolphus generis clarissimus author,
Et prior Eumolpho suadet Erichtonius,
Hoc tecum commune Dijs, quòd vterque rogatis
Supplicibus vestris ferre soletis opem.
Nam quid erit, quare solito dignemur honore,
Numina, si demus velle iuuare Deos?
Iuppiter oranti surdas si præbeat aures,
Victima pro templo cur cadat icta Iouis?
Si pacem nullam pontus mihi præstet eunti,
Irrita Neptuno cur ego dona feram?
Vana laborantis si fallant vota coloni,
Accipiet grauidæ cur suis exta Ceres.
Nec dabit intonso iugulum caper hostia Baccho,
Musta sub inducto si pede nulla fluant.
Cæsar vt imperij moderetur frena precamur,
Tam bene quàm patriæ consulit ipse suæ.
Vtilitas igitur magnos hominesq; Deosq;
Efficit, auxilijs quoque fauente suis.
Tu quoque fac prosis intra tua castra iacenti,
O Coty, progenies digna parente tuo.
Conueniens homini est, hominem seruare, voluptas,
Et melius nulla quæritur arte fauor
Quis non Antiphaten, Læstrygona deuouet: aut quis
Munifici mores improbat Alcinoi?
Non tibi Cassandrus pater est, durusué Caphareus,
Quiué repertorem terruit arte sua.
Sed quàm Marte ferox, & vinci nescius armis,
Tam nunquam facta pace cruoris amans.
Adde quòd ingenuas didicisse fideliter artes,
Emollit mores, nec sinit esse feros.
Nec regum quisquam magis est instructus ab illis,
Mitibus aut studijs tempora plura dedit.

Carmina

Carmina testantur, quæ, si tua nomina demas,
Threicium iuuenem composuisse negem.
Neué sub hoc tractu vates foret vnicus Orpheus,
Bisthonis ingenio terra superba tuo est.
Vtq; tibi est animus, cùm res ita postulat, arma
Sumere, & hostili tingere cæde manum:
Atque vt excusso iaculum torquere lacerto,
Collaque velocis flectere doctus equi:
Tempora sic studijs data sunt vbi iusta paternis,
Atque tuis humeris forte quieuit opus:
Ne tua marcescant per inertes ocia somnos,
Lucida Pieria tendis in astra via.
Hæc quoque res aliquid tecum mihi fœderis affert,
Eiusdem sacri cultor vterque sumus.
Ad vatem vates orantia brachia tendo.
Terra sit exilijs vt tua fida meis
Non ego cæde nocens in Ponti littora veni.
Mistaúe sunt nostra dira venena manu
Non mea subiecta conuicta est gemma tabellæ,
Mendacem ceris imposuisse notam
Nec quicquam, quod lege vetor committere, feci:
Est tamen his grauior noxa fatenda mihi.
Neué roges quæ sit stultam quam scripsimus artem,
Innocuas nobis hæc vetat esse manus.
Et quid præterea peccarim, quærere noli,
Vt pateat sola culpa sub arte mea.
Quicquid id est, habuit moderatam vindicis iram,
Qui nisi natalem nil mihi dempsit humum.
Hac quoniam careo, tua nunc vicinia præstet
Inuiso possim tutus vt esse loco.

ELEGIA X.

Ad Macrum. *Iucundæ peregrinationis commemoratio.*

ECquid ab impressæ cognoscis imagine ceræ,
Hæc tibi Nasonem scribere verba Macer?
Auctorisq́ue sui si non est annulus index,
Cognitaně est nostra littera facta manu?
An tibi notitiam mora temporis eripit horum?
Nec repetunt oculi signa vetusta tui?
Sis licet oblitus pariter gemmæq́ue manusq́ue,
Exciderit tantùm ne tibi cura mei:
Quam tu vel longi debes conuictibus æui,
Vel mea quòd coniunx non aliena tibi est:
Vel studijs quibus es quàm nos sapientiùs vsus,
Vtq́ue decet, nulla factus es arte nocens.
Tu canis æterno quidquid restabat Homero,
Ne careant summa Troica bella manu.
Naso parum prudens, artem dum tradit amandi,
Doctrinæ pretium triste magister habet
Sunt tamen inter se communia sacra poëtis,
Diuersum quamuis quisque sequamur iter.
Quorum te memorem (quanquam procul absumus) esse
Suspicor, & casus velle leuare meos.
Te duce magnificas Asiæ perreximus vrbes,
Trinacris est oculis te duce visa meis.
Vidimus Ætnæa cælum splendescere flamma,
Suppositus monti quam vomit ore gigas:
Ætnæosq́ue lacus, & olentia stagna Palisci,
Quaq́ue suis Cyanen miscet Anapus aquis.
Nec procul hinc Nymphe, quæ dum fugit Elidis amnem,
Tecta sub æquorea nunc quoque currit aqua.
Hîc mihi labentis pars anni magna peracta est,
Heû quantum dispar est locus ille Getis!
Et quota pars hæc sunt rerum, quas vidimus ambo,
Te mihi iucundas efficiente vias?
Seu

Seu rate cæruleas picta sulcauimus vndas,
Esse da nos agili siue tulere rota:
Sæpè breuis nobis vicibus via visa loquendi est,
Pluraq́; si numeres, verba suére gradu.
Sæpè dies sermone minor fuit, inq́; loquendo
Tarda per æstiuos desuit hora dies.
Est aliquid casus pariter timuisse marinos,
Iunctaq́; ad æquoreos vota tulisse Deos.
Et modò res egisse simul, modò rursus ab illis,
Quorum non pudeat posse referre iocos.
Hæc tibi si subeant, hîc sim licet omnibus annis,
Ante tuos oculos, vt modò visus ero.
Ipse quidem certè cùm sim sub cardine mundi,
Qui semper liquidis altior exstat aquis:
Te tamen intueor quo solo pectore possum,
Et tecum gelido sæpè sub axe loquor.
Hîc es & ignoras, sed ades celeberrimus absens,
Inq́; Getas media missus ab vrbe venis.
Redde vicem, & quoniam regio felicior ista est,
Istic me memori pectore semper habe.

ELEGIA XI.

Ad Rufum. *Gratus animus.*

HOc tibi Rufe breui properatum tempore mittit
Naso, parum faustæ conditor artis, opus:
Vt quanquam longè toto sumus orbe remoti,
Scire tamen possis nos meminisse tui.
Nominis antè mei venient obliuia nobis,
Pectore quàm pietas sit tua pulsa meo.
Et priùs hanc animam vacuas reddemus in auras,
Quàm meriti fiat gratia vana tui.
Grande voco meritum lachrymas, quibus ora rigabas,
Cùm mea concreto sicca dolore forent.

Grande voco meritum, mæstæ solatia mentis,
Cùm pariter nobis illa tibique dares.
Sponte quidem, perseque mea est laudabilis vxor,
Admonitu melior sit tamen illa tuo.
Namq; quod Hermione Castor fuit, Hector Iulo,
Hoc ego te lætor coniugis esse meæ.
Quæ ne dissimilis tibi sit probitate, laborat,
Seque tui vita sanguinis esse probat.
Ergo quod fuerat stimulis factura sine vllis,
Plenius authorem te quoque nacta facit.
Acer & ad palmæ per se cursurus honores,
Si tamen horteris fortius ibit equus.
Adde quòd absentis cura mandata fideli
Perficis, & nullum ferre grauaris onus.
O referant grates, quoniam non possumus ipsi,
Dij tibi: qui referent, si pia facta vident.
Sufficiatque diu corpus quoque moribus istis,
Maxima Fundani gloria Rufe soli.

DE PONTO LIBER III.

ELEGIA I.

Ad Conivgem.

Sollicitudo Vxoris pro se.

Æquor Iasonio pulsatum remige primùm,
Quæq; nec hoste fero, nec niue terra cares:
Ecquod erit tempus, quo vos ego Naso relinquam,
In minus hostili iussus abesse loco.
An mihi Barbaria viuendum est semper in ista?
Inq; Tomitana condar oportet humo?

Pace

Pace tua, si pax vlla est tua, Pontica tellus,
Finitimus rapido quam terit hostis equo,
Pace tua dixisse velim, tu pessima duro
Pars es in exilio, tu mala nostra grauas.
Tu neque ver sentis cinctum florente corona,
Tu neque messorum corpora nuda vides.
Nec tibi pampineas autumnus porrigit vuas,
Cuncta sed immodicum tempora frigus habent.
Tu glacie freta vincta tenes, & in æquore piscis
Inclusus tecta sæpè natauit aqua
Nec tibi sunt fontes, laticis nisi penè marini:
Qui potus, dubium est, sistat alatné sitim.
Rara, nec hæc fœlix in apertis eminet aruis,
Arbor, & in terra est altera forma maris.
Non auis obloquitur: nisi syluis si qua remotis
Æquoreas rauco gutture potet aquas.
Tristia per vacuos horrent absinthia campos,
Conueniensq; suo messis amara loco est.
Adde metus, & quòd murus pulsatur ab hoste,
Tinctaq; mortifera tabe sagitta madet.
Quam procul hæc regio est, & ab omni deuia cursu,
Nec pede quo quisquam, nec rate, tutus eat
Non igitur mirum, finem quærentibus horum,
Altera si nobis vsque rogatur humus.
Te magis est mirum non hoc euincere coniunx,
Inq; meis lachrymas posse tenere malis.
Quid facias, quæris, quæras hoc scilicet ipsum:
Inuenies verè, si reperire voles.
Velle parum est, cupias vt re potiaris oportet,
Et faciat somnos hæc tibi cura breues.
Velle reor multos: quis enim mihi tam sit iniquus,
Optet vt exilium pace carere meum?

Pectore te toto cunctisq; incumbere neruis,
Et niti pro me nocte dieq; decet:
Vtq; iuuent alij, tu debes vincere amicos
Vxor, & ad partes, prima venire tuas.
Magna tibi imposita est nostris persona libellis,
Coniugis exemplum diceris esse bonæ
Hinc caue degeneres, & sint præconia nostræ
Vera vide, famæ quo tuearis opus.
Vt nihil ipse querar, tacito me fama queretur
Quæ debet, fuerit ni tibi cura mei.
Exposuit memet populis fortuna videndum,
Et plus notitiæ, quàm fuit antè, dedit.
Notior est factus Capaneus de fulminis ictu,
Notus humo mersis Amphiaraus equis.
Si minùs errasset, notus minùs esset Vlysses,
Magna Philoctetæ vulnere fama suo est.
Si locus est aliquis tanta inter nomina paruis,
Nos quoque conspicuos nostra ruina facit.
Nec te nesciri patitur mea pagina, quæ non
Inferius Coa Battide nomen habes.
Quicquid ages igitur scena spectabere magna,
Et pia non paruis testibus vxor eris.
Crede mihi, quoties laudaris carmine nostro,
Qui legit has laudes, an merearе rogat.
Vtq; fauere reor plures virtutibus istis,
Sic tua non paucæ carpere facta volent.
Quarum tu præsta ne liuor dicere possit,
Hæc est pro miseri lenta salute viri.
Cumq; ego deficiam, nec possim ducere currum,
Fac tu sustineas debile sola iugum.
Ad medicum specto venis fugientibus æger,
Vltima pars animæ dum mihi restat, ades.

Quodq; ego præstarem si te magis ipse valerem,
  Id mihi, cùm valeas fortiùs ipsa, refer.
Exigit hoc socialis amor fœdusque maritum,
  Moribus hoc coniunx exigis ipsa tuis.
Hoc domui debes de qua censeris, vt illam
  Non minùs officijs, quàm probitate colas.
Cuncta licet facias, nisi eris laudabilis vxor,
  Non poterit credi Martia culta tibi.
Nec sumus indigni, nec, si vis vera fateri,
  Debetur meritis gratia nulla meis.
Redditur illa quidem grandi cum fœnore nobis,
  Nec te, si cupiat lædere, rumor habet.
Sed tamen hoc factis adiunge prioribus vnum,
  Pro nostris vt sis ambitiosa malis.
Vt minùs infesta iaceam regione labora,
  Clauda nec officij pars erit vlla tui.
Magna peto, sed non tamen inuidiosa roganti:
  Vtq; ea non teneas, tuta repulsa tua est.
Nec mihi succense, toties si carmine nostro,
  Quod facis, vt facias, teq; imitêre, rogo.
Fortibus assueuit tubicen prodesse, suoq;
  Dux bene pugnantes incitat ore viros.
Nota tua est probitas, testataq; tempus in omne,
  Sic virtus etiam non probitate minor.
Nec tibi Amazonia est pro me sumenda securis,
  Aut excussa leui pelta gerenda manu:
Numen adorandum est, non vt mihi fiat amicum,
  Sed sit vt iratum, quàm fuit antè, minus.
Gratia si nulla est, lachrymæ tibi gratia fiant,
  Hac potes aut nulla parte mouere Deos.
Quæ tibi ne desint, bene per mala nostra cauetur,
  Deq; viro flendi copia diues adest.

Vtq;

704

Vtq; meæ res sunt, omni puto tempore flebis:
Has fortuna tibi nostra ministrat opes.
Si mea mors redimenda tua (quod abominor esset,)
Admeti coniunx quam sequereris, erat,
Æmula Penelopes fieres, si fraude pudica
Instantes velles fallere nupta procos.
Si comes exstincti manes sequerere mariti,
Esset dux facta Laodamia tui.
Iphias ante oculos tibi erit ponenda, volenti
Corpus in accensos mittere fortè rogos.
Morte nihil opus est, nihil Icariotide tela,
Cæsaris at coniunx ore precanda tuo est.
Quæ præstat virtute sua, ne prisca vetustas
Laude pudicitiæ sæcula nostra premat.
Quæ Veneris formam, mores Iunonis habendo,
Sola est cœlesti digna reperta thoro
Quid trepidas, & adire times? non impia Progne,
Filiaue Æetæ voce mouenda tua est.
Nec nurus Ægysthi, nec sæua Agamemnonis vxor,
Scyllaq; quæ Siculas inguine terret aquas.
Telegoniue parens vertendis nota figuris,
Nexaqúe nodosas angue Medusa comas:
Fœmina sed princeps, in qua fortuna videre
Se probat, & cæcæ crimina falsa tulit.
Qua nihil in terris ad finem solis ab ortu
Clarius, excepto Cæsare, mundus habet.
Eligito tempus captatum sæpè roganti,
Exeat aduersa ne tua nauis aqua.
Non semper sacras reddunt oracula sortes,
Ipsaqúe non omni tempore fana patent.
Cùm status vrbis erit, qualem nunc auguror esse,
Et nullus populi contrahet ora dolor:

Cùm

Cùm domus Augusti, Capitoli more colenda,
Læta (quod est, & sit) plenaqúe pacis erit:
Tum tibi Dij faciant adeundi copia fiat,
Profectura aliquid cùm tua verba putes.
Si quid aget maius, differ tua cœpta, caueqúe
Spem festinando præcipitare meam.
Nec rursus iubeo, dum sit vacuissima quæras,
Corporis ad cultum vix vacat illa sui.
Curia cùm fuerit patribus stipata verendis;
Per patrum turbam quoque oportet eas.
Cùm tibi contigerit vultum Iunonis adire,
Fac sis personæ, quam tueâre memor.
Nec factum defende meum (mala caussa silenda est,)
Nec nisi sollicitæ sint tua verba preces
Tunc lachrymis demenda mora est, summissaq́ terra
Ad non mortales brachia tende pedes.
Tu pete nil aliud, nisi sæuo vt ab hoste recedam:
Hostem fortunam sit satis esse mihi.
Plura quidem subeunt, sed tu turbata timore
Hæc quoque vix poteris voce tremente loqui.
Suspicor hæc damno tibi non fore, sentiat illa,
Te maiestatem pertimuisse suam.
Nec tua si fletu scindentur verba, nocebit:
Interdum lachrymæ pondera vocis habent.
Lux etiam facito cœptis bona talibus adsit,
Horaq́ conueniens, auspiciumq́ fauens.
Sed priùs imposito sanctis altaribus igni,
Thura fer ad magnos, vinaqúe pura, Deos,
E quibus ante omnes Augusti numen adora,
Progeniemqúe piam, participemqúe thori.
Sint vtinam mites solito tibi more, tuasqúe
Non duris lachrymas vultibus adspiciant.

ELI-

DE PONTO
ELEGIA II.
Ad Cottam.

Laus amicitiæ cum Historia Pyladis & Orestis.

QVam legis à nobis missam tibi Cotta salutem,
Missa sit vt verè, perueniatque precor.
Namque meis sospes multum cruciatibus aufers,
Atque sit vt nobis pars bona salua, facis.
Cumque labent alij, iactataque vela relinquant,
Tu laceræ remanes anchora sola rati.
Grata tua est igitur pietas: ignoscimus illis,
Qui cum fortuna terga dedere fugæ.
Cùm feriant vnum, non vnum fulmina terrent,
Iunctaque percusso turba pauere solet.
Cumque dedit partes venturæ signa ruinæ,
Sollicito vacuus fit locus ille metu.
Quis non è timidis ægri contagia vitat,
Vicinum metuens ne trahat inde malum?
Me quoque amicorum nimio terrore metuque,
Non odio quidam destituêre mei.
Non illis pietas, non officiosa voluntas
Defuit; aduersos extimuêre Deos.
Vtque magis cauti possunt timidique vocari,
Sic appellari non meruêre mali.
At meus excusat charos ita candor amicos,
Vtque habeant de me crimina nulla facit.
Sint hic contenti venia, signentque licebit,
Purgari factum me quoque teste suum.
Pars estis pauci melior, qui rebus in arctis
Ferre mihi nullam turpe putatis opem.
Tunc igitur meriti morietur gratia vestri,
Cùm cinis absumpto corpore factus ero.
Fallor, & illa meæ superabit tempora vitæ,
Si tamen à memori posteritate legar, Corpo-

Corpora debentur mœstis exanguia bustis,
Effugiunt structos nomen honorq; rogos.
Occidit & Theseus, & qui comitauit Orestem,
Sed tamen in laudes viuit vterque suas.
Vos etiam seri laudabunt sæpè nepotes;
Claraqúe erit scriptis gloria vestra meis.
Hîc quoque Sauromatæ iam vos nouere, Getæqúe,
Et tales animos barbara turba probat.
Cumqúe ego de vestra nuper probitate referrem:
Nam didici Geticè Sarmaticeqúe loqui:
Fortè senex quidam, cœtu cùm staret in illo,
Reddidit ad nostros talia verba sonos:
Nos quoq; amicitiæ nomen bene nouimus hospes,
Quos procul à vobis alter & orbis habet.
Est locus in Scythia, Tauros dixêre priores,
Qui Getica longè non ita distat humo.
Hac ego sum terra, patriæ nec pœnitet, ortus:
Consortem Phœbi gens colit illa Deam.
Templa manent hodie vastis innixa columnis,
Perq; quater denos itur in illa gradus.
Fama refert illic signum cœleste fuisse.
Quoq; minùs dubites, stat basis orba Dea,
Araq; quæ fuerat natura candida saxi,
Decolor affuso tincta cruore rubet.
Fœmina sacra facit teda non nota iugali,
Quæ superat Scythicas nobilitate nurus.
Sacrifici genus est (sic instituére parentes,)
Aduena virgineo cæsus vt ense cadat.
Regna Thoas habuit Meotide clarus in ora,
Nec fuit Euxinis notior alter aquis.
Sceptra tenente illo, liquidas fecisse per auras
Nescio quam dicunt Iphogeneian iter.

Quam leuibus ventis sub nube per aëra vectam,
Creditur his Phœbe deposuisse locis.
Præfuerat templo multos ea ritè per annos,
Inuita peragens tristia sacra manu:
Cùm duo velifera iuuenes venére carina,
Presseruntq́ suo littora nostra pede.
Par fuit his ætas & amor: quorum alter Orestes,
Alter erat Pylades: nomina fama tenet.
Protinus immitem Triuiæ ducuntur ad aram,
Euincti geminas ad sua terga manus.
Sparsit aqua captos lustrali Graia Sacerdos,
Ambiat vt fuluas insula longa comas.
Dumq́ parat sacrum dum velat tempora vittis,
Dum tardæ caussas inuenit ipsa moræ:
Non ego crudelis, iuuenes ignoscite, dixit;
Sacra suo facio barbariora loco.
Ritus is est gentis, qua vos tamen vrbe venitis?
Quodué parum fausta puppe petistis iter?
Dixit, & audio patriæ pia nomine virgo,
Consortes vrbis comperit esse suæ.
Alter vt è vobis inquit, cadat hostia sacris,
Ad patrias sedes nuncius alter eat,
Ire iubet Pylades charum periturus Orestem,
Hic negat, inq́ vicem pugnat vterque mori.
Extitit hoc vnum quod non conuenerat illis,
Cætera pars concors & sine lite fuit.
Dum peragunt iuuenes pulchri certamen amoris,
Ad fratrem scriptas exarat illa notas,
Ad fratrem mandata dabat cuiq́ illa dabantur,
(Humanos casus adspice) frater erat.
Nec mora, de templo rapiunt simulachra Dianæ,
Clamq́ per immensas puppe feruntur aquas.

Mirus

Mirus amor iuuenum, quamuis abiêre tot anni,
In Scythia magnum nunc quoque nomen habent.
Fabula narrata est postquam vulgaris ab illo,
Laudârunt omnes facta piamq; fidem:
Scilicet hîc etiam, qua nulla ferocior ora est,
Nomen amicitiæ barbara corda mouet.
Quid facere Ausonia geniti debetis in vrbe,
Cùm tangat dirus talia facta Getas?
Adde quod est animus semper tibi mitis, & altæ
Indicium mores nobilitatis habent.
Quos Volesus patrij cognoscat nominis author,
Quos Numa maternus non neget esse suos:
Adiectiq; probent genitiua agnomina Cottæ,
Si tu non esses, interitura domus.
Digne vir hac serie, lapso succurrere amico
Conueniens istis moribus esse puta.

ELEGIA III.

Ad Maximum. *Per quietem cum amore colloquium.*

SI vacat exiguum profugo dare tempus amico,
O Sidus Fabiæ, Maxime, gentis ades.
Dum tibi quæ vidi refero, seu corporis vmbra est,
Seu veri species, seu fuit ille sopor:
Nox erat, & bifores intrabat luna fenestras,
Mense ferè medio quanta nitere solet.
Publica me requies curarum somnus habebat,
Fusaq; erant in toto languida membra thoro:
Cùm subitò pennis agitatus inhorruit aër,
Et gemuit paruo mota fenestra sono.
Territus in cubitum releuo mea membra sinistrum:
Pulsus è trepido pectore somnus abit.
Stabat amor vultu, non quo priùs esse solebat,
Sceptra tenens læua tristis acerna manu,

Non torquem collo, nec habens crinale capillo,
Nec bene dispositas comptus, vt antè, comas.
Horrida pendebant molles super ora capilli,
Et visa est oculis horrida penna meis.
Qualis in aëriæ tergo solet esse columbæ,
Tractatam multæ quam tetigere manus.
Hunc simul agnoui (neque enim mihi notior alter,)
Talibus effata est libera lingua sonis:
O puer, exilij decepto caussa magistro,
Quem fuit vtilius non docuisse mihi;
Huc quoque venisti, pax est vbi tempore nullo,
Et coit adstrictis barbarus Ister aquis?
Quæ tibi caussa viæ? nisi vti mala nostra videres?
Quæ sunt, si nescis, inuidiosa tibi.
Tu mihi dictasti iuuenilia carmina primùm,
Apposui senis te duce quinque pedes.
Nec me Mæonio consurgere carmine, nec me
Dicere magnorum passus es acta ducum.
Forsitan exiguas, aliquas tamen, arcus & ignis
Ingenij vires comminuêre mei.
Namq; ego dum canto tua regna, tuæq; parentis,
In nullum mea mens grande vacauit opus.
Nec satis hoc fuerat, stultus quoq; carmina feci,
Artibus vt posses non rudis esse meis.
Pro quibus exilium misero mihi reddita merces,
Id quoq; in extremis, & sine pace, locis.
At non Chionides Eumolpus in Orphea talis,
In Phryga nec Satyrum talis Olympus erat.
Præmia nec Chiron ab Achille talia cœpit,
Pytagoræq; ferunt non nocuisse Numam.
Nomina neu referam longum collecta per æuum,
Discipulo perij solus ab ipse meo.

Dum

Dum damus arma tibi, dum te lasciua docemus,
Hæc de discipulo dona magister habet.
Scis tamen, & liquido iuratus dicere posses,
Non me legitimos sollicitasse thoros
Scripsimus hæc illis, quarum nec vitta pudicos
Contingit crines, nec stola longa pedes.
Dic precor, ec quando didicisti fallere nuptas
Et facere incertum per mea iussa genus?
An sit ab his omnis rigidè summota libellis,
Quàm lex furtiuos arcet habere viros?
Quid tamen hoc prodest, vetiti si lege seuera
Credor adulterij composuisse notas?
At tu sic habeas ferientes cuncta sagittas,
Sic nunquam rapido lampades igne vacent:
Sic regat imperium, terrasq́ue coërceat omnes
Cæsar, ab Ænea est qui tibi fratre nepos.
Effice sit nobis non implacabilis ira,
Meq́ue loco plecti commodiore velit.
Hæc ego visus eram puero dixisse volucri,
Hos visus nobis ille dedisse sonos:
Per mea tela faces, & per mea tela sagittas,
Per matrem iuro, Cæsareumq́ue caput,
Nil nisi concessum, nos te didicisse magistro,
Artibus & nullum crimen inesse tuis.
Vtq́ue hoc, sic vtinam defendere cætera posses:
Scis aliud, quod te læserit, esse magis.
Quicquid id est (neq́ue enim debet dolor ille referri,)
Non potes à culpa dicere abesse tua.
Tu licet erroris sub imagine crimen obumbres,
Non grauior merito vindicis ira fuit.
Vt tamen adspicerem consolarerq́ue iacentem,
Lapsa per immensas est mea penna vias.

Hæc loca tum primùm vidi, cum matre rogante,
Phasias est telis fixa puella meis.
Quæ nunc cur iterum post sæcula longa reuisam,
Tu facis ô castris miles amice meis.
Pone metus igitur, mitescet Cæsaris ira,
Et veniet votis mollior hora tuis.
Néue moram timeas, tempus quod quærimus, instat,
Cunctaqúe lætitiæ plena triumphus habet.
Dum domus, & nati, dum mater Liuia gaudet,
Dum gaudes patriæ magne ducisqúe pater:
Dum sibi gratatur populus, totamqúe per vrbem
Omnis odoratis ignibus ara calet:
Dum præbet faciles aditus venerabile templum,
Sperandum est nostras posse valere preces.
Dixit, & aut ille est tenues delapsus in auras,
Cœperunt sensus aut vigilare mei.
Si dubitem, faueas quin his ô Maxime dictis,
Memnonio cygnos esse colore putem.
Sed neque mutatur nigra pice lacteus humor,
Nec quod erat candens fit terebinthus ebur,
Conueniens animo genus est tibi nobile, namque
Pectus & Herculeæ simplicitatis habes:
Liuor iners vitium mores non exit in istos,
Vtq; latens ima vipera serpit humo
Mens tua sublimis supra genus eminet ipsum,
Grandius ingenio nec tibi nomen inest.
Ergo alij noceant miseris, optentq; timeri,
Tinctaq; mordaci spicula felle gerant:
At tua supplicibus domus est assueta iuuandis,
In quorum numero me precor esse velis.

ELEGIA IV.

Ad Rufinum, *Libello de Triumpho Tiberij petita venia.*

Hæc

HÆc tibi non vanam portantia verba salutem,
Naso Tomitana mittit ab vrbe tuus;
Vtq; suo faueas mandat Rufine triumpho,
In vestras venit si tamen ille manus.
Est opus exiguum, vestriśq; paratibus impar:
Quale tamen cumque est, vt tueâre rogo.
Firma valent per se, nullumq; Machaona quærunt:
Ad medicam dubius confugit æger opem.
Non opus est magnis placido lectore poëtis,
Quemlibet inuitum difficilemq; tenent.
Nos, quibus ingenium longi minuêre labores,
Aut etiam nullum forsitan antè fuit:
Viribus infirmi, vestro candore valemus,
Quem mihi si demas, omnia rapta putem.
Cunctaq; cum mea sunt propenso nixa fauore,
Præcipuum veniæ ius habet iste liber.
Spectatum vates alij scripsere triumphum,
Est aliquid memori visa notare manu.
Nos ea vix auidam vulgi captata per aurem
Vidimus, atque oculi fama suêre mei.
Scilicet affectus similes, aut impetus idem,
Rebus ab auditis conspicuisq; venit?
Nec nitor argenti, quem vos vidistis, & auri
Quòd mihi defuerit, purpuraq; illa, queror:
Sed loca, vel gentes formatæ mille figuris,
Nutrissent carmen prœliaq; ipsa meum.
Et regum vultus, certissima ptgnora mentis,
Iuuissent aliqua forsitan illud opus.
Plausibus ex ipsis populi, lætoq; fauore
Ingenium quoduis incaluisse potest.
Tamq; ego sumpsissem tali clamore vigorem,
Quàm rudis audita miles ad arma tuba.

Pectora sint nobis niuibus glacieq; licebit,
Atque hoc quem patior, frigidiora loco.
Illa ducis facies in curru stantis eburno,
Excuteret frigus sensibus omne meis.
His ego defectus, dubijsq; authoribus vsus,
Ad vestri venio iure fauoris opem.
Nec mihi nota ducum, nec sunt mihi nota locorum
Nomina, materiam non habuêre manus.
Pars quota de tantis rebus, quam fama referre,
Aut aliquis nobis scribere posset, erat.
Quo magis ô lector debes ignoscere, si quid
Erratum est illic, præteritumúe mihi.
Adde quòd assiduas domini meditata querelas,
Ad lætum carmen vix mea Musa venit.
Vix bona post tantò quærenti verba subibant,
Et gaudere aliquid, res mihi visa noua est.
Vtq; reformidant insuetum lumina solem,
Sic ad lætitiam mens mea segnis erat.
Est quoq; cunctarum nouitas gratissima rerum,
Gratiaq; officio, quod mora tradat, abest.
Cætera certatim de magno scripta triumpho,
Iam pridem populi suspicor ore legi
Illa bibit sentiens lector mea pocula plenus:
Illa recens pota est, nostra tepebit aqua.
Non ego cessaui, nec fecit inertia serum,
Vltima ne vasti sustinet ora freti.
Dum venit huc rumor properataq; carmina fiunt,
Factaq; eunt ad vos, annus abisse potest.
Nec minimum refert, intacta rosaria primus,
An sera carpas penè relicta manu.
Quid mirum lectis exhausto floribus horto,
Si duce non facta est digna corona suo?

Deprecor hæc: vatum contra sua carmina ne quis
  Dicta putet: pro se Musa locuta mea est.
Sunt mihi vobiscum communia sacra poëtæ,
  In vestro miseris si licet esse choro.
Magnaq́; pars animi mecum vixistis amici,
  Hac ego vos absens nunc quoque parte colo.
Sint igitur vestro mea commendata fauore
  Carmina, non possum pro quibus ipse loqui.
Scripta placent à morte ferè, quia lædere viuos
  Liuor, & iniusto carpere dente solet
Si genus est mortis malè viuere, terra moratur;
  Et desunt fatis sola sepulchra meis.
Denique opus nostræ culpetur vt vndiq́; curæ,
  Officium nemo qui reprehendat, erit.
Vt desint vires, tamen est laudanda voluntas,
  Hac ego contentos auguror esse Deos.
Hæc facit vt veniat pauper quoque gratus ad aras,
  Et placeat cæso non minùs agna boue
Res quoq́; tanta fuit, quantæ subsistere summo
  Æneidos vati grande fuisset onus.
Ferre etiam molles elegi tam vasta triumphi
  Pondera, disparibus non potuêre rotis.
Quo pede nunc vtar, dubia est sententia nobis,
  Alter enim de te Rhene triumphus adest.
Irrita verorum non sunt præsagia vatum,
  Danda Ioui laurus, dum prior ille viret.
Nec mea verba legis, qui sum summotus ad Istrum,
  Non bene pacatis flumina pota Getis.
Ista Dei vox est, Deus est in pectore nostro;
  Hoc duce prædico vaticinorqúe Deo.
Quid cessas currum pompamqúe parare triumphis
  Liuia? dant nullas iam tibi bella moras.

Perfida damnatas Germania proijcit hastas,
Iam pondus dices omen habere meum.
Crede, breuiqúe fides aderit geminabit honorem
Filius, & iunctis, vt priùs ibit equis.
Pro me, quod inijcias humeris victoribus, Istrum,
Ipsa potest solitum nosse corona caput.
Scuta sed & galeæ gemmis radientur & auro,
Stentqúe super victos trunca trophea viros,
Oppida turritis cingantur eburnea muris,
Fictaqúe res vero more putetur agi.
Squalidus immittat fracta sub arundine crines
Rhenus, & infectas sanguine potet aquas.
Barbara iam capti ponent insignia reges,
Textaq́; fortuna diuitiora sua.
Et quæ præterea virtus inuicta tuorum,
Sæpè parata tibi, sæpè paranda facit.
Dij quorum monitu sumus euentura locuti,
Verba precor celeri nostra probate fide.

ELEGIA V.

Ad Cottam.

Voluptas ex eius Oratione & congressu imaginario.

QVam legis, vnde tibi mittatur epistola, quæris?
Hinc, vbi cæruleis iungitur Ister aquis.
Vt regio dicta est, succurrere debet & author,
Læsus ab ingenio Naso poëta suo.
Qui tibi, quam mallet præsens afferre salutem,
Mittit ab hirsutis, Maxime Cotta, Getis.
Legimus ô iuuenis patrij non degener oris,
Dicta tibi pleno verba diserta foro.
Quæ quanquam mihi lingua suis properante per horas
Lecta satis multas, pauca fuisse queror.
Plura sed hæc feci relegendo sæpè. nec vnquam
Hæc mihi, quàm primò grata fuêre minùs. Cumq́;

Cumq; sua toties nihil è dulcedine perdant,
Viribus illa suis non nouitate placent.
Felices quibus hæc ipso cognoscere in actu,
Et tam facundo contigit ore frui.
Nam quanquam sapor est ablata dulcis in vnda,
Gratiùs ex ipso fonte bibuntur aquæ.
Et magis adducto pomum decerpere ramo,
Quàm de cælata sumere lance iuuat.
At nisi peccassem, nisi me mea Musa fugasset,
Quod legi, tua vox exhibuisset opus,
Vtq; sui solitus, sedissem forsitan vnus
De centum iudex in tua verba viris.
Maior & implesset præcordia nostra voluptas,
Dum traherer dictis annueremq; tuis.
Quem quoniam fatum, patria vobisq; relictis.
Inter inhumanos maluit esse Getas:
Quod licet, vt videar tecum magis esse legendo,
Sæpè precor studij pignora mitte tui:
Exemploq; meo, nisi dedignaris id ipsum,
Vtere quod nobis rectiùs ipse dares,
Namq; ego, qui perij iam pridem Maxime vobis.
Ingenio nitor non perijsse meo
Redde vicem, nec rara tui monumenta laboris
Accipiant nostræ grata futura manus.
Dic tamen ô iuuenis studiorum plene meorum,
Ecquid ab his ipsis admoneare mei?
Ecquibus aut recitas factum modò carmen amicis?
Aut quod sæpè soles, exigis vt recitent?
Interdum queritur tua mens oblita quid absit:
Nescio quid certè sensit abesse tui.
Vtq; loqui multum de me præsente solebas,
Nunc quoque Nasonis nomen in ore tuo est.

Ipse

Ipse quidem Getico peream violatus ab arcu,
(Et sit periuri quàm propè pœna vides.)
Te nisi momentis video penè omnibus absens,
Gratia Dijs menti quolibet ire licet.
Hac vbi perueni, nulli cernendus in vrbem,
Sæpè loquor tecum; teq́; loquente fruor.
Tunc mihi difficile est, quam sit bene, dicere, quamq́;
Candida iudicijs illa sit hora meis.
Tunc me, si qua fides, cœlesti sede receptum,
Cum fortunatis suspicor esse Deis:
Rursus vbi huc redij, cœlum superosq́; relinquo,
A Styge nec longè Pontica distat humus.
Vnde ego si fato nitor probibente reuerti,
Spem sine profectu Maxime tolle mihi.

ELEGIA VI.

Ad Sodalem.

Reprehensio consilij de tacitis ante amicorum nominibus

NAso suo, posuit nomen cui penè, sodali,
Mittit ab Euxinis hoc breue carmen aquis.
At si causa parum scripsisset dextra quis esses,
Forsitan officio parta querela foret.
Cur tamen hoc alijs tutum credentibus, vnus
Appellent ne te carmina nostra rogas?
Quanta sit in media clementia Cæsaris ira,
Si nescis, ex me certior esse potes.
Huic ego quam patior nil possem demere pœnæ;
Si iudex meriti cogerer esse mei.
Non vetat ille sui quemquam meminisse sodalis,
Nec prohibet tibi me scribere, teq́; mihi.
Nec scelus admittis, si consoleris amicum,
Mollibus & verbis aspera fata leues.
Cur, dum tuta times, facis vt reuerentia talis
Fiat in Augustos inuidiosa Deos? Fulminis

Fulminis afflatos interdum viuere telis
Vidimus, & refici non prohibente Ioue.
Nec quia Neptunus nauem lacerarat Vlissis,
Leucotheo nanti ferre negauit opem.
Crede mihi, miseris cœlestia numina parcunt,
Nec semper læsos & sine fine premunt.
Principe nec nostro Deus est moderatior vllus,
Iustitia vires temperat ille suas.
Nuper eam Cæsar, facto de marmore templo,
Iam pridem posuit mentis in æde suæ.
Iuppiter in multos temeraria fulmina pati.
Qui pœnam culpa non meruêre pati.
Obruerit cùm tot sæuis Deus æquoris vndis,
Ex illis mergi pars quota digna fuit?
Cùm pereant acie fortissima quæque, vel ipso
Iudice, delectus Martis iniquus erit.
At si fortè velis in nos inquirere, nemo est
Qui se, quod patitur, commeruisse neget.
Adde quòd extinctos vel aqua, vel Marte, vel igni,
Nulla potest iterum restituisse dies.
Restituit multos, aut pœnæ parte leuauit
Cæsar, & in multis me velit esse precor.
An tu, cùm tali populus sub principe simus,
Alloquio profugi credis inesse metum?
Forsitan hæc domino Busiride iure timeres,
Aut solito clausos vrere in ære viros.
Desine mitem animum vano infamare timore,
Sæua quid in placidis saxa vereris aquis,
Ipse ego quod scripsi primò sine nomine vobis,
Vix excusari posse mihi videor.
Sed pauor attonito rationis ademerat vsum,
Cesserat omne nouis consiliumq; malis.

Fortunamq;

Fortunamq́; meam metuens, non vindicis iram,
Terrebar titulo nominis ipſe mei.
Hactenus admonitus memori concede poëtæ,
Ponat vt in chartis nomina chara ſuis.
Turpe erit ambobus, longo mihi proximus vſu,
Si nulla libri parte legare mei.
Ne tamen iſte metus ſomnos tibi rumpere poſſit,
Non vltrà, quam vis, officioſus ero.
Teq́; tegam qui ſis, niſi cùm permiſeris ipſe:
Cogetur nemo munus habere meum.
Tu quoq́; quem poteras vel apertè tutus amare,
Si res eſt anceps illa, latenter ama.

ELEGIA VII.

Ad Amicos. *Mitioris exilij deſperatio.*

Verba mihi deſunt eadem tam ſæpè roganti,
Iamq́; pudet vanas fine carere preces.
Tædia conſimili fieri de carmine vobis,
Quidq́; petam, cunctos edidiciſſe reor.
Noſtra quid apportet iam noſtis epiſtola, quamuis
Charta ſit à vinclis non labefacta ſuis.
Ergo mutetur ſcripti ſententia noſtri,
Ne toties contrà, quàm rapit amnis, eam.
Quòd bene de vobis ſperaui, ignoſcite amici,
Talia peccandi iam mihi finis erit.
Ne grauis vxori dicar, quæ ſcilicet in me
Quàm proba, tam timida eſt, experiensq́; parum.
Hoc quoq́; Naſo feres: etenim peiora tuliſti:
Iam tibi ſentiri ſarcina nulla poteſt.
Ductas ab armento taurus detrectet aratrum,
Subtrahat & duro colla nouella iugo:
Nos, quibus aſſueuit fatum crudeliter vti,
Ad mala iam pridem non ſumus vlla rudes.

Venimus

Venimus in Geticos fines, moriamur in illis:
Parcaq́ ad extremum quà mea cœpit, eat.
Spem iuuat amplecti, quæ non iuuat irrita semper:
Et fieri cupias, si qua futura putes.
Proximus huic gradus est, bene desperare salutem,
Seq́ semel vera scisse perisse fide.
Curando fieri quædam maiora videmus
Vulnera, quæ meliùs non tetigisse fuit.
Mitiùs ille perit, subita qui mergitur vnda,
Quam sua qui liquidis brachia lassat aquis.
Cur ego concepi Scythicis me posse carere
Finibus, & terra prosperiore frui?
Cur aliquid de me speraui lenius vnquam?
An fortuna mihi sic mea nota fuit?
Torqueor en grauiùs, repetitaq́ forma locorum
Exilium renouat triste, recensq́ facit.
Est tamen vtilius studium cessare meorum,
Quàm, quas admorint, non valuisse preces.
Magna quidem res est, quam non audetis amici:
Sed si quis peteret, qui dare vellet, erat.
Dum modò non nobis hoc Cæsaris ira negarit,
Fortiter Euxinis immoriemur aquis.

ELEGIA VIII.

Ad Maximum.

Pharetra cum sanguis Scythicis pro munere.

QVæ tibi quærebam memorem testantia curam,
Dona Tomitanus mittere posset ager.
Dignus es argento, fuluo quoque dignior auro:
Sed te, cùm donas, ista iuuare solent.
Nec tamen hæc loca sunt vllo pretiosa metallo,
Hostis ab agricola vix sinit illa fodi.
Purpura sæpe tuos fulgens protexit amictus,
Sed non Sarmatico tingitur illa mari. Velerą

Velera dura ferunt pecudes, & Palladis vti
  Arte, Tomitanæ non didicêre nurus.
Fæmina pro lana Cerealia munera frangit,
  Suppositoq́ grauem vertice portat aquam.
Non hic pampineis amicitur vitibus vlmus:
  Nulla premunt ramos pondere poma suos.
Tristia deformes pariunt absinthia campi,
  Terraq́ de fructu quàm sit amara docet.
Nil igitur tota Ponti regione sinistri,
  Quod mea sedulitas mittere posset, erat.
Clausa tamen misi Scythica tibi tela pharetra:
  Hoste precor fiant illa cruenta tuo.
Hos habet hæc calamos, hos hæc habet ora libellos,
  Hæc viget in nostris Maximè Musa locis.
Quæ quanquam misisse pudet, quia parua videntur,
  Tu tamen hæc, quæso, consule missa boni.

ELEGIA IX.

Ad Brutum. *Apologia de erratis & repetitis.*

QVòd sit in his eadem sententia Brute libellis,
  Carmina, nescio quem, carpere nostra refers:
Nil nisi me terra fruar vt propiore, rogare,
  Et quàm sim denso cinctus ab hoste, loqui.
O quàm de multis vitium reprehenditur vnum?
  Hoc peccat solum si mea Musa, bene.
Ipse ego librorum video delicta meorum:
  Cùm sua plus iusto carmina quisque probet.
Author opus laudat. sic forsitan Accius olim
  Thersiten facie dixerat esse bona.
Iudicium tamen hic nostrum non decipit error:
  Nec quidquid genui, protinus illud amo.
Cur igitur si me video delinquere, peccem?
  Et patiar scripto crimen inesse, rogas?

Non eadem ratio est sentire, & demere morbos:
Sensus inest cunctis, tollitur arte malum.
Sæpè aliquod verbum cupiens mutare, relinquo,
Iudicium vires destituuntq; meum.
Sæpè piget (quid enim dubitem tibi vera fateri?)
Corrigere & longi ferre laboris onus.
Scribentem iuuat ipse fauor, minuitq; laborem,
Cumq; suo crescens pectore feruet opus.
Corrigere at res est tantò magis ardua, quanto
Magnus Aristarcho maior Homerus erat.
Sic animum lento curarum frigore lædit,
Vt cupidi cursus frena retentat equi.
Atq; ita Dij mites minuant mihi Cæsaris iram,
Ossaq; pacata nostra tegantur humo.
Vt mihi conanti nonnunquam intendere curas,
Fortunæ species obstat acerba meæ.
Vixq; mihi videor, faciam quòd carmina, sanus,
Inq; feris curem corrigere illa Getis.
Nil tamen est scriptis magis excusabile nostrũ,
Quàm sensus cunctis penè quod vnus inest.
Læta ferè lætus cecini, cano tristia tristis:
Conueniens operi tempus vtrumq; suo est.
Quid, nisi de vitio scribam regionis amaræ?
Vtq; loco moriar commodiore, precer?
Cùm toties eadem dicam, vix audior vlli,
Verbaq; profectu dissimulata carent.
Et tamen hæc eadem cùm sint, non scribimus ijsdem,
Vnaq; per plures vox mea tentat opem.
An ne bis sensum lector reperiret eundem,
Vnus amicorum, Brute, rogandus erat?
Non fuit hoc tanti, confesso ignoscite docti,
Vilior est operis fama salute mea.

 Deniq;

Deniq́, materia, quam quis sibi finxerit ipse,
Arbitrio variat multa poëta suo.
Musa mea est index nimium quoque vera malorum,
Atque incorrupti pondera testis habet.
Non liber vt fieret, sed vti sua cuique daretur
Littera, propositum curaq́ nostra fuit
Postmodò collectas vt cunque, sine ordine, iunxi,
Hoc opus electum ne mihi fortè putes:
Da veniam scriptis, quorum ne gloria nobis
Caussa, sed vtilitas officiumq́ fuit.

DE PONTO LIBER IV.

ELEGIA I.

AD SEXTVM POMPEIVM.

Nominandi bene meritum mira cupido.

Accipe Pompei, deductum carmen ab illo,
Debitor est vitæ qui tibi Sexte suæ.
Qui si non prohibes à me tua nomina poni,
Accedet meritis hæc quoque summa tuis.
Siue trahis vultus, equidem peccasse fatebor,
Delicti tamen est caussa probanda mei
Non potuit mea mens, esset quin grata, teneri:
Sit, precor, officio non grauis ira pio.
O quoties ego sum libris mihi visus in istis
Impius, in nullo quòd legerêre loco!
O quoties, alij vellem cùm scribere, nomen
Rettulit in ceras inscia dextra tuum!
Ipse mihi placuit mendis in talibus error,
Et vix inuita est facta litura manu.

Viderit

Viderit ad summum dixi licet ipse queratur:
Ah pudet offensam non meruisse prius.
Da mihi si quid ea est, hebetantem pectora Lethen,
Oblitus potero non tamen esse tui.
Idq; sinas oro, nec fastidita repellas
Verba, nec officio crimen inesse putes.
Et leuis hæc meritis referatur gratia tantis:
Si minùs, inuito te quoque gratus ero.
Nunquam pigra fuit nostris tua gratia rebus,
Nec mihi munificas arca negauit opes.
Nunc quoq; nil subitis clementia territa fatis,
Auxilium vitæ fertq; refertq; meæ
Vnde rogas forsan fiducia tanta futuri
Sit mihi: quod fecit quisque tuetur opus.
Vt Venus artificis labor est & gloria Coi,
Æquoreo madidas quæ premit imbre comas:
Arcis vt Actææ vel eburna vel ærea custos,
Bellica Phidiaca stat Dea facta manu:
Vendicat vt Calamis laudem, quos fecit, equorum,
Vt similis veræ vacca Myronis opus:
Sic ego sum rerum non vltima Sexte tuarum,
Tutelæq; feror munus opusq; tuæ

ELEGIA II.

Ad Seuerum. Excusat se quod non scripserit.

QVod legis ô vates magnorum maxime vatum,
Venit ab intonsis vsque Seuere Getis.
Cuius adhuc nomen nostros tacuisse libellos,
Si modò permittis dicere vera, pudet
Orba tamen numeris cessauit epistola nunquam,
Ire per alternas officiosa vices
Carmina sola tibi memorem testantia curam,
Non data sunt, quid enim, quæ facis ipse, darem?

Quis mel Aristæo, quis Baccho vina Falerna,
Triptolemo fruges, poma det Alcinoo?
Fertile pectus habes, interq́; Helicona colentes
Vberiùs nulli prouenit ista seges.
Mittere ad hunc carmen, frondes erat addere siluis:
Hæc mihi cunctandi caussa Seuere fuit.
Nec tamen ingenium nobis respondet, vt antè,
Sed siccum sterili vomere littus aro.
Scilicet vt limus venas excæcat in vndis,
Læsaq́; suppresso fonte resistit aqua:
Pectora sic mea sunt limo vitiata malorum,
Et carmen vena pauperiore fluit.
Si quis in hac ipsum terra posuisset Homerum,
Esset, crede mihi, factus & ille Getes.
Da veniam fasso, studijs quoque frena remisi,
Ducitur & digitis littera rara meis.
Impetus ille sacer, qui vatum pectora nutrit,
Qui priùs in nobis esse solebat, abest.
Vix venit ad partes, vix sumptæ musa tabellæ
Imponit pigras penè coacta manus.
Paruaq́;, ne dicam scribendi nulla voluptas
Est mihi, nec numeris nectere verba iuuat.
Siue quòd hinc fructus adeò non cepimus vllos,
Principium nostri res sit vt ista mali:
Siue quòd in tenebris numerosos ponere gestus,
Quodq́; legas nulli, scribere carmen idem est.
Excitat auditor studium, laudataq́; virtus
Crescit, & immensum gloria calcar habet.
Hîc mea cui recitem, nisi flauis scripta Corallis,
Quasq́; alias gentes barbarus Ister habet?
Sed quid solus agam? quaq́; infælicia perdam
Ocia materia, surripiamq́; diem?

Nam

Nam neque me vinum, nec me tenet alea fallax,
Per quæ clam tacitum tempus abire solet.
Nec me, quod cuperem, si per fera bella liceret,
Oblectat cultu terra nouata suo.
Quid, nisi Pierides, solatia frigida restant,
Non bene de nobis quæ meruêre, Deæ?
At tu, cui bibitur feliciùs Aonius fons,
Vtiliter studium quod tibi cedit, ama:
Sacraq; musarum meritò cole, quodq; legamus
Huc aliquod curæ mitte recentis opus.

ELEGIA III.

Ad Amicum instabilem.

Exprobatio inconstantiæ & fortunæ mutabilitas.

COnquerar? aut taceam? ponam sine nomine crimen?
An notum qui sis omnibus esse velim?
Nomine non vtar, ne commendere querela,
Quæraturq; tibi carmine fama meo.
Dum mea puppis erat valida fundata carina,
Qui mecum velles currere, primus eras.
Nunc quia retraxit vultum fortuna recedis,
Auxilio postquam scis opus esse tuo.
Dissimulas etiam, nec me vis nosse videri,
Quisq; sit, audito nomine, Naso rogas.
Ille ego sum, quanquam non vis audire, vetusta
Penè puer puero iunctus amicitia.
Ille ego qui primus tua seria nosse solebam,
Qui tibi iucundis primus adesse iocis.
Ille ego conuictor, densoq; domesticus vsu,
Ille ego iudiciis vnica Musa tuis.
Ille ego sum, qui nunc an viuam, perfide, nescis,
Cura tibi de quo quærere nulla fuit.

 Siue

Siue fui nunquam carus, simulasse fateris:
  Seu non fingebas, inuenière leuis.
Aut age dic aliquam quæ te mutauerit iram:
  Nam nisi iusta tua est, iusta querela mea est.
Quod te nunc crimen similem vetat esse priori?
  An crimen, cœpi quòd miser esse, vocas?
Si mihi rebus opem nullam factisq; ferebas,
  Venisset verbis charta notata tribus.
Vix equidem credo, sed & insultare iacenti
  Te mihi, nec verbis parcere, fama refert.
Quid facis ah demens? cur, si fortuna recedat,
  Naufragio lachrymas eripis ipse tuo?
Hæc Deæ non stabili quàm sit leuis orbe fatetur,
  Quæ summum dubio sub pede semper habet.
Quolibet est folio quauis incertior aura.
  Par illi leuitas improbe facta tua est.
Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
  Et subito casu, quæ valuère, ruunt.
Diuitijs audita est cui non opulentia Crœsi?
  Nempè tamen vitam captus ab hoste tulit.
Ille Syracosia modò formidatus in vrbe,
  Vix humili duram reppulit arte famem.
Quid fuerat Magno maius? tamen ipse rogauit
  Summissa fugiens voce clientis opem.
Cuiq; viro totus terrarum paruit orbis,
  Indigus effectus omnibus ipse magis.
Ille Iugurtino clarus, Cimbroq; triumpho,
  Quo victrix toties Consule Roma fuit.
In cœno Marius iacuit, cannaq; palustri,
  Pertulit & tanto multa pudenda viro.
Ludit in humanis diuina potentia rebus,
  Et certam præsens vix habet hora fidem.

Littus ad Euxinum si quis mihi diceret, ibis,
Et metues arcu ne feriare Getæ.
I, bibe, dixissem, purgantes pectora succos,
Quicquid & in tota nascitur Anticyra.
Sum tamen hæc passus, nec si mortalia possem,
Et summi poteram tela cauére Dei.
Tu quoq; fac timeas: & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

ELEGIA IV.

Ad Sextum Pompeium.

Gaudium de futuro eius Consulatu.

NVlla dies adeò est australibus humida nimbis,
Non intermissis vt fluat imber aquis.
Nec sterilis locus vllus ita est, vt non sit in illo
Mista fere duris vtilis herba rubis.
Nil adeò fortuna grauis miserabile fecit,
Vt minuat nulla gaudia parte malum.
Ecce domo patriaq; carens, oculisq; meorum,
Naufragus in Getici littoris actus aquas:
Qua tamen inueni vultum diffundere caussa
Possim, fortunæ nec meminisse meæ.
Nam mihi, cùm fulua tristis spatiarer arena,
Visa est à tergo penna dedisse sonum.
Respicio, nec corpus erat, quod cernere possem;
Verba tamen sunt hæc aure recepta mea;
En ego lætarum venio tibi nuntia rerum,
Fama per immensas aëre lapsa vias:
Consule Pompeio, quo non tibi charior alter,
Candidus & fælix proximus annus erit.
Dixit, & vt læto Pontum rumore repleuit,
Ad gentes alias hinc Dea vertit iter.

At mihi, dilapsis inter noua gaudia curis,
Excidit asperitas huius iniqua loci.
Ergo vbi Iane biceps longum reseruauêris annum,
Pulsus & à sacro mense December erit:
Purpura Pompeium summi velabit honoris:
Ne titulis quicquam debeat ille suis.
Cernere iam video rumpi penè atria turba,
Et populum lædi deficiente loco.
Templaq; Tarpeiæ primùm tibi sedis adiri,
Et fieri faciles in tua vota Deos.
Colla boues niueos certæ præbere securi,
Quos aluit campis herba Falisca suis.
Cumq; Deos omnes, tum quos impensiùs æquos
Esse tibi cupias, cum Ioue Cæsar erit.
Curia te excipiet, patresq; ex more vocati
Intendent aures ad tua verba suas:
Hos vbi facundo tua vox hilarauerit ore,
Vtq; solet tulerit prospera verba dies:
Egeris & meritas superis cum Cæsare grates,
Qui caussam, facias cur ita sæpè, dabit
Inde domum repetes toto comitante Senatu,
Officium populi vix capiente domo.
Me miserum, turba quòd non ego cernor in illa,
Nec poterunt istis lumina nostra frui.
Quod licet, absentem qua possum mente videbo,
Adspiciet vultus Consulis illa sui.
Dij faciant, aliquo subeat tibi tempore nostrum
Nomen, & heû, dicas, quid miser ille facit?
Hæc tua protulerit si quis mihi verba, fatebor
Protinus exilium mitius esse meum.

ELEGIA V.

Ad eundem iam Cos.

Bella Prosopopeia cum gratiarum actione.

ITe leues Elegi doctas ad Consulis aures,
Verbaq; honorato ferte legenda viro.
Longa via est, nec vos pedibus proceditis æquis,
Tectaq; brumali sub niue terra latet.
Cùm gelidam Thracen, & opertum nubibus Æmum,
Et maris Ionij transieritis aquas:
Luce minus decima dominam venietis in vrbem,
Vt festinatum non faciatis iter.
Protinus inde domus vobis Pompeia petatur,
Non est Augusto iunctior illa foro.
Si quis, vt in populo, qui sitis, & vnde, requirat,
Nomina decepta qualibet aure ferat.
Vt sit enim tutum, sicut reor esse fateri,
Verba minùs certè ficta timoris habent.
Copia nec vobis vllo prohibente videndi
Consulis, vt limen contigerîtis, erit.
Aut reget ille suos dicendo iura Quirites,
Conspicuum signis cùm premet altus ebur.
Aut populi reditus positam componet ad hastam,
Et minui magnæ non sinet vrbis opes.
Aut vt erunt patres in Iulia templa vocati,
De tanto dignis consule rebus aget
Aut feret Augusto solitam natoqúe salutem,
Deqúe parum noto consulet officio.
Tempus ab his vacuum Cæsar Germanicus omne
Auferet, à magnis hunc colit ipse Deis.
Cùm tamen à turba rerum requieuérit harum,
Ad vos mansuetas porriget ille manus.
Quidq; parens ego vester agam, fortasse requiret:
Talia vos illi reddere verba volo:
Viuit adhuc, vitamq; tibi debere fatetur,
Quod prius à miti Cæsare munus habet.

Te ſibi, cum fugeret, memori ſolet ore referre,
Barbariæ tutas exhibuiſſe vias.
Sanguine Biſthonium quòd non tepefecerit enſem,
Effectum cura pectoris eſſe tui.
Addita præterea vitæ quoque multa tuendæ
Munera, ne proprias attenuâret opes:
Pro quibus vt meritis referatur gratia, iurat,
Se fore mancipium tempus in omne tuum.
Nam priùs vmbroſa carituros arbore montes,
Et freta veliuolas non habitura rates,
Fluminaq́; in fontes curſu redditura ſupino,
Gratia quàm meriti poſſit abire tui.
Hæc vbi dixeritis, ſeruet ſua dona, rogate:
Sic fuerit veſtræ cauſſa peracta viæ.

ELEGIA VI.

Ad Brutum. *Priuatus Patrono veteri, in nouo ſpem figit.*

QVam legis, ex illis tibi venit epiſtola Brute,
Naſonem nolles in quibus eſſe locis.
Sed quod tu nolles, voluit miſerabile fatum:
Heu mihi plus illud, quàm tua vota, valet.
In Scythia nobis quinquennis Olympias acta eſt,
Iam tempus luſtri tranſit in alterius.
Perſtat enim fortuna tenax, votisq́; malignum
Opponit noſtris inſidioſa pedem.
Certus eras pro me, Fabiæ laus maxima gentis,
Numen ad Auguſtum ſupplice voce loqui:
Occidis ante preces, cauſſamq́; ego maxime mortis,
Nec fueram tanti, me reor eſſe tuæ.
Iam timeo noſtram cuiquam mandare ſalutem:
Ipſum morte tua concidit auxilium.
Cœperat Auguſtus deceptæ ignoſcere culpæ,
Spem noſtram terras deſeruitq́; ſimul.

Quale

Quale tamen potui de cœlite Brute recenti,
Vestra procul positus carmen in ora dedi.
Quæ prosit pietas vtinam mihi, sitq; malorum
Iam modus, & sacræ mitior ira domus.
Te quoque irem, liquido possum iurare precari,
O mihi non dubia cognite Brute fide.
Nam cùm præstiteris verum mihi semper amorem,
Hic tamen aduerso tempore creuit amor.
Quiq; tuas pariter lachrymas nostrasq; videret,
Passuros pœnam, crederet esse duos.
Lenem te miseris genuit natura, nec vlli
Mitius ingenium quàm tibi, Brute dedit.
Vt qui, quid valeas ignoret Marte forensi,
Posse tuo peragi vix putet ore reos.
Scilicet eiusdem est, quamuis pugnare videtur,
Supplicibus facilem, sontibus esse trucem.
Cùm tibi suscepta est legis vindicta seueræ,
Verba velut tinctum singula virus habent.
Hostibus eueniat, quàm si, violentus in armis
Sentire, & linguæ tela subire tuæ.
Quæ tibi tam tenui cura limantur, vt omnes
Istius ingenium corporis esse negent.
At si quem lædi fortuna cernis iniqua;
Mollior est animo fœmina nulla tuo.
Hoc ego præcipuè sensi, cùm magna meorum
Notitiam pars est inficiata mei.
Immemor illorum, vestri non immemor vnquam,
Qui mala sollicitè nostra leuatis ero.
Et priùs hic nobis nimium conterminus Ister,
In caput Euxino de mare vertet iter:
Vtque Thyesteæ redeant si tempora mensæ,
Solis ad Eoas currus agetur aquas.

Quàm

Quàm quisquam vestrûm, qui me doluistis ademptum,
Arguat ingratum non meminisse sui.

ELEGIA VII.

Ad Vestalem. *Militis fortissimi laus.*

Missus es Euxinas quoniam Vestalis ad oras,
Vt positis reddas iura sub axe locis:
Adspicis en præsens quali iaceamus in aruo,
Nec me, testis eris, falsa solere queri.
Accedet voci per te non irrita nostræ,
Alpinis iuuenis regibus orte, fides.
Ipse vides certè glacie concrescere pontum,
Ipse vides rigido stantia vina gelu.
Ipse vides onerata ferox vt ducat Iazix,
Per medias Istri plaustra bubulcus aquas.
Adspicis & mitti sub adunco toxica ferro,
Ac telum caussas mortis habere duas
Atque vtinam pars hæc tantùm spectata fuisset,
Non etiam proprio cognita Marte tibi.
Tenditis ad primum per densa pericula pilum,
Contigit ex merito qui tibi nuper honor.
Sit licet hic titulus plenis tibi fructibus ingens,
Ipsa tamen virtus ordine maior erit.
Non negat hoc Ister, cuius tua dextera quondam
Puniceam Getico sanguine fecit aquam.
Non negat Ægypsos, quæ te subeunte recepta
Sensit in ingenio nil opis esse loci.
Nam dubium est posita melius defensa manúue,
Vrbs erat in summo nubibus æqua iugo.
Sithonio regi ferus interceperat illam
Hostis, & ereptas victor habebat opes.
Donec fluminea deuecta Vitellius vnda,
Intulit exposito milite signa Getis.

At tibi progenies alti fortissima Donni,
Venit in aduersos impetus ire viros.
Nec mora, conspicuus longè fulgentibus armis,
Fortia ne possint facta latere, caues:
Ingentique gradu contra ferrumque, locumque,
Saxaque brumali grandine plura subis.
Nec te missa super iaculorum turba moratur,
Nec quæ vipereo tela cruore madent.
Spicula cum pictis hærent in casside pennis,
Parsque ferè scuti vulnere nulla vacat.
Nec corpus cunctos fæliciter effugit ictus,
Sed minor est acri laudis amore dolor.
Talis apud Troiam Danais pro nauibus Aiax,
Dicitur Hectoreas sustinuisse faces:
Vt propiùs ventum est, admotaque dextera dextræ,
Resque fero potuit cominus ense geri:
Dicere difficile est, quid Mars tuus egerit illic,
Quotque neci dederis, quosque quibusque modis.
Ense tuo factos calcabas victor aceruos,
Impositoque Getes sub pede multus erat.
Pugnat ad exemplum primi minor ordine pili,
Multaque fert miles vulnera, multa facit.
Sed tantum virtus alios tua præterit omnes,
Ante citos quantum Pegasus ibat equos.
Vincitur Ægypsos testataque tempus in omne,
Sunt tua Vestalis carmine facta meo.

ELEGIA VIII.

Ad Suillium. *Promissio & laus Carminum.*

Littera sera quidem, studijs exculte Suilli,
Huc tua peruenit, sed mihi grata tamen
Qua, pia si posset superos lenire rogando
Gratia, laturum te mihi dicis opem.

336

Vt iam nil præstes, animi sum factus amici
  Debitor, & meritum, velle iuuare, voco.
Impetus iste tuus longum modò durum in æuum,
  Neue malis pietas sit tua lassa meis.
Ius aliquod faciunt affinia vincula nobis,
  Quæ semper maneant illabefacta precor.
Nam tibi quæ coniunx, eadem mihi filia penè est:
  Et quæ te generum, me vocat illa virum.
Hei mihi si lectis vultum tu versibus istis,
  Ducis, & affinem te pudet esse meum.
At nihil hîc dignum poteris reperire pudore,
  Præter fortunam, quæ mihi cæca fuit.
Seu genus excutias, equites ab origine prima,
  Vsque per innumeros inueniemur auos.
Siue velis, mores qui sint inquirere nostri,
  Errorem misero detrahe, labe carent.
Tu modò, si quid agi speras posse precando,
  Quod colis exora supplice voce Deos.
Dij tibi sunt, Cæsar iuuenis, tua numina placa,
  Hac certè nulla est notior ara tibi.
Non sinit illa sui vanas antistitis vnquam
  Esse preces, nostris hinc pete rebus opem.
Quamlibet exigua si nos ea iuuerit aura,
  Obruta de medijs cymba resurget aquis.
Tunc ego thura feram rapidis solemnia flammis,
  Et quantum valeant numina testis ero.
Nec tibi de Pario statuam Germanicè templum
  Marmore, carpsit opes illa ruina meas.
Templa domus facient vobis, vrbesque beatæ:
  Naso suis opibus carmine gratus erit.
Parua quidem fateor pro magnis munera reddi,
  Cùm pro concessa verba salute damus:

Sed

Sed qui, quàm potuit, dat maxima, gratus abundè est,
Et finem pietas contigit illa suum.
Nec quæ de parua pauper Dijs libat acerra,
Thura minùs, grandi quàm data lance, valent.
Agnaqúe tam lactens, quàm gramine pasta Falisco,
Victima Tarpeios inficit icta focos.
Nec tamen officio vatum per carmina facto,
Principibus res est aptior vlla viris.
Carmina vestrarum peragunt præconia laudum,
Neúe sit actorum fama caduca cauent
Carmine fit viuax virtus, experśque sepulchri
Notitiam seræ posteritatis habet
Tabida consumit ferrum lapidemqúe vetustas,
Nullaqúe res maius tempore robur habet:
Scripta ferunt annos: scriptis Agamemnona nosti,
Et quisquis contrà, vel simul arma tulit.
Quis Thebas septemqúe duces sine carmine nosset?
Et quicquid post hæc, quicquid & antè fuit?
Dij quoq; carminibus (si fas est dicere) fiunt,
Tantaqúe maiestas ore canentis eget.
Sic chaos ex illa naturæ mole prioris,
Digestum partes scimus habere suas:
Sic affectantes cœlestia regna gigantes,
Ad Styga nubifero vindicis igne datos:
Sic victor laudem superatis Liber ab Indis,
Alcides capta traxit ab O Echalia.
Et modò Cæsar auum, quem virtus addidit astris,
Sacrârunt aliqua carmina parte tuum.
Si quid adhuc igitur viui Germanicè nostro
Restat in ingenio, seruiet omne tibi.
Non potes officium vatis contemnere vates:
Iudicio pretium res habet ista tuo.

Quod

Quod nisi te nomen tantùm ad maiora vocasset,
Gloria Pieridum summa futurus eras.
Sed dare materiam nobis, quam carmina, mauis;
Nec tamen ex toto deserere illa potes
Nam modò bella geris, numeris modò bella coërces:
Quodq; alijs opus est, hoc tibi lusus erit.
Vtq; nec ad citharam, nec ad arcum segnis Apollo est,
Sed venit ad sacras neruus vterque manus:
Sic tibi nec docti desunt, nec principis artes:
Mista sed est animo cum Ioue Musa tuo.
Quæ quoniam nec nos vnda submouit ab illa,
Vngula Gorgonei quam caua fecit equi:
Prosit, opemq; ferat communia sacra tueri,
Atque ijsdem studijs imposuisse manum:
Littora pellitis nimium subiecta Corallis,
Vt tandem sæuos effugiamq; Getas:
Clausaq; si misero patria est vt ponar in illo,
Qui minùs Ausonia distet ab vrbe, loco.
Vnde tuas possim laudes celebrare recentes,
Magnaq; quàm minima facta referre mora.
Tangat vt hoc votum cælestia, care Suilli,
Numina pro socero penè precare tuo.

ELEGIA IX.

Ad Græcinum.

Futurum sibi de eius & fratris Consulatu gaudium: & Barbarorum in se beneuolentia.

VNde licet, non vnde iuuat Græcine salutem
Mittit ab Euxinis hanc tibi Naso vadis:
Missaq; Dij faciant auroram occurrat ad illam,
Bis senos fasces quæ tibi prima dabit.
Et quoniam sine me tanges Capitolia Consul,
Et fiam turbæ pars ego nulla tuæ:

In domini subeat partes, & praestet amici
  Officium iusso littera nostra die.
Atque ego si fatis genitus melioribus essem,
  Et mea sincero curreret axe rota:
Quo nunc nostra manus per scriptum fungitur, esset
  Lingua salutandi munere functa tui,
Gratatusq; darem cum dulcibus oscula verbis:
  Nec minùs ille meus, quàm tuus esset honor.
Illa (confiteor) sic essem luce superbus,
  Vt caperet fastus vix domus vlla meos.
Dumq; latus sancti cinget tibi turba Senatus,
  Consulis ante pedes ire iuberer eques.
Et quanquam cuperem semper tibi proximus esse,
  Gauderem lateris non habuisse locum.
Nec querulus, turba quamuis eliderer, essem,
  Sed foret à populo tum mihi dulce premi.
Prospicerem gaudens, quantus foret agminis ordo,
  Densaq; quàm longum turba teneret iter.
Quodq; magis noris quàm me vulgaria tangant,
  Spectarem, qualis purpura te tegeret.
Signa quoque in sella nossem formata curuli,
  Et totum Numidae sculptile dentis opus.
At cùm Tarpeias esses deductus in arces,
  Dum caderet iussu victima sacra tuo:
Me quoque secreto grates sibi magnus agentem,
  Audisset media qui sedet aede Deus.
Thuraq; mente magis, plena quàm lance dedissem,
  Ter quater imperij laetus honore tui.
Hîc ego praesentes inter numerarer amicos,
  Mitia ius vrbis si modò fata darent.
Quaeq; mihi sola capitur nunc mente voluptas,
  Tunc oculis etiam percipienda foret.

Non ita cælitibus visum est, & forsitan equis:
Nam quid me pœnæ caussa negata iuuet?
Mente tamen, quæ sola loco non exulat, vtar:
Prætextam, fasces aspiciamq́; tuos
Hæc modò te populo reddentem iura videbit,
Et se secretis finget adesse tuis.
Nunc longi reditus hastæ supponere lustri
Credet, & exacta cuncta locare fide.
Nunc facere in medio facundum verba Senatu,
Publica quærentem quid petat vtilitas.
Nunc pro Cæsaribus superis decernere grates,
Albaue opimorum colla ferire boum.
Atque vtinam, cùm iam fueris potiora precatus,
Vt mihi placetur principis ira, roges.
Surgat ad hanc vocem plena pius ignis ab ara,
Detq́; bonum voto lucidus omen apex.
Interea qua parte licet, ne cuncta queramur,
Hîc quoque te festum Consule tempus agam.
Altera lætitia est, nec cedens caussa priori,
Successor tanti frater honoris erit.
Nam tibi finitum summo Græcine Decembri,
Imperium Iani suscipit ille die.
Quæq́; est in vobis pietas, alterna feretis
Gaudia: tu fratris fascibus, ille tuis.
Sic tu bis fueris Consul, bis Consul & ille,
Inq́; domo binus conspicietur honor.
Qui quanquam est ingens, & nullum Martia summo
Altius imperium Consule Roma videt:
Multiplicat tamen hunc grauitas authoris honorem,
Et maiestatem res data dantis habet.
Iudicijs igitur liceat Flaccoque, tibique,
Talibus Augusti tempus in omne frui.

Cùm tamen à rerum cura propiore vocabit,
Vota precor votis addite vestra meis:
Et si quà dabit aura sinum, iactate rudentes,
Exeat è Stygijs vt mea nauis aquis.
Præfuit his Græcine locis modò Flaccus, & illo
Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli,
Hic arcu fisos terruit ense Getas:
Hic raptam Trœzen celeri virtute recepit,
Infecitque fero sanguine Danubium.
Quære loci faciem, Scythicique incommoda cœli,
Et quam vicino terrear hoste, roga.
Sint ne litæ tenues serpentis felle sagittæ,
Fiat an humanum victima dira caput.
Mentiar, an coëat duratus frigore Pontus,
Et teneat glacies iugera multa freti.
Hæc vbi narraret, quæ sit mea fama, require,
Quoque modo peragam tempora dura, roga.
Non sumus hîc odio, nec scilicet esse meremur,
Nec cum fortuna mens quoq; versa mea est.
Illa quies animi est, quam tu laudare solebas,
Ille vetus solito perstat in ore pudor.
Sic ego sum longè, sic hîc, vbi barbarus hostis,
Vt fera plus valeant legibus arma, facit.
Rem queat vt nullam tot iam Græcine per annos,
Fœmina de nobis virue puerue queri.
Hoc facit, vt misero faueant, adsintque Tomitæ,
Hæc quoniam tellus testificanda mihi est.
Illi, me qui velle vident, discedere malunt,
Respectu cupiunt hîc tamen esse sui.
Nec mihi credideris, exstant decreta, quibus nos
Laudat, & immunes publica cera facit.

Conueniens miseris & quanquam gloria non est,
Proxima dant nobis oppida munus idem.
Nec pietas ignota mea est, videt hospita terra
In nostra sacrum Cæsaris esse domo.
Stant pariter natusq; pius, coniuxque sacerdos,
Numina iam facto non leuiora Deo.
Heû desit pars vlla domus, stat vterq; nepotum,
Hic auiæ lateri proximus, ille patris.
His ego do toties cum thure precantia verba,
Eoo quoties surgit ab orbe dies.
Tota, licet quæras, hoc me non fingere dicet
Officij testis Pontica terra mei.
Pontica me tellus quantis hac possumus ora,
Natalem ludis scit celebrare Dei.
Nec minùs hospitibus pietas est cognita talis,
Misit in has si quos longa Propontis aquas.
Is quoque, quo leuior fuerat sub Præside Pontus,
Audierit frater forsitan ista tuus.
Fortuna est impar animo, talique libenter
Exiguas carpo munere pauper opes.
Nec vestris damus hæc oculis, procul vrbe remoti,
Contenti tacita sed pietate sumus.
Et tamen hæc tangent aliquando Cæsaris aures:
Nil illum toto quod fit in orbe latet.
Tu certè scis hæc superis adscite, vidésque
Cæsar, & est oculis subdita terra tuis.
Tu nostras audis inter connexa locatus
Sidera, sollicito quas damus ore, preces.
Peruenient isthuc & carmina forsitan illa,
Quæ de te misi cælite facta nouo.
Auguror his igitur flecti tua numina: nec tu
Immeritò nomen mite parentis habes.

ELE-

ELEGIA X.

Ad Albinouanum *Querimonia causa glaciati Maris.*

HÆc mihi Cimmerio bis tertia ducitur æstas
Littore, pellitos inter agenda Getas.
Et quos tu silices, & quod carissime ferrum
Duritiæ confers Albinouane meæ?
Gutta cauat lapidem, consumitur annulus vsu,
Et territur pressa vomer aduncus humo.
Tempus edax igitur, præter nos, omnia perdit:
Cessat duritia mors quoque victa mea
Exemplum est animi nimium patientis Vlysses,
Iactatus dubio per duo lustra mari.
Tempora solliciti, sed non tamen omnia fati
Pertulit, & placidæ sæpè fuêre moræ.
An graue sex annis pulchram fouisse Calypso?
Æquoreæque fuit concubuisse Deæ?
Excipit Hippotades, qui dat pro munere ventos,
Curuet vt impulsos vtilis aura sinus.
Nec bene cantantes labor est audire puellas,
Nec degustanti lotos amara fuit.
Hos ego qui patriæ faciant obliuia succos,
Parte meæ vitæ, si modò dentur, emam.
Nec te contuleris vrbes Læstrigonis vnquam
Gentibus, obliqua quas obit Ister aqua.
Nec vincet Cyclops sæuum feritate Phylacem,
Qui quota terroris pars solet esse mei?
Scylla feris trunco cùm latret ab inguine monstris,
Heniochæ nobis plus nocuêre rates.
Nec potes infestis conferre Charybdin Achæis,
Ter licet epotet, ter vomat illa fretum.
Qui quanquam dextra regione licentiùs, errant
Securum latus hoc non tamen esse sinunt.

Hîc agri infrondes, hic spicula tincta venenis,
Hîc freta vel pediti peruia reddit hyems.
Vt quę remus iter pulsis modò fecerat vndis,
Siccus contempta naue viator eat.
Qui veniunt istinc, vix vos ea credere dicunt:
Quàm miser est, qui fert asperiora fide?
Crede tamen, nec te caussas nescire sinemus,
Horrida Sarmaticum cur mare duret hyems.
Proxima sunt nobis plaustri prebentia formam,
Et quæ præcipuum sidera frigus habent.
Hinc oritur Boreas, oræq; domesticus huic est,
Et sumit vires à propriore loco.
At notus aduerso tepidus qui spirat ab axe,
Et procul, & rarus, languidiorq; venit.
Adde quòd hic clauso miscentur flumina Ponto,
Vimq; fretum multo perdit ab amne suam.
Huc Lycus, huc Sagaris, Peneusq;, Hipanusq;, Cratesq;
Influit, & crebro vortice tortus Halys,
Partheniusq; rapax, & voluens saxa Cynapes
Labitur, & nullo tardior amne Tyras.
Et tu fœmineæ Thermodon cognite turmæ.
Et quondam Graiis Phasi petite viris.
Cumqúe Borysthenio liquidissimus amne Dyraspes,
Et tacitè peragens lene Melanthus iter.
Quiqúe duas terras, Asiam, Cadmiqúe sororem
Separat, & cursus inter vtramque facit
Innumeriqúe alij, quos inter maximus omnes
Cedere Danubius se tibi Nile negat.
Copia tot laticum, quas auget, adulterat vndas,
Nec patitur vires æquor habere suas.
Quin etiam stagno similis, pigræqúe paludi,
Cæruleus vix est, diluiturqúe color.

Innatat

Innatat vnda freto dulcis, leuiorque marina est,
Quae proprium misto de sale pondus habet.
Si roget haec aliquis, cur sint narrata Pedoni,
Quidue loqui certis iuuerit ista modis:
Detinui, dicam, curas, tempusque fefelli,
Hunc fructum praesens attulit hora mihi.
Absuimus solito, dum scripsimus ista, dolori,
In medijs nec nos sensimus esse Getis.
At tu, non dubito, cùm Thesea crimine laudes,
Materiae titulos quin tueâre tuae.
Quemque refers, imitere virum; vetat ille profectò
Tranquilli comitem temporis esse fidem.
Qui quanquam est factis ingens & conditus à te,
Vix tanto, quantus debuit ore cani.
Est tamen ex illo nobis imitabile quiddam,
Inque fide Theseus quilibet esse potest.
Non tibi sunt hostes ferro clauaque domandi,
Per quos vix illi peruius Isthmos erat:
Sed praestandus amor, res non operosa volenti,
Quis labor est puram non temerasse fidem?
Haec tibi qui perstas indeclinatus amico,
Non est quod lingua dicta querente putes.

ELEGIA XI.

Ad Gallionem. *Cur eum de obitu Vxoris non consoletur.*

GAllio crimen erit vix excusabile nobis,
Carmine te nomen non habuisse meo.
Tu quoque enim (memini) caelesti cuspide facta,
Fouisti lachrymis vulnera nostra tuis.
Atque vtinam rapti iactura laesus amici,
Sensisses vltrà, quodquererere nihil
Non ita Dijs placuit, qui te spoliare pudica
Coniuge crudeles non habuêre nefas.

Nuncia nam luctus mihi nuper epistola venit,
Lectaqúe cum lachrymis sunt tua damna meis.
Sed neque solari prudentem stultior ausim,
Verbaqúe doctorum nota referre tibi.
Finitumqúe tuum si non ratione dolorem,
Ipsa iam pridem suspicor esse mora.
Dum tua peruenit, dum littora nostra recurrens,
Tot maria & terras permeat, annus abit.
Temporis officium est, solatia dicere certi,
Dum dolor in cursu est, dum petit æger opem.
At cúm longa dies sedauit vulnera mentis,
Intempestiuè qui monet illa, mouet.
Adde quod, atq; vtinam verum tibi venerit omen,
Coniugio fælix iam potes esse nouo.

ELEGIA XII.

Ad Tuticanũ. *Causa taciti nominis ex longaua amicitia.*

QVo minus in nostris ponaris amice libellis,
Nominis efficitur conditione tui.
Ast ego non alium priùs hoc dignarer honore,
Est aliquis nostrum si modò carmen honor.
Lex pedis officio, fortunaq; nominis obstat,
Quaqúe meos adeas est via nulla modos.
Nam pudet in geminos ita nomen scindere versus,
Desinat vt prior hoc, incipiatqúe minor.
Et pudeat si te qua syllaba parte moretur,
Arctiùs appellem, Tuticanumq; vocem.
Et potes in versum Tuticani more venire,
Fiat vt è longa syllaba prima breuis.
Aut vt ducatur, quæ nunc correptiùs exit,
Et sit porrecta longa secunda mora.
His ego si vitijs ausim corrumpere nomen,
Ridear, & meritò pectus habere neger.

Hæc mihi caussa fuit dilati muneris huius,
Quod meus adiecto fœnore reddet ager.
Teq́ canam quacunq́ nota, tibi carmina mittam
Penè mihi puero cognite penè puer.
Perq́ tot annorum seriem quot habemus vterq́,
Non mihi quàm fratri frater amate minùs.
Tu bonus hortator, tu duxq́ comesque fuisti,
Cùm regerem tenera frena nouella manu.
Sæpè ego correxi sub te censore libellos,
Sæpè tibi admonitu facta litura meo est.
Dignum Mæonijs Phæacida condere chartis,
Cùm te Pierides perdocuére Deæ.
Hic tenor, hæc viridi concordia cœpta iuuenta,
Venit ad albentes illabefacta comas.
Quæ nisi te moueant, duro tibi pectora ferro
Esse, vel inuicto clausa adamante putem.
Sed priùs huic desint & bellum & frigora terræ,
Inuisus nobis quæ duo Pontus habet.
Et tepidus Boreas, & sit præfrigidus Auster,
Et possit fatum mollius esse meum;
Quàm tua sint lapso præcordia dura sodalis,
Hic cumulus nostris absit, abestq́ malis.
Tu modò per superos, quorum certissimus ille est,
Quo tuus assiduè principe creuit honor.
Effice, constanti profugum pietate tuendo,
Ne sperata meam deserat aura ratem
Quid mandem, quæris? peream, nisi dicere vix est:
Si modò, qui perijt, ille perire potest.
Nec quid agam inuenio nec quid nolimué velimué
Nec satis vtilitas est mea nota mihi
Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit,
Et sensus cum re, consiliumq́ fugit.

Ipse precor quæras, quâ sim tibi parte iuuandus,
Quoue viam facias ad mea vota vado.

ELEGIA XIII.

Ad Carum.

Gnorismata vtriusq; & libellus Geticus de Augusto.

O Mihi non dubios inter memorande sodales,
Qui quod es, id verè Care vocaris, aue.
Vnde saluteris, color hic tibi protinus index,
Et structura mei carminis esse potest.
Non quia mirifica est, sed quod non publica certè,
Qualis enimcunque est, non latet esse meam.
Ipse quoque, vt chartæ titulum de fronte reuellas,
Quòd sit opus videor dicere posse tuum.
Quamlibet in multis positus noscêre libellis,
Perq; obseruatas inueniêre notas:
Prodent authorem vires, quas Hercule dignas
Nouimus, atque illi quem canis ipse, pares.
Et mea Musa potest proprio deprensa colore,
Insignis vitijs forsitan esse suis.
Tam mala Thersiten prohibebat forma latêre,
Quam pulchra Nereus conspiciendus erat.
Nec te mirari, si sunt vitiosa, decebit
Carmina quæ faciam penè poeta Getes.
Ah pudet; & Getico scripsi sermone libellum,
Structaq; sunt nostris barbara verba modis.
Et placui; gratare mihi; cœpiq; poetæ
Inter inhumanos nomen habere Getas.
Materiam quæris? laudes de Cæsare dixi;
Adiuta est nouitas numine nostra Dei.
Nam patris Augusti docui mortale fuisse
Corpus, in æthereas numen abisse domos:
Esse parem virtute patri, qui frena, rogatus,
Sæpè recusati cæperit imperij:

Esse pudicarum te Vestam, Liuia, matrum;
Ambiguum nato dignior, anné viro:
Esse duos iuuenes firma adiumenta parentû,
Qui dederint animi pignora certa sui.
Hæc vbi non patriâ perlegi scripta Camœnâ,
Vênit & ad digitos vltima charta meos:
Et caput & plenas omnes mouêre pharetras,
Et longum Getico murmur in ore fuit.
Atq; aliquis, scribas hæc cùm de Cæsare, dixit,
Cæsaris imperio restituendus eras.
Ille quidem dixit; sed me iam, Care, niuali
Sexta relegatum bruma sub axe videt.
Carmina nil prosunt; nocuêrunt carmina quondam,
Primaq; tam miseræ causa fuére fugæ.
At tu per studij communia fœdera sacri,
Per non vile tibi nomen amicitiæ:
Sic capto Latijs Germanicus hoste cathenis;
Materiam vestris præbeat ingenijs:
Sic valeant pueri votum commune duorum,
Quos laus formandos est tibi magna datos:
Quanta potes præbe nostræ monumenta saluti;
Quæ nisi mutato nulla futura loco est.

ELEGIA XIV.

Ad Tuticanum.

Purgat se Tomitis, quos querelis suis offenderat.

HÆc tibi mittuntur, quem sum modò carmine questus,
Non aptum numeris nomen habere meis.
In quibus, excepto quòd adhuc vtcunque valemus,
Nil me præterea quod iuuet inuenies.
Ipsa quoque est inuisa salus, suntq; vltima vota,
Quolibet ex istis scilicet ire locis.
Nulla mihi cura est, terrâ quò mittar ab istâ,
Hac quia, quàm video, gratior omnis erit.

In medias Syrtes, mediam mea vela Charybdim
Mittite, præsenti dum careamus humo.
Styx quoque, si quid ea est, bene commutabitur Istro?
Si quid & inferius, quam Styga, mundus habet.
Gramina cultus ager, frigus minùs odit hirundo,
Proxima Marticolis quàm loca Naso Getis.
Talia succensent propter mihi verba Tomitæ,
Iraq; carminibus publica mota meis.
Ergo ego cessabo nunquam per carmina lædi?
Plectar & incauto semper ab ingenio?
Ergo ego ne scribam, digitos incidere cunctor?
Telaq; adhuc demens, quæ nocuêre, sequor?
Ad veteres scopulos iterum diuertor, & illas,
In quibus offendit naufraga puppis, aquas.
Sed nihil admisi, nulla est mea culpa, Tomitæ:
Quos ego, cùm loca sim vestra perosus, amo.
Quilibet excutiat nostri monumenta laboris,
Littera de vobis est mea questa nihil.
Frigus, & incursus omni de parte timendos,
Et quod pulsetur murus ab hoste, queror.
In loca, non homines, verissima crimina dixi;
Culpatis vestrum vos quoque sæpè solum.
Esset perpetuò sua quàm vitabilis Ascra,
Ausa est agricolæ Musa docere senis:
Et fuerat terrâ genitus, qui scripsit, in illâ;
Intumuit vati non tamen Ascra suo.
Quis patriam solerte magis dilexit Vlysse?
Hoc tamen asperitas indice dicta loci est.
Non loca sed mores, scriptis vexauit amaris
Sextius, Ausonios; actaq; Roma rea est:
Falsa tamen passa est æqua conuicia mente,
Obfuit authori nec fera lingua suo.

At malus interpres populi mihi concitat iram;
Inq; nouum crimen carmina nostra vocat.
Tam fœlix vtinam, quàm pectore candidus essem;
Exstat adhuc nemo saucius ore meo.
Adde quòd Illyricâ si iam pice nigrior essem,
Non mordenda mihi turba fidelis erat.
Molliter à vobis mea sors excepta Tomitæ,
Tam mites Graios indicat esse viros.
Gens mea Peligni, regioq; domesticâ Sulmo,
Non potuit nostris lenior esse malis.
Quem vix incolumi cuiquam saluoq; daretis,
Is datus à vobis est mihi nuper honor.
Solus adhuc ego sum vestris immunis in oris,
Exceptis, si qui munera legis habent.
Tempora sacratâ mea sunt velata coronâ,
Publicus inuito quam fauor imposuit.
Quàm grata est igitur Latonæ Delia tellus,
Erranti tutum quæ dedit vna locum:
Tam mihi chara Tomus, patria quæ sede fugatis,
Tempus ad hoc nobis hospita fida manet.
Dij modò fecissent placidæ spem posset habere
Pacis, & à gelido longiùs axe foret.

ELEGIA XV.

Ad Sextum Pompeium.

Meritorum agnitio & Memoria perennis.

SI quis adhuc vsquam nostri non immemor exstat,
Quidué relegatus Naso requirat agam;
Cæsaribus vitam, Sexto debere salutem
Me sciat, à superis hic mihi primus erit.
Tempora nam miseræ complectar vt omnia vitæ,
A meritis eius pars mihi nulla vacat.
Quæ numero tot sunt, quot in horto fertilis arui
Punica sub lento cortice grana rubent.

Africa quot segetes, quot Tmolia terra racemos,
Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla fauos:
Confiteor, testare licet, signate quirites,
Nil opus est legum viribus, ipse loquor.
Inter opes, & me rem paruam pone, paternas,
Pars ego sum census quantuacunque tui.
Quàm tua Trinacria est, regnataq; terra Philippe,
Quàm domus Augusto continuata foro:
Quàm tua rus oculis domini Campania gratum;
Quæque relicta tibi, Sexte, vel empta tenes:
Tam tuus en ego sum, cuius te munere tristi,
Non potes in Ponto dicere habere nihil.
Atque vtinam possis, vt detur amicius aruum,
Remque tuam ponas in meliore loco.
Quod quoniam in Dijs est, tenta lenire precando
Numina, perpetuâ quæ pietate colis.
Erroris nam tu vix est decernere, nostri
Sis argumentum maius, an auxilium.
Nec dubitans oro; sed flumine sæpè secundo,
Augetur remis cursus euntis aquæ.
Et pudet, & metuo, semperq; eademq; precari,
Ne subeant animo tædia iusta tuo.
Verùm quid faciam? res immoderata cupido est;
Da veniam vitio mitis amice, meo.
Scribere sæpè aliud cupiens, delabor eodem;
Ipsa locum per se littera nostra rogat.
Seû tamen effectus habitura est gratia, seu me
Dura iubet gelido Parca sub axe mori:
Semper inoblitâ repetam tua munera mente,
Et mea me tellus audiet esse tuum
Audiet & cælo posita est quæcunq; sub vllo,
Transit nostra feros si modò Musa Getas:

Teque meæ caussam seruatoremque salutis;
Meque tuum librâ nôrit & ære minùs.

ELEGIA XVI.

Ad Inuidum *Poëtas post Mortem magis viuere.*

INuide, quid laceras Nasonis carmina rapti?
Non solet ingenijs summa nocere dies.
Famaq; post cineres maior venit; & mihi nomen
Tunc quoque cùm viuis annumerarer, erat.
Cùm foret & Marsus, magnique Rabirius oris,
Iliacusque Macer, sidereusque Pedo.
Et qui Iunonem læsisset in Hercule, Carus,
Iunonis si iam non gener ille foret:
Quique dedit Latio carmen regale Seuerus,
Et cum subtili Priscus vterque Numâ:
Quique vel imparibus numeris Montane, vel æquis
Sufficis, & gemino carmine nomen habes:
Et qui Penelope rescribere iussit Vlyssem,
Errantem sæuo per duo lustra mari.
Quique suam Trœzen, imperfectumq; dierum
Deseruit celeri morte Sabinus opus:
Ingenijq; sui dictus cognomine Largus,
Gallica qui Phrygium ducit in arua senem:
Quiq; canit domito Camerinus ab Hectore Troiam,
Quiq; suâ nomen Phyllide Thuscus habet:
Veliuoliq; maris vates, cui credere posses,
Carmina cœruleos composuisse Deos:
Quiq; acies Libicas, Romanaq; prœlia dixit,
Et Marius scripti dexter in omne genus:
Trinacriusq; suæ Perseidos author & actor,
Tantalidæ reducis Tyndaridosq; Lupus:
Et qui Mæoniden Phæacida vertit, & vnà
Pindaricæ fidicen tu quoq; Ruse lyræ:

Musaq́; Turani Tragicis innixa cothurnis,
Et tua cum socco Musa Melisse leuis:
Cùm Varius Gracchusq́; darent fera dicta tyranni,
Callimachi Proculus molle teneret iter:
Tityrus antiquas & erat qui pasceret herbas,
Aptaq́; venanti gratiùs arma daret:
Naiadas à Satyris caneret Fontanus amatas,
Clauderet imparibus verba Capella modis:
Cùmq́; forent alij, quorum mihi cuncta referre
Nomina longa mora est, carmina vulgus habet:
Essent & iuuenes, quorum quòd inedita causa est,
Appellandorum nil mihi iuris adest.
Te tamen in turbâ non ausim Cotta silere,
Pieridum lumen, præsidiumq́; fori;
Maternos Cottas cui, Messalasq́; paternos,
Maxima nobilitas ingeminata dedit.
Dicere si fas est, claro mea nomine Musa,
Atq́; inter tantos, quæ legeretur, erat.
Ergo summotum patriâ proscindere, Liuor,
Desine, neû cineres sparge cruente meos.
Omnia perdidimus, tantum modò vita relicta est,
Præbeat vt sensum, materiamq́; malis.
Quid iuuat extinctos ferrum demittere in artus?
Non habet in nobis iam noua plaga locum.

F I N I S.

